

Begroting 2018

Aanbiedingsbrief.....	9
Inleiding.....	11
1.1. Perspectiefnota 2018	11
1.2. Meicirculaire en Septembercirculaire	11
1.3. Laatste deel bestuursperiode	11
1.4. Taakvelden en digitaal.....	12
1.5. Opbouw	12
Samenleving	13
Bovenlokaal	13
Lokaal	13
Financiën	15
3.1. Perspectiefnota 2018	15
3.2. Van Perspectiefnota 2018 naar begroting 2018	17
3.3. Meerjarig bestedingsoverzicht	19
3.3. Veranderingen in de reserves.....	21
3.4. Beleidsmatige afwegingen.....	26
Plannen	27
4.1. Inleiding	27
4.2. De plannen.....	27
Lokale lasten.....	41
OZB	41
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	41
Per saldo.....	41
Bestedingsplan	43
Wegen en bruggen	44
Verkeersmaatregelen Westerbork	45
Bulkopslag zout en overdekte fietsenstalling zwembad Smilde	46
Klimaatproblemen Brede School De Grift Hoogersmilde	47
Centrum Beilen.....	48
Mooi op eigen kracht.....	49
Duurzaam Op Eigen Kracht.....	50
Duurzaamheid buitensportaccomodaties.....	51
Duurzaamheid gebouwen	52
Groenbeleidsplan.....	53
Belevings- en wandelpad Hultinge en Lijsterlaan Beilen	54
Culturele gemeente van Drenthe	55
Verharding paden begraafplaats Hijken en Hooghalen	56
Duurzaam bermbeheer.....	57
Informatiebeveiliging	58
Beleidsbegroting.....	65
Programmaplan	67
Burger en Bestuur.....	69
Beleidsindicatoren	71
Burgerzaken.....	72
Parkeren	75
Mutaties reserves	76
Werk en inkomen	77
Beleidsindicatoren	79

Fysieke bedrijfsinfrastructuur	81
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen.....	82
Inkomensregelingen	84
Begeleide participatie	85
Arbeidsparticipatie	87
Mutaties reserves	90
Veiligheid.....	91
Beleidsindicatoren	93
Crisisbeheersing en brandweer	94
Openbare orde en veiligheid	95
Mutaties reserves	96
Onderwijs en Jeugd.....	99
Beleidsindicatoren	101
Onderwijshuisvesting.....	102
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken.....	103
Wijkteams Jeugd en Wmo.....	104
Maatwerkdienstverlening 18-	105
Geëscaleerde zorg 18-	106
Mutaties reserves	107
Bouwen, wonen en milieu.....	109
Beleidsindicatoren	111
Burgerzaken.....	111
Musea	112
Riolering	113
Afval	115
Milieubeheer	116
Ruimtelijke ordening.....	118
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	120
Wonen en bouwen	121
Mutaties reserves	123
Openbare Ruimte	125
Beleidsindicatoren	127
Verkeer en vervoer	127
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	129
Begraafplaatsen en crematoria	130
Mutaties reserves	131
Vrije tijd.....	133
Beleidsindicatoren	135
Economische promotie	135
Sportbeleid en activering	137
Sportaccommodaties	138
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	139
Media	140
Mutaties reserves	141
Zorg en Welzijn.....	143
Beleidsindicatoren	145
Samenkracht en burgerparticipatie	145
Maatwerkvoorzieningen (WMO).....	147
Maatwerkdienstverlening 18+	148
Volksgezondheid.....	150
Mutaties reserves	151

Algemene middelen	153
Beleidsindicatoren	155
Bestuur	156
Overhead	157
Treasury	158
OZB woningen	159
OZB niet-woningen	160
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	160
Overige baten en lasten	161
Vennootschapsbelasting (VpB)	162
Economische promotie	163
Mutaties reserves	164
Resultaat van de rekening van baten en lasten	165
Paragrafen	167
Lokale heffingen	169
Opbrengsten belastingen, rechten en leges	171
Tarieven en WOZ-waarden	173
Kwijtschelding	175
Belastingdruk en kostendekking	177
Kostenonderbouwing afvalstoffenheffing	178
Kostenonderbouwing rioolheffing	180
Ontwikkelingen	183
Hervorming lokale belastingen	183
Jaarlijkse WOZ-herwaardering	183
Wetswijzigingen	184
Toezicht en handhaving	184
Gegevensbeheer: Basisregistraties WOZ, BAG, BGT en Handelsregister	184
Kwijtschelding	185
Wetswijziging	186
Samenwerking kwijtschelding waterschapsheffingen	186
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	187
Vaststellen weerstandscapaciteit	189
Beschikbare weerstandscapaciteit	189
Structurele weerstandscapaciteit	189
Incidentele weerstandscapaciteit	189
Benodigde weerstandscapaciteit	190
Risico's	192
Vaststellen weerstandsvermogen	197
Weerstandsvermogen 2018	197
Risico's matrix	199
Financiële kengetallen	201
Netto schuldquote	201
Analyse	201
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	202
Solvabiliteitsratio	202
Analyse	203
Grondexploitatie	203
Analyse	204
Structurele exploitatieruimte	204
Analyse	205
Belastingcapaciteit	205

Analyse	205
Onderhoud kapitaalgoederen	207
Wegen	208
Kerncijfers	208
Ambities voor dit begrotingsjaar	208
Financieel overzicht	208
Planning 2018	209
Investeringsplanning 2018	209
Bruggen	209
Kerncijfers	209
Ambities voor dit begrotingsjaar	210
Financieel overzicht	210
Planning 2018	210
Investeringsplanning 2018	211
Riolering	211
Kerncijfers	211
Ambities voor dit begrotingsjaar	211
Financieel overzicht	212
Planning 2018	212
Openbaar groen	213
Kerncijfers	213
Ambities voor dit begrotingsjaar	213
Financieel overzicht	214
Planning 2018	214
Openbare verlichting	214
Kerncijfers	214
Ambities voor het begrotingsjaar	214
Financieel overzicht	215
Planning 2018	215
Speelvoorzieningen	215
Kerncijfers	215
Ambities voor het begrotingsjaar	215
Financieel overzicht	216
Planning 2018	216
Gemeentelijke gebouwen	216
Sportaccommodaties	217
Dorpshuizen	217
Aula's	217
Planning 2018	218
Bedrijfsmiddelen	218
Financiering (Treasury)	221
Beleidskader	223
Marktontwikkeling en rentevisie	225
Verwachte liquiditeitsontwikkeling	227
Risicopositie	229
Kasgeldlimiet	231
Bedrijfsvoering	233
Taakveld overhead en verdeling apparaatskosten	235
Organisatieontwikkeling	237
Personeelsbeleid	239
Financiën en controlling	241

Communicatie	243
Juridische zaken.....	245
Informatievoorziening	247
Intergemeentelijke samenwerking.....	249
Verbonden partijen.....	251
Gemeenschappelijke regelingen	253
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD).....	255
Werkvoorzieningsschap Alescon	257
Groen	258
Begroting 2018	258
Veiligheidsregio Drenthe (VRD).....	261
Recreatieschap Drenthe.....	265
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD).....	269
Vennootschappen en coöperaties	271
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	273
Enexis	275
Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)	277
Stichtingen en verenigingen.....	279
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).....	281
Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG)	283
Overige verbonden partijen	285
Bedrijvencentrum Ossebroeken VOF	287
Grondbeleid.....	289
Ontwikkelingen.....	291
Uitgangspunt	291
Wet- en regelgeving.....	291
Vennootschapsbelasting	292
Risico's.....	293
Planning.....	293
Verlies en winstneming.....	294
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie en voorzieningen.....	294
Financiële positie	295
Meerjarig verloop boekwaarden BIE's.....	295
Subsidies.....	297
Toelichting.....	299
Transities	300
Beleid	301
Rijksbudgetten.....	301
Gemeentelijk beleid.....	301
Financiën	303
Omvang rijksbijdrage	303
Geen onttrekking Conjunctuurreserve	304
Financiële begroting	305
Samenvatting financiële begroting.....	307
Incidentele baten en lasten.....	310
Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.....	314
Overzichten	315
Balans.....	316
Geprognosticeerde balans per 31-12	316
Investerings.....	320
Geldleningen en waarborgsommen	321

Reserves en voorzieningen.....	322
Financieringsstructuur	323
EMU saldo / Wet hof	324
Uitgangspunten meerjarenraming	325
Uitgangspunten begroting 2018 tot en met 2021	325
Ontwikkelingen lasten (stijgingspercentage)	325
Ontwikkelingen baten (stijgingspercentage)	325
(Meerjarig)begrotingsresultaat	326
Meerjarenraming 2019-2021	326
Financieel toezicht.....	327
Bepalen van het structureel en reëel evenwicht	327
Meerjarenbegroting 2018 - 2021	328

Aanbiedingsbrief

Aan de gemeenteraad

Voorstel:

1. De begroting 2018 vaststellen.
2. Van het positief saldo van € 808.000 een bedrag van € 100.000 toevoegen aan de reserve Woon- en leefomgeving en € 100.000 aan de reserve Openbare Ruimte.
3. De budgetten overeenkomstig het in deze begroting opgenomen programmaplan autoriseren op het niveau van de deelprogramma's.
4. De investeringskredieten autoriseren zoals opgenomen in het programmaplan en de paragraaf kapitaalgoederen.

Samenvatting:

De gemeenteraad stelt de begroting 2018 vast. Er is sprake van een begrotingsoverschot, zowel voor 2018 als meerjarig. De gemeenteraad gebruikt die ruimte eerst voor een aantal belangrijke investeringen. Daarnaast gaan er bedragen naar de reserves Woon- en leefomgeving en Openbare ruimte. De resterende bestedingsruimte blijft beschikbaar voor de in maart 2018 nieuw te kiezen gemeenteraad.

Burgemeester en wethouders van Midden-Drenthe,

de secretaris,

de burgemeester,

drs. A. Pruntel

T. Baas

Inleiding

1.1. Perspectiefnota 2018

Op 6 juli 2017 heeft u als gemeenteraad het debat gevoerd over de Perspectiefnota 2018. In die nota heeft u gelezen welke plannen we als gemeente voor de komende tijd hebben. Ook staat in die nota bij veel plannen wat ze kosten. En de Perspectiefnota geeft in het algemeen inzicht in de financiële positie van de gemeente, voor 2018 en voor de jaren erna.

Tijdens uw debat werd duidelijk dat er brede steun in uw raad bestaat voor de koers zoals die in Perspectiefnota staat beschreven. De begroting 2018 zal daarom een logisch vervolg op de Perspectiefnota zijn.

In de brief die we u op 20 juli 2017 daarover gestuurd hebben, hebben we u inzicht gegeven op welke manier we het debat over de Perspectiefnota gaan vertalen naar de begroting 2018.

We gaan in deze aanbiedingsbrief niet alles herhalen wat we in de Perspectiefnota en in de brief van 20 juli 2017 geschreven hebben. We vatten de belangrijkste delen van de Perspectiefnota samen. We zullen daarnaast vooral aandacht geven aan de financiën en aan wat er in de periode tussen de Perspectiefnota en het schrijven van de begroting is veranderd.

1.2. Meicirculaire en Septembercirculaire

De effecten van de meicirculaire hadden we nog niet kunnen verwerken in de Perspectiefnota. Dat is nu in de begroting wel gebeurd.

Zoals gebruikelijk zullen wij u in een afzonderlijke brief informeren over de financiële effecten van de septembercirculaire, zodra we die ontvangen hebben. We gaan er van uit dat u die brief vóór de begrotingsbehandeling in uw bezit heeft. De effecten van de septembercirculaire zullen we in de voorjaarsnota 2018 verwerken.

1.3. Laatste deel bestuursperiode

De begroting 2018 valt voor het grootste deel in de nieuwe bestuursperiode. Volgend voorjaar vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats en zal een nieuwe gemeenteraad politieke en bestuurlijke sturing geven aan onze gemeente. Maar eerst spreken onze inwoners!

Hoe staat het ervoor in onze gemeente? In een korte filmboodschap laten we dat eind september 2017 als gemeente zien. Ook verwachten we binnenkort de uitkomsten van een peiling onder inwoners over onze dienstverlening. Dan is het de beurt aan de politieke partijen om hun eigen ideeën in de verkiezingscampagne weer voor het voetlicht brengen. Maar uiteindelijk is het onze inwoner die in onze democratische rechtsstaat de keuze maakt.

1.4. Taakvelden en digitaal

De begroting 2018 ziet er anders uit dan die over 2017. Dat heeft twee oorzaken.

In de eerste plaats zijn we op grond van landelijke regels verplicht te werken met taakvelden. Die taakvelden sluiten nog niet helemaal logisch aan bij de indeling in programma's die de gemeenteraad een aantal jaren geleden al heeft gekozen.

Het is voor u als gemeenteraad het overwegen waard om hierin volgend jaar opnieuw een stap te zetten. Dat kan door dan te kiezen voor een indeling die logisch aansluit bij de landelijk voorgeschreven taakvelden.

In de tweede plaats is de begroting voor 2018 een digitale begroting. De teksten zijn dus geschreven om digitaal gelezen te worden. Dat betekent onder andere dat losse onderdelen van de begroting zelfstandig leesbaar moeten zijn.

De 'papieren' versie (dat wil zeggen de versie waarin de hele begroting van begin tot eind te lezen is) wordt daardoor feitelijk de samenvoeging van alle webpagina's. Dat is minder makkelijk toegankelijk.

1.5. Opbouw

De opbouw van de aanbiedingsbrief is de volgende:

- Na de inleiding kijken we in hoofdstuk 2 Samenleving naar de actualiteit in de samenleving, in het groot en dichtbij. Daarin zullen we vooral kort samenvatten wat we in de Perspectiefnota ook geschreven hebben.
- In hoofdstuk 3 Financiën richten we de focus op de cijfers: wat was de meerjarenraming in de Perspectiefnota en hoe ziet die raming er nu uit? Wat zijn de belangrijkste veranderingen?
- In hoofdstuk 4 Plannen starten we met een schema met de bestedingswensen. Daarna zetten we alle plannen nog een keer kort op een rij. Waar mogelijk staat bij elk plan wat het kost.
- Hoofdstuk 5 Lokale lasten geeft informatie over de lokale lasten: de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Na de aanbiedingsbrief volgt een apart hoofdstuk Bestedingsplan. In dat hoofdstuk staan alle bestedingsvoorstellen op een rij, per onderwerp met een korte toelichting.

Samenleving

Bovenlokaal

De economie trekt wereldwijd aan en Nederland profiteert daarvan mee. De vooruitzichten voor werkgelegenheid en bedrijvigheid zijn gunstig. Dat werkt door in de verwachte inkomsten uit het gemeentefonds. Voor het eerst sinds lange tijd hebben we in deze begroting niet meer een apart hoofdstuk voor bezuinigingen.

Niet iedereen profiteert daarvan. En er blijven onzekere factoren. Er is veel beweging binnen de Europese samenwerking en ook internationaal zijn er factoren die de economische en politieke stabiliteit kunnen verminderen.

Op het moment dat we deze begroting schrijven, is er in Nederland nog geen nieuwe regering. We kunnen daarom in deze begroting ook nog geen rekening houden met de plannen van zo'n nieuw kabinet.

In deze context blijven we aandacht geven aan wie kwetsbaar is en handhaven we ons breed gedragen solide financieel beleid.

Lokaal

Sociaal

We hebben als gemeente een naam hoog te houden in ons beleid voor mensen die buiten eigen schuld niet mee kunnen komen in de samenleving.

Dorpen, buurten en wijken - participatie

We hechten veel waarde aan wat inwoners zelf ondernemen, in straten, buurten, wijken en dorpen. In verenigingen, kerken en andere verbanden.

We zien onze rol als gemeente daarbij vooral faciliterend en ondersteunend: we nemen de verantwoordelijkheid van onze inwoners niet over. We dragen er juist aan bij dat ze die verantwoordelijkheid zelf kunnen nemen. We werken sámen. En waar dat nodig is, ondersteunen we.

Voorzieningen

Om die actieve samenleving te behouden en te versterken, is het nodig dat het voorzieningenniveau in onze gemeente op peil is. Dat vraagt onder andere om investeringen in de infrastructuur, maar

ook om mogelijkheden om langer zelfstandig te wonen. Onze dorpshuizen, MFA's en onderwijsvoorzieningen dragen daaraan bij.

Sociaal domein

We hebben als gemeente grote verantwoordelijkheden gekregen door de zogeheten decentralisaties in het sociaal domein.

De kern van het door de gemeenteraad vastgesteld beleid is dat de inwoners centraal staan en dat ze eenvoudig en zo vroeg mogelijk ondersteuning krijgen.

Ruimte, recreatie en toerisme

We zijn een mooie plattelandsgemeente! We hebben veel te bieden, zowel voor onze eigen inwoners als voor toeristen. Investerings voor die beide groepen lopen door elkaar heen.

Verder is recreatie en toerisme een belangrijke pijler voor onze lokale economie.

Duurzaamheid en economie

Duurzaamheid is van grote maatschappelijke betekenis. Duurzaamheid en economie zijn niet (meer) elkaars tegenpolen, maar duurzaamheid is onderdeel van de economie geworden. Aanvullend op wat er landelijk en provinciaal gebeurt, blijven we daar als gemeente aan bijdragen.

Voor onze werkgelegenheid zijn we niet alleen afhankelijk van de bekende grote werkgevers in onze gemeente. Ons eigen midden- en kleinbedrijf speelt daarin een belangrijke rol. Het spreekt vanzelf dat we de relatie met onze ondernemers goed onderhouden.

Financiën

3.1. Perspectiefnota 2018

In de Perspectiefnota 2018 staat een overzicht van de financiële ruimte zoals die op basis van de feiten van dat moment was berekend.

Dat overzicht treft u hierna aan.

Onderwerpen	Saldo exploitatie				
	2017	2018	2019	2020	2021
Bedragen meerjarenraming begroting 2017	0	186.000	1.000	118.000	4.000
Sportpark Noord-West	0	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Effecten september- en decembercirculaire gemeentefonds	-51.000	340.000	582.000	645.000	984.000
Vervallen taakstelling bedrijfsvoering	-150.000	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
Overige mutaties	240.000	97.000	1.000	-95.000	-148.000
Bestedingsruimte in meerjarenraming	0	250.000	500.000	750.000	1.000.000
Totaal aanwezige ruimte vanaf 2018	39.000	434.000	645.000	979.000	1.401.000
Niet cumulatief	39.000	395.000	211.000	334.000	422.000

Bedragen meerjarenraming begroting 2017: In de meerjarenraming bij de begroting 2017 stond voor het begrotingsjaar 2017 nog een saldo van € 7.000. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserves. Het bedrag van € 4.000 in het jaar 2021 stond uiteraard niet in de meerjarenraming van de begroting 2017. Dit is de doorrekening van 2020.

Overige mutaties: Dit betreft een optelsom van diverse kleinere posten uit de Voorjaarsnota 2017.

Totaal aanwezige ruimte vanaf 2018: deze regel laat de volledige bestedingsruimte zien, inclusief de € 250.000 die jaarlijks opnieuw beschikbaar komt. De bedragen zijn cumulatief. Dat betekent dat het bedrag in de kolom 2019 (€ 645.000) het beschikbare bedrag is als we de ruimte in 2018 (€ 434.000) niet opmaken. En als we ook in 2019 niets van de ruimte inzetten, is er in 2020 dus € 979.000 beschikbaar.

Niet cumulatief: deze regels laat zien wat er gebeurt als we ieder jaar de beschikbare ruimte volledig besteden. Als we dus in 2017 € 39.000 opmaken, hebben we in 2018 € 395.000 aan ruimte. Maken we ook dat volledig op, dan is er in € 219.000 structurele ruimte beschikbaar.

3.2. Van Perspectiefnota 2018 naar begroting 2018

In de periode tussen het opstellen van de Perspectiefnota en het opstellen van de begroting is er een aantal financiële wijzigingen opgetreden.

Meicirculaire

In de eerste plaats hebben we de effecten van de meicirculaire vertaald. We hebben u vlak voor de vakantie ook al over de effecten van die circulaire geïnformeerd. Dat leidt tot een aanzienlijk voordeel.

Daarnaast - als indirect gevolg van die zelfde meicirculaire - is het niet meer nodig om de stelpost te handhaven die op basis van de septembercirculaire 2016 is ingesteld vanwege de toen nog minder positieve verwachtingen. Ook dat leidt tot een voordeel.

Productenbegroting

In de tweede plaats hebben we zoals ieder jaar de productenbegroting geactualiseerd. We hebben volumes en bedragen van aantal klanten, oppervlaktes te onderhouden openbare ruimte e.d. aangepast aan de verwachte realiteit. Dat is gebeurd binnen de financiële kaders die achterin de Perspectiefnota staan opgenomen.

Deze aanpassingen leiden tot een beperkt nadeel.

Nieuw saldo

Deze wijzigingen leiden tot het volgende actuele overzicht.

Onderwerpen	Saldo exploitatie				
	2017	2018	2019	2020	2021
Bedragen meerjarenraming begroting 2017	0	186.000	1.000	118.000	4.000
Sportpark Noord-West	0	-139.000	-139.000	-139.000	-139.000
Effecten september- en decembercirculaire gemeentefonds	-51.000	340.000	582.000	645.000	984.000
Vervallen taakstelling bedrijfsvoering	-150.000	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
Overige mutaties	240.000	97.000	1.000	-95.000	-148.000
Bestedingsruimte in meerjarenraming	0	250.000	500.000	750.000	1.000.000
Saldo in Perspectiefnota	39.000	434.000	645.000	979.000	1.401.000
Effecten meicirculaire gemeentefonds		404.000	489.000	374.000	162.000
Vervallen stelpost		281.000	281.000	281.000	281.000
Doorrekening productenbegroting		-67.000	-78.000	-97.000	-374.000
Totaal aanwezige ruimte vanaf 2018		1.052.000	1.337.000	1.537.000	1.470.000
Niet cumulatief		1.052.000	285.000	200.000	-67.000

Saldo in Perspectiefnota: Het genoemde bedrag van € 39.000 in 2017 is meegenomen in het beginsaldo van 2018.

3.3. Meerjarig bestedingsoverzicht

In de Perspectiefnota hebben we vervolgens in beeld gebracht welke plannen we de komende jaren hebben en welke uitgaven we daarbij verwachten. Op die manier wordt inzichtelijk hoeveel van de aanwezige bestedingsruimte al – met meer of minder zekerheid – een bestemming heeft.

Het hierna volgende overzicht is in de basis het zelfde overzicht als in de Perspectiefnota. Maar dan aangevuld met een aantal bedragen die toen nog niet of onvoldoende in te schatten waren.

Bij de meeste van de volgende onderwerpen stond in de Perspectiefnota nog geen bedrag, maar nu in de begroting wel. Daarnaast zijn er bij een paar onderwerpen andere veranderingen. Een verdere toelichting volgt in paragraaf 4.2 (Plannen).

- **Actualisatie GVVP**

Voor het fietspad Drijber-school (2018) en het fietspad Garmingerstukken (2019) nemen we een investering van € 725.000 op, met een jaarlijkse kapitaallast van in totaal afgerond € 44.000.

- **Huisvesting (basis) onderwijs**

Klimaatbeheersing De Grift Hoogersmilde

Het betreft een investering van € 125.000 met een jaarlijkse last van afgerond € 11.000.

Renovatie Harm Smeengeschool

We zijn op dit moment nog met het schoolbestuur in overleg om beter inzicht te krijgen in de wensen van het bestuur en in de mate waarin die wensen noodzakelijk zijn.

Tijdelijke uitbreiding MFA Westerbork

De kosten voor de noodzakelijke tijdelijke uitbreiding van de MFA Westerbork gaan we naar verwachting al in 2017 maken. We hebben dit onderwerp daarom in de najaarsnota 2017 benoemd.

- **Rotonde afslag 30 / A28**

We nemen een investering op van € 180.000 met een jaarlijkse kapitaallast van afgerond € 15.000.

- **Woonplan**

We nemen hiervoor een p.m.-post op.

- Mooi Op Eigen Kracht

Het in de Perspectiefnota opgenomen incidentele bedrag van € 15.000 is verhoogd naar € 30.000.

- Duurzaam Op Eigen Kracht

Op verzoek van de gemeenteraad hebben we in de begroting een incidenteel bedrag opgenomen van € 30.000.

- Ontsluiting Veenbrug Smilde

We hebben meer voorbereidingstijd nodig om tot een plan en bijbehorend bedrag te komen. Daarom nemen we deze wens p.m. op.

- Invoeringskosten Omgevingswet

We verwachten in 2018 de eerste uitgaven te doen in de voorbereidingen voor de nieuwe Omgevingswet. Daarvoor nemen we een incidenteel bedrag van € 80.000 op.

- Frictiekosten organisatie

Zoals afgesproken neemt de ambtelijke organisatie de financiële effecten van de nieuwe organisatie voor eigen rekening. Daarbij gaat het om een bedrag van structureel ruim € 450.000. Het is de bedoeling om daarvoor in de jaren 2017 tot en met 2019 de nodige maatregelen te nemen. Dat levert in die jaren frictiekosten op. In 2017 heeft u daarvoor een bedrag van € 250.000 beschikbaar gesteld. Voor 2018 is naar verwachting een bedrag nodig van € 200.000. Omdat we verwachten van het bedrag over 2017 € 100.000 over te houden (over te hevelen in de jaarrekening 2017), is in 2018 € 100.000 extra nodig. Omdat het om frictiekosten gaat, stellen wij voor dit bedrag aan de Conjunctuurreserve te onttrekken.

- Eikenprocessierups / bloemrijke bermen

Voor de bestrijding van de eikenprocessierups nemen we incidenteel € 25.000 op en structureel € 35.000.

- **RUD Drenthe**

Recent bent u geïnformeerd over financiële problemen bij de RUD Drenthe. Of en hoe dat leidt tot extra gemeentelijke lasten is nog niet met zekerheid te zeggen. Daarom hebben we dit p.m. opgenomen.

- **VAM-berg**

De provincie Drenthe geeft aan de ontwikkeling van de VAM-berg een (financiële) impuls. We gaan ervan uit dat we als gemeente volgend jaar voor de afweging staan om ook een financiële bijdrage te leveren. Daarvoor nemen we een p.m.-post op.

- **Evenemententerrein Smilde**

Samen met de inwoners bereiden we plannen voor om de kwaliteit van het evenemententerrein en directe omgeving in Smilde te verbeteren. Op dit moment kunnen we de kosten daarvan nog niet voorzien. Daarom nemen we deze uitgave p.m. op.

3.3. Veranderingen in de reserves

De beginstand van de reserves is aangepast aan de werkelijke cijfers van dit moment.

Hieronder staan alle bestedingswensen op een rij. De bedragen zijn afgerond. Voor de reserves zijn alleen de bedragen uit 2018 opgenomen. De kredieten in de tweede kolom zijn de totale kredietbedragen, ook die naar verwachting in komende jaren nodig zijn. In de begroting 2018 stelt u als raad echter alleen het kredietbedrag voor 2018 beschikbaar.

Bestedingswensen	Krediet	Saldo exploitatie				Reserves 2018			
		2018	2019	2020	2021	Woon- en leefomgeving	Openbare ruimte	Conjunctuur	Dekking kapitaallasten
Bestedingsruimte 1 januari 2018		1.052.000	1.337.000	1.537.000	1.470.000	3.012.000	7.292.000	9.392.000	1.173.000
Stichting Welzijnswerk		pm	pm	pm	pm				
Nieuwbouw VO	6.881.000		320.000	320.000	320.000				
Gebiedsontwikkeling De Haven	pm	pm	pm	pm	pm		pm		
Nieuw beleid wegen en bruggen	14.500.000	329.000 -329.000	329.000 -329.000	329.000 -329.000	329.000 -329.000		6.663.000		7.561.000
Verkeersmaatregelen Westerbork	500.000	43.000	43.000	43.000	43.000				
Groot onderhoud bermen en beschoeiingen	pm		pm	pm	pm				
Actualisatie GVVP	725.000	9.000	44.000	44.000	44.000				
Renovatie Harm Smeengeschool	pm	pm	pm	pm	pm				
Renovatie De Grift	125.000	11.000	11.000	11.000	11.000				
(Centrum) Beilen	2.250.000							750.000	
Rotonde afslag 30 / A28	180.000	15.000	15.000	15.000	15.000		pm		
Zwembad Smilde	59.000	5.000	5.000	5.000	5.000				

Bestedingswensen	Krediet		Saldo exploitatie				Reserves 2018			
			2018	2019	2020	2021	Woon- en leefomgeving	Openbare ruimte	Conjunctuur	Dekking kapitaallasten
Duurzaamheid buitensportaccommodaties							15.000			
Leefstijl				pm	pm	pm	pm			
Woonplan			pm	pm	pm	pm	pm			
Wijkverbetering			pm	pm	pm	pm	pm			pm
Mooi op eigen kracht							30.000			
Duurzaam op eigen kracht							30.000			
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	60.000		6.000	6.000	6.000	6.000				
Groenbeleidsplan	150.000							75.000		
Baggerplan vijvers								pm		
Duurzaam bermbeheer			100.000	100.000	100.000	100.000				
Nieuw beleid recreatie en toerisme			pm	pm	pm	pm	pm			
Fietspad De Zeven Blokken	200.000			7.000	7.000	7.000				

Bestedingswensen	Krediet		Saldo exploitatie				Reserves 2018			
			2018	2019	2020	2021	Woon- en leefomgeving	Openbare ruimte	Conjunctuur	Dekking kapitaallasten
Belevings- en wandelpad Beilen West	25.000							25.000		
Ontsluiting veenbrug Smilde							pm	pm		
Masterplan Orvelte				pm	pm	pm	pm	pm		
Culturele gemeente van Drenthe							150.000			
Herinneringscentrum Kamp Westerbork			pm	pm	pm	pm		pm		
Nieuw beleid begraven			pm	pm	pm	pm		pm		
Renovatie grindpaden begraafplaatsen	45.000							45.000		
Invoeringskosten Omgevingswet				pm	pm	pm	80.000			
RUD			pm	pm	pm	pm				
Informatiebeveiliging			20.000	20.000	20.000	20.000				
Frictiekosten bedrijfsvoering									100.000	

Bestedingswensen	Krediet		Saldo exploitatie				Reserves 2018			
			2018	2019	2020	2021	Woon- en leefomgeving	Openbare ruimte	Conjunctuur	Dekking kapitaallasten
Eikenprocessierups/bloemrijke bermen			35.000	35.000	35.000	35.000	25.000			
Gebouwen				pm	pm	pm				
VAM-berg			pm				pm			
Evenemententerrein Smilde			pm				pm		pm	
Totaal bestedingswensen / veranderingen reserves	25.700.000		244.000	606.000	606.000	606.000	330.000	6.808.000	850.000	+7.561.000
Saldo reserves							2.682.000	484.000	8.542.000	8.734.000
Saldo bestedingsruimte cumulatief			808.000	731.000	931.000	864.000				
Saldo niet cumulatief per jaar			808.000	-77.000	200.000	-67.000				

3.4. Beleidsmatige afwegingen

Er is een aantal goede redenen om de resterende bestedingsruimte op dit moment niet volledig te besteden of te bestemmen.

In de eerste plaats bevat het overzicht zelf nog een aantal p.m.-posten die de komende jaren waarschijnlijk alsnog gaan veranderen in concrete bedragen.

In de tweede plaats zal er, net als altijd, sprake zijn van nieuwe ontwikkelingen en nieuwe wensen. Ook daarvoor moet ruimte blijven.

In de derde plaats blijft de ontwikkeling van het gemeentefonds onzeker. Aan de ene kant geeft de meicirculaire een positief beeld. Ook mogen we verwachten dat de aantrekkende economie leidt tot extra uitgaven door het Rijk en dus ook tot extra inkomsten voor de gemeente (samen de trap op en af). Aan de andere kant kunnen we niet uitsluiten dat de nieuw te vormen regering de uitkeringen uit het gemeentefonds weer gaat beperken.

In de vierde plaats valt het begrotingsjaar 2018 voor het grootste deel in de bestuursperiode van de nieuw te kiezen gemeenteraad. Het is aan die nieuwe raad om te beslissen wat hij met de dan nog bestaande bestedingsruimte wil doen.

Om die reden stellen wij u voor aan de reserves Woon- en leefomgeving en Openbare ruimte in 2018 elk 100.000 toe te voegen en de resterende bestedingsruimte als positief saldo in de begroting te laten staan.

De totale omvang van die beide reserves én de Conjunctuurreserve is daarmee voor 2018 toereikend. We kunnen ons voorstellen dat de nieuwe gemeenteraad zich gaat buigen over een nieuwe verdeling van de middelen binnen die reserves.

Plannen

4.1. Inleiding

Hieronder zetten we compact op een rij welke plannen we de komende periode willen gaan realiseren. Voor een deel zijn het onderwerpen die in het vorige hoofdstuk al kort genoemd zijn omdat die plannen ook financiële effecten hebben.

Het zijn in de eerste plaats de zelfde plannen die u ook in de Perspectiefnota heeft aangetroffen. Daarnaast zijn enkele onderwerpen toegevoegd vanuit het debat over de Perspectiefnota.

Voor zover er aan het plan een concrete bestedingswens voor 2018 is verbonden, komt u die tegen in het hoofdstuk Bestedingsplan.

4.2. De plannen

4.2.1. Decentralisaties in het sociaal domein en welzijnswerk

Decentralisaties in het sociaal domein

Deze bestuursperiode heeft voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de start van de decentralisaties in het sociaal domein: de Jeugdzorg, de uitbreiding van de WMO en de aanpassingen rond de Participatiewet. Het was en is daarbij onze uitdaging om die taken op een andere, voor onze inwoners betere manier uit te voeren dan daarvoor gebeurde (de transformatie). Ook in 2018 zal dat proces van transformatie doorgaan, op alle drie de beleidsterreinen. Waar nodig zal dat tot beleidsvoorstellen leiden.

We kunnen ons voorstellen dat u aan het begin van de volgende bestuursperiode opnieuw gaat afwegen hoe u deze drie beleidsterreinen financieel gaat inrichten. Tot nu toe heeft u de inkomsten en uitgaven voor de drie terreinen als één geheel beschouwd. Met op de achterhand de Conjunctuurreserve die deels bestemd is om tegenvallers in het sociaal domein op te vangen. Het is de vraag of het ook na 2018 nog nodig is om de Jeugdzorg, WMO en Participatiewet (re-integratie) financieel integraal te behandelen. Ook het bestaan en/of de omvang van een Conjunctuurreserve kan deel uitmaken van die afweging. Voor 2018 laten we de huidige systematiek in stand.

Welzijnswerk

Al vele jaren vervult de Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe in onze gemeente een belangrijke functie. De afgelopen periode tekent zich een aantal ontwikkelingen af.

De werkzaamheden en taken van welzijnswerk en van de gemeente raken nauwer met elkaar verweven. Gemeente en welzijnswerk hebben onder andere rond de WMO vaker een vergelijkbare rol. Daardoor drukt het gemeentelijk beleid een steeds sterkere stempel op het werk van welzijnswerk. De stichting is voor het overgrote deel van haar inkomsten ook afhankelijk van de gemeente. Tegelijk lopen de inkomsten en uitgaven van de stichting niet meer goed in de pas.

We hebben daarom een extern onderzoek laten uitvoeren door bureau Berenschot. De uitkomsten daarvan zijn aangestipt in het debat over de Perspectiefnota. Aansluitend heeft de raadscommissie Zorg en Welzijn op 12 september 2017 over het onderzoeksrapport gesproken.

Nu zijn we bezig om de aanbevelingen van Berenschot te verwerken. We verwachten dat de gemeenteraad daarover eind 2017 een standpunt kan innemen. Dan is ook duidelijk welke financiële effecten de nieuwe aanpak zal hebben.

Vrijwilligerswerk

U heeft als gemeenteraad aan ons gevraagd om voorstellen te ontwikkelen die verenigingen en instellingen ondersteunen in het vinden van voldoende gekwalificeerde vrijwilligers. Wij zullen in de loop van 2018 met die beleidsvoorstellen komen.

WMO

Niet alle middelen die we nu voor de WMO beschikbaar hebben, zetten we ook daadwerkelijk voor de WMO in. U vraagt zich af of we nog meer kunnen doen in bijvoorbeeld de preventie of het voorzieningenniveau.

We zullen dat in de loop van 2018 gaan inventariseren.

Armoedebeleid

Wij gaan u, zoals al eerder toegezegd, in de tweede helft van 2017 voorstellen doen om het armoedebeleid te actualiseren. Daarbij zoeken wij naar goede mogelijkheden om de zogeheten Klijnsma-gelden in te zetten. Ook zullen we daarbij het kindpakket in beeld brengen: welke voorzieningen hebben we voor kinderen in armoede? Waar dat nodig is, zullen wij met aanvullende beleidsvoorstellen komen. Als dat nodig en mogelijk is, zullen we daarvoor ook nog in 2017 voorstellen aan u voorleggen om maatregelen te nemen en middelen beschikbaar te stellen.

4.2.2. Nieuwbouw Voortgezet Onderwijs en ontwikkeling De Haven

Nieuwbouw VO

We zitten midden in voorbereidingsproces om te starten met de daadwerkelijke bouw van een nieuw gezamenlijk gebouw voor beide VO-scholen in Beilen. Naar verwachting komt er in de herfst 2017 meer duidelijkheid over de locatiekeuze.

Tijdens de raadsvergadering van december 2016 was al duidelijk dat het eerder verstrekte krediet, waarvan op dit moment € 8,1 miljoen beschikbaar is, niet toereikend is. We stellen u voor dat hogere bedrag, dat we in december 2016 al genoemd hebben, nu in het meerjarenperspectief op te nemen. In totaal gaat het dan om een bedrag van € 14.981.000.

Een aantal kosten hoeven we niet ten laste van de exploitatie te brengen: het afboeken van de boekwaardes van de oude gebouwen, de sloopkosten en de saneringskosten. Daarom adviseren wij u om die kosten tot een bedrag van € 2.125.000 ten laste van de reserves te brengen.

Het definitieve besluit om te komen tot de locatiekeuze en het besluit om extra krediet beschikbaar te stellen zijn beide aparte besluiten die de gemeenteraad nog gaat nemen.

Gebiedsvisie De Haven

Nadat de locatie van de nieuwbouw definitief is, gaan we als college ook verder om samen met de inwoners een gebiedsvisie voor het gebied De Haven te ontwikkelen. Dat doen we binnen de kaders die de gemeenteraad in december 2016 heeft gesteld. Bij ons voorstel om die visie vast te stellen zullen we ook de financiële gevolgen in beeld brengen. Mogelijk leidt dat tot extra investeringen.

Dat geldt zowel voor het gebied De Haven (met de huidige school Vincent van Gogh) als voor de huidige locatie van het Dr. Nassaucollege.

4.2.3. Wegen en bruggen

Nieuw beleid wegen en bruggen

De gemeenteraad heeft op 29 juni 2017 het nieuwe beleid voor wegen en bruggen vastgesteld. In dat nieuwe beleid ligt de basis voor het op een goed niveau houden en brengen van onze wegen en bruggen. Dat plan gaan we de komende jaren uitvoeren. De financiële effecten zijn in de begroting en meerjarenraming verwerkt.

Verkeersmaatregelen Westerbork

De gemeenteraad heeft in 2013 en 2014 middelen beschikbaar gesteld om diverse verkeersmaatregelen te nemen in Westerbork. Daarvan hebben we in eerste instantie de schoolroutes gerealiseerd. In 2017 staat de inrichting van het Van Weezelplein en omgeving op de planning. Door diverse oorzaken vallen de kosten hiervan hoger uit dan aanvankelijk begroot. We hebben u daarover ook al in een aparte brief geïnformeerd.

Oorzaken zijn bijvoorbeeld meer investeringen in het behoud van bomen, extra kasten voor stroomvoorzieningen en meer aandacht voor duurzaamheid en kwaliteit.

Groot onderhoud bermen en beschoeiing

Langs de Suermondsweg, het Westerborkerveld en de Verlengde Middenraai is er sprake van slechte beschoeiing, wat weer leidt tot het verzakken van bermen. Op het moment dat we deze wegen en bermen aanpakken, ligt het voor de hand om ook meteen de beschoeiing te renoveren. We zullen daarvoor naar verwachting in 2018 plannen ontwikkelen. Dat doen we samen met het Waterschap.

Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP)

We zijn bezig met een actualisatie van het GVVP. De gemeenteraad heeft er opiniërend al over gesproken, na de zomervakantie volgen de besluitvormende stappen. We zijn er in de conceptbegroting van uitgegaan dat de gemeenteraad (voor 2019 in beginsel) instemt met de aanleg van twee fietspaden: het fietspad Drijber-school (2018) en het fietspad Garmingerstukken (2019). Dit laatste fietspad zal dus in de bestedingswensen voor 2019 terugkomen.

4.2.4. Onderwijshuisvesting basisonderwijs

Harm Smeengeschool Beilen

We zijn op dit moment in overleg met het schoolbestuur over grondige renovatie in plaats van nieuwbouw.

De Grift Hoogersmilde

Het betreft een noodzakelijke aanpassing van de installatie om het binnenklimaat te beheersen. We gaan de mogelijkheden om deze kosten te verhalen nog na, maar de aanpassing moet gewoon gebeuren. De gemeenteraad heeft daar in september 2017 mee ingestemd.

4.2.5. (Centrum) Beilen

Visie op (centrum) Beilen

We zijn al geruime tijd bezig om onze visie op Beilen verder vorm te geven. Daarbij willen we nadrukkelijk ook het centrum van Beilen een kwaliteitsimpuls geven. Die ontwikkeling is in een stroomversnelling gekomen, doordat de provincie een binnenstadsfonds heeft opgericht. Daarin zit voor Beilen een bijdrage van € 750.000, mits gemeente en particuliere partijen elk ook € 750.000 investeren. We gaan ervan uit dat wij als gemeente het risico dragen. Daarom nemen we als kredietbedrag € 2.250.000 op en gaan we uit van een bedrag van € 1.500.000 als bijdragen van derden.

Tegelijk gaan wij ervan uit dat we pas daadwerkelijk over dat bedrag kunnen beschikken wanneer u als gemeenteraad op basis van concrete plannen en de bijdragen van provincie en particuliere partijen daarover een apart besluit heeft genomen.

Rotonde afslag 30 / A28

U heeft een krediet van € 300.000 beschikbaar gesteld voor het aanleggen van een standaardrotonde bij afslag 30-A28. We zijn nog bezig met het ontwikkelen van plannen om de rotonde beter te laten aansluiten op de verkeersafwikkeling van de in de directe omgeving liggende bedrijven. Daarnaast kan de rotonde bijdragen aan de verfraaiing van de entrees van Beilen.

Onze eerste indruk is dat we daarom een grotere rotonde nodig hebben dan een standaardrotonde. Daarvoor is een aanvullend krediet nodig, dat we in deze begroting hebben opgenomen.

4.2.6. Sport en leefstijl

Sportpark Noord-West

De gemeenteraad heeft in december 2016 geld beschikbaar gesteld om sportpark Noord-West te renoveren. Daarbij ging de gemeente ervan uit dat de Stichting Noord-West het zelfbeheer zou voortzetten.

In de loop van 2017 hebben de leden van de beide voetbalverenigingen uitgesproken, op basis van de informatie van dat moment, niet verder te willen met het zelfbeheer.

We zijn in overleg met de stichting en de beide verenigingen bezig om een traject te volgen waarbij de renovatie alsnog gaat plaatsvinden, maar dan vanaf het voorjaar 2018. Aan het eind van 2017 is het naar verwachting duidelijk of de stichting het zelfbeheer definitief gaat beëindigen of niet.

Voor de stichting en de verenigingen is het daarbij van belang te weten of en tot welk niveau de gemeenteraad de veldhuur gaat verhogen. De gemeenteraad ontvangt daarvoor in het najaar van 2017 een voorstel van het college, in lijn met eerdere besluitvorming van de raad zelf. Dat voorstel zullen wij aanbieden na zorgvuldig overleg met alle hurende verenigingen.

Zwembad Smilde

Bij het zwembad in Smilde slaan we zout op voor de zoutelektrolyse in het zwembad. De milieuregels worden vanaf 2019 strenger. Daarom moeten we een aparte bulkopslag voor vloeibaar zout bouwen. Daarnaast is er behoefte aan een overkapping voor fietsen en voor afvalcontainers. Beide voorzieningen kunnen gecombineerd worden.

Duurzaamheid en buitensportaccommodaties

Voor veel sportverenigingen zijn de energielasten steeds moeilijker op te brengen. Vanwege die kosten en vanuit duurzaamheidsoverwegingen, stellen wij voor dat we onderzoek laten uitvoeren naar mogelijkheden om alternatieve energiebronnen in te zetten.

Met de opbrengsten van dat onderzoek zullen we samen met de verenigingen een plan opstellen om de adviezen uit het onderzoek ook uit te voeren. Daarbij gaan we er op voorhand nog niet van uit dat we als gemeente daarvoor ook zelf de kosten dragen.

Leefstijl

Eén van de voornemens in deze bestuursperiode was het onderzoeken of er nieuw sportbeleid nodig is. In de aanloop naar dat onderzoek werd duidelijk dat het voor de hand ligt om dan niet alleen naar sport te kijken maar ook naar andere beleidsterreinen, in elk geval naar gezondheid. Daarom zullen we onderzoeken of en op welke manier er behoefte is aan beleid onder de noemer 'leefstijl'. Daarbij zoeken we dus naar een natuurlijke integratie van sport, gezondheid en andere beleidsterreinen. Mogelijk leidt dit nog tot bestedingswensen.

4.2.7. Wonen en leefbaarheid

Woonplan

Het is de bedoeling dat u eind 2017 een nieuw Woonplan vaststelt. We gaan ervan uit dat u in dat Woonplan maatregelen opneemt die mogelijk financiële gevolgen hebben. Daarbij kunt u bijvoorbeeld denken aan het opwaarderen van de bestaande woningvoorraad, met steun van de provincie. Een ander voorbeeld is het eventueel voortzetten van startersleningen en blijversleningen.

We hebben voor de financiële gevolgen van het Woonplan in deze begroting een p.m.-post opgenomen.

Wijkverbetering

De afgelopen periode hebben we als gemeente geïnvesteerd in projecten voor wijkverbetering. Voorbeelden zijn de Meester Weijerstraat in Bovensmilde, de Schultestraat in Hoogersmilde en Noorderhoek in Beilen.

We stellen voor om deze aanpak voort te zetten, maar daarvoor de middelen te zoeken op het moment dat er een concreet voorstel ligt. Het is wel onze bedoeling om ook in 2018 een project uit te voeren.

Mooi op eigen kracht

We hebben in onze gemeente al een aantal keren ervaren dat het project Mooi op eigen kracht (MOEK) tot bijzondere initiatieven heeft geleid. We stellen u daarom voor dat we in 2018 opnieuw een MOEK-project uitvoeren zodat weer verschillende initiatieven gerealiseerd kunnen worden. We komen daarvoor met een plan van aanpak naar de gemeenteraad, waarin we ook inzicht geven in de resultaten van de eerdere MOEK-projecten.

Evenemententerrein Smilde

Recent hebben inwoners en gemeente in Smilde een fietscrossbaan gerealiseerd. Tijdens dat proces werd duidelijk dat de inwoners graag met de gemeente mee willen denken over het verder opknappen van het evenemententerrein en de directe omgeving. Hiervoor ontwikkelen we plannen samen met de buurt. In die plannen zullen we concrete bedragen opnemen.

Verwaarloosde gebouwen

Hier en daar staat in onze gemeente een gebouw dat vervallen raakt en daardoor negatief uitstraalt op de omgeving. Het is ons voornemen om u een aanpassing van de Welstandsnota (opname van een excessenregeling) voor te stellen. De excessenregeling geeft de mogelijkheid om in bepaalde situaties als gemeente handelend op te treden.

4.2.8. Duurzaamheid

Algemeen

Zijn we als gemeente voorbereid op veranderingen die het gevolg zijn van klimaatveranderingen? Wij herkennen het belang van dit thema. De gemeenteraad heeft dat thema zelf al belegd in het Watertakenplan.

Wij zullen in de tweede helft van 2017 beginnen met de uitvoering van de door de raad aangenomen motie om ernaar te streven een energieneutrale gemeente te worden.

U heeft daarover na de zomer breder informatie ontvangen over duurzaamheid en over de uitvoering van deze motie.

In de begroting is daarnaast een bedrag van € 30.000 opgenomen als bestedingswens voor Duurzaam Op Eigen Kracht. Daarvoor hebben we in uw raad brede steun ervaren.

Het college blijft tot het eind van deze bestuursperiode actief zoeken naar mogelijkheden om de duurzaamheid in onze gemeente te bevorderen.

Verduurzaming gemeentelijke gebouwen

Voor 2018 is er daarnaast nog één concreet plan: de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen door het plaatsen van zonnepanelen. Deze investering zal niet meteen leiden tot lagere kosten, omdat we als gemeente voordelige energiecontracten hebben. Het is wel een belangrijke maatregel uit het oogpunt van duurzaamheid en we geven daarmee als gemeente het goede voorbeeld.

4.2.9. Groen en blauw

Groenbeleidsplan

De gemeenteraad heeft in 2016 het Groenbeleidsplan vastgesteld. Daarbij heeft de gemeenteraad geen middelen beschikbaar gesteld, maar bepaald dat investeringen jaarlijks zouden worden afgewogen.

Wij stellen u voor om in 2018 in Beilen aan de slag te gaan met de renovatie van verouderd groen en met het versterken van groenstructuren. Dat zullen we doen in overleg en samenspraak met de inwoners.

In 2019 is het dorp Westerbork aan de beurt.

Baggerplan vijvers

Binnen Beilen zijn drie waterpartijen waarvoor groot onderhoud nodig is. Daarna dragen we het onderhoud over aan het waterschap.

Het gaat om de vijver Pinksterbloem, de vijvers Noordveen en de Haven.

We gaan daarvoor een plan van aanpak maken. Op basis daarvan zullen we komen met bestedingswensen voor 2018 en/of volgende jaren. Dat zal dan bij de voorjaarsnota 2018 aan de orde komen. In dat plan van aanpak zullen we ook een concrete planning opnemen.

Duurzaam bermbeheer, eikenprocessierups en bloemrijke bermen

We onderhouden op dit moment het grootste deel van onze bermen buiten de bebouwde kom op de minst duurzame manier. U heeft als gemeenteraad in het Landschapsbeleidsplan uitgesproken dat we bermen meer ecologisch gaan beheren. Onderdeel daarvan is ook de bestrijding van de eikenprocessierups. We hebben in totaal zo'n 460 km aan wegen in onze gemeente, met aan beide zijden bermen. Op dit moment onderhouden we zo'n 60 km ecologisch. Met deze extra inzet gaan we ruim 300 km wegen duurzaam beheren.

Voor de bestrijding van de eikenprocessierups in combinatie met bloemrijke bermen hebben we een bedrag in het bestedingsplan opgenomen.

4.2.10. Recreatie, toerisme en cultuur

Beleid Recreatie en toerisme

Wij gaan ervan uit dat u eind 2017 nieuw beleid vaststelt voor recreatie en toerisme. Het is op dit moment nog niet te zeggen of dat leidt tot extra wensen. Mocht dat wel zo zijn, dan zullen we proberen die mee te nemen in de voorjaarsnota 2018.

Revitalisering vakantieparken

Parallel aan het gemeentelijk beleid voor recreatie en toerisme gaan we verder zoeken naar mogelijkheden om, waar nodig en mogelijk, de vakantieparken in onze gemeente te revitaliseren. Daarbij sluiten wij nadrukkelijk aan bij de provinciale aanpak waarbij het Recreatieschap en de provincie Drenthe het initiatief nemen, samen met de parkeigenaren, beheerders e.d. De eerste verantwoordelijkheid daarvoor ligt vanzelfsprekend bij de eigenaren zelf. Maar we kunnen als gemeente daarbij wellicht faciliteren.

Fietspad De Zeven Blokken

De provincie Drenthe heeft de afgelopen periode in dit gebied grote investeringen gedaan om de natuur in dit gebied te ontwikkelen. Wat nu nog ontbreekt is een recreatieve fietsverbinding tussen de Meesterswijk en de Jonkerswijk in Smilde. Die gaan we realiseren, deels met bijdragen van derden.

Belevings- en wandelpad Hultinge en Lijsterlaan Beilen

Het Platform Beilen West heeft het initiatief genomen om een belevings- en wandelpad te realiseren. De Stichting Beleef Beilen / Rondje Beilen ondersteunt het platform hierin. Het is de bedoeling om

het pad tussen Beilen West en de A28 geschikt te maken voor scootmobiels en wandelwagens. Ook wil het platform langs het pad onderdelen toevoegen voor sport en spel.

Als we dit gaan realiseren, doen we ook meteen het onderhoud aan de vijver en een deel van het park. Dat gebeurt vanuit reguliere onderhoudsbudgetten.

Ontsluiting veenbrug Smilde

In Smilde ligt een belangrijke historische veenbrug. Er ontstaan initiatieven om die veenbrug beter te ontsluiten voor bezoekers. Dat is zowel voor de inwoners als voor toeristen waardevol. De voorbereidingen voor een goed plan door de initiatiefnemers vragen iets meer tijd dan we eerder hadden verwacht. We hebben dit onderwerp daarom p.m. in het bestedingsplan opgenomen.

Orvelte

We gaan in 2018 verder met het ontwikkelen van Orvelte. Daarmee dienen we niet alleen een toeristisch belang, maar bevorderen we ook de leefbaarheid en de werkgelegenheid in het dorp. U heeft als gemeenteraad daarvoor inmiddels € 110.000 beschikbaar gesteld. De komende jaren zal duidelijk worden of aanvullend middelen nodig zijn.

Culturele gemeente van Drenthe

De gemeenteraad heeft eind juni 2017 besloten om Culturele gemeente van Drenthe te willen worden in 2019/2020. Dat sluit aan bij wat daarover staat in de Cultuurnota.

Ook de provincie draagt daar financieel aan bij. Om dit te kunnen realiseren is een incidenteel bedrag nodig. Dat bedrag is deels ook voor eigen inzet van mensen bedoeld, omdat het hier om een eenmalige extra taak gaat.

Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Er zijn plannen in ontwikkeling om het Herinneringscentrum verder te ontwikkelen. We hebben met dit Herinneringscentrum een belangrijke voorziening in ons gemeente, die niet alleen regionaal maar ook landelijk van betekenis is. Het is geen 'trekpleister' zoals we toeristische voorzieningen vaak kunnen benoemen. Het is in een wereld waarin geweld en discriminatie nog steeds bestaan, wél een historisch educatief centrum waar kinderen, jongeren en volwassenen kunnen leren van het verleden. Vanuit dit belang zien we een rol voor onze gemeente om, ook financieel, mee te werken aan de toekomstplannen van het Herinneringscentrum.

VAM-berg

De provincie heeft het initiatief genomen om de VAM-berg te ontwikkelen tot recreatieve trekpleister. Die ontwikkelingen raken ook de directe omgeving, waaronder onze wegen, wandel- en fietspaden. We gaan ervan uit dat u in 2018 voor de afweging komt te staan om aan deze ontwikkelingen ook financieel bij te dragen.

Toeristenbelasting

Wij zullen geen voorstellen ontwikkelen voor aanpassing van de tariefstructuur voor de toeristenbelasting. Als de sector daar zelf met voorstellen voor komt, zullen wij die voorstellen met een positieve grondhouding tegemoet treden. Voor 2018 stellen wij voor de tarieven voor de toeristenbelasting op hetzelfde niveau te houden als in 2017.

4.2.11. Begraven

Nieuw beleid

We zijn bezig met de voorbereidingen voor nieuw beleid voor begraven en cremieren. Dat zal gebeuren in nauw overleg met ondernemers en gemeenteraad. Het nieuwe beleid zal niet vóór de begrotingsbehandeling klaar zijn.

Het is op dit moment nog niet te zeggen of dat beleid tot extra kosten zal leiden en wanneer die kosten zich zullen voordoen.

Renovatie grindpaden begraafplaatsen Hijken en Hooghalen

We zijn wettelijk verplicht de onkruidbestrijding op de grindpaden duurzamer te maken. Maar een niet-chemische bestrijding werkt slecht op grindpaden. Daardoor krijgen de paden een rommelig uiterlijk. Ook zijn grindpaden minder toegankelijk voor mensen die moeilijk ter been zijn en/of met een rolstoel e.d. rijden.

Hier gaan we de komende periode mee aan de slag.

4.2.12. Omgevingswet

We gaan als college ook in 2018 verder met de voorbereidingen voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet.

Zoals gebruikelijk bij zulke grote operaties – denk maar aan de decentralisaties in het sociaal domein – zullen we te maken krijgen met invoeringskosten, incidenteel en structureel. Daartegenover staan vaak extra rijksmiddelen.

Hoe dat er de komende jaren precies uit gaat zien, kunnen we nog niet zeggen. Wel zal er al in 2018 een bedrag nodig zijn, waarvoor we € 80.000 hebben opgenomen als bestedingswens.

4.2.13. Bedrijfsvoering

Informatiebeveiliging

Het belang van informatie en de veiligheid daarvan, is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Recent hebben onze accountant en onze Rekenkamercommissie dat belang onderstreept.

We leren uit het rapport van de Rekenkamercommissie dat het nodig is om jaarlijks extern te laten onderzoeken hoe het met de veiligheid van onze gegevens gesteld is. Dat kan dan weer leiden tot aanvullende trainingen, workshops e.d.

Communicatie

Wij blijven aandacht geven aan goede communicatie. Daarbij blijven we als gemeente twee sporen bewandelen: het digitale spoor en – voor wie dat niet kunnen – het niet-digitale spoor. Hierin past ook de verdere ontwikkeling van de ambtelijke organisatie.

In 2018 gaan we alle vormen van communicatie op het gebied van zorg actueel maken. Dat gaat dus om digitale en niet-digitale informatie. We gaan de informatie op het gebied van zorg bundelen. We kijken daarbij naar wat we al hebben en we zoeken aansluiting bij de samenwerking met de Welwozo-partners. Op die manier sluiten we aan bij de koers die we hebben ingezet met de Thuisblijver.

Bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid gaan we in een zo vroeg mogelijk stadium met inwoners en belanghebbenden in gesprek.

We gaan verder met de ervaringen uit de pilot wegen en bruggen om de raad vroeg te betrekken bij de beleidsontwikkeling.

Frictiekosten

De gemeenteraad heeft in juni 2017 een besluit genomen over de versterking van de ambtelijke organisatie. Daarbij is een aantal actuele knelpunten opgelost.

We hebben daarbij aangegeven dat we mogelijk de komende jaren voor incidentele kosten bij u als gemeenteraad terug komen. Ook voor 2018 hebben we daarvoor een bedrag opgenomen in het bestedingsplan.

Gebouwen

We zijn als gemeente eigenaar van een aantal gebouwen. Soms gaat het om gebouwen voor de eigen organisatie, zoals het gemeentehuis. Andere voorbeelden zijn sporthallen en gymlokalen.

Over het algemeen organiseren wij het onderhoud van onze gebouwen zo dat we dat kunnen doen binnen de daarvoor in de begroting beschikbaar gestelde middelen voor regulier onderhoud. Tegelijk wordt zichtbaar dat gebouwen soms aan een grotere renovatie toe zijn of zelfs helemaal gerenoveerd of vervangen moeten worden. In de meeste gevallen heeft u daarvoor geen middelen in de begroting opgenomen. Ook extra middelen voor het uitvoeren van duurzaamheidsmaatregelen zijn niet aanwezig.

Wij kunnen ons voorstellen dat hiervoor de komende bestuursperiode beleid ontwikkeld wordt.

Planning- en controlcyclus

We gaan in nauwe samenspraak met u als gemeenteraad verder met het moderniseren van onze planning- en controlcyclus. Een voorbeeld daarvan is de ontwikkeling van de digitale begroting. Op dit moment voorzien we nog niet dat dit gaat leiden tot extra kosten.

Werkgeversrol

We blijven ons inzetten om als werkgever een voorbeeldrol te vervullen in het aannemen met werknemers met een beperking.

Lokale lasten

Bij de bepaling van de lokale lastendruk kijken we naar de volgende belastingen en heffingen: de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Leges en dergelijke dragen het karakter van een betaling voor individuele diensten en tellen daarom in de lokale lastendruk niet mee. De kosten van leges kunnen immers ook nooit hoger zijn dan de werkelijke kosten.

OZB

Voor de OZB gelden de afspraken zoals vastgelegd in het coalitieakkoord. Voor de begroting 2018 geldt een trendmatige stijging van 1,5%. De totale inkomsten uit onroerendezaakbelasting zullen dus in 2018 met 1,5% stijgen, het percentage dat dient als inflatiecorrectie.

Afvalstoffenheffing en rioolheffing

De tarieven voor de rioolheffing blijven in 2018 ongewijzigd.

Ook de tarieven voor de afvalstoffenheffing veranderen in 2018 niet. De egalisatiereserve biedt daarvoor de ruimte. Dat geeft de mogelijkheid om in 2018 nog meer ervaring op te doen met het huidige systeem, waar mogelijk bij te sturen en verder invulling te geven aan de voorbereidingen van tariefdifferentiaties.

Per saldo

Hoewel de exacte bedragen per huishouden variëren (de hoogte van de OZB is immers, naast de tarieven, afhankelijk van de waarde van de woning), kunnen we in z'n algemeenheid vaststellen dat de lokale lasten voor veruit de meeste van onze inwoners niet of nauwelijks stijgen.

Bestedingsplan

Bij de behandeling van de Perspectiefnota 2018 Midden-Drenthe zijn de plannen besproken die wij in 2018 en verder willen realiseren. Op basis van opmerkingen uit de raad stellen wij voor om de bijdrage voor het project Mooi op eigen kracht te verhogen met € 15.000 tot € 30.000 en een bedrag van € 30.000 op te nemen voor het project Duurzaam Op Eigen Kracht.

Hiernaast is het krediet voor de Harm Smeengeschool voorlopig op pm gezet maar is een aantal andere wensen van pm op een concreet bedrag gezet.

Samenvattend leiden de nieuwe bestedingswensen 2018 tot de volgende effecten op de exploitatie en de reserves:

	Krediet- bedrag	Structurele bestedings- ruimte	Reserve* Openbare ruimte	Reserve* Woon- en leefomgeving	Conjunctuur- reserve*	Reserve* kapitaallasten
Beschikbaar:		€ 250.000	€ 7.291.535	€ 3.011.517	€ 9.392.185	€ 1.173.132
Mutatie:			€ -6.663.000			€ 7.652.516
Bestedingsplan:	€ 5.800.308	€ 243.240	€ 145.000	€ 330.000	€ 850.000	€ 91.331
Lopende verplichtingen:		€ 0	€ 25.000	€ 20.000	€ 87.273	€ 48.336
Nog beschikbaar		€ 6.760	€ 458.535	€ 2.661.517	€ 8.454.912	€ 8.685.981

* het betreft de verwachte stand op 1 januari 2018 conform de staat van reserves en voorzieningen onder de rubriek "Overzichten"

Hieronder volgt een korte toelichting op de plannen voor 2018, inclusief het structureel of incidenteel benodigde budget. Bij een incidenteel budget wordt aangegeven uit welke bestemmingsreserve de bekostiging plaatsvindt.

Project	Wegen en bruggen													
Programma	Openbare Ruimte													
Taakveld	Verkeer en Vervoer													
Krediet	€ 2.336.308													
Exploitatiekosten	€ 173.102 (Dit bestaat uit € 81.771 rentekosten en € 91.331 afschrijvingen)													
Incidenteel/structureel	Structureel													
Dekking	De afschrijvingen, € 91.331, worden gedekt uit de reserve Kapitaallasten. De rente van de reserves komt ten gunste van de algemene dienst. Daarom worden de rentekosten van € 81.771 opgevangen binnen de algemene dienst.													
Toelichting	Tijdens de raadsvergadering van 29 juni 2017 heeft de gemeenteraad het beleidsstuk "Midden-Drenthe op de goede weg! - Beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018 - 2028" vastgesteld. In dit beleidsstuk zijn de uitgangspunten vertaald in een planperiode van tien jaar. De uitgangspunten zijn: • Standaard onderhoudsniveau B voor wegen, paden, bermen, bruggen en andere kunstwerken; • Fietspaden en fietsroutes: onderhoudsniveau A; • Centrumgebieden en gebieden met een bijzondere status: onderhoudsniveau A; • Wegen met beperkte verkeersfunctie: onderhoudsniveau C; • Verbeteren van de bermen door aanleg van gras keien en passeerhavens. Nu wordt een bedrag gevraagd van € 2.336.308 voor de maatregelen die in 2018 moeten worden getroffen. Dit zijn: <table><tr><td>Bruggen - vervanging 2018</td><td>€ 301.000</td></tr><tr><td>Bruggen - groot onderhoud 2018</td><td>€ 326.000</td></tr><tr><td>Fietspaden 2018</td><td>€ 392.364</td></tr><tr><td>Wegen 2018</td><td>€ 893.944</td></tr><tr><td>Graskeien en passeerhavens 2018</td><td>€ 423.000</td></tr><tr><td>Totaal</td><td>€ 2.336.308</td></tr></table>		Bruggen - vervanging 2018	€ 301.000	Bruggen - groot onderhoud 2018	€ 326.000	Fietspaden 2018	€ 392.364	Wegen 2018	€ 893.944	Graskeien en passeerhavens 2018	€ 423.000	Totaal	€ 2.336.308
Bruggen - vervanging 2018	€ 301.000													
Bruggen - groot onderhoud 2018	€ 326.000													
Fietspaden 2018	€ 392.364													
Wegen 2018	€ 893.944													
Graskeien en passeerhavens 2018	€ 423.000													
Totaal	€ 2.336.308													

Project	Verkeersmaatregelen Westerbork
Programma	Openbare Ruimte
Taakveld	Verkeer en Vervoer
Krediet	€ 500.000
Exploitatiekosten	€ 42.500
Incidenteel/structureel	Structureel
Dekking	Structurele bestedingsruimte
Toelichting	De gemeenteraad heeft in 2013 en 2014 middelen beschikbaar gesteld om diverse verkeersmaatregelen te nemen in Westerbork. Daarvan hebben we in eerste instantie de schoolroutes gerealiseerd. In 2017 staat de inrichting van het Van Weezelplein en omgeving op de planning. Door diverse oorzaken vallen de kosten hiervan hoger uit dan aanvankelijk begroot. Oorzaken zijn bijvoorbeeld meer investeringen in het behoud van bomen, extra kosten voor stroomvoorzieningen en meer aandacht voor duurzaamheid en kwaliteit.

Project	Bulkopslag zout en overdekte fietsenstalling zwembad Smilde
Programma	Vrije tijd
Taakveld	Sportaccommodaties
Krediet	€ 59.000
Exploitatie	€ 5.016
Incidenteel/structureel	Structureel
Dekking	Structurele bestedingsruimte
Toelichting	Bij het zwembad in Smilde slaan we zout op voor de zoutelektrolyse in het zwembad. De milieuregels worden vanaf 2019 strenger. Daarom moeten we een aparte bulkopslag voor vloeibaar zout bouwen. Tegelijkertijd nemen we ook de aanleg van een overkapping voor fietsen en voor afvalcontainers mee.

Project	Klimaatproblemen Brede School De Grift Hoogersmilde
Programma	Onderwijs en Jeugd
Taakveld	Onderwijshuisvesting
Krediet	€ 125.000 Dit krediet is in september 2017 beschikbaar gesteld om het probleem voor de winter op te lossen. De jaarlijkse kapitaallasten drukken in het jaar na afronding van de investering op de begroting. Dit is in 2018.
Exploitatie	€ 10.625
Incidenteel/structureel	Structureel
Dekking	Structurele bestedingsruimte
Toelichting	In 2013 is de nieuwbouw van MFA De Grift in Hoogersmilde in gebruik genomen. Er zijn klachten in het gebouw met betrekking tot het binnenklimaat. Er is sprake van kou en tocht. In het Programma van Eisen zijn voorwaarden opgenomen voor een optimaal binnenmilieu in combinatie met een laag energieverbruik. Aan deze eisen werd niet voldaan. De insteek was om dit probleem voor de aanvang van het stookseizoen 2017 op te lossen. Omdat in 2017 geen structureel budget meer aanwezig was en de kapitaallasten pas drukken op de begroting van het jaar na afronding van de investering, is besloten om de kapitaallasten vanuit de bestedingsruimte 2018 te bekostigen.

Project	Centrum Beilen
---------	----------------

Programma	Werk en Inkomen
Taakveld	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
Krediet	€ 2.250.000
Exploitatie	€ 0
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Conjunctuurreserve € 750.000
Toelichting	We zijn al geruime tijd bezig om onze visie op Beilen verder vorm te geven. Daarbij willen we nadrukkelijk ook het centrum van Beilen een kwaliteitsimpuls geven. Die ontwikkeling is recent in een stroomversnelling gekomen, doordat de provincie een binnenstadsfonds heeft opgericht. Daarin zit voor Beilen een bijdrage van € 750.000, mits gemeente en particuliere partijen elk ook € 750.000 investeren. We gaan ervan uit dat wij als gemeente het risico dragen. Daarom nemen we als kredietbedrag € 2.250.000 op en gaan we uit van een bedrag van € 1.500.000 als bijdragen van derden. We hebben besloten om een kwartiermaker aan te stellen om dit traject in gang te brengen. We nemen de uitgave van € 750.0000 nu als bestedingswens op. Tegelijk gaan wij ervan uit dat we pas daadwerkelijk over dat bedrag kunnen beschikken wanneer u als gemeenteraad op basis van concrete plannen en de bijdragen van provincie en particuliere partijen daarover een apart besluit heeft genomen.

Project	Mooi op eigen kracht
Programma	Zorg en Welzijn
Taakveld	Samenkracht en burgerparticipatie
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 30.000
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Bestemmingsreserve Woon- en leefomgeving
Toelichting	We hebben in onze gemeente al een aantal keren ervaren dat het project Mooi op eigen kracht (MOEK) tot bijzondere initiatieven heeft geleid. We stellen u daarom voor dat we in 2018 opnieuw een MOEK-project uitvoeren. We komen daarvoor met een plan van aanpak naar de gemeenteraad, waarin we ook inzicht geven in de resultaten van de eerdere MOEK-projecten.

Project	Duurzaam Op Eigen Kracht
---------	--------------------------

Programma	Bouwen, wonen en milieu
Taakveld	Milieubeheer
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 30.000
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Bijdrage vanuit de reserve Woon- en leefomgeving
Toelichting	In lijn met Mooi Op Eigen Kracht (MOOI), willen we ook initiatieven en ideeën uit de samenleving stimuleren op het gebied van duurzaamheid. Vanuit het project Duurzaam Op Eigen Kracht (DOEK) kunnen we met een bijdrage stimuleren dat deze ideeën daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.

Project	Duurzaamheid buitensportaccomodaties
---------	--------------------------------------

Programma	Vrije tijd
Taakveld	Sportbeleid en activering
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 15.000
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Bestemmingsreserve Woon- en leefomgeving
Toelichting	Voor veel sportverenigingen zijn de energielasten steeds moeilijker op te brengen. Vanwege die kosten en vanuit duurzaamheidsoverwegingen, stellen wij voor dat we onderzoek laten uitvoeren naar mogelijkheden om alternatieve energiebronnen in te zetten. Met de opbrengsten van dat onderzoek zullen we samen met de verenigingen een plan opstellen om de adviezen uit het onderzoek ook uit te voeren. Daarbij gaan we er op voorhand nog niet vanuit dat we als gemeente daarvoor ook zelf de kosten dragen.

Project	Duurzaamheid gebouwen
Programma	Algemene middelen
Taakveld	Overhead
Krediet	€ 60.000
Exploitatie	€ 6.100
Incidenteel/structureel	Structureel
Dekking	Structurele bestedingsruimte
Toelichting	Wij blijven tot het eind van deze bestuursperiode actief zoeken naar mogelijkheden om de duurzaamheid in onze gemeente te bevorderen. Voor 2018 leidt dat nog tot één bestedingswens: de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen door het plaatsen van zonnepanelen op de werkplaats. Deze investering zal niet meteen leiden tot lagere kosten, omdat we als gemeente voordelige energiecontracten hebben. Het is wel een belangrijke maatregel uit het oogpunt van duurzaamheid en we geven daarmee als gemeente het goede voorbeeld.

Project	Groenbeleidsplan
---------	------------------

Programma	Openbare ruimte
Taakveld	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Krediet	€ 75.000
Exploitatie	€ 0
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Bestemmingsreserve Openbare ruimte
Toelichting	De gemeenteraad heeft in 2016 het Groenbeleidsplan vastgesteld. Daarbij heeft de gemeenteraad geen middelen beschikbaar gesteld, maar bepaald dat investeringen jaarlijks zouden worden afgewogen. Wij stellen u voor om in 2018 in Beilen aan de slag te gaan met de renovatie van verouderd groen en met het versterken van groenstructuren. Dat zullen we doen in overleg en samenspraak met de inwoners. Voor 2019 nemen we in de meerjarenraming opnieuw € 75.000 op. Dan is het dorp Westerbork aan de beurt.

Project		Belevings- en wandelpad Hultinge en Lijsterlaan Beilen
Programma		Vrije tijd
Taakveld		Economische promotie
Krediet		€ 25.000
Exploitatie		€ 0
Incidenteel/structureel		Incidenteel
Dekking		Bestemmingsreserve Openbare ruimte
Toelichting		Het platform Beilen West heeft het initiatief genomen om een belevings- en wandelpad te realiseren. Beleef Beilen / Rondje Beilen ondersteunt het platform hierin. Het is de bedoeling om het pad tussen Beilen West en de A28 geschikt te maken voor scootmobiel en wandelwagens. Ook wil het platform langs het pad onderdelen toevoegen voor sport en spel. Als we dit gaan realiseren, doen we ook meteen het onderhoud aan de vijver en een deel van het park. Dat gebeurt vanuit reguliere onderhoudsbudgetten.

Project	Culturele gemeente van Drenthe
Programma	Vrije tijd
Taakveld	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 150.000
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Bestemmingsreserve Woon- en leefomgeving
Toelichting	De gemeenteraad heeft de ambitie uitgesproken om in 2019/2020 Culturele gemeente van Drenthe te willen worden. Dat sluit aan bij wat daarover staat in de Cultuurnota. Ook de provincie draagt daar financieel aan bij. Om dit te kunnen realiseren is een incidenteel bedrag nodig. Daarom stellen we voor hiervoor een bedrag in de meerjarenraming op te nemen. Dat bedrag is deels ook voor eigen inzet van mensen bedoeld, omdat het hier om een eenmalige extra taak gaat.

Project		Verharding paden begraafplaats Hijken en Hooghalen
Programma		Openbare Ruimte
Taakveld		Begraafplaatsen en crematoria
Krediet		€ 45.000
Exploitatie		€ 0
Incidenteel/structureel		Incidenteel
Dekking		Bestemmingsreserve Openbare ruimte
Toelichting		We zijn wettelijk verplicht de onkruidbestrijding op de grindpaden duurzamer te maken. Maar een niet-chemische bestrijding werkt slecht op grindpaden. Daardoor krijgen de paden een rommelig uiterlijk. Ook zijn grindpaden minder toegankelijk voor mensen die moeilijk ter been zijn en/of met een rolstoel e.d. rijden.

Project	Duurzaam bermbeheer
---------	---------------------

Programma	Openbare Ruimte
Taakveld	Verkeer en Vervoer
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 100.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Dekking	Structurele bestedingsruimte
Toelichting	We onderhouden op dit moment het grootste deel van onze bermen buiten de bebouwde kom op de minst duurzame manier. De raad heeft in het Landschapsbeleidsplan uitgesproken dat we bermen meer ecologisch gaan beheren. Onderdeel daarvan is ook de bestrijding van de eikenprocessierups. We hebben in totaal zo'n 460 km aan wegen in onze gemeente, met aan beide zijden bermen. Op dit moment onderhouden we zo'n 60 km ecologisch. Met deze extra inzet gaan we ruim 300 km wegen duurzaam beheren.

Project	Informatiebeveiliging
---------	-----------------------

Programma	Algemene middelen
Taakveld	Overhead
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 20.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Dekking	Structurele bestedingsruimte
Toelichting	Het belang van informatie en de veiligheid daarvan, is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Recent hebben onze accountant en onze Rekenkamercommissie dat belang onderstreept. We leren uit het rapport van de Rekenkamercommissie dat het nodig is om jaarlijks extern te laten onderzoeken hoe het met de veiligheid van onze gegevens gesteld is. Dat kan dan weer leiden tot aanvullende trainingen, workshops e.d.

Project	Invoering nieuwe Omgevingswet
Programma	Bouwen- wonen en milieu
Taakveld	Ruimtelijke ordening
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 80.000
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Bestemmingsreserve Woon- en leefomgeving
Toelichting	In 2018 gaan we verder met de voorbereidingen voor de invoering van de nieuwe Omgevingswet. We willen in 2018 eerst starten met de Omgevingsvisie. Dit budget is noodzakelijk om ons te begeleiden in dit nieuwe proces. De visie in deze opzet is nieuw voor ons. Alle beleidsterreinen moeten samenwerken, naast de inbreng van de raad. Daarnaast betrekken we de inwoners bij het opstellen van deze visie. Om zoveel mogelijk inwoners te betrekken, moet je afwijken van de normale gang van zaken en op zoek naar nieuwe manieren. Daarnaast willen we ook een visie die goed digitaal beschikbaar en raadpleegbaar is. Ook wordt dit bedrag ingezet voor transitiekosten, invoeringsondersteuning, investering in cultuurverandering en het kunnen volgen van trainingen, verdiepingssessies voor de raadsleden, college, MT, projectgroep en/of de werkgroepen. Vooralsnog gaan we uit van een benodigd bedrag van € 80.000. Bij de voor- en najaarsrapportage wordt de voortgang in beeld gebracht.

Project	Evaluatie en actualisatie GVVP 2012-2020
---------	--

Programma	Openbare ruimte
Taakveld	Verkeer en vervoer
Krediet	€ 445.000
Subsidie	€ 120.000
Exploitatie	€ 24.000
Incidenteel/structureel	Structureel
Dekking	Vanuit de structurele bestedingsruimte
Toelichting	Fietspad Drijber-school

Veilig van en naar school fietsen is een speerpunt in de evaluatie/actualisatie van het GVVP. De school van Drijber ligt buiten de bebouwde kom. Aanleg van een fietspad tussen de kern Drijber en de school is daarom gewenst en opgenomen in het GVVP. De geraamde uitvoeringskosten voor de aanleg van dit fietspad bedragen € 130.000. De kosten voor voorbereiding en toezicht worden ingeschat op € 15.000, waardoor het totale benodigde bedrag € 145.000 bedraagt. Vanuit Drijber is er veel draagvlak en hebben de grondeigenaren via dorpsbelangen laten weten mee te willen werken aan de grondtransacties. Vandaar dat we inschatten dat dit project in 2018 voorbereid en uitgevoerd kan worden.

Extra middelen Rotonde A28

Voor het realiseren van een rotonde aan de oostkant van de A28 bij afrit 30 bij Beilen is, voortvloeiend uit het GVVP, een bedrag van € 300.000 (inclusief BDU-subsidie) beschikbaar gesteld. Voor de landschappelijke inpassing van de rotonde en de omgeving heeft u een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld.

Van het beschikbare bedrag kunnen we een standaard-rotonde aanleggen. Voor een goede verkeersafwikkeling is het echter wenselijk om een ruimere rotonde aan te leggen dan waar we aanvankelijk rekening mee gehouden hebben. We schatten in dat de kosten van een ruimere rotonde € 500.000 tot € 600.000 bedragen. Van de provincie hebben we inmiddels de mondelinge toezegging dat zij ook subsidie verstrekken voor de meerkosten. De provincie heeft toegezegd dit te bevestigen. Wij verwachten dat de extra gemeentelijke bijdrage voor een ruimere rotonde maximaal € 180.000 zal bedragen.

De volgende GVVP projecten worden opgestart in 2018:

Fietspad Drijber-school	145.000
Extra middelen Rotonde A28.	300.000

Subsidie provincie	-/- 120.000
Totaal	325.000
Krediet	445.000
Subsidie provincie	-/-120.000

Project	Frictiekosten organisatie
Programma	Algemene middelen
Taakveld	Overhead
Krediet	€ 0
Exploitatie	€ 100.000
Incidenteel/structureel	Incidenteel
Dekking	Conjunctuurreserve
Toelichting	De organisatie is bezig met het realiseren van een veranderingsproces. Daarin ligt de nadruk op het ontwikkelen van de cultuur naar wat de samenleving van de ambtelijke organisatie mag verwachten. Om die cultuurverandering concreet te maken, is ook de structuur aangepast. Belangrijkste verandering is de komst van 11 teamleiders die samen met de directeur en de afdelingshoofden vaandeldragers van de nieuwe cultuur zijn. De kosten van de teamleiders bedragen structureel ruim € 450.000. De organisatie heeft aangegeven die extra kosten zelf binnen de bedrijfsvoering te willen en kunnen opvangen in een periode van drie jaar. Gedurende die drie jaren zal er sprake zijn van incidentele frictiekosten. Voor het jaar 2017 heeft de gemeenteraad daarvoor € 250.000 beschikbaar gesteld. Naar verwachting kan er van dat bedrag € 100.000 in de jaarrekening overgeheveld worden naar 2018. In totaal is het verwachte bedrag aan frictiekosten in 2018 € 200.000. Naast het over te hevelen bedrag is er dus nog € 100.000 nodig. In 2019 is er naar verwachting voor de laatste maal sprake van frictiekosten in verband met de organisatieverandering.

Project	Eikenprocessierupsen
---------	----------------------

Programma Bouwen, wonen en milieu

Taakveld Milieubeheer

Krediet € 0

Exploitatie € 35.000 Structureel

€ 25.000 Incidenteel

Dekking € 35.000 wordt bekostigd uit de structurele bestedingsruimte

€ 25.000 wordt bekostigd uit de reserve Woon- en leefomgeving.

Toelichting In 2012 heeft het college het beleidskader beheersing eikenprocessierups vastgesteld. Dit beleidskader is vertaald in het beheersplan eikenprocessierups Midden-Drenthe 2012. Inmiddels zijn wij 5 jaar verder en is de plaagdruk van de rupsen enorm toegenomen. Het is op dit moment niet meer haalbaar om alle nesten te bestrijden. De verwachting is dat dit de komende jaren nog sterk zal toenemen.

Het huidige budget is niet meer voldoende om het beheersplan zoals vastgesteld in 2012 uit te voeren. Daarom willen wij voorstellen om het budget te verhogen, en meer preventief te bestrijden. Voorgesteld wordt om het budget voor de beheersing van de eikenprocessierups in 2018 structureel te verhogen met € 35.000. Het budget is nu € 30.000.

Wij willen meer op preventieve biologische bestrijding (bespuiting met nematoden) in zetten. Hierdoor wordt voorkomen dat er ad hoc handmatig nesten moeten worden verwijderd. Hierbij krijgen druk bezochte fiets- en wandelpaden, zoals schoolroutes en pleinen, voorrang.

Voorgesteld wordt ten behoeve van biologische bestrijding van eikenprocessierupsen incidenteel € 25.000 ter beschikking te stellen.

Door de biodiversiteit te versterken kan er gezorgd worden voor een aantrekkelijke leefomgeving waarin natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups zich uitbreiden. De natuurlijke vijanden zoals sluipwespen en gaasvliegen hebben stuifmeel van bloemen nodig om zich voort te planten.

Op alle kansrijke locaties wordt in 2018 gestart met ecologisch maaibeheer. Het zal echter nog vele jaren duren voordat hierin een evenwicht is bereikt. Om de biologische bestrijders te stimuleren wordt voorgesteld om een aantal bermen met bloemenmengsels in te zaaien.

Naast de bloemenmengsels kunnen er voorjaarsbollen geplant zoals

krokussen. Deze leveren ook stuifmeel in een periode dat er nog niet veel andere bloemen bloeien. Ook daar profiteren biologische bestrijders van. De wenselijke locaties zijn al in beeld gebracht, onder andere bij het vast stellen van het groenbeleidsplan.

Beleidsbegroting

Programmaplan

Programma

Burger en Bestuur

Taakveld

Burgerzaken Parkeren

Programmadoelstelling

Het goed besturen van de gemeente. Wezenlijke onderdelen daarvan: het betrekken van burgers en organisaties bij de besluitvorming, het waarborgen van de integriteit van bestuur en organisatie en het bieden van goede dienstverlening.

Beleidskader

- Notitie Beschikbaar en bereikbaar
- Organisatieontwikkeling: Dichtbij, Daadkracht en Duidelijk
- [Coalitieakkoord 'Samen' 2014-2018](#)

Coalitieakkoord

- Voortzetting rondes langs de dorpen. De vraag is: hoe behouden we de aansluiting van inwoners bij wat er in hun omgeving gebeurt, bij de mensen die hen vertegenwoordigen vanuit het dorp, en bij het openbaar bestuur?
- Investeren in het actueel houden van informatie over grote projecten in onze gemeente. Dat doen we door op de website een actuele projectenkalender bij te houden. De mogelijkheden van inspraak vermelden we daarbij.
- Een open houding naar de samenleving en een open houding naar de gemeenteraad. We gaan graag met de raad na hoe we samen goede besluiten kunnen nemen en wat daarvoor in de voorbereiding op die besluiten nodig is.
- Bestuurders moeten van onbesproken gedrag zijn. Bestuurders vervullen in de organisatie een voorbeeldfunctie wat betreft integriteit.
- Dienstverlening aan onze inwoners (dicht bij de mensen staan, pragmatisch en oplossingsgericht) blijft voor ons een van de belangrijkste speerpunten.
- Sleutelwoord in alle vormen van samenwerking is communicatie. Dat betekent: op tijd beginnen met communiceren, duidelijk maken wat het doel en effect van de communicatie is en in gewone en begrijpelijke taal schrijven. Dat zal, nog meer dan nu, het visitekaartje van onze gemeente zijn.

Relatie met andere programma's

- Werk en inkomen
- Veiligheid
- Onderwijs en Jeugd
- Bouwen, wonen en milieu

- Openbare Ruimte
- Vrije tijd
- Zorg en Welzijn
- Algemene middelen

Verbonden partijen

[Vereniging Nederlandse Gemeenten \(VNG\)](#)

[Vereniging Drentse Gemeenten](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'. Voor dit programma zijn er geen voorgeschreven indicatoren.

Dienstverlening

Voor de directe dienstverlening richting onze burgers kent de gemeente een eigen doelstelling. Als gemeente Midden-Drenthe werken we aan goede servicegerichte dienstverlening aan onze burgers. Als doelstelling hanteren we hierbij dat inwoners de dienstverlening beoordelen met gemiddeld een 7.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Directe Dienstverlening</i>	waardering (0-10)	2014	Midden-Drenthe	6,9	Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening van de gemeente.
		2014	25.000 - 50.000 inwoners	6,7	

Tweejaarlijks doet onze gemeente mee aan de burgerpeiling van 'Waar staat je gemeente'. Eind 2014/ begin 2015 heeft het laatste onderzoek plaatsgevonden. Met een cijfer van 6,9 voor de directe dienstverlening zitten we net onder het ambitieniveau. Wel scoort Midden-Drenthe hoger dan gemeentes met een vergelijkbaar aantal inwoners en ook hoger dan het overall gemiddelde van alle gemeenten in Nederland.

Net voor de zomer van 2017 is er een nieuwe burgerpeiling gestart. De resultaten hiervan worden in het najaar van 2017 verwacht.

Naast de algemene beoordeling van de dienstverlening hanteren we voor onze dienstverlening een aantal indicatoren waarmee inhoudelijk het niveau van de dienstverlening wordt gemeten. Deze indicatoren richten zich enerzijds op de verschillende vormen van klantcontact (telefoon, e-mail, balie, post) en anderzijds op de afhandeling van de dienstverlening zelf (afhandeltermijnen).

Klantcontact

Indicatoren klantcontacten	Doel	2012	2013	2014	2015	2016
		Gerealiseerd				
Aantal opgenomen telefoontjes binnen 20 seconden	80%	-	-	-	-	71%
Beantwoording van de brieven binnen 10 dagen	80%	57%	65%	84%	82%	88%
Aantal klanten dat minder dan 10 minuten wacht	80%	84%	90%	89%	89%	83%

Afhandeling klantvragen

Indicatoren afhandeling klantvragen	Doel	2012	2013	2014	2015	2016
		Gerealiseerd				
Afhandeling vergunningen binnen de wettelijke termijn	100%	96%	96%	91%	92%	92%
Afhandeling bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn	100%	88%	92%	93%	99%	100%
Afhandeling meldingen binnen 5 dagen	80%	87%	85%	67%	82%	81%

Klachten

De behandeling van klachten is een wezenlijk onderdeel van de dienstverlening. Het gaat daarbij om klachten zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht: klachten gericht tegen het handelen en gedrag van medewerkers en (leden van) het college.

Belangrijk is wat er met klachten gebeurt, zowel in de fase van minnelijk overleg als in de fase van de formele afhandeling. Door klachten snel in behandeling te nemen en persoonlijk contact te leggen benadrukken we dat we klachten serieus nemen. Dat draagt bij aan het vinden van een oplossing in de informele fase. Voor de afhandelsnelheid geldt daarom dat binnen er 5 werkdagen persoonlijk contact is geweest met de klager. Verder geldt natuurlijk als doel om alle klachten binnen de wettelijke termijn af te handelen.

Indicatoren afhandeling klachten	Doel	2014	2015	2016	2017	2018
		Gerealiseerd				
Aantal klachten		40	25	27		
1 ^e contact binnen vijf werkdagen	80%	55%	64%	81%		
Afhandeling binnen de wettelijke termijn van 42 dagen	100%	75%	96%	81%		

Inhoudelijk kiezen we bij de behandeling van klachten bewust voor een kwetsbare opstelling. We erkennen wanneer we als medewerker anders hadden kunnen en moeten handelen om op die manier open te staan en te leren van fouten. Dit sluit aan bij hoe we de dienstverlening aan onze inwoners willen verzorgen. We ontwikkelen door te leren, met aandacht voor houding en gedrag.

Taakveld Burgerzaken

Ontwikkelingen

We willen als gemeente goede dienstverlening leveren richting onze burgers, bedrijven en instellingen. We richten ons daarbij op de 3 D's: *Dichtbij, Duidelijk en Daadkrachtig*.

Beschikbaar en bereikbaar

Wij ontwikkelen enerzijds de digitale dienstverlening steeds verder, zodat een groot deel van onze producten digitaal beschikbaar is. Aan de andere kant organiseren we dienstverlening op maat waarbij persoonlijk contact en beschikbaarheid (ook buiten kantooruren) centraal staan. Gericht op bepaalde doelgroepen blijft daarnaast bewust de mogelijkheid bestaan om ook op papier een melding of aanvraag te doen en verschaffen we informatie op papier, zoals bijvoorbeeld door

het gebruik van folders. Op deze manier houden we de dienstverlening toegankelijk en bereikbaar voor al onze inwoners.

Zaakgericht werken

Als inwoners met een vraag komen is er van begin tot het eind één contactpersoon. Inwoners krijgen inzicht in het proces: welke stappen worden er gezet, wanneer krijgt een inwoner bericht enzovoort. Daarbij leggen we vast wat we doen en dit is ook via de website inzichtelijk voor de inwoner. We kiezen dus voor persoonlijk contact en tegelijkertijd zorgen dat we navolgbaar zijn.

Locatie

We willen met onze dienstverlening dichtbij onze burgers zijn. Direct antwoord bij het eerste klantcontact en rechtstreeks contact (lees: in gesprek) met de behandelend ambtenaar zijn daarbij belangrijk. Op die uitgangspunten richten we ook de hal van ons gemeentehuis in.

Op basis van de behoefte en gericht op bepaalde doelgroepen (bijv. ouderen) kijken we hoe we dienstverlening aan huis of op locatie vorm kunnen geven. Daarbij zien ook de ontwikkeling dat het aantal baliecontacten vanaf 2019 verder af gaat nemen. De geldigheidstermijn van reisdocumenten is hiervoor samen met - in beperkte mate - de toegenomen digitalisering de belangrijkste oorzaak. We onderzoeken of de huidige vorm van onze loketten in Westerbork en Smilde nog wel aansluit bij deze ontwikkeling. Zoals gezegd zoeken we naar alternatieven zoals dienstverlening aan huis of op een andere locatie, bijvoorbeeld rondom reisdocumenten en rijbewijzen.

Participeren en leren

We betrekken inwoners ook bij het vormgeven van onze dienstverlening. Hiervoor maken we gebruik van een klantenpanel, maar van andere groeperingen als de WMO-raad. Zo vragen we input. Periodiek voeren we ook een burgerpeiling uit. We doen daarvoor als gemeente mee aan het onderzoek van 'Waar staat je gemeente'. Dit is een breed onderzoek in de vorm van een enquête waarbij niet alleen dienstverlening maar ook aspecten als leefomgeving en zorg aan bod komen. Feedback vragen van inwoners over hoe zij de gemeente hebben ervaren met als doel hiervan te leren is een wezenlijk onderdeel van onze dienstverlening.

Burgerschap

Naast de dienstverlening in algemene zin richten we ons binnen dit taakveld specifiek op een aantal taken die te maken hebben met het burgerschap van onze inwoners. Denk daarbij aan:

- Het bijhouden van de basisregistratie personen
- Het opmaken van akten van geboorte, huwelijk, echtscheidingen en overlijden
- Het sluiten van huwelijken en partnerschappen
- Het organiseren van verkiezingen en referenda
- Het afgeven van reisdocumenten, rijbewijzen en andere documenten
- Het bijhouden van beveiligingsmaatregelen op dit taakveld
- Het begeleiden van inwoners bij verzoeken om Nederlander te worden

Wat willen we bereiken?

Dienstverlening

- Goede dienstverlening richting onze inwoners die voldoet aan onze visie van de 3 D's: Dichtbij, Duidelijk en Daadkrachtig
- Deze dienstverlening ook continu blijven verbeteren door te leren

Burgerschap

- Een moderne Basisregistratie personen (Brp), waarmee persoonsgegevens snel, effectief en efficiënter ter beschikking kunnen worden gesteld
- Correct register van de Burgerlijke Stand
- Correcte uitvoering van verzoeken tot naturalisaties en geslachtsnaamswijziging
- Vaststelling van een correcte verkiezings- / referendumuitslag

Wat gaan we daarvoor doen?

Dienstverlening

- Het herinrichten van de hal van het gemeentehuis. Planning is dat de realisatie begin 2018 plaats zal vinden
- We onderzoeken op welke manier we dienstverlening op locatie en aan huis kunnen leveren. Daarbij houden we rekening met de afname van het aantal klantcontacten bij onze loketten met ingang van 2019
- Betrekken van inwoners bij het vormgeven van onze dienstverlening. Naast het klantenpanel blijven we andere doelgroepen hierbij betrekken
- Meten van de dienstverlening, het houden van een burgerpeiling en gericht feedback vragen aan onze inwoners om daarvan te leren

Burgerschap

- Voldoen aan de wettelijke normen voor inhoudelijke kwaliteit van de persoonsgegevens, privacybescherming en procesmatig werken
- Zorgen voor organisatiebreed verplicht gebruik van de persoonsgegevens uit de Basisregistratie personen (Brp) bij de uitvoering van diverse publiekrechtelijke taken
- Advies uitbrengen aan het Ministerie van Justitie, binnen de wettelijke termijn
- Organiseren van probleemloze verkiezingen, zorgen voor een correcte uitslag van verkiezingen en referenda alsmede voor tussentijdse benoeming van nieuwe raadsleden

Wat mag het kosten?

Burgerzaken Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	868	821	759	701	635	690
Totaal lasten	868	821	759	701	635	690
Totaal baten	624	666	604	380	380	385
Resultaat	244	155	155	321	255	305

Toelichting

Naast de jaarlijkse indexering hebben de verschillen betrekking op het aantal verkiezingen en de verwachte aantallen paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen.

Elke verkiezing kost circa € 40.000. Voor 2018 staan de gemeenteraadsverkiezingen, voor 2019 de provinciale verkiezingen en de verkiezingen voor het Europees parlement en voor 2021 de Tweede Kamerverkiezingen gepland.

Op basis van historisch verloop wordt bekeken hoeveel documenten in een bepaald jaar moeten worden vervangen. De looptijd van diverse documenten is verlengd van 5 jaar naar 10 jaar. Dit wordt vanaf 2019 zichtbaar door lagere baten en een lagere doorbetaling van lasten aan het rijk (rijksleges).

Taakveld Parkeren

Ontwikkelingen

De gemeente Midden-Drenthe heft geen parkeerbelasting. Wel is er in sommige kernen een blauwe zone. Binnen deze zone moet gebruik gemaakt worden van een parkeerkaart om te parkeren. Om onze gemeente voor iedereen bereikbaar en begaanbaar te houden bieden we minder validen de mogelijkheid om een gehandicaptenparkeerkaart aan te vragen. Ook kan een eigen gehandicaptenparkeerplaats aangevraagd worden.

Wat willen we bereiken?

In onze gemeente willen wij dat er voldoende parkeerplaatsen zijn voor het bezoeken van de in de gemeente aanwezige voorzieningen. Ook minder validen bieden wij die mogelijkheid door onder bepaalde voorwaarden een gehandicaptenparkeerkaart aan te kunnen vragen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zorgen voor voldoende parkeerplaatsen rondom voorzieningen. We bieden minder valide mensen de mogelijkheid om een gehandicaptenparkeerkaart aan te vragen. Die burgers die een laag inkomen hebben kunnen een financiële vergoeding aanvragen voor de gehandicaptenparkeerkaart.

Wat mag het kosten?

Parkeren Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	9	9	7	7	7	7
Totaal lasten	9	9	7	7	7	7
Totaal baten	8	10	10	10	10	10
Resultaat	1	-1	-3	-3	-3	-3

Toelichting

De verschillen op dit taakveld zijn in de loop van de jaren nihil.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Burger en Bestuur in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 zullen wij binnen dit programma geen bedragen vanuit een bestemmingsreserve aanwenden voor te realiseren doelen.

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Resultaat						

Toelichting

Er wordt voor het programma Burger en Bestuur geen beroep gedaan op de aanwezige reserves.

Programma

Werk en inkomen

Taakveld

Mutaties reserves
Fysieke bedrijfsinfrastructuur
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
Inkomensregelingen
Begeleide participatie
Arbeidsparticipatie

Programmadoelstelling

- Het bevorderen en behouden van de werkgelegenheid en het bevorderen van de arbeidsdeelname, zodat inwoners in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Het verstrekken van een uitkering is daarbij geen automatisme. Het beleid voor de Participatiewet kent een goede balans tussen aan de ene kant verplichtingen voor wie daarvoor verantwoordelijkheid kan dragen en aan de andere kant zorg voor wie kwetsbaar is en die verantwoordelijkheid niet kan dragen.
- Het (financieel) ondersteunen van inwoners die anders te weinig mogelijkheden/middelen hebben om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer.
- Het behouden en zo mogelijk uitbreiden van bestaande bedrijfsgelegenheid zodat lokaal zoveel mogelijk arbeidsplaatsen beschikbaar zijn.
- Het zodanig faciliteren van ondernemers bij uitbreiding, vernieuwing of nieuwbouw binnen de bestaande regelgeving dat van ondernemerszijde weinig drempels worden ervaren.

Beleidskader

- Nota grondbeleid
- Landbouwontwikkelingsvisie
- Masterplan Beilen Centrum
- Armoedebelief 2008-2012 Gemeente Midden-Drenthe Uw goed recht!
- Beleid sociale activering 2010 – 2014 Maatwerk in Meedoen
- Beleidsnotitie Modernisering van de Wet sociale werkvoorziening
- Nota + Plan van aanpak vrijwilligersbeleid 2008 Meedoen in Midden-Drenthe
- Nota Natuurlijke Kracht (economisch beleid)
- Nota integrale schuldhulpverlening 2013-2017 gemeente Midden-Drenthe
- [Re-integratie is \(net\) werken 2016 - 2020](#)
- [Nota Chronisch zieken en gehandicapten 2015-2019 gemeente Midden-Drenthe](#)
- [Coalitieakkoord 'Samen' 2014-2018](#)

Coalitieakkoord

- In stand houden van het sociaal beleid, inclusief het armoedebeleid.
- Voor inwoners die door een gebrek aan geld als gevolg van gemeentelijke bezuinigingen niet meer kunnen participeren in activiteiten is er een financieel vangnet.
- Het nieuwe beleid voor de uitvoering van de Participatiewet kent een goede balans tussen aan de ene kant verplichtingen voor wie daarvoor verantwoordelijkheid kan dragen en aan de andere kant zorg voor wie kwetsbaar is en die verantwoordelijkheid niet kan dragen.
- We nemen in deze bestuursperiode een besluit over de positie van Alescon.
- We onderzoeken de mogelijkheid van één loket voor alle sociale vragen.
- Het stimuleren van werk(gelegenheid) en de economie door te verkennen welke rol de gemeente kan vervullen in de koppeling tussen onderwijs en bedrijfsleven.
- We vervullen als gemeentelijk werkgever een rol in het bieden van mogelijkheden voor mensen met een beperking.
- We ondersteunen plannen om in de gehele gemeente aansluiting op het glasvezelnetwerk mogelijk te maken.
- Wanneer het bedrijfsleven geconfronteerd wordt met lokale regels die als belemmerend worden ervaren, onderzoeken we de mogelijkheid om die regels af te schaffen of te veranderen.
- We onderzoeken de mogelijkheid en de behoefte om als gemeente een rol te spelen in het stimuleren van verduurzaming van de agrarische sector.
- We voeren, binnen onze mogelijkheden, een actief beleid om leegstand van winkels te voorkomen en op te lossen.

Relatie met andere programma's

- Onderwijs en Jeugd
- Bouwen, wonen en milieu
- Openbare ruimte
- Zorg en Welzijn

Verbonden partijen

[Bedrijvencentrum Ossebroeken](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000. Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017. Een ? betekent dat de informatie niet beschikbaar is.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Banen</i>	per 1.000 inw 15- 64jr	2016	Midden-Drenthe	640,5 (639,4)	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	667 (656,4)	
<i>Vestigingen</i>	per 1.000 inw 15- 64jr	2016	Midden-Drenthe	141,3 (141)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	132,3 (121,8)	
<i>Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)</i>	index	2013	Midden-Drenthe	88 (88)	Bruto gemeentelijk product (BGP) is het product van de toegevoegde waarde per baan en het aantal banen in een gemeente. De verhoudingswaarde tussen verwacht BGP en gemeten BGP geeft aan of er boven verwachting (<100) of beneden verwachting (>100) wordt geproduceerd.
		2013	25.000 - 50.000 inwoners	99 (98)	

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Functiemenging</i>	%	2016	Midden-Drenthe	48,9 (48,7)	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	49,2 (48,7)	
<i>% kinderen in armoede</i>	%	2015	Midden-Drenthe	3,89 (2,95)	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
		201	25.000 - 50.000 inwoners	4,32 (3,53)	

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Demografische druk</i>	%	2017	Midden-Drenthe	78,7 (59,7)	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar.
		2017	25.000 - 50.000 inwoners	76,6 (58,4)	
<i>Netto arbeidsparticipatie</i>	%	2016	Midden-Drenthe	66,3 (66,3)	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	66,5 (66,1)	
<i>Bijstandsuitkeringen</i>	per 10.000 inw 18jr e.o.	2016	Midden-Drenthe	261 (263,2)	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	268 (264,8)	
<i>Lopende re-integratievoorzieningen</i>	per 10.000 inw 15-65jr	2016	Midden-Drenthe	296 (297,4)	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	229 (255,7)	
<i>% werkloze jongeren</i>	%	2015	Midden-Drenthe	1,15 (1,99)	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar).

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
		2015	25.000 - 50.000 inwoners	1,22 (1,11)	
<i>Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %</i>	%	2015	Midden-Drenthe	? (1,4)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
		2015	25.000 - 50.000 inwoners	? (2,7)	

Taakveld Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Ontwikkelingen

De Nederlandse economie heeft zich redelijk hersteld. De groei is voornamelijk ontstaan door toenemende binnenlandse bestedingen. In Midden-Drenthe hebben we ook signalen dat de regio zich herstelt. We worden vaker door ondernemers benaderd die een locatie zoeken voor uitbreiding en ruimtevragen die over een paar jaar concreet worden. Omdat we nu al weten dat deze niet direct gefaciliteerd kunnen worden, gaan we na op welke manier invulling kan worden gegeven aan die behoefte.

Wat willen we bereiken?

Het is van belang om te zorgen dat de basis goed is en blijft, dat wil zeggen dat we zorgen voor een goed vestigingsklimaat. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan een hoogwaardig voorzieningenniveau (breedband), een goede bereikbaarheid en een vitaal ondernemersklimaat, in combinatie met een aantrekkelijke omgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

We benutten de huidige bedrijventerreinen Dambroeken, Ossebroeken (Beilen), Leemdijk West (Smilde) en Koekoeksdijk (Nieuw-Balinge) door acquisitie. Ook gaan we na hoe invulling kan worden gegeven aan de toekomstige ruimtebehoefte van bedrijven.

Wat mag het kosten?

Fysieke bedrijfsinfrastructuur Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	153	551	745	224	470	241
Totaal lasten	153	551	745	224	470	241
Totaal baten	44	454	631	110	356	127
Resultaat	109	98	114	114	114	114

Toelichting

Het betreft hier bedrijventerreinen. De bedrijventerreinen die wij in exploitatie hebben, hebben geen invloed op de exploitatie. Door middel van kredietverstrekking of kredietaflossing worden jaarlijks deze plannen neutraal verwerkt. Alleen schommelen de bedragen in de loop van de jaren omdat in deze plannen geïnvesteerd wordt en er verkopen zijn gepland. Hiervoor dienen de opgestelde dynamische kostprijsberekeningen per plan als basis.

Het resultaat heeft betrekking op toekomstige bedrijventerreinen die nog niet in exploitatie zijn genomen. Aan deze plannen mogen geen kosten meer worden toegerekend. Het gaat hierbij om de toekomstige plannen van Leemdijk Noord in Smilde en Ossebroeken fase 2 in Beilen. De jaarlijkse kosten verminderd met de pachtopbrengsten, te weten € 114.000 komen ten laste van de exploitatie.

Taakveld Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Ontwikkelingen

De Nederlandse economie heeft zich hersteld. De groei is voornamelijk ontstaan door toenemende binnenlandse bestedingen. In Midden-Drenthe hebben we ook signalen dat de regio zich herstelt. We worden vaker door ondernemers benaderd die een locatie zoeken voor uitbreiding. Daarnaast zien we de werkloosheid afnemen en de uitgezette vacatures toenemen.

Naast deze positieve signalen zijn er ook aandachtsgebieden. De detailhandel is onomkeerbaar veranderd en aan het veranderen. In verschillende kernen verenigen ondernemers zich om mee te kunnen gaan in de veranderingen. Wij faciliteren dit proces waar we kunnen.

De stijging naar het gebruik van data zet onverminderd door. De realisatie van breedband in de gemeente zal dan ook een positief effect hebben op de vestigingscriteria.

Wat willen we bereiken?

Het is van belang om te zorgen dat de basis goed is en blijft, dat wil zeggen dat we zorgen voor een goed vestigingsklimaat. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan een hoogwaardig voorzieningenniveau (breedband), een goede bereikbaarheid en een vitaal ondernemersklimaat, in combinatie met een aantrekkelijke omgeving.

In 2016 is in samenwerking met alle Drentse gemeenten een ondernemerspeiling gehouden. De uitkomsten hiervan worden gebruikt om de gemeente nog ondernemersvriendelijker te maken.

Het gaat dan om zaken als randvoorwaarden scheppen voor de ontwikkeling van bedrijvigheid. Maar ook gunstige vestigingsvoorwaarden, duidelijke regelgeving en gerichte beleidsondersteuning kunnen bijdragen aan een goed vestigingsklimaat voor ondernemingen.

Goed relatiebeheer is essentieel om invloed te hebben op de verschillende onderdelen van het vestigingsklimaat van Midden-Drenthe.

Algemene doelstellingen

- Beschikken over voldoende beschikbare bedrijventerreinen en ruimte voor bedrijvigheid
- Verdieping, verbreding en schaalvergroting van de aanwezige agrarische bedrijvigheid
- Actualiseren bestemmingsplannen (voorwaardenscheppend)
- Gemeente is aanspreekpunt en gesprekspartner van het bedrijfsleven

Wat gaan we daarvoor doen?

Doelstellingen

Wat	Wanneer
• Benutten huidige bedrijventerreinen Dambroeken, Ossebroeken (Beilen), Leemdijk West (Smilde) en Koekoeksdijk (Nieuw Balinge) door acquisitie	Doorlopend
• Vestigingsvoorwaarden op peil houden en zo mogelijk verbeteren	Doorlopend
• (Financieel) ondersteunen van projecten die passen binnen de landbouwontwikkelingsvisie	Doorlopend
• Structureel overleg gemeentelijke overlegcommissie o.a. t.b.v. uitvoering landbouwontwikkelingsvisie & overleg met landbouworganisaties	Doorlopend
• Netwerken met belangenorganisaties en andere overheden	Doorlopend
• Promotie gemeente op beurzen en in publicaties	Doorlopend
• Proactieve houding naar ondernemers door ca. 100 bedrijfsbezoeken vanuit bestuur en ambtelijke organisatie	Doorlopend

Wat mag het kosten?

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	25	0	0	0	0
Bestaand beleid	224	346	176	175	154	158
Totaal lasten	224	371	176	175	154	158
Totaal baten	32	34	66	67	67	68
Resultaat	192	337	110	108	87	90

Toelichting

In 2017 was incidenteel € 25.000 beschikbaar gesteld voor het project Bloemrijke akkers en € 200.000 voor het deelnemen aan de Bedrijvenregeling Drenthe, zie taakveld mutatie reserves. Vanaf 2018 wordt de belastingopbrengst van € 34.000 voor de Bedrijven Investerings Zone (BIZ) weer begroot. Deze middelen sluist de gemeente een-op-een door naar de Stichting ondernemersfonds

Centrum Beilen. In 2018 en 2019 organiseert onze gemeente de Middenveldtentoonstelling in Westerbork en vervolgens in Beilen. Het budget van € 22.000 vervalt weer in 2020. De overige kleine mutaties in de volgende jaren heeft betrekking op de indexering van de salariskosten en bestedingen in onderhoud gebouwen.

Taakveld Inkomensregelingen

Ontwikkelingen

Binnen de gemeente is een breed pakket aan inkomensondersteuning beschikbaar. Hoewel bijna alle minimaregelingen goede bekendheid genieten en veel deelnemers hebben, geldt dat helaas nog niet voor de regeling Chronisch zieken en gehandicapten.

Gebruik van de minimaregelingen

Bij de uitkering voor activiteiten zien we een stijging van 534 naar 648 huishoudens die we hebben bereikt. Een deel van deze stijging is verklaarbaar uit de toename van het aantal statushouders in onze gemeente.

De stijging van het aantal toekenningen voor individuele inkomenstoeslag van 259 in 2015 naar 397 in 2016 heeft ermee te maken dat meer mensen langer dan 3 jaar een inkomen tot 110% hebben gehad, waardoor ze aan een van de belangrijke voorwaarden van deze regeling voldoen.

Evaluatie chronisch zieken en gehandicapten

Bij de regeling voor chronisch zieken en gehandicapten zien we een lager bereik dan geraamd. In maart 2017 hebben we de regeling geëvalueerd en u op de hoogte gebracht van de resultaten. We communiceren op zoveel mogelijk manieren over deze regeling. We stemmen de communicatiemiddelen af op de doelgroep en in het bijzonder op degenen die niet langs digitale weg bereikt kunnen worden.

Kindpakket

We hebben inzichtelijk gemaakt welke regelingen er zijn waar kinderen in minima huishoudens gebruik van kunnen maken.

Schuldhelpverlening

Zowel het aantal mensen in schuldhelpverlening als de gemeentelijke kosten hiervoor zijn gedaald na invoering van de budgetconsulent en het wisselen van aanbieder. Er komt in 2018 een evaluatie waarbij centraal staat de vraag of de huidige werkwijze aansluit bij de behoefte van de burgers.

Wat willen we bereiken?

We willen een sociaal sterk Midden-Drenthe zijn. We continueren onze inzet om het niet gebruik van regelingen tegen te gaan, vooral het niet gebruik van de compensatieregelingen voor mensen met hoge zorgkosten en een laag inkomen. We gaan sterker dan voorheen inzetten op het bereiken van ouderen en mensen die niet digitaal vaardig zijn middels folders. We geven hoge prioriteit aan grotere bekendheid voor de regeling voor chronisch zieken en gehandicapten.

Daarnaast zijn we in 2016 begonnen met het aanbieden van gratis cursussen bij de bibliotheek om mensen die nog niet digitaal vaardig zijn te ondersteunen in het leren gebruiken van de computer.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan in 2018 het armoedebelief actualiseren. We zoeken naar goede mogelijkheden om de Klijnsmamiddelen in te zetten. We evalueren het schuldhulpbeleid.

Het aanpakken van de oorzaak van armoede en hulp bij financiële problemen via de budgetconsulent, blijft ook in 2018 centraal gestaan. Ons belangrijkste wapen tegen armoede is de inkomenscheck door de sociaal raadvrouw. Zij kijkt in de volle breedte of mensen het inkomen ontvangen waar ze recht op hebben. Vanuit de gemeente staat het tegengaan van niet gebruik van gemeentelijke regelingen centraal. Er worden voorlichtingen en inloopspreekuren georganiseerd om bekendheid te geven aan onze regelingen, waaronder die voor mensen met hoge zorgkosten. Hier gaan we mee door, met extra aandacht voor mensen die niet digitaal vaardig zijn.

Wat mag het kosten?

Inkomensregelingen Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	9.788	9.610	9.538	9.558	9.584	9.610
Totaal lasten	9.788	9.610	9.538	9.558	9.584	9.610
Totaal baten	6.692	7.343	7.343	7.343	7.343	7.343
Resultaat	3.096	2.267	2.195	2.215	2.241	2.267

Toelichting

Het verschil in lasten tussen 2017 en 2018 heeft vooral betrekking op de toerekening van salariskosten. Dit is voor 2018 geactualiseerd. Voor de jaren daarna is sprake van indexering. Van het rijk ontvangen wij een structurele bijdrage van afgerond € 120.000 om kinderen uit arme gezinnen mee te kunnen laten doen: sociaal, met sport, cultuur en op school (Klijnsmamiddelen).

Taakveld Begeleide participatie

Ontwikkelingen

Door de invoering van de Participatiewet op 1 januari 2015 is de instroom in de Wsw gestopt en daarmee is de Wsw een uitsterfconstructie geworden. Dit heeft voor de organisatie Alescon grote gevolgen.

Om op deze ontwikkelingen in te spelen lopen er al geruime tijd gesprekken tussen de deelnemende gemeenten en Alescon. Dit heeft geresulteerd in een aantal opdrachten aan de directie van Alescon die zij dient uit te voeren in nauwe samenwerking met de gemeenten.

Bezuinigingen

Doordat de rijksbijdrage per Sw'er de komende jaren verder daalt, voorzien we bij voortzetting van het huidige beleid een oplopend tekort van € 4 miljoen nu naar € 6 miljoen in 2020. Dit is onwenselijk. Daarom hebben de verschillende colleges van de 6 gemeenten de directie de opdracht meegegeven om met voorstellen te komen om het tekort op Alescon niet verder op te laten lopen dan € 4 miljoen. Hiertoe zijn voorstellen gedaan die in samenwerking met de gemeenten worden uitgewerkt.

Groen

Een aantal gemeenten wil graag meer sturing en regie hebben op de (dagelijkse) uitvoering van het groen. Op basis daarvan zijn we een gezamenlijke verkenning gestart naar de mogelijkheden die er zijn om de Sw-medewerkers die nu in de verschillende gemeenten in 'het groen' aan het werk zijn op een andere manier onder te brengen: bij Alescon, bij gemeenten of bij derden. In Midden-Drenthe zijn in juli 2017 hiertoe twee pilots gestart met lokale hoveniers en de resultaten van de pilots worden meegewogen in een eventueel vervolg.

Besluitvorming Alescon

We willen vóór het einde van de huidige collegeperiode komen met voorstellen over de positie van Alescon. Hierin worden bovenstaande zaken meegenomen.

Wat willen we bereiken?

Alle gemeenten hebben uitgesproken dat ze zorg dragen voor alle Wsw'ers die op 31 december 2014 in dienst waren bij Alescon. Met andere woorden: we zorgen er met elkaar voor dat deze mensen aan het werk blijven. Alle Wsw'ers behouden de rechten en de plichten vanuit de Wsw.

Wat gaan we daarvoor doen?

Zoals onder Ontwikkelingen al geschetst zijn we met alle gemeenten en Alescon al geruime tijd aan het verkennen wat de toekomst is voor het bedrijf Alescon. Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd en verschillende pilots opgestart.

We willen vóór het einde van de huidige collegeperiode komen met voorstellen die invulling geven aan de toekomst van Alescon.

Wat mag het kosten?

Begeleide participatie Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	5.651	4.900	488	489	490	492
Totaal lasten	5.651	4.900	488	489	490	492
Totaal baten	95	0	0	0	0	0
Resultaat	5.556	4.900	488	489	490	492

Toelichting

Vanaf 2018 hebben wij begroot dat de betaling aan het werkvoorzieningsschap Alescon plaatsvindt via de gemeente Hoogeveen. De rijksbijdrage wordt niet meer aan ons uitbetaald. Hierdoor vindt er vanaf 2018 een verschuiving van ruim € 4,4 miljoen plaats. De kleine mutaties in de volgende jaren hebben betrekking op de indexering van de toegerekende salariskosten.

Taakveld Arbeidsparticipatie

Ontwikkelingen

In 2016 is de re-integratienota 'Re-integratie is (net)werken' door de gemeenteraad vastgesteld. Hierin wordt het re-integratiebeleid voor de jaren 2016 tot 2020 uiteengezet. Hierin beschrijven we de middelen en voorzieningen die we inzetten om bijstandsgerechtigden duurzaam te laten re-integreren en/of, als re-integratie niet mogelijk is, te participeren in de samenleving.

In de nota worden de verschillende doelgroepen en de daarbij behorende acties beschreven. Het zwaartepunt ligt bij de re-integratie van jongeren en mensen met een arbeidsbeperking.

Arbeidsmarktregio Drenthe

We werken met vijf andere gemeenten en het UWV samen binnen de Arbeidsmarktregio Drenthe (AMRD). In dit samenwerkingsverband hebben we een gezamenlijke werkgeversdienstverlening opgezet in het Werkgeversservicepunt Drenthe. Hier werken de accountmanagers van de deelnemende partijen samen om werkgevers in de regio te bedienen.

De samenwerking in de AMRD stelt ons in staat om bijvoorbeeld gezamenlijk werkgelegenheidsprojecten op te zetten, subsidies aan te vragen en kennis te delen.

Regionaal Mobiliteitscentrum

Met de gemeenten Hoogeveen en De Wolden, het UWV, Alescon en het Alfa College werken we samen in het Regionaal Mobiliteitscentrum. De insteek hierbij is op een praktische wijze zoveel mogelijk trajecten voor werkzoekenden te vinden die hen op weg helpen naar een baan. Voorbeelden van dergelijke trajecten zijn onder andere het aanbieden van chauffeursopleidingen of een opleiding in het verzekeringswezen. Daarnaast houden we regelmatig banenmarkten in het gemeentehuis en is er goede afstemming met de werkgevers.

Wat willen we bereiken?

Algemene doelen

In april 2017 is het uitvoeringsbeleid re-integratie vastgesteld waarin is opgenomen welke indicatoren er gebruikt worden om de resultaten van ons re-integratiebeleid te kunnen volgen. De beleidsindicatoren uit 'Waar staat je gemeente' zijn hierin deels geïntegreerd. Onderstaande tabellen worden bij het opmaken van de jaarrekening ingevuld, waarbij 2017 als nulmeting wordt gebruikt.

Algemene doelstelling

- We willen bijstandsgerechtigden (weer) zelfstandig maken
- We willen de mogelijkheden voor regulier werk bevorderen

Doelstellingen

1. We willen het verdienvermogen van mensen benutten
2. We willen scholing van met name de doelgroep 18 tot 27 jaar bevorderen

3. We willen actieve deelname aan de maatschappij bevorderen
4. We willen de contacten met (lokale) werkgevers onderhouden en uitbreiden
5. We willen nauw samenwerken met andere gemeenten in de arbeidsmarktregio
6. We willen werken op basis van vaste afspraken met onze klanten

Indicatoren re-integratiebeleid	2017	2018
- Aantal banen ingevuld bij werkgevers (<i>doel 1, 2, 3, 5, 6</i>) - Aantal proefplaatsingen ingevuld bij werkgevers (<i>doel 1, 2, 3, 5, 6</i>) - Aantal werkstages ingevuld bij werkgevers (<i>doel 1, 2, 3, 5, 6</i>) - Aantal uitstroom van jongeren naar studiefinanciering (<i>doel 1, 2, 4, 5</i>) - Aantal uitstroom van jongeren naar werk (<i>doel 1, 2, 5, 6</i>) - Aantal gerealiseerde baanafspraken (<i>doel 1, 2, 3, 5, 6</i>) - Aantal gerealiseerde beschut werkplekken (<i>doel 1, 2, 3, 5</i>)		
Indicatoren BBV	2017	2018
- Aantal banen per 1.000 inwoners - Netto arbeidsparticipatie - Aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar - Percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)		
Kengetallen gemiddeld aantal uitkeringen	2017	2018
- Bijstandsuitkeringen Participatiewet - IOAW uitkeringen - IOAZ uitkeringen - Duurzaam Verblijf		
Kengetallen gemiddeld aantal uitkeringsgerechtigden	2017	2018
- Bijstandsgerechtigden Participatiewet - Gemiddeld aantal IOAW gerechtigden - Gemiddeld aantal IOAZ gerechtigden - Duurzaam Verblijf		
Kengetallen grootte doelgroepen	2017	2018
- Aantal 50 plussers - Aantal alleenstaande ouders - Aantal ANW'ers en Nugers - Aantal WIW'ers		

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteiten / doelstellingen

- Alle jongeren van praktijkschool en voortgezet speciaal onderwijs hebben we vroegtijdig in beeld
- Inzet van structurele loonkostensubsidie voor jongeren, ook 16 of 17-jarigen, om te plaatsen op afspraakbanen
- Adequate afstemming tussen consultants werk, CJG, leerplichtambtenaren en RMC
- Ondersteuning van jongeren tot 27 jaar, gericht op het behalen van startkwalificatie of directe uitstroom naar werk
- Inzet op een zo hoog mogelijke opleiding om zo de kansen op duurzaam werk te vergroten
- Inzet van innovatieve middelen om jongeren te begeleiden in de re-integratie
- Inzet van alle mogelijke wettelijke middelen om mensen met een arbeidsbeperking naar werk te begeleiden
- Werk bieden bij Alescon voor mensen die voor beschut werk geïndiceerd worden
- Bemiddelen van 50-plussers op werk en vrijwilligerswerk
- Opstarten van duale trajecten werk en onderwijs voor anderstaligen
- Inzet op participatie voor mensen met een gehele of gedeeltelijke ontheffing van de arbeidsverplichting
- Nauwere samenwerking tussen gemeente en ondernemers door het opstellen van een jaarlijks marktbe werkingsplan en opzetten van samenwerkingsverbanden
- Op een transparante en navolgbare manier maatwerk leveren

Wat mag het kosten?

Arbeidsparticipatie Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	903	1.336	1.064	1.079	1.094	1.109
Totaal lasten	903	1.336	1.064	1.079	1.094	1.109
Totaal baten	70	74	74	0	0	0
Resultaat	833	1.262	991	1.079	1.094	1.109

Toelichting

In 2016 waren de budgetten voor impulsbanen (€ 71.000) en voor begeleiding van mensen met een uitkering naar werk (€ 30.000) overgeheveld naar 2017. Deze komen vanaf 2018 te vervallen.

In 2017 is in de voorjaarsnota incidenteel geld beschikbaar gesteld om op personeelsgebied diverse knelpunten op te lossen.

Het budget voor maatwerk wordt op grond van verdeling Sociaal domein vanaf 2018 € 16.000 hoger en ook de jaren erna aangepast.

De toerekening van salariskosten is geactualiseerd. Voor 2018 is het aantal uren aangepast en in de volgende jaren worden deze uren geïndexeerd.

Vanaf 2019 vervalt € 74.000 aan bijdrage van de Europese Unie (ESF).

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Werk en Inkomen in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 zullen wij binnen dit programma geen bedragen vanuit een bestemmingsreserve aanwenden voor te realiseren doelen.

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Toevoegingen	261	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	709	474	0	0	0	0
Resultaat	-449	-474	0	0	0	0

Toelichting

In 2017 is € 25.000 beschikbaar gesteld voor bloemrijke akkers en € 200.000 voor het deelnemen aan de Bedrijvenregeling Drenthe. Het overige heeft betrekking op de overheveling van incidentele budgetten die in 2016 nog niet waren besteed.

Er wordt voor het programma Werk en Inkomen vanaf 2018 geen beroep gedaan op de aanwezige reserves.

Programma

Veiligheid

Taakveld

Mutaties reserves
Crisisbeheersing en brandweer
Openbare orde en veiligheid

Programmadoelstelling

Vanuit het programma Veiligheid zorgen we voor een veilige en prettig leefbare samenleving in Midden-Drenthe. Het Integraal Veiligheidsplan 2016 - 2018 is hiervoor het uitgangspunt. Het Integraal Veiligheidsplan wordt in 2018 herzien, waardoor voor 2018 geen ingrijpende beleidswijzigingen zijn voorzien. Het waarborgen van de veiligheid van de mensen die in Midden-Drenthe wonen, werken, recreëren of anderszins verblijven is van groot belang. In het kader daarvan handhaven we regelgeving en de openbare orde. Daarmee beschermen we burgers en bedrijven zo goed mogelijk tegen aantasting van hun leefomgeving en hun persoonlijke veiligheid.

Beleidskader

- Integraal veiligheidsplan 2016-2018
- Regionaal Veiligheidsplan Noord Nederland 2015-2018
- Drentse Crisisplan
- Henneconvenant Noord Nederland (waaronder handhavingsbeleid hard- en softdrugs gemeente Midden-Drenthe 2014)
- [APV 2017](#)

Wij werken in het kader van de veiligheid nauw samen met onze partners:

- Veiligheidsregio Drenthe
- Politie
- Centrum voor Jeugd en Gezin
- Welzijnsorganisaties

Coalitieakkoord

De directe leefomgeving van inwoners is voor hen een belangrijke, soms de belangrijkste plaats. Uiteraard omdat ze daar wonen en verblijven. Maar ook omdat de omgeving mee bepaalt of inwoners zich thuis en veilig voelen. Leefbaarheid en veiligheid krijgen hier concreet vorm. We hebben als gemeente de eerste ervaringen opgedaan met het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in samenwerking met de wijken en een kernteam leefbaarheid. Op die ervaringen gaan we verder bouwen. Die aanpak is integraal: we leggen een verbinding tussen in elk geval de sociale samenhang, de veiligheid en de ruimtelijke omgeving.

Relatie met andere programma's

- Burger en Bestuur
- Werk en inkomen
- Onderwijs en Jeugd
- Bouwen, wonen en milieu
- Openbare Ruimte
- Vrije tijd
- Zorg en Welzijn
- Algemene middelen

Verbonden partijen

[Veiligheidsregio Drenthe](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000. Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Winkeldiefstal per 1.000 inwoners</i>	aantal per 1.000 inwoners	2016	Midden-Drenthe	1,6 (0,9)	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	1,1 (1,2)	
<i>Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners</i>	aantal per 1.000 inwoners	2016	Midden-Drenthe	4 (3,9)	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	3,7 (3,8)	
<i>Diefstal uit woning per 1.000 inwoners</i>	aantal per 1.000 inwoners	2016	Midden-Drenthe	3 (2,4)	Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	2,7 (3,1)	
<i>Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners</i>	aantal per 1.000 inwoners	2016	Midden-Drenthe	4,2 (4,2)	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	4,7 (5,2)	

Taakveld Crisisbeheersing en brandweer

Ontwikkelingen

In 2016 is de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) bij de brandweerpost Hogeveen gestart met de proef 'Uitruk op maat', om voor bepaalde incidenten de bestrijding en hulpverlening met minder mensen te organiseren. De eerste resultaten zijn positief. Het Algemeen bestuur van de VRD heeft besloten de proef voort te zetten en uit te breiden naar meerdere brandweerposten.

De crisisorganisatie van de VRD is ingericht op een schaal die past bij Drenthe en wijkt af van de landelijk gebruikelijke structuur. Uit recent onderzoek is gebleken dat de crisisorganisatie voldoet aan de bedoeling en uitgangspunten van de wet. De regionale situatie vraagt om een eigen Drentse visie op landelijke ontwikkelingen. In 2018 zal de VRD de 'Drentse eigenheid' verder vorm geven.

Zelfredzaamheid van burgers wordt eveneens gestimuleerd. Het doel is om minimaal 80 procent van de huishoudens te voorzien van een werkende rookmelder.

De VRD streeft ernaar om de lokale inbedding in de samenleving te behouden. De komende jaren wordt verder ingezet op het vinden en binden van vrijwilligers.

Wat willen we bereiken?

De VRD is een organisatie ter ondersteuning van de gemeentelijke taken op het gebied van brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. Samen met gemeenten en partners werkt de VRD aan een veilig Drenthe.

De hoofddoelstellingen van de VRD zijn:

- Het optreden bij calamiteiten en crises
- Het vergroten van de bewustwording over fysieke veiligheid
- Onderdeel zijn van de samenleving
- Het zijn van een vitale en flexibele organisatie

Wat gaan we daarvoor doen?

Naast het uitvoering geven aan de hoofddoelstellingen ondersteunt en adviseert de VRD de gemeenten op het gebied van risicobeheersing.

De VRD voert voor Midden-Drenthe onder andere de volgende taken uit:

- Het geven van voorlichting en educatie
- Het adviseren over aanvragen voor gebruiksvergunningen en ingediende gebruiksmeldingen
- Het algemeen adviseren over brandpreventie voor bouwplannen (omgevingsvergunningen) en evenementen

- Het houden van toezicht bij panden, waarvoor een gebruiksvergunning of gebruiksmelding geldt
- Het ondersteunen bij toezicht op bouwplaatsen en evenementen

Wat mag het kosten?

Crisisbeheersing en brandweer Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	1.597	1.565	1.681	1.750	1.839	1.906
Totaal lasten	1.597	1.565	1.681	1.750	1.839	1.906
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	1.597	1.565	1.681	1.750	1.839	1.906

Toelichting

De bijdrage aan de Veiligheids Regio Drenthe (VRD) wordt door loon- en prijsstijging jaarlijks circa € 70.000 hoger.

Voor 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. Dit leidt in 2018 tot een stijging van € 63.000. Door indexering stijgen deze lasten in de volgende jaren.

De overige kleine mutaties in de volgende jaren hebben betrekking op bestedingen in onderhoud gebouwen en lagere rentekosten.

Taakveld Openbare orde en veiligheid

Ontwikkelingen

In 2018 wordt een nieuw integraal beleid en veiligheidsplan opgesteld voor de komende vier jaren. Prioriteiten over de aandachtsgebieden in het taakveld OOV worden bedacht en besproken op regionaal en lokaal niveau alvorens de gemeenteraad in gaat stemmen het integraal veiligheidsplan 2019-2023.

Het in 2017 ontwikkelde VTH beleid wordt in 2018 vastgesteld en geïmplementeerd.

Wat willen we bereiken?

Vanuit het taakveld Openbare Orde en Veiligheid willen we zorgen voor een veilige, duurzame en prettig leefbare samenleving voor de inwoners, de ondernemers en de recreanten in de gemeente Midden-Drenthe. Het Integraal Veiligheidsplan 2015 - 2018 van de gemeente en het Regionaal Beleidsplan Veiligheid 2015-2018 zijn hiervoor de uitgangspunten. Het beleid op dit taakveld verandert dus in 2018 niet.

In 2018 besteden wij wederom aandacht aan de onderwerpen:

- jeugd en veiligheid
- lichamelijk en geestelijk geweld
- woninginbraken
- grootschalige incidenten en evenementen
- georganiseerde (ondermijnende) criminaliteit

- alcohol en drugsoverlast (zorg en veiligheid verbinden)

De inzet van de BOA's van 1 fte bestaat uit:

- toezicht houden op de Drank- en Horecawet en het afdwingen van de naleving ervan in voorkomend geval
- toezicht en handhaven van parkeeroverlast
- controle en handhaven mbt afvalstoffenverordening
- het (on-) herkenbaar en zichtbaar aanwezig zijn op straat
- meewerken aan het voorkomen en beperken van 'overlastprojecten'

Wat gaan we daarvoor doen?

- Wij gaan uitvoering geven aan het integraal veiligheidsplan en het regionaal beleidsplan veiligheid waarbij draagvlak bij en samenwerking met bevolking en tussen openbare orde en veiligheidspartners en zorgpartners belangrijk is
- Onze regie- en coördinerende inzetten in de integrale ketensamenwerking in het taakveld van Openbare Orde en Veiligheid om de prestatieafspraken in 2018 te kunnen behalen
- Toezicht en handhaven waar nodig is om een veilige, duurzame en prettig leefbare samenleving te krijgen in de gemeente
- Invulling geven aan het gemeentelijk VTH -beleidsplan (vergunningverlening, toezicht en handhaving)

Wat mag het kosten?

Openbare orde en veiligheid Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	405	452	281	286	292	298
Totaal lasten	405	452	281	286	292	298
Totaal baten	12	12	13	13	13	13
Resultaat	393	439	268	273	279	285

Toelichting

De hogere lasten in 2017 worden voornamelijk veroorzaakt door de inhuur van derden (€ 82.500) en voor deelname veiligheidsmonitor 2017 (€ 6.000).

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. Het effect van deze toerekening is op begrotingsbasis neutraal, maar leidt op dit taakveld tot lagere lasten.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Veiligheid in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 zullen wij binnen dit programma geen bedragen vanuit een bestemmingsreserve aanwenden voor te realiseren doelen.

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Toevoegingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	37	0	0	0	0	0
Resultaat	-37	0	0	0	0	0

Toelichting

De baten in 2016 betrof de mutatie in de reserve Woon- en leefomgeving ten gevolge van de brand in Orvelte. In de jaren erna wordt voor het programma Veiligheid geen beroep gedaan op de aanwezige reserves.

Programma	Onderwijs en Jeugd
Taakveld	Mutaties reserves Onderwijshuisvesting Onderwijsbeleid en leerlingenzaken Wijkteams Maatwerkdienstverlening 18- Geëscaleerde zorg 18-

Programmadoelstelling

- Een optimaal opleidings- en ontwikkelingsniveau voor jongeren en volwassenen stimuleren door de zorg voor goede onderwijshuisvesting en een sluitend vangnet voor uitvallers binnen het onderwijs.
- Het realiseren van een goede zorgstructuur voor jongeren waarbij de nadruk ligt op een goede invulling van de preventieve zorg zodat zwaardere zorg zoveel mogelijk wordt voorkomen.
- Ervoor zorgen dat indien noodzakelijk adequate zwaardere zorg beschikbaar is voor jongeren.

Beleidskader

- Integraal Huisvestingsplan onderwijs (IHP), geactualiseerd in 2013
- Lokaal Onderwijsbeleid 2014-2018 Een leven lang leren
- Actieplan Jeugd en Zorg
- VVE beleid 2014- 2018
- [Coalitieakkoord 'Samen' 2014-2018](#)
- [Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs](#)

Coalitieakkoord

- Er wordt gestart met de plannen voor het onderwijs in kindcentra op twee locaties in Beilen waarvan een in de woonservicezone.
- De middelen voor een nieuwe school voor Voortgezet Onderwijs worden in ieder geval tot 1 mei 2015 beschikbaar gehouden.
- De verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de schoolgebouwen in het primair onderwijs wordt op een correcte manier overgedragen aan de schoolbesturen.
- Voortzetting van de plannen voor nieuwe huisvesting voor het Voortgezet Onderwijs in Beilen. Door inbreng vanuit de scholen moet de nieuwe gezamenlijke huisvesting een aantoonbare versterking van kwaliteit gepaard aan efficiencyvoordelen opleveren.

Relatie met andere programma's

- Veiligheid
- Zorg en Welzijn

Verbonden partijen

Geen

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000. Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Absoluut verzuim</i>	per 1.000 leerlingen	2016	Midden-Drenthe	0,76 (1)	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 leerlingen.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	1,23 (3)	
<i>Relatief verzuim</i>	per 1.000 leerlingen	2016	Midden-Drenthe	17 (35)	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	22,32 (48)	
<i>Verwijzingen Halt</i>	per 10.000 inw. 12-17 jr	2016	Midden-Drenthe	18,4 (29,8)	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	118,5 (124,8)	
<i>Hardekernjongeren</i>	per 10.000 inw.	2014	Midden-Drenthe	1,6 (1,6)	Het aantal hardekernjongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar.
		2014	25.000 - 50.000 inwoners	0,8 (0,7)	
<i>Jongeren met delict voor rechter</i>	%	2015	Midden-Drenthe	0,93 (1,9)	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
		2015	25.000 - 50.000 inwoners	1,07 (1,83)	

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Jongeren met jeugdhulp</i>	% van alle jongeren tot 18 jaar	2016	Midden-Drenthe	11,6 (12,2)	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	10,4 (9,9)	
<i>Jongeren met jeugdreclassering</i>	%	2016	Midden-Drenthe	0,3 (0,4)	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugd-reclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	0,4 (0,4)	
<i>Jongeren met jeugdbescherming</i>	%	2016	Midden-Drenthe	1,2 (1)	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermings-maatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	1,1 (1,1)	

Taakveld Onderwijshuisvesting

Ontwikkelingen

In 2016 is de keuze gemaakt voor het realiseren van gezamenlijke nieuwbouw voor het voortgezet onderwijs in Beilen. De voorbereidende werkzaamheden vinden plaats in 2018. De verwachting is dat in 2019/2020 gestart kan worden met de bouw.

Wat willen we bereiken?

Behouden van het brede onderwijsaanbod (basis- en voortgezet onderwijs) in Midden-Drenthe. Dit doen we door het realiseren van nieuwbouwprojecten en tijdig inspelen op actualiteiten en ontwikkelingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Opstellen Huisvestingsplan onderwijs in Midden-Drenthe;
- Voorbereiding voor het gezamenlijk bouwen van een schoolgebouw voor het voortgezet onderwijs in Beilen.

Wat mag het kosten?

Onderwijshuisvesting Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	2	11	11	11	11
Bestaand beleid	1.448	2.164	1.993	1.890	1.841	1.801
Totaal lasten	1.448	2.166	2.003	1.901	1.851	1.812
Totaal baten	45	33	49	49	49	49
Resultaat	1.404	2.133	1.954	1.852	1.803	1.763

Toelichting

Vanaf 2018 wordt € 16.000 baten opgenomen voor verhuur buitenschoolse opvang in een Groene Borg in Westerbork. Hiertegenover staat dat de gemeente € 14.000 meer moeten bijdragen in de huur van het gymlokaal Groene Borg. In 2018 zijn de OZB bedragen voor onze eigen gebouwen geactualiseerd (+ € 12.000).

De kapitaallasten zijn in 2018 circa € 181.000 lager dan ten opzichte van 2017.

Oorzaken:

- Een aantal kredieten zijn 2017 volledig afgeschreven: voordeel € 50.000;
- In verband met leegstand is het schoolgebouw voor het speciaal onderwijs met boekwaarde overgeheveld naar gebouwenbeheer onder het taakveld Wonen en bouwen. Deze verschuiving levert in 2018 bij het taakveld onderwijshuisvesting een lagere kapitaallast van € 81.000 op;
- Het werkelijke bestede krediet nieuwe basisscholen in Westerbork is ruim een € 1 miljoen lager dan begroot. Dit levert in 2018 een lagere kapitaallast van € 71.000 op;
- Het overige betreft lagere rentekosten.

In volgende jaren hebben de mutaties betrekking op indexeringen van diverse budgetten, de benodigde bedragen onderhoud gebouwen en verlaging van de kapitaallasten.

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Ontwikkelingen

In 2016 is een besluit genomen over de locatie van de nieuwe VO school. Naar aanleiding van opmerkingen uit het buurtoverleg wordt gezien of er nog een andere locatie mogelijk is. De inschatting is dat de bouw van een nieuwe school wordt gestart in 2019/2020.

Zonder gemeentelijke bijdrage is het verzorgen van kwalitatief goede cursussen voor de buurtacademies niet mogelijk. De voortzetting van de gemeentelijke bijdrage betrekken we in de uitwerking van het Berenschot rapport.

Wat willen we bereiken?

Een adequaat opleidings- en ontwikkelingsniveau voor jongeren en volwassenen door de zorg voor het onderwijs en het bieden van een volwaardige plaats in de samenleving, zowel in fysiek als in sociaal opzicht.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Vroegtijdig signaleren en bestrijden van onderwijsachterstanden bij peuters.
- Zoveel mogelijk kinderen in Midden-Drenthe te laten deelnemen aan een voorschools aanbod.
- Voorkomen dat leerlingen zonder startkwalificatie van school gaan.
- Het bieden van en het vergroten van de mogelijkheden voor volwasseneneducatie o.a. door uitvoering te geven aan de nota Naar een geletterd en digisterk Midden-Drenthe en subsidiëring van de buurtacademies.

Wat mag het kosten?

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	25	0	0	0	0
Bestaand beleid	2.232	1.468	1.428	1.480	1.526	1.573
Totaal lasten	2.232	1.493	1.428	1.480	1.526	1.573
Totaal baten	103	129	104	104	104	104
Resultaat	2.129	1.364	1.324	1.377	1.423	1.469

Toelichting

In 2017 is de incidentele hogere rijksbijdrage van € 25.000 beschikbaar gesteld voor hogere lasten lokaal onderwijsbeleid. Uit de reserve Lokaal onderwijsbeleid is incidenteel € 25.000 beschikbaar gesteld voor de buurtacademie.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. De volgende jaren worden deze budgetten naar huidige inzichten geïndexeerd. Hetzelfde geldt voor de uitvoering van het leerlingenvervoer.

Vanaf 2018 ontvangt de gemeente geen rijksmiddelen meer op basis van de Wet OKE (€ 140.818 structureel). Hiervoor in de plaats is de doeluitkering Voorschoolse voorzieningen peuters gekomen. Deze rijksbijdrage loopt op van € 73.455 in 2018 naar € 122.425 in 2022 en is bedoeld om het aantal peuters dat naar een voorschoolse voorziening gaat te vergroten. In Midden-Drenthe ligt onder andere deze taak bij de in 2016/2017 vormgegeven Integrale kindcentra (voor kinderopvang en peuterspeelzaalwerk). Naast de doeluitkering ontvangen de IKC's op grond van de in september 2015 vastgestelde Nota peuterspeelzaalwerk en voorschoolse educatie jaarlijks een bedrag van € 300.000.

Taakveld Wijkteams Jeugd en Wmo

Ontwikkelingen

Er zijn 3 jeugdteams en er zijn 3 wijk wmo-teams in Beilen, Smilde en Westerbork. Binnen deze werksoorten wordt daar waar mogelijk afstemming gezocht. Met de wijkteams willen we dichterbij de burger zijn.

Wat willen we bereiken?

Hoofddoel is zo snel mogelijk de juiste zorg op de juiste plek vanuit een multidisciplinaire invalshoek. Preventie en vroegsignalering zijn daarbij het uitgangspunt om de burger eerder te ondersteunen en op de lange termijn op de kosten te besparen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er vinden regelmatig indicatie- en afstemmingsoverleggen plaats. Jeugdteams overleggen wekelijks. Wmo-wijkteams overleggen maandelijks. Er worden actuele zaken besproken en verdeeld. Casuïstiekbespreking en deskundigheidsbevordering staan centraal.

Wat mag het kosten?

Wijkteams Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	659	934	952	968	985	1.003
Totaal lasten	659	934	952	968	985	1.003
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	659	934	952	968	985	1.003

Toelichting

De verschillen in de lasten in 2016 tot en met 2018 zijn het gevolg van een wijziging in de toerekening van salarislasteren. Op begrotingsbasis is het effect hiervan neutraal. Op dit taakveld leidt het tot hogere lasten. De verschillen met de jaren na 2018 hebben betrekking op de meegenomen indexering.

Taakveld Maatwerkdienstverlening 18-

Ontwikkelingen

- De inkoop van jeugd- en wmo-voorzieningen (m.u.v. huishoudelijke hulp) is in de regio Noord-Midden Drenthe vanaf 2017 gezamenlijk opgepakt. Het is een resultaatgerichte inkoop. In tegenstelling tot het verleden hebben we met de formulering van resultaten gepoogd de zorg concreter te maken.
- Belangrijk hierbij is dat de gemeente meer sturing kan geven aan de te verlenen zorg. Daarbij gaat het niet zozeer om de inhoudelijke zorg maar vooral om het proces, zorgen dat er steeds een hulpverlener is en dat kinderen niet steeds worden doorverwezen.

De praktijk zal moeten uitwijzen in hoeverre bovenstaande gelukt is.

Wat willen we bereiken?

Optimale afstemming in de (lokale) zorg en hulp ten aanzien van opgroei en opvoeden via het CJG met als uitgangspunt dichtbij de burger en zoveel mogelijk preventief.

Wat gaan we daarvoor doen?

Door meer in te zetten aan de voorkant (preventie, voorlichting en lichte ondersteuning) willen we duurdere vormen van zorg voorkomen. Een gezamenlijke doelstelling is om het aantal ondersteuningsvragen dat een beroep doet op de gespecialiseerde vormen van jeugdzorg terug te dringen. De lichte jeugdhulp kan veelal lokaal geregeld worden.

Het uiteindelijke doel is het versterken van de eigen kracht van de jongere en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van diens gezin en sociale omgeving.

Wat mag het kosten?

Maatwerkdienstverlening 18- Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	5.801	5.630	5.589	5.588	5.635	5.663
Totaal lasten	5.801	5.630	5.589	5.588	5.635	5.663
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	5.800	5.630	5.589	5.588	5.635	5.663

Toelichting

De budgetten zijn in evenwicht gebracht met de ontvangen rijksbijdragen voor het Sociaal Domein.

Taakveld Geëscaleerde zorg 18-

Ontwikkelingen

Deze zorg valt ook binnen het CJG en wordt of vanuit het CJG opgepakt (dwang) of het wordt doorgezet naar Veilig Thuis Drenthe (VTD) of Jeugdbescherming Noord (jeugdbescherming en jeugdreclassering).

Wat willen we bereiken?

Het streven is zo vroeg mogelijk eventuele problemen te signaleren, maar desondanks kan het escaleren. Als dit gebeurt, moet er snel en daadkrachtig worden opgetreden. De routes moeten helder zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen het CJG zijn specialisten complexe opvoedvraagstukken geplaatst die uitvoering moeten geven aan de geformuleerde doelstelling.

Wat mag het kosten?

Geëscaleerde zorg 18- Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	117	839	774	774	774	774
Totaal lasten	117	839	774	774	774	774
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	117	839	774	774	774	774

Toelichting

De verschillen in de lasten in 2016 tot en met 2018 zijn het gevolg van een wijziging in de toerekening van salarislasten. Op begrotingsbasis is het effect hiervan neutraal. Op dit taakveld leidt het tot hogere lasten. Het aantal uren dat aan dit taakveld is toegerekend is gering.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld Mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Onderwijs en Jeugd in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 willen wij de bedragen van de bestemmingsreserve aanwenden voor de volgende te realiseren doelen:

- Uit de reserve BDU/CJG jaarlijks € 47.000 voor de uitbreiding van het jongerenwerk (Stichting Welzijnswerk).

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Toevoegingen	25	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	138	97	47	47	47	47
Resultaat	-113	-97	-47	-47	-47	-47

Toelichting

In 2016 en 2017 is voor het project Toekomst Buurtacademie een bijdrage van € 25.000 onttrokken aan de reserve Lokaal onderwijsbeleid.

De onttrekking voor 2016 van € 25.000 uit de reserve Woon- en Leefomgeving voor speelvoorzieningen Kalmoes/Gentiaan is overgeheveld naar 2017 en in dat jaar heeft pas de uitvoering plaatsgevonden.

Hiernaast is in 2016 uit de reserve Woon- en Leefomgeving € 10.000 aangewend voor de uitvoering van het beleidsplan Spelen.

Uit de reserve BDU/CJG is in 2016 € 77.606 beschikbaar gesteld voor inhuur van personeel. Vanaf 2017 wordt vooralsnog jaarlijks € 47.000 onttrokken aan de reserve BDU/CJG voor de uitbreiding van het jongerenwerk (Stichting Welzijnswerk).

Programma	Bouwen, wonen en milieu
Taakveld	Mutaties reserves Burgerzaken Musea Riolering Afval Milieubeheer Ruimtelijke ordening Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) Wonen en bouwen

Programmadoelstelling

Voorwaarden scheppen voor een divers functioneel gebruik van de ruimte.
 Zorgplicht voor een (milieuhygiënisch) goede kwaliteit van het woon- en leefklimaat.

Beleidskader

- Dorpsvisies Oranje, Spier, Hijken, Hooghalen
- Bestemmingsplannen
- Kadernota toezicht en handhaving 2011-2014 Wabo
- Waterplan
- Beleidsplan recreatie en toerisme
- [Watertakenplan 2016-2021](#)
- Duurzaamheidsprogramma 2015-2018
- [Westerbork structuurvisie voor het dorp 2009-2020](#)
- [Nota Grondbeleid](#)
- [Nota Nieuwe landgoederen in Midden-Drenthe](#)
- [Verordening Starterslening Midden-Drenthe](#)
- [Woonplan Midden-Drenthe 2012-2020](#)
- [Structuurvisie Midden-Drenthe 2030 'Platteland Leeft' \(2012\)](#)
- [Visie op Beilen 2030 \(2013\)](#)
- [Landschapsbeleidsplan 2012](#)
- [Groenbeleidsplan 2016-2025](#)
- [Welstandsnota \(2011\)](#)
- [Afvalstoffenbeleidsplan 2016-2019](#)

Coalitieakkoord

- We ontwikkelen een duurzaamheidsprogramma waarin we onder andere aandacht geven aan de mogelijkheden van fair trade
- We onderzoeken de mogelijkheden van een zonnepanelenpark

- We houden bij de vaststelling van het bestemmingsplan voor het ETP-terrein nadrukkelijk rekening met de gevolgen voor de omgeving en het handhaven op de naleving van regels en afspraken
- We stellen een uitvoeringsplan voor het oosten van Beilen vast
- We geven uitvoering aan de visie op groen Beilen, onder andere in het centrum

Relatie met andere programma's

- Openbare Ruimte
- Vrije tijd
- Werk en inkomen

Verbonden partijen

[Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000. Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017. Een ? betekent dat de informatie niet beschikbaar is.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Nieuwbouw woningen</i>	aantal per 1.000 woningen	2014	Midden-Drenthe	3,4 (2,3)	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.
		2014	25.000 - 50.000 inwoners	5,5 (5,9)	
<i>Fijn huishoudelijk restafval</i>	kg per inwoner	2015	Midden-Drenthe	235 (235)	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg)
		2015	25.000 - 50.000 inwoners	176 (184)	
<i>Hernieuwbare elektriciteit</i>	%	2015	Midden-Drenthe	121,5 (130)	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
		2015	25.000 - 50.000 inwoners	? (10,5)	

Taakveld Burgerzaken

Ontwikkelingen

De digitale (geografische) informatievoorziening is enorm in ontwikkeling, niet alleen technisch maar ook de regelgeving hieromtrent. We zijn verplicht informatie uit Basisregistraties te gebruiken en van een aantal zijn we bronhouder. De komst van de Omgevingswet speelt ook een zeer belangrijke rol. Alle informatie over de fysieke leefomgeving moet met een klik op de kaart zichtbaar, duidelijk en betrouwbaar zijn. Hierop moeten we onze informatievoorziening nu al gaan inrichten en blijven vooruitkijken om te kunnen voldoen aan de minimaal gestelde eisen. Ontwikkelingen als 3d kaarten

en virtual reality zijn nu nog niet voor ons mogelijk, maar regelgeving verplicht straks ons hierop te gaan richten.

Wat willen we bereiken?

Een goed werken (geografisch) informatievoorziening waarbij informatie met een kaartcomponent voor iedereen beschikbaar en betrouwbaar is op een eenvoudige manier.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Continue zorgen voor een goed werkend geografische informatievoorziening, ingericht op de daarvoor bestemde systemen en software
- Medewerkers leren goed om te gaan met het gebruik van de gemeentelijke viewer
- Beschikbaar stellen van informatie voor burgers op een externe viewer
- Zorgen dat de informatievoorziening goed beschreven is, wie is bronhouder en wat is de status van de informatie
- Het bijhouden van de gegevens van de Basisregistratie Grootschalige Topografie
- Het bijhouden van ontwikkelingen en bijscholing

Wat mag het kosten?

Burgerzaken Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	311	204	180	184	188	192
Totaal lasten	311	204	180	184	188	192
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	311	204	180	184	188	191

Toelichting

Vanaf 2018 zijn er minder productieve uren toegerekend. De verschillen met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen indexering.

Taakveld Musea

Ontwikkelingen

De gezamenlijke overheden in de provincie Drenthe hebben een ambitedocument Door en voor Drenthe opgesteld. Hiermee kunnen gemeenten middels cofinanciering gezamenlijke initiatieven op culturele vlak ontplooiën. Een van de pijlers is om de positie van de kleine musea te verstevigen, maar ook kansen bieden voor nieuwe initiatieven.

De gemeente heeft een beperkt aantal musea (St. Oudheidkamer, Museum voor papierknipkunst, Herinneringscentrum Westerbork).

Wat willen we bereiken?

- Door musea willen we kunst en cultuur verbinden met onze inwoners en daarmee bewustwording van ons cultureel erfgoed stimuleren
- Kunst en cultuur zichtbaar en beleefbaar maken en voor een groot publiek toegankelijk maken
- Door musea willen we 'eigen' tradities en geschiedenis vastleggen, en hoe zij bijdragen aan het verhaal van (Midden-)Drenthe
- Door musea leveren we een bijdrage aan vrijetijdsbesteding en toerisme
- Structurele samenwerking initiëren tussen kleine musea en zoeken naar verbinding met Drents Museum

Wat gaan we daarvoor doen?

Structurele waarderingssubsidie aan de in de gemeente gevestigde musea blijft beschikbaar
De adviescommissie Cultuur stelt jaarlijks geld beschikbaar voor nieuwe initiatieven met een bredere kijk op kunst en cultuurbeleving onder cofinanciering.

In samenspraak met musea wordt gekeken naar betere benutting van erfgoed en kunst.

Cultuurbudget Provincie inzetten voor kunst en cultuur(musea)

Aansluiten bij Culturele alliantie voor versterking kleine musea en daardoor samenwerking zoeken met andere gemeenten

Wat mag het kosten?

Musea Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	143	101	82	83	85	87
Totaal lasten	143	101	82	83	85	87
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	143	101	82	83	85	87

Toelichting

Door overheveling was er in 2017 incidenteel een bedrag van bijna € 20.000 beschikbaar voor het opstellen van de cultuurhistorische waardenkaart en een archeologische verwachtingskaart kamp Westerbork.

De verschillen met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen loon- en prijsstijgingen.

Taakveld Riolering

Ontwikkelingen

Riolering kent al een lange geschiedenis en is technisch redelijk uitontwikkeld. Wat wel meer gaat spelen is overlast door hoosbuien als gevolg van de klimaatontwikkeling.

Klimaatverandering vraagt steeds meer aandacht van overheden, en dus ook van ons. Hoe we met de klimaatverandering om kunnen gaan wordt klimaatadaptatie genoemd. Vanuit de klimaatadaptatie werken we met het principe: weten-willen-werken. De eerste stap is weten: wat houdt de

klimaatverandering in voor de eigen regio, wat gebeurt er en waar gebeurt het. Wij zijn bij de eerste stap aanbeland. We constateren dat de opgave niet alleen bij riolering en water ligt, maar ook bij het ontwerpen en inrichten van de openbare ruimte, groenbeheer, ontwikkeling van zorgcentra en scholen (ouderen en kinderen zijn kwetsbare doelgroepen), organisatie van evenementen en inrichting van gebouwen. Klimaatadaptatie raakt dus meerdere disciplines en is een opgave die we breed moeten verkennen.

Wat willen we bereiken?

Zorgen voor en in standhouden van een functionele riolering, een doelmatige inzameling van hemelwater en het beperken van structurele (grond)water-overlast.

Ten aanzien van water willen we ons richten op de volgende onderdelen:

- Het watersysteem op orde hebben en houden
- Kwaliteitsverbetering van het water
- Vergroten van kennis en educatie

Bij het laatste punt willen de betrokkenheid van inwoners bij het belang van (schoon) water vergroten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Reinigen en inspecteren van het riool
- Repareren, vervangen en vergroten van de riolen
- Zorgen voor goed werkende gemalen
- Schoonhouden van kolken
- Beleid en strategie ontwikkelen, die rekening houdt met heviger neerslag

In 2018

- verbeteren we langs de Verlengde Middenraai, het Westerborkerveld en de Suermondsweeg de bermen en beschoeiingen voor circa 4 ton. De helft van dit bedrag betaalt het Waterschap. Deze investering stond aanvankelijk voor 2019 gepland
- plegen we groot onderhoud aan de vijver bij de Pinksterbloem in Beilen.

Wat mag het kosten?

Riolering Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	3.578	3.085	3.173	3.188	3.181	3.184
Totaal lasten	3.578	3.085	3.173	3.188	3.181	3.184
Totaal baten	4.317	3.906	3.907	3.907	3.907	3.907
Resultaat	-739	-821	-734	-718	-726	-722

Toelichting

De lasten van riolering laten een redelijk constant beeld zien. In 2018 is een incidenteel bedrag van € 70.000 geraamd voor de aanschaf en het plaatsen van niveausensoren. Het grootste deel van de lasten heeft direct betrekking op het onderhoud van het rioleringssysteem (€ 2.976.000). Daarnaast

staan er op dit taakveld lasten voor de heffing en invordering (€ 120.000) en reiniging van straatkolken (€ 77.000).

De baten bestaan uit twee onderdelen: een deel voor gezinnen (woningen, particulieren, € 3.440.000) en een deel voor producenten (niet-woningen, € 451.000). Daarnaast worden bijdragen ontvangen als vergoeding voor dwangbevelkosten, aanmaningskosten en betekeningskosten (€ 16.000).

Taakveld Afval

Ontwikkelingen

Door de invoering van de PMD-container (plastic, metaal en drankenkartons) en het afschaffen van bedrijfscontainers is de hoeveelheid restafval in 2017 sterk afgenomen. De verwachting is dat mede daardoor het scheidingspercentage ten opzichte van 2016 is toegenomen.

Landelijk gezien is de kwaliteit van het ingezamelde PMD een probleem. De vervuiling is in veel gevallen hoger dan de toegestane norm. Vrachten PMD worden afgekeurd wat hogere verwerkingskosten met zich meebrengt. De gemeente zet extra in op communicatie en controles.

Wat willen we bereiken?

In 2015 heeft de gemeenteraad het Afvalstoffenbeleid Midden-Drenthe 2016-2019 vastgesteld. De gemeente streeft naar het halen van de landelijk gestelde doelstellingen voor 2020, een scheidingspercentage van 75% en 100 kg restafval per jaar per inwoner.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2016 en 2017 zijn veel veranderingen doorgevoerd. Huishoudens hebben een nieuwe GFT en grijze container ontvangen. Daarnaast hebben huishoudens een oranje container ontvangen voor de gescheiden inzameling van Plastic, Metalen (blik) en Drankenkartons (PMD). Alle containers zijn voorzien van een chip. De ledigingen worden per container per adres geregistreerd. Per 1 september 2016 worden er geen containers met bedrijfsafval meer geleegd door de gemeente.

In 2017 is de nieuwe inzamelaar begonnen en is de inzamelfrequentie veranderd. GFT en PMD om de week en de restafvalcontainer één keer in de vier weken. Over deze veranderingen is op verschillende manieren gecommuniceerd. In 2018 vinden er geen grote wijzigingen plaats.

De maatregelen om het scheidingspercentage te verhogen en uiteindelijk een restafval van maximaal 100 kg per inwoner per jaar te bereiken worden in 2018 onverminderd voortgezet. Een goede publieksvoorlichting zal daarbij een belangrijke rol spelen.

De jaarlijkse vergoeding die wij voor zwerfafval ontvangen, wordt ook in 2018 onder andere gebruikt om lokale zwerfafvalopruimacties te ondersteunen.

Wat mag het kosten?

De afvalstoffenheffing is een gemeentelijke bestemmingsbelasting. Met de afvalstoffenheffing worden de kosten voor het vervullen van de zorgplicht voor het huishoudelijk afval gedekt. In

Midden-Drenthe wordt onderscheid gemaakt tussen eenpersoonshuishoudens, tweepersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens.

Afval Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	3.054	2.775	2.448	2.465	2.502	2.540
Totaal lasten	3.054	2.775	2.448	2.465	2.502	2.540
Totaal baten	3.848	3.393	3.022	3.165	3.237	3.309
Resultaat	-795	-619	-575	-701	-735	-769

Toelichting

De lasten van het taakveld Afval bestaan voor het overgrote deel uit de directe kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval (€ 1.618.000). Voor heffing en invordering wordt € 100.000 begroot. De inzameling en verwerking van glas en klein gevaarlijk afval worden begroot op respectievelijk € 35.300 en € 34.800. Voor de inzameling van oud papier en karton wordt € 46.000 begroot (subsidies) en de lasten van de milieustraat zijn begroot op € 614.000.

De baten komen voor het overgrote deel uit de afvalstoffenheffing (€ 2.614.000). Daarnaast zijn er ontvangsten uit de milieustraat en van Nedvang (vergoeding voor gescheiden inzameling van verpakkingsafval).

Taakveld Milieubeheer

Ontwikkelingen

- Op 6 juli 2017 heeft de gemeenteraad tijdens de behandeling van de perspectiefnota ingestemd met de motie Midden-Drenthe energieneutrale gemeente van de ChristenUnie en GroenLinks.
- Het college heeft begin 2017 aangegeven een extra impuls te willen geven aan het Duurzaamheidsprogramma 2015-2018. Daartoe is een aanvullend uitvoeringsprogramma Impuls voor Duurzaamheid opgesteld waaraan met name de komende periode (2017 - 2018) uitvoering aan wordt gegeven.
- Op basis van het beleid Grond gebonden zonnepanelen (december 2016) zijn er 14 particuliere aanvragen voor zonnepanelenparken binnen gekomen (stand van zaken tot en met 15 augustus '17).
- De gemeente is bezig met de realisatie van het zonnepanelenpark Leemdijk. Verder worden een tweetal andere locaties onderzocht om te ontwikkelen tot zonnepanelenpark.
- De RUD heeft de gemeenten en de provincie meegedeeld dat zij voor 2017 een fors begrotingstekort verwacht. Een deel van het tekort is waarschijnlijk structureel, zodat ook voor 2018 een begrotingstekort voorzien wordt. Dit begrotingstekort komt onverwacht en heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur besloten heeft een extern onderzoek te laten uitvoeren naar de financiën en de organisatie van de RUD. Hierbij wordt tevens onderzocht welke maatregelen getroffen kunnen worden om het tekort te voorkomen danwel te beperken. De resultaten van dit onderzoek worden in het vierde kwartaal van 2017 opgeleverd.

- Het is de verwachting dat de RUD ook voor 2018 een begrotingstekort heeft. De bijdrage voor de RUD zal waarschijnlijk voor 2018 en de opvolgende jaren verhoogd moeten worden. Het voorgenoemde externe onderzoek zal dat definitief moeten uitwijzen.

Wat willen we bereiken?

- Een energieneutrale gemeente binnen een nader te bepalen tijdsperiode
- Realisatie van particuliere zonnepanelenparken in de gemeente
- Realisatie zonnepanelenpark Leemdijk in 2018
- Behalen van de fairtrade titel

Wat gaan we daarvoor doen?

- In samenwerking met de samenleving een plan van aanpak opstellen om tot een energieneutrale gemeente te komen
- Uitvoering geven aan het duurzaamheidsprogramma en het programma Impuls voor Duurzaamheid
- Ontwikkelen van zonnepanelenparken op gemeentelijke gronden en faciliteren van particuliere zonnepanelenparken
- Faciliteren aanvragen particuliere zonnepanelenparken
- Uitvoeren traject ontwikkeling zonnepanelenpark Leemdijk
- Uitvoeren plan van aanpak fairtrade
- Ontwikkelen financiële paragraaf in het plan van aanpak energieneutrale gemeente

Wat mag het kosten?

Milieubeheer Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	66	41	41	41
Bestaand beleid	1.372	1.175	1.164	1.190	1.215	1.246
Totaal lasten	0	0	30	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	1.372	1.175	1.230	1.231	1.256	1.287
Totaal baten	127	0	0	0	0	0
Resultaat	1.245	1.175	1.260	1.231	1.256	1.287

Toelichting

Via het bestedingsplan wordt structureel de kapitaallasten van € 6.000 voor het project duurzaamheid gebouwen en incidenteel € 30.000 voor duurzaamheid op eigen kracht beschikbaar gesteld.

Een aantal incidentele budgetten (uitvoering duurzaamheidsprogramma € 24.000 en realiseren van nestkastjes € 10.000) in 2017 zijn vanaf 2018 komen te vervallen.

De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling RUD wordt jaarlijks circa € 20.000 hoger door de loon- en prijsontwikkelingen.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. In de volgende jaren zijn deze budgetten geïndexeerd.

Ontwikkelingen

Op 1 juli 2015 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de Omgevingswet. De periode van 2015-2018 wordt gebruikt om de Algemene Maatregel van Bestuur te maken.

De invoering van de Omgevingswet was gepland voor 2019, maar is inmiddels door het kabinet uitgesteld.

De Omgevingswet verplicht om integrale plannen te maken. Visies, verordeningen, beleid, bestemmingsplannen e.d. moeten vanuit verschillende vakdisciplines worden omgezet tot één visie en/of omgevingsplan.

Wat willen we bereiken?

Nieuwe Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet treedt, zo is inmiddels door de minister aangegeven, niet eerder dan na 2020 in werking. Het precieze moment is nog niet duidelijk. Er moet nog veel worden geregeld en afgestemd.

We bereiden ons voor op de nieuwe wet. In 2018 gaan we daar nadrukkelijk mee door.

Er is een bestuurs-opdracht opgesteld en er is inmiddels een start gemaakt met de uitvoering. Het doel is om te komen tot een soepele implementatie van de Omgevingswet binnen de gemeentelijke organisatie. Dit zorgt ervoor dat de dienstverlening richting de inwoners en andere initiatiefnemers optimaal is. In de begroting 2018 is voor de invoeringskosten een bestedingswens opgenomen.

Bestemmingsplannen

De gemeente Midden-Drenthe beschikt over actuele bestemmingsplannen. Wij willen onze bestemmingsplannen actueel houden. Het bestemmingsplan is het juridisch bindend document voor zowel de overheid als voor burgers en bedrijven en functioneert als toetsingskader voor bouwplannen.

Uitvoeringsprogramma visie op Beilen

Het nieuwe woongebied ten Oosten van Beilen, Lievingerveld, is in ontwikkeling. De planning is erop gericht dat er in 2018 daadwerkelijk in het gebied kan worden gewoond. Het realiseren van dit nieuwe woongebied en het concreet maken van kwaliteitsimpulsen voor de kern Beilen zijn belangrijke opgaven. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar het opwaarderen van de entrees van Beilen en de kansen die samenhangen met de realisatie van een nieuwe school op de locatie De Haven en de relatie met de ontwikkeling van het centrum.

Projecten

Het uitwerken, begeleiden en bewaken van de kwaliteit en nazorg bij concrete projecten is van groot belang. Het realiseren van nieuwe projecten passen bij de ontwikkelingen in onze gemeente en dragen bij aan een adequaat woningaanbod en het verbeteren van het woon- en leefklimaat. Aspecten als duurzaamheid, ruimtelijke kwaliteit en vergroening van Beilen staan hierin centraal.

Wat gaan we daarvoor doen?

Nieuwe Omgevingswet

Vanuit de verschillende vakdisciplines uit de organisatie is er een projectgroep Omgevingswet samengesteld. Daarnaast zijn er verschillende werkgroepen opgericht om deelonderwerpen nader uit te werken. Bestuur en de ambtelijke organisatie worden periodiek op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen door nieuwsbrieven. Anderzijds is er op gezette tijden ook sprake van een actieve(re) betrokkenheid.

Bestemmingsplannen

Er is een nieuwe cyclus op gestart voor het actueel houden van bestemmingsplannen. Daar waar mogelijk wordt vooruitlopend op de nieuwe Omgevingswet hier op ingespeeld.

Uitvoeringsprogramma visie op Beilen

Voor Lieveingerveld zal een bestemmingsplan zijn vastgesteld en wordt er verdere uitvoering gegeven aan het stappenplan. De gronduitgifte zal in uitvoering zijn en de verwachting is dat initiatieven concreet in ontwikkeling zijn gebracht.

In 2018 zal naar verwachting de gebiedsvisie De Haven zijn vastgesteld. De ontwikkeling van deze visie hangt nauw samen met de uiteindelijke locatiekeuze voor de nieuwe school voor het voortgezet onderwijs. Tevens zal het toekomstbeeld voor het centrum van Beilen zijn vastgelegd in een visie.

Projecten

We nemen de regierol in concrete projecten. Een aantal projecten is concreet in uitvoering. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de Woonservicezone Beilen. Daarnaast zijn er in diverse kernen projecten in voorbereiding. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan projecten als De Lindelaar en De Wegwijzer in Westerbork en locatie Habion in Beilen.

In samenwerking met het dorp Orvelte wordt er gewerkt aan een toekomstvisie en een uitvoeringsprogramma met daaraan gekoppeld een investeringskalender. Hierin krijgen zowel de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, de economische belangen, recreatie en toerisme, cultureel erfgoed als de sociale aspecten een plek. Het Masterplan Orvelte zal in 2018 ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd.

Wat mag het kosten?

Ruimtelijke ordening Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	45	80	0	0	0
Bestaand beleid	612	533	415	425	435	445
Totaal lasten	612	578	495	425	435	445
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	612	578	495	425	435	445

Toelichting

De incidentele budgetten die in 2017 beschikbaar zijn gesteld zijn vanaf 2018 komen te vervallen. Het gaat hierbij om een overgeheveld budget vanuit 2016 van € 95.000 voor actualiseren van bestemmingsplannen. Hiertegenover stond dat het beschikbaar budget voor het actualiseren van

bestemmingsplannen in 2017 voor één jaar met € 25.000 was verlaagd. Vanaf 2018 is het budget weer € 75.000.

Voor de invoering van de nieuwe omgevingswet is in 2018 € 80.000 incidenteel opgenomen.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. De verschillen met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen indexering.

Taakveld Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Ontwikkelingen

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 valt de gemeente, voor haar commerciële activiteiten, onder de Vennootschapsbelastingplicht. Op grond van openingsbalans verwachten wij dat wij de eerste jaren nog geen vennootschapsbelasting zullen gaan betalen.

Promotie kavels

Bij de vaststelling van de grondprijzen is opgenomen dat er een promotiebudget voor de kavels binnen de bouwgrondexploitatie beschikbaar wordt gesteld. Voor de jaren 2017 en 2018 is een totaalbedrag van € 25.000 opgenomen om in te zetten voor het promoten van onze woningbouw- en bedrijfskavels. Hiervan plaatsen we bouwboarden, adverteren we in de krant of in themabladen, nemen we deel aan de bouwbeurs en verzorgen we promotie via Facebook, Twitter en overige sociale media. Daarnaast starten we, met medewerking van plaatselijke makelaars, met een aantal pilotkavels in verschillende kernen.

Wat willen we bereiken?

We willen zorgen voor voldoende vestigingsmogelijkheden in Midden-Drenthe.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Grondverwerving
- Het opstellen van een grondexploitatie en het aanvragen van krediet bij de gemeenteraad
- Bouwrijp maken: grondwerken, bodemonderzoek/sanering, verharding, riolering groenaanleg, straatverlichting en diversen
- Woonrijp maken: grondwerken, verharding, riolering, groenvoorziening, verlichting en brandkranen en diversen
- Voorbereiding en toezicht
- Rentelasten/baten afhankelijk van omloopsnelheid uitbreidingsplan
- Uitgifte/verkoop van bouw kavels
- Overige ontvangsten: optiegelden, renteontvangsten, exploitatiebijdragen

Wat mag het kosten?

Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	1.222	893	1.526	1.561	1.543	1.577
Totaal lasten	1.222	893	1.526	1.561	1.543	1.577
Totaal baten	1.154	816	1.448	1.484	1.464	1.499
Resultaat	68	77	78	77	79	78

Toelichting

De netto verschillen op dit taakvelden zijn in de loop van de jaren minimaal.

Het betreft hier gronden voor woningbouw. De woningbouwplannen, die wij in exploitatie hebben, hebben geen invloed op de exploitatie. Door middel van kredietverstrekking of kredietaflossing worden jaarlijks deze plannen neutraal verwerkt. Alleen schommelen de bedragen in de loop van de jaren omdat in de deze plannen geïnvesteerd wordt en er verkopen zijn gepland. Hiervoor dienen de opgestelde dynamische kostprijsberekening per plan als basis.

Het resultaat heeft betrekking op toekomstige woningbouwplannen die nog niet in exploitatie zijn genomen. Aan deze plannen mogen geen kosten meer worden toegerekend. Het gaat hierbij om de toekomstige plannen van Lieving, Hoofdstraat 34 en gronden voormalig school te Westerbork en Verspreide gronden. De jaarlijkse kosten verminderd met de (pacht)opbrengsten, te weten circa € 78.000 komen ten laste van de exploitatie.

Taakveld Wonen en bouwen

Ontwikkelingen

Inmiddels in het concept Woonplan 2017-2021 gereed. Dit nieuwe Woonplan geeft het gemeentelijke woonbeleid voor de komende jaren weer. Het Woonplan is een beleidsnota en richtinggevend voor de toekomst. Het plan bevat een uitgesproken visie en ambities op het gebied van wonen en vormt een effectief sturingskader om te werken aan een veilig en prettig woon- en leefklimaat in de gemeente Midden-Drenthe, ofwel: Prettig wonen voor iedereen, nu en in de toekomst.

Wonen is meer dan alleen een dak boven het hoofd. Wonen heeft raakvlakken met verschillende thema's. Het Woonplan geeft daarom, naast inzicht in de woningbehoefte en ontwikkelingen met betrekking tot de woningvoorraad, ook inzicht in onderwerpen als betaalbaarheid, duurzaamheid, leefbaarheid en wonen en zorg.

In Midden-Drenthe is het prettig wonen voor iedereen, nu en in de toekomst. Om deze visie te kunnen verwezenlijken onderscheiden we in het Woonplan vijf belangrijke ambities:

1. Ontwikkeling van de woningvoorraad: bouwen in het ritme van vraag en aanbod.

Het grootste deel van de woningvoorraad staat er al. Wat in de bestaande voorraad niet aangeboden wordt voegen we toe door (vervangende) nieuwbouw of door transformatie van

de voorraad en de herontwikkeling van locaties. Dit doen we in het ritme van vraag en aanbod: we bouwen het gevraagde woningtype, op de juiste plek en tegen een goede prijs.

2. Voldoende betaalbare woningen.

Iedereen moet in de gemeente een betaalbare woning kunnen vinden. Zowel in de huur- als de koopsector. Hierbij gaat het niet alleen om het prijsniveau; ook lage energielasten kunnen bijdragen aan de betaalbaarheid van het wonen.

3. Impuls voor kwaliteitsverbetering en verduurzaming van bestaande woningen.

We willen de bestaande voorraad aantrekkelijk en toekomstbestendig houden. Investerings in kwaliteitsverbetering en verduurzaming van woningen dragen bij aan meer comfort, woonkwaliteit en een prettiger woonomgeving.

4. Onze kernen en wijken zijn én blijven vitaal en leefbaar.

Een goed onderhouden openbare ruimte, de bereikbaarheid van voorzieningen, sociale contacten in de buurt en je veilig voelen. Allemaal zaken die belangrijk zijn om prettig te wonen. Door hier aan te werken zorgen we dat onze dorpen vitaal en leefbaar blijven.

5. Wonen, welzijn, zorg: iedereen kan een leven lang wonen in Midden-Drenthe.

Iedereen moet goed kunnen wonen in Midden-Drenthe, ook wanneer er zorg of begeleiding nodig is. Mensen met een zorgvraag, jong of oud, wonen steeds vaker zelfstandig. Met passend woningaanbod, inzet op bewustwording en goede samenwerkingsafspraken (bijvoorbeeld via het Welwozo-samenwerkingsverband) spelen we hier op in.

Voor de vijf ambities is aangegeven wat er speelt, wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen.

Tijdens het proces om te komen tot dit concept Woonplan hebben ook veel andere partijen, zoals inwoners, makelaars, ontwikkelaars en zorg- en welzijnsorganisaties meegedacht over welke keuzes gemaakt moeten worden in het woonbeleid. De uitvoering van plannen en projecten die voortkomen uit het Woonplan vindt in samenwerking met deze partijen plaats.

Het Woonplan vormt de basis voor overleg en afspraken met partijen die betrokken zijn bij het wonen in Midden-Drenthe. Met corporaties Actium, Woonservice en de huurdersorganisaties zullen op basis van het Woonplan nieuwe prestatieafspraken worden gemaakt.

Ons bouwprogramma stemmen we indien nodig af met de omliggende gemeenten.

Starters op de woningmarkt kunnen ook in 2018 een beroep doen op de gemeente voor een lening voor de aankoop van hun eerste woning.

Wat willen we bereiken?

In 2018 geven we uitvoer aan de doelstellingen van ons woonbeleid. Belangrijke thema's daarbij zijn:

- Ontwikkeling van de woningvoorraad: bouwen in het ritme van vraag en aanbod
- Voldoende betaalbare woningen
- Impuls voor kwaliteitsverbetering en verduurzaming van bestaande woningen
- Onze kernen en wijken zijn én blijven vitaal en leefbaar
- Wonen, welzijn, zorg: iedereen kan een leven lang wonen in Midden-Drenthe

Wat gaan we daarvoor doen?

In het Woonplan 2017-2021 is per thema aangegeven wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen. Deze verschillende actiepunten zijn uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Samen met partijen gaan we hier in 2018 mee aan de slag.

Wat mag het kosten?

Wonen en bouwen Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	1.731	1.508	1.726	1.707	1.760	1.705
Totaal lasten	1.731	1.508	1.726	1.707	1.760	1.705
Totaal baten	553	1.079	908	917	927	936
Resultaat	1.179	430	818	790	833	769

Toelichting

In 2017 is door verkoop van een woning incidenteel € 125.000 baten en € 6.000 lasten begroot voor de afwikkeling. Voor de inrichting terrein Lieving was bijna € 18.000 incidenteel overgeheveld van 2016 naar 2017.

Vanaf 2018 zijn de huuropbrengsten voor de MFA Smilde door vertrek van diverse betaalde huurders verlaagd met € 54.000. Hiertegenover staan € 17.000 lagere lasten.

De legesopbrengsten worden jaarlijks met 2% geïndexeerd.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. De mutaties in de volgende jaren op deze posten hebben betrekking op de meegenomen indexering.

De overige mutaties in de jaren hebben betrekking op indexeringen van diverse kleine budgetten, de benodigde bedragen onderhoud gebouwen en verlaging van de kapitaallasten of kapitaallasten op gebouwen die leeg zijn komen te staan. De boekwaarden van deze gebouwen zijn overgeheveld naar dit product. Dit zijn de gebouwen aan de Reigerlaan in Beilen en aan de Elzenlaan in Smilde.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Bouwen, wonen en milieu in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 willen wij de bedragen vanuit de onderstaande bestemmingsreserves aanwenden voor de opgenomen doelen:

Egalisatiereserve tarief afvalstoffenheffing:

- In verband met 100% kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing wordt het exploitatieverschil verrekend.

Reserve woon- en leefomgeving:

- Voor de invoering van de nieuwe omgevingswet wordt € 80.000 beschikbaar gesteld.
- Ten behoeve van biologische bestrijding van eikenprocessierupsen wordt € 25.000,00 beschikbaar gesteld.
- Voor duurzaam op eigen kracht wordt in € 30.000 beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	30	0	0	0
Toevoegingen	479	0	0	0	0	7
Onttrekkingen	276	426	268	40	17	0
Resultaat	203	-426	-298	-40	-17	7

Toelichting

In 2016 is de opbrengst Nagtegaal van € 55.000 toegevoegd aan de algemene reserve Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie. Hetzelfde geldt voor de opbrengst Broekstreek. Hier is de ontvangst van € 10.000 binnen de reserve Woon- en Leefomgeving geparkeerd.

Voor de aankoop loods Groeneweg te Westerbork werd in 2016 voor € 33.000 beschikt over de Conjunctuurreserve. De gemaakte kosten van € 13.000 voor de uitvoering Structuurvisie Westerbork zijn onttrokken aan de reserve Woon- en Leefomgeving.

In 2016 is aan de reserve riolering € 148.000 en aan de egalisatiereserve tarief afvalstoffenheffing € 63.000 toegevoegd.

In 2017 verwachten wij € 145.000 aan de egalisatiereserve tarief afvalstoffenheffing te onttrekken. Voor de ontwikkeling van een zonnepanelenpark bij Leemdijk is € 40.750 beschikbaar gesteld ten laste van de reserve Openbare Ruimte. Uit de reserve Woon- en Leefomgeving is € 10.000 beschikbaar gesteld voor de bestrijding van de eikenprocessierupsen.

Het overige van de onttrekkingen in 2017 (€ 230.000) betreft overhevelingen van het ene jaar naar het volgende jaar.

De begrote mutaties 2018 betreft onder andere € 25.000 voor de biologische bestrijding van eikenprocessierupsen en € 30.000 voor het project duurzaam op eigen kracht vanuit de reserve Woon- en leefomgeving. Voor het egaliseren van het tarief afvalstoffenheffing wordt in de jaren 2018 tot en met 2021 beschikt over de egalisatiereserve tarief afvalstoffenheffing.

Programma

Openbare Ruimte

Taakveld

Mutaties reserves
Verkeer en vervoer
Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Begraafplaatsen en crematoria

Programmadoelstelling

Het zodanig inrichten van de openbare ruimte dat sprake is van een aantrekkelijk en leefbaar woonklimaat.

Beleidskader

- Beleid Onderhoud wegen en bruggen Midden-Drenthe op de goede weg! 2018-2028
- Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan (GVVP 2012)
- Nota begraafplaatsen (2004)
- [Landschapsbeleidsplan \(2012\)](#)
- [Groenbeleidsplan 2016-2025](#)
- [Verduurzaming openbare verlichting 2014-2023](#)
- [Beleidsplan Spelen 2011-2020](#)
- [Bomenverordening](#)

Coalitieakkoord

- Midden-Drenthe moet een beter cijfer in de Gemeentelijke Duurzaamheidsindex krijgen. Ook bij het inrichten en beheren van de openbare ruimte is duurzaamheid van belang. We richten ons in geval van vernieuwing en beheer van de openbare ruimte op maatregelen en oplossingen die de toekomst kunnen doorstaan.
- Wij realiseren ons dat de openbare ruimte van invloed is op de leefbaarheid voor de inwoners van Midden-Drenthe.
- De leefbaarheid wordt in samenwerking met de wijken en dorpen verder ontwikkeld. Dat gebeurt in samenhang met en volgend op het sociale beleid.
- De verhouding tussen samenleving en overheid verandert in de zin dat de eigen verantwoordelijkheid van (groepen) mensen sterker tevoorschijn komt. Ook in het beheer van de openbare ruimte is plaats voor initiatieven vanuit de samenleving. In ons beleid sluiten we zoveel mogelijk aan bij bewonersinitiatieven. Dat doen we transparant en als het nodig is ook met menskracht en/of geld.
- Er komt een uitvoeringsplan voor het Oosten van Beilen.
- We geven uitvoering aan de visie op groen Beilen, onder andere in het centrum.
- We maken nieuwe beleidskeuzes voor het onderhoud van wegen, bruggen en groen. Daarbij hebben wegen in de bebouwde kom prioriteit. In dat beleid betrekken we ook de vraag welke

wegen geschikt en noodzakelijk zijn voor welke functie. Daarnaast formuleren we nieuwe criteria voor het niveau van onderhoud.

- We heroverwegen de uitvoeringsmaatregelen en prioriteiten uit het GVVP waarvoor nog geen middelen beschikbaar gesteld zijn.
- Voor zover we als lokale overheid een rol kunnen spelen, faciliteren we het openbaar vervoer en kijken daarbij in elk geval naar het stationsgebied in Beilen. Daarbij geven we ook aandacht aan de bereikbaarheid van scholen, waarbij de veiligheid van kinderen een belangrijk aandachtspunt is.
- We gaan een of meer pilots uitvoeren om een dorp verkeersbordvrij te maken, waardoor een dorp veiliger en mooier wordt en de kosten voor de gemeenschap iets lager worden.

Relatie met andere programma's

- Bouwen, wonen en milieu
- Onderwijs en jeugd
- Vrije tijd

Verbonden partijen

[Werkvoorzieningsschap Alescon](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000.

Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Ziekenhuisopname n.a.v. verkeersongeval met een motorvoertuig</i>	%	2015	Midden-Drenthe	8 (7)	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
		2015	25.000 - 50.000 inwoners	7 (7)	
<i>Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met een fietser</i>	%	2015	Midden-Drenthe	10 (9)	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
		2015	25.000 - 50.000 inwoners	10 (10)	

Taakveld Verkeer en vervoer

Ontwikkelingen

De samenleving verandert, en daarmee de openbare ruimte en het gebruik ervan. De verandering van verzorgingsstaat naar participatiemaatschappij zorgt er onder andere voor dat mensen langer thuis wonen en daarmee vervoersstromen en -wijzen veranderen. Het openbaar vervoer rijdt steeds meer vraaggericht in plaats van aanbodgericht. Concreet betekent dit dat in de toekomst goed bezette lijnen verstevigd worden en dun bezette lijnen geminimaliseerd worden of zelfs verdwijnen. De (elektrische) fiets zal een veel dominantere rol in gaan nemen. Dit blijkt onder andere uit de inzet vanuit het Gemeentelijk Verkeer- en VervoerPlan (GVVP) en het hogere onderhoudsniveau A voor fietspaden en -routes in het Beleid voor onderhoud wegen en bruggen 2018-2028: "Midden-Drenthe op de goede weg!".

Aan het (recreatieve) fietsen wordt door de provincie een impuls gegeven door de VAM-berg open te stellen. Dit heeft uiteraard ook effect op de omgeving en onze wegen en (fiets)paden. In samenwerking met de provincie en in samenspraak met de omgeving bekijken wij welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Voor openbare verlichting is de nieuwe richtlijn: Donker waar het kan, verlichting waar het moet.

Wat willen we bereiken?

Samen werken aan een goede openbare ruimte voor iedereen, nu en in de toekomst. Vanuit deze taak staan we voor de opgave om de openbare ruimte, op een duurzame manier, veilig en comfortabel in te richten en te houden.

Voor wegen en verkeer investeren we, voortvloeiend uit het Beleid voor onderhoud wegen en bruggen 2018-2028: "Midden-Drenthe op de goede weg!", om wegen en bruggen op niveau B (basis) te onderhouden en fietspaden en -routes op niveau A (goed). We willen de fiets een steeds dominantere positie in laten nemen. Naast de verkeersaspecten levert dit ook een positieve bijdrage aan duurzaamheid, milieu, volksgezondheid en recreatie/toerisme.

De veiligheid en bereikbaarheid willen we onder andere verbeteren door te investeren in projecten en onderhoudsmaatregelen. Daarnaast investeren we ook in onkruidbestrijding, straatvegen, onderhoud bermen en wegbeplanting en gladheidsbestrijding om de veiligheid en bereikbaarheid zoveel mogelijk te waarborgen.

Wat gaan we daarvoor doen?

In de periode 2018-2028 investeren we voor ruim 14 miljoen euro in het groot onderhoud van wegen en bruggen. Belangrijke onderdelen hierin zijn de kwaliteitsverbetering voor fietspaden en -routes en de aanleg van passeerhavens en graskeien langs wegen in het buitengebied. Daarnaast investeren we structureel meer in bermonderhoud en klein onderhoud van bruggen.

We leggen vrijliggende fietspaden aan langs De Musels, van Beilen naar Hijken en langs het Oranjekanaal. De aanleg van andere fietspaden voortvloeiend uit het GVVP bereiden we voor. De doorgaande route door Westerbork (Westeinde en Oosteinde) pakken we aan als laatste fase van de infrastructurele plannen.

Wat mag het kosten?

Verkeer en vervoer Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	6	248	248	248	248
Bestaand beleid	6.802	5.185	4.611	4.611	4.567	4.586
Totaal lasten	6.802	5.192	4.859	4.859	4.815	4.834
Totaal baten	199	217	128	129	129	129
Resultaat	6.603	4.975	4.731	4.730	4.686	4.705

Toelichting

In 2017 is vanuit de reserve Openbare verlichting € 80.000 beschikbaar gesteld om versneld led verlichting aan te brengen en is € 78.000 extra leges geraamd voor het verstrekken van vergunningen voor kabels en leidingen.

Jaarlijks worden door afschrijvingen de kapitaallasten gemiddeld € 40.000 lager.

Vanaf 2018 wordt vanuit het bestedingsplan aanvullend structureel € 100.000 beschikbaar gesteld voor duurzaam bermbeheer.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. De verschillen op dit onderdeel met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen indexering.

Tijdens de raadsvergadering van 29 juni 2017 heeft de gemeenteraad het beleidsstuk "Midden-Drenthe op de goede weg! - Beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018 - 2028" vastgesteld.

Overeenkomstig dit stuk is het budget groot onderhoud geherschikt. Per saldo wordt vanaf 2018 € 329.000 structureel toegevoegd aan de reserve Dekking kapitaallasten, zie onder het programma Algemene middelen de mutatie in de reserves.

Taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Ontwikkelingen

Groen is belangrijk voor de uitstraling en leefbaarheid in Midden-Drenthe. Het beleid is vastgelegd in het Groenbeleidsplan en in het Landschapsbeleidsplan.

De komende jaren komt het accent vooral op:

- Het gebruik van groen voor sport, spel en recreatie,
- De rol van bewoners bij planvorming en beheer,
- Natuurwaarde en biodiversiteit,
- Uitstraling en sterke groenstructuren.

Midden-Drenthe heeft veel van haar groenbeheer uitbesteed aan de sociale werkvoorziening Alescon. De Wet Sociale Werkvoorziening houdt op te bestaan. Dat betekent dat een besluit moet worden genomen over de positie van Alescon. De gesprekken tussen de deelnemende gemeenten zijn in volle gang.

Wat willen we bereiken?

Samen met bewoners werken aan groen dat een bijdrage levert aan natuurwaarde, leefbaarheid en uitstraling in en om de dorpen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Ondersteunen en stimuleren van bewoners om mee te denken en initiatieven te nemen
- Voor natuur kansrijke bermen en grasvelden ecologisch maaien en waar mogelijk inzaaien met bloemen
- Door middel van groenplannen wordt het groen in de dorpen aangepakt. In 2018 is Beilen aan de beurt
- Onderhoud van openbaar groen en paden op basis van het groenbeheerprogramma
- Uitvoeren van acties uit het Groenbeleidsplan en Landschapsbeleidsplan

Wat mag het kosten?

Openbaar groen en (openlucht) recreatie Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	106	22	110	85	10	10
Bestaand beleid	3.243	2.841	2.824	2.865	2.881	2.914
Totaal lasten	3.349	2.863	2.934	2.950	2.890	2.924
Totaal baten	4	4	4	4	4	4
Resultaat	3.345	2.859	2.931	2.946	2.887	2.920

Toelichting

In 2018 wordt vanuit het bestedingsplan:

- incidenteel

:

- € 25.000 Beschikbaar gesteld voor het realiseren van een belevings- en wandelpad Hultinge en Lijsterlaan in Beilen.

- € 25.000 Beschikbaar gesteld voor de biologische bestrijding van eikenprocessierupsen.

- € 75.000 Voor de dorpen Beilen (2018) en Westerbork (2019) wordt voor 2 jaar elk € 75.000 beschikbaar gesteld voor renovatie van verouderd groen en het versterken van groenstructuren.

- structureel

:

- € 10.000 Betreft de kapitaallasten voor de investering in Fietspaden 2018. Dit is een onderdeel van het uitvoeringsplan van het nieuwe beleid Wegen en Groen.

- € 25.000 Betreft het extra ophogen van het bestaande budget voor de bestrijding van de eikenprocessierupsen.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. De verschillen op dit onderdeel met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen indexering.

Door tariefstijging ten gevolge van loon- en prijsontwikkelingen gaan de uitvoeringskosten voor Alsecon jaarlijks met circa € 30.000 omhoog.

Door de uitvoering van het beleidsstuk "Midden-Drenthe op de goede weg! - Beleid onderhoud Wegen en Bruggen 2018 - 2028" zijn de onderhoudsbudgetten toeristische fietspaden ook geherscht.

De overige mutaties hebben betrekking op bijstellingen in de kapitaallasten en bijstellingen ten gevolge van indexeringen van kleine budgetten.

Taakveld Begraafplaatsen en crematoria

Ontwikkelingen

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van de begraafplaatsen is voor het laatst vastgesteld in 2004 en gedateerd. Inmiddels met de begrafenisverenigingen en andere betrokkenen gesproken over actualisatie van het beleid. De eerste verkenningen zijn gedaan en het is de bedoeling dat in 2018 een nieuw beleidsplan wordt vastgesteld.

Wat willen we bereiken?

Het onderhouden van de op de begraafplaatsen aanwezige groenvoorzieningen, paden en hekwerken. Het garanderen van voldoende capaciteit

Wat gaan we daarvoor doen?

Het beheren van de begraafplaatsen

- Onderhouden van de op de begraafplaatsen aanwezige groenvoorzieningen, paden en hekwerken, urnen- en gedenkmuren en gebouwen
- Het realiseren van voldoende capaciteit, zoals het uitbreiden van urnenmuren en het aanleggen en inrichten van nieuwe grafperken
- Het informeren en adviseren van recht – en belanghebbenden, bijvoorbeeld over verlopen van grafrechten en verwaarlozing of schades aan een graf
- Het schoonhouden en verzorgen van beplanting van graven van oorlogsslachtoffers en gedenkm monumenten
- Jaarlijks overleg met de begrafenisverenigingen

Wat mag het kosten?

Begraafplaatsen en crematoria Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	45	0	0	0
Bestaand beleid	718	662	660	679	724	703
Totaal lasten	718	662	705	679	724	703
Totaal baten	344	450	437	440	444	449
Resultaat	374	212	268	238	280	255

Toelichting

Door bezuinigen van de voorgaande jaren kan op grond van maximaal 100% kostendekkendheid van lijkbezorgingsrechten minder lasten worden toegerekend. De baten begraafrechten zijn daarom in 2018 structureel verlaagd met € 23.000. De volgende jaren kunnen door loon- en prijsontwikkelingen op de lasten de baten meestijgen.

De benodigde budgetten voor onderhoud gebouwen zijn afhankelijk van de geplande onderhoudsactiviteiten.

In 2018 wordt vanuit het bestedingsplan incidenteel € 45.000 beschikbaar gesteld voor renovatie van de grindpaden op begraafplaatsen in Hijken en Hooghalen.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. De verschillen op dit onderdeel met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen indexering.

De overige mutaties hebben betrekking op bijstellingen in de kapitaallasten en bijstellingen ten gevolge van indexeringen van kleine budgetten.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Openbare Ruimte in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 willen wij de bedragen van de bestemmingsreserve aanwenden voor de volgende te realiseren doelen:

Reserve Openbare ruimte:

- Verwerken van de baggerafval van sloten 2018 € 25.000 en 2019 € 30.000
- Het aanleggen van het belevings- en wandelpad: € 25.000
- De renovatie grindpaden begraafplaatsen Hijken en Hooghalen: € 45.000
- Invullen geven aan het groenbeleidsplan 2018: € 75.000 en 2019: € 75.000

Reserve Dekking kapitaallasten:

- Voor het structureel dekken van de kapitaallasten van € 91.000 voor de opgenomen uitvoeringsplannen wegen en bruggen van de nota Midden-Drenthe op de goede weg!

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Toevoegingen	122	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	2.726	263	261	197	91	91
Resultaat	-2.604	-263	-261	-197	-91	-91

Toelichting

In 2016 is € 2,2 miljoen onttrokken aan de reserve Openbare Ruimte voor het bekostigen van diverse verkeersprojecten. Zoals de Brandenweg in Westerbork, de 30 en 60 km zones en groot onderhoud bruggen. Uit de reserve Woon- en leefomgeving is € 163.000 onttrokken voor de overdracht dierenparkjes en het uitvoeren van de dorpsvisie Spier.

In 2017 is € 80.000 beschikbaar gesteld uit de reserve Openbare verlichting voor uitvoering beleidsplan openbare verlichting. Voor het verwerken van baggerafval van sloten is € 43.000 beschikbaar gesteld vanuit de reserve Openbare Ruimte Voor de jaren 2018 en 2019 betreft dit € 25.000 en respectievelijk € 30.000.

Het overige betreft overhevelingen van het ene jaar naar het volgende jaar.

Voor het dekken van de kapitaallasten, structureel € 91.000, bestedingsplannen wegen en bruggen conform de nota nieuw beleid wegen en bruggen uit de bestemmingsreserve Kapitaallasten. Het dekken van de bestedingsplannen voor het groenplan (2018: € 75.000 en 2019: € 75.000) en het belevings- en wandelpad voor € 25.000 uit de reserve Openbare Ruimte.

Programma	Vrije tijd
Taakveld	Mutaties reserves Economische promotie Sportbeleid en activering Sportaccommodaties Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie Media

Programmadoelstelling

- Het faciliteren van goede sportaccommodaties in de gemeente zodat elke inwoner tegen acceptabele tarieven en zoveel mogelijk binnen zijn eigen woonomgeving kan sporten
- Het stimuleren van sportbeoefening door de inwoners op allerlei niveau's
- Het ondersteunen van een divers culturaanbod door middel van subsidiëring van activiteiten
- Het bieden van faciliteiten en het creëren van voorwaarden voor een zinvolle invulling van de vrije tijd van inwoners en bezoekers van de gemeente
- Het samen Midden-Drenthe op de toeristische kaart zetten. Het meetbare doel is 10% meer economische bedrijvigheid in Midden-Drenthe in 2020. Het middel om dit te bereiken is het ontwikkelen van Recreatie & Toerisme (meer bezoekers betekent meer bestedingen en zo meer werkgelegenheid)

Beleidskader

- Toeristisch recreatief ontwikkelingsplan
- Accommodaties buitensport - Beleid in uitvoering
- Beleidsnotitie Toeristische Informatievoorziening Midden-Drenthe
- [Cultuurnota 2015–2019](#)
- [Beleidsplan Buitensportaccommodaties 2013](#)
- [Coalitieakkoord 'Samen' 2014-2018](#)

Coalitieakkoord

- We gaan met de sportverenigingen onderzoeken of en waar nieuw sportbeleid wenselijk is
- We stimuleren het zelfbeheer van sportaccommodaties
- Een belangrijke economische tak vormt recreatie en toerisme. Wij zullen daarom het bestaande beleid voor de periode 2008-2017, zoals we dat onder andere in samenspraak met de VTRB vormgeven, voortzetten
- We stimuleren het ontwikkelen van een knooppuntennetwerk voor wandelaars in samenwerking met de sector.
- We willen kunst en cultuur toegankelijk laten zijn voor zo veel mogelijk mensen. In het cultuurbeleid leggen wij ook een accent op de verbinding met onze eigen tradities en geschiedenis. We ontwikkelen nieuw cultuurbeleid

Relatie met andere programma's

- Bouwen, wonen en milieu
- Openbare ruimte

Verbonden partijen

[Recreatieschap Drenthe](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000. Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017. Een ? betekent dat de informatie niet beschikbaar is.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Niet-sporters</i>	%	2014	Midden-Drenthe	? (52,4)	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.
		2014	25.000 - 50.000 inwoners	? (50)	

Taakveld Economische promotie

Ontwikkelingen

Samen met de sector hebben we gewerkt aan een nota Vrijtijdseconomie in Midden-Drenthe. Het blijft belangrijk om in te spelen op de wensen en behoeften van de consument. Vraag gestuurd werken i.p.v. aanbod gestuurd. En in tijden als deze is dat nog belangrijker omdat de consument kritischer is op het gebied van uitgaven.

De samenwerking tussen het bedrijfsleven en overheden kan verder worden versterkt zodat de kwaliteit van toeristische voorzieningen verder verbeterd kan worden en gewaarborgd blijft.

De nota Vrijtijdseconomie is een gezamenlijk initiatief van de gemeente, het toeristisch platform en andere betrokkenen uit het werkveld. Doel: meer bezoekers, die langer blijven, meer besteden en vaker terugkomen!

Wat willen we bereiken?

Door het scheppen van goede randvoorwaarden wil de gemeente de komende 10 jaar:

- De groei van de werkgelegenheid in de toeristische sector bevorderen
- Ruimte bieden voor groei van zowel kleinschalige als grootschalige activiteiten
- Midden-Drenthe promoten als een aantrekkelijke toeristische gemeente
- Toename van het aantal toeristen en activiteiten in Midden-Drenthe

- De vaarrecreatie meer laten bloeien, voor zover dit door Midden-Drenthe beïnvloed kan worden
- Een goede samenwerking tussen de aanbieders onderling en tussen de gemeente en de aanbieders stimuleren
- Een goed wandelknooppuntensysteem

De gemeente vervult een proactieve rol, schept voorwaarden, faciliteert en jaagt ontwikkelingen aan.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het is belangrijk voor de recreant en toerist dat er naast de rust en ruimte die er is, er ook genoeg te doen is. Er gebeurt al heel veel qua activiteiten in de gemeente, maar dit is niet altijd bekend bij de recreant en toerist. In samenwerking met recreatieondernemers en culturele organisaties kunnen we, vanuit ieders rol en verantwoordelijkheid, bestaande initiatieven aan elkaar koppelen en beter activiteiten beter promoten. Hierdoor krijg je meer reuring het gebied. Midden in Drenthe wordt door verschillende partijen van alles georganiseerd voor inwoners en toeristen. Deze activiteiten willen we gezamenlijk promoten.

Door mee te doen aan LEADER Zuidwest-Drenthe verwachten we de vrijetijdssector een extra impuls te kunnen geven. We organiseren bijeenkomsten voor ondernemers om het LEADER project goed onder de aandacht te brengen zodat ze actief hier mee aan de slag kunnen.

Daarnaast gaan we net als in 2017 ook in 2018 gezamenlijk met ondernemers en omliggende gemeenten een wandelknooppuntennetwerk realiseren. Door een groot netwerk aan te leggen, kunnen we mooie wandelroutes en arrangementen ontwikkelen waardoor het voor de (wandel)toerist nog aantrekkelijker wordt om naar Midden-Drenthe te komen. Hiervoor is het echter wel wenselijk dat ondernemers bereid zijn mee te werken en dat aansluitende gemeenten ook meedoen.

Wat mag het kosten?

Economische promotie Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	445	363	391	397	404	390
Totaal lasten	445	363	391	397	404	390
Totaal baten	7	6	6	6	7	7
Resultaat	438	357	385	391	397	383

Toelichting

Vanaf 2018 wordt de geïnde bijdrage van € 34.000 voor de bedrijfsinvesteringszone (BIZ gelden) weer doorbetaald. Vanaf 2021 vervalt het budget van € 20.000 voor promotieactiviteiten recreatie en toerisme. De overige mutaties hebben betrekking op indexeringen.

Taakveld Sportbeleid en activering

Ontwikkelingen

Er is een nieuwe nota in voorbereiding ter vervanging voor de huidige sportnota 2008-2013 en het volksgezondheidsbeleid 2015-2019. Streven is om in het voorjaar van 2018 een opiniërende nota aan te bieden.

Wat willen we bereiken?

De inwoners van de gemeente Midden-Drenthe te stimuleren tot (actieve) sportdeelname en te streven naar een gezonde levensstijl.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Met promotie- en stimuleringsactiviteiten inwoners te motiveren tot meer bewegen en te streven naar een gezonde(re) leefstijl.
- Vanaf 2013 geven we uitvoering aan de regeling Brede impuls combinatiefuncties door inzet van de buurtsportcoaches. Per kern wordt regelmatig de sportdeelname en sportbehoefte in beeld gebracht en ingespeeld op de behoefte. Als voorbeeld noemen we
 - a. Overleg met lokale partijen om voor voldoende sport- en beweegaanbod te zorgen
 - b. Stimuleren van de lokale sport- en beweegaanbieders om meer sport- en beweegaanbod op lokaal niveau te ontwikkelen
 - c. Samenwerkingsverbanden tussen sportverenigingen en scholen tot stand brengen met als doel om sportsoorten op de scholen onder de aandacht te brengen en te beoefenen
 - d. Scholen, welzijnswerk en sportverenigingen ontvangen eens per kwartaal een nieuwsbrief en worden hiermee op de hoogte gebracht van de plannen, activiteiten en werkzaamheden van de buurtsportcoaches
 - e. Scholen en verenigingen ontvangen een sportagenda met daarin een overzicht van het totale sport- en beweegaanbod aanbod in de gemeente Midden-Drenthe
 - f. Samenwerking met het JOGG-programma en de organisatie van diverse activiteiten voor sportpromotie en streven naar een gezonde leefstijl

Wat mag het kosten?

Sportbeleid en activering	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000	rekening	na wijz.				
Nieuw beleid	138	0	15	0	0	0
Bestaand beleid	448	412	334	333	324	324
Totaal lasten	586	412	349	333	324	324
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	586	412	349	333	324	324

Toelichting

Vanaf 2018 dalen de lasten met afgerond € 63.000. Dit wordt met name veroorzaakt doordat in 2017 incidentele (overgehevelde) budgetten beschikbaar waren voor basisvoorzieningen buitensport accommodaties (€ 38.000) en de aanleg van een padelbaan op het tenniscomplex Smalhorst in Beilen (€ 11.400 uit de reserve Woon- en Leefomgeving).

Hiernaast zijn de uren salariskosten geactualiseerd. In de volgende jaren stijgen de apparaatskosten door indexering.

In 2018 wordt vanuit het bestedingsplan incidenteel € 15.000 beschikbaar gesteld voor onderzoek naar duurzaamheid van buitensportaccommodaties.

Taakveld Sportaccommodaties

Ontwikkelingen

Zelfbeheer

We geven uitvoering aan het vastgesteld beleid voor buitensportaccommodaties waarin zelfbeheer van de buitensportaccommodaties wordt gestimuleerd. Met betrokken buitensportverenigingen worden die mogelijkheden van zelfbeheer besproken.

Sportpark Noord-West

In 2018 verwachten we te kunnen starten met de renovatie van Sportpark Noord-West.

Wat willen we bereiken?

Voorzien in een breed beweegaanbod, onder andere door voldoende en adequate sportaccommodaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2018 starten we met de renovatie van sportpark Noord-West.

Daarnaast geven we ook in 2018 uitvoering aan de in september 2015 door de gemeenteraad vastgestelde nota Accommodaties buitensport.

Overige (jaarlijkse) activiteiten:

- exploitatie van zwembad De Peppel, De Boskamp en De Smelte
- exploitatie van diverse sporthallen en buitensportaccommodaties
- de zelfbeherende sportverenigingen en -stichtingen ontvangen een jaarlijkse exploitatiebijdrage

Wat mag het kosten?

Sportaccommodaties Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	5	5	5	5
Bestaand beleid	3.019	2.730	2.977	2.877	3.009	2.933
Totaal lasten	3.019	2.730	2.982	2.882	3.014	2.938
Totaal baten	924	764	679	696	708	720
Resultaat	2.094	1.965	2.303	2.187	2.306	2.218

Toelichting

Via het bestedingsplan 2018 zal een krediet van € 59.000 beschikbaar worden gesteld voor de bulkopslag zoutopslag Zwembad Smilde en de overdekte fietsenstalling en afvalcontainerplaats Sporthal Smilde. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten van ruim € 5.000 wordt vanaf 2018 begroot op dit taakveld.

Door lagere boekwaarden ten gevolge van afschrijving of doordat een investering volledig is afgeschreven worden de kapitaallasten jaarlijks lager.

De begrote huur- en entreeopbrengsten sportaccommodaties en zwembaden zijn in overeenstemming gebracht met de werkelijke opbrengsten in voorgaande jaren (- € 73.000). In de volgende jaren stijgen de baten weer ten gevolge van indexeringen.

In december 2016 heeft de gemeenteraad een krediet beschikbaar gesteld voor de renovatie van de velden op Sportpark Noord-West in Beilen. De kapitaallast van deze investering bedraagt € 139.000. Door een wijziging in het BBV worden alleen de directe uren exclusief overheadkosten toegerekend aan de taakvelden (salariskosten). De overheadkosten worden inzichtelijk gemaakt op het taakveld Overhead. In de volgende jaren stijgen de salariskosten door indexering (3%).

De overige mutaties in de jaren hebben betrekking op indexeringen van diverse kleine budgetten en de benodigde bedragen onderhoud gebouwen. Waarbij de benodigde bedragen voor het onderhoud jaarlijks schommelen. Deze schommelingen worden vereffend met de reserve Onderhoud gebouwen.

Taakveld Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Ontwikkelingen

We hebben ons kandidaat gesteld voor de Culturele gemeente van Drenthe voor 2019/2020.

Wat willen we bereiken?

- We willen kunst en cultuur toegankelijk laten zijn voor zo veel mogelijk mensen. In het cultuurbeleid leggen wij ook een accent op de verbinding met onze eigen tradities en geschiedenis
- Bevorderen dat (vooral jonge) inwoners en bezoekers van de gemeente Midden-Drenthe in aanraking komen met kunst- en cultuur
- Cultuureducatie met Kwaliteit biedt scholen de mogelijkheid structureel en laagdrempelig aandacht te besteden aan de kunstdisciplines: audiovisueel, beeldend, dans, drama, literatuur en muziek. Alle basisscholen in de gemeente Midden-Drenthe doen mee
- Stimuleren van mondiale bewustwording

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven uitvoering aan de nota Cultuurbeleid 2015-2020. Het cultuurbeleid wordt de komende jaren volgens vier hoofdlijnen verder uitgewerkt:

- stimuleren creatief aanboren van geldbronnen en samenwerking en verbinding zoeken met elkaar (o.a. toerisme en recreatie)
- een adviescommissie Cultuur adviseert over jaarlijkse thema's en subsidieaanvragen in dat verband
- stimuleren en bijdragen aan cultuureducatie en creativiteitsonderwijs in het basis en voortgezet onderwijs, zowel binnen- als buitenschools, waarbij de inzet dient aan te sluiten bij het door het rijk in gang gezette beleid van Cultuureducatie met Kwaliteit
- We subsidiëren:
 - Kunst en cultuuractiviteiten in het basis- en voortgezet onderwijs

- o St. Podia voor organisatie Culturele Uitdag en Amateurkunst in beeld
- o St. Kunst4daagse
- o Culturele commissies
- o Wereldwinkels

Wat mag het kosten?

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	150	0	0	0
Bestaand beleid	236	219	196	197	197	197
Totaal lasten	236	219	346	197	197	197
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	236	219	346	197	197	197

Toelichting

In 2018 wordt vanuit het bestedingsplan incidenteel € 150.000 beschikbaar gesteld om Culturele gemeente van Drenthe te willen worden.

In 2018 zijn de toegerekende uren apparaatskosten geactualiseerd. De mutaties van de volgende jaren hebben betrekking loon- en prijsstijgingen.

Taakveld Media

Ontwikkelingen

Op bibliotheekgebied zijn nieuwe ontwikkelingen te verwachten. De verwachting is dat negen Drentse gemeenten komen tot een gezamenlijke bibliotheekorganisatie. Deze organisatie voert voor de verschillende gemeenten het bibliotheekwerk uit waarbij elke gemeente haar specifieke wensen kan inzetten. Het wordt een zakelijke opdrachtgever/opdrachtnemer relatie. Om dit goed neer te zetten wordt in samenwerking met het huidige bibliotheekbestuur en de gemeenteraad een visie ontwikkeld op het gemeentelijk bibliotheekbeleid.

Wat willen we bereiken?

- We werken aan het terugdringen van de laaggeletterdheid
- Behoud van kwalitatief goede, voor alle burgers bereikbare, bibliotheekvoorzieningen (lokaal georiënteerde basisbibliotheek, specifiek doelgroepenbeleid en samenwerking met andere lokale instellingen)
- We leren kinderen omgaan met sociale media, bijvoorbeeld op school
- We zorgen dat kinderen plezier beleven aan lezen
- Ouderen kunnen omgaan met digitalisering, daarvoor kunnen ze cursussen volgen

Wat gaan we daarvoor doen?

We brengen leesstimulering nadrukkelijk in verband met armoedebestrijding en participatie. Het is voor laaggeletterden moeilijk om mee te doen in de samenleving. We zien dat laaggeletterden een

grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Door laaggeletterdheid te signaleren en aan te pakken, helpen we deze inwoners meer mee te doen in de samenleving. Als gemeente werken we meer samen met maatschappelijke partners bij de signalering en bestrijding van laaggeletterdheid.

Wat mag het kosten?

Media Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	559	564	573	586	596	607
Totaal lasten	559	564	573	586	596	607
Totaal baten	2	2	2	2	2	2
Resultaat	557	562	572	584	595	605

Toelichting

De stijging van de lasten in de jaren betreft de verhoging van de subsidie aan de provinciale bibliotheekcentrale ten gevolge van loon- en prijsontwikkelingen.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Vrije tijd in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij willen de bedragen van de bestemmingsreserve aanwenden voor de volgende te realiseren doelen:

Reserve Onderhoud gebouwen:

- Op grond van onze meerjaren onderhoudsplanning gemeentelijke gebouwen vindt jaarlijks onderhoud plaats. Bestedingen meer of minder dan het beschikbare budget worden onttrokken of toegevoegd aan de reserve

Reserve Woon- en Leefomgeving:

- Voor het project Leader Zuidwest Drenthe zullen wij tot en met het jaar 2020 een bijdrage van € 20.000 beschikbaar stellen
- Voor de duurzaamheid van buitensportaccommodaties wordt in 2018 € 15.000 beschikbaar gesteld
- Voor het realiseren van Culturele gemeente van de Drenthe: € 150.000

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Toevoegingen	75	0	0	59	0	83
Onttrekkingen	276	133	208	20	183	0
Resultaat	-201	-133	-208	39	-183	83

Toelichting

In 2016 is € 37.000 toegevoegd aan de reserve Onderhoud gebouwen maar is € 224.000 onttrokken aan de reserve Woon- en Leefomgeving voor de realisatie van jury/tijdwaarnemersruimte in het zwembad de Peppel en de basis- en nevenvoorzieningen buitensportaccommodaties en het verstrekken van een bijdrage aan Leader Zuidwest Drenthe.

Voor 2017 is € 40.000 geraamd als onttrekking aan de reserve Onderhoud gebouwen en is € 49.000 beschikbaar gesteld vanuit de reserve Woon- en Leefomgeving voor het realiseren van de aanleg padelbaan, het verstrekken van een bijdrage aan Leader Zuidwest Drenthe en aan het SBB voor onderhoud recreatie en toeristische voorzieningen.

Het onderhoud aan onze gemeentelijke gebouwen verwachten wij in de aankomende jaren met de volgende mutaties in de reserve Onderhoud gebouwen te kunnen realiseren: 2018 onttrekking € 23.000, 2019 toevoeging € 59.000, 2020 onttrekking € 163.000 en 2021 toevoeging € 83.000.

Voor de jaren 2018 tot en met 2020 zullen wij jaarlijks € 20.000 onttrekken aan de reserve Woon- en Leefomgeving als bijdrage aan Leader Zuidwest Drenthe.

Het overige betreft overhevelingen van het ene jaar naar het volgende jaar.

Voor het realiseren van Culturele gemeente van de Drenthe wordt € 150.000 en voor de duurzaamheid van buitensportaccommodaties in 2018 € 15.000 beschikbaar gesteld uit de reserve Woon- en Leefomgeving.

Programma	Zorg en Welzijn
Taakveld	Mutaties reserves Samenkracht en burgerparticipatie Maatwerkvoorzieningen (WMO) Maatwerkdienstverlening 18+ Volksgezondheid

Programmadoelstelling

- Alle inwoners met een beperking worden gefaciliteerd om ondanks deze beperking zoveel mogelijk deel te kunnen aan het maatschappelijk verkeer. Daarbij wordt uitgegaan van in eerste instantie eigen kracht, daarna gemeenschapskracht, dan collectieve voorziening en als sluitstuk de individuele voorziening
- Burgers kunnen binnen een netwerk alle relevante informatie op het gebied van maatschappelijke ondersteuning krijgen. De ontvanger van de vraag zorgt ervoor dat de burger antwoord krijgt op de vraag of bij de juiste persoon terecht komt
- Het bewaken en bevorderen van de volksgezondheid
- In samenspraak met dorpen en wijken bevorderen van de leefbaarheid in de gemeente. Bij leefbaarheid doelen we op de fysieke leefomgeving en op de sociale leefomgeving. In Midden-Drenthe maken we daarin geen onderscheid
- Het faciliteren van ontwikkelingen in de samenleving door een adequaat dorpenbeleid

Beleidskader

- Keuzenota Wet maatschappelijke ondersteuning in Midden-Drenthe
- Nota persoonsgebonden budget en eigen bijdrage bij de Wmo
- Nota Alcoholbeleid
- Nota + Plan van aanpak vrijwilligersbeleid 'Meedoen in Midden-Drenthe'
- Nota 'Als Jeugd en toekomst tellen' (visie op de Jeugdzorg)
- [Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Midden-Drenthe](#)
- [Nota + Plan van aanpak lokaal gezondheidsbeleid Midden-Drenthe 2015-2019](#)
- [Nota Re-integratiebeleid 2016-2020](#)
- [Nota Volksgezondheid 2015-2019](#)
- [Mantelzorgbeleid en vrijwillige ondersteuning](#)
- [Transformatie Nota WMO 2016](#)
- [Coalitieakkoord 'Samen' 2014-2018](#)

Coalitieakkoord

- Het verder ontwikkelen van de leefbaarheid in samenwerking met de wijken en de dorpen en de daarin functionerende kernteams. Daarbij zoeken we als dat kan en zinvol is naar

samenhang met het nieuwe sociaal beleid. We proberen daarmee de werkzaamheden van de diverse teams meer te stroomlijnen

- Het stimuleren van initiatieven van bewoners en meewerken aan pilots om daarmee te experimenteren. Hiervoor wordt een fonds ingesteld
- Het project 'Dorpen centraal, bewoners in het middelpunt' wordt gecontinueerd. We houden rekening met de wensen en mogelijkheden van de dorpen en wijken
- Er wordt beleid ontwikkeld om de mantelzorg in Midden-Drenthe verder te stimuleren. Mantelzorg Midden-Drenthe wordt hierbij betrokken
- Er komt een onderzoek naar de mogelijkheid van één loket voor alle sociale vragen

Relatie met andere programma's

Geen.

Verbonden partijen

[Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000. Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017. Een ? betekent dat de informatie niet beschikbaar is.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement</i>	per 10.000 inw	2016	Midden-Drenthe	? (?)	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 180 deelnemende gemeenten.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	56 (489)	

Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie

Ontwikkelingen

In samenwerking met de Stichting Welzijnswerk en DOM (DorpenOverleg Midden-Drenthe) wordt het project Dorpszorg verder uitgewerkt bij verschillende dorpen. Het project richt zich op het vraagstuk hoe de zorg in kleine dorpen op een goede wijze kan worden georganiseerd.

Vitaal Platteland

De gemeente krijgt tot en met 2018 jaarlijks 50.000 euro van de provincie om leefbaarheidsinitiatieven van inwoners te ondersteunen. Voor de verplichte gemeentelijke cofinanciering worden diverse budgetten aangesproken. Het gaat hierbij om brede initiatieven, met impact voor het hele dorp of de hele wijk of zelfs de hele gemeente.

Met de Stichting Welzijnswerk is gekeken naar een invulling van het takenpakket na de fusie en na de drie decentralisaties. Dit heeft geresulteerd in een budgetcontract voor de periode 2016-2019. In 2018 wordt het budgetcontract verder geconcretiseerd.

Wijkgericht Werken

Met de wijkgerichte aanpak, dus samen met bewoners en onze maatschappelijke partners, de fysieke en sociale leefbaarheid in de wijken/buurtten behouden en waar nodig verbeteren (schoon, heel, sociaal en veilig).

Burgerbetrokkenheid en Maatschappelijke initiatieven

De gemeente wil, als antwoord op de veranderende samenleving, meer regie geven aan de bewoners, met de daarbij behorende verantwoordelijkheden.

Wat willen we bereiken?

Het in verband met de sociale samenhang en de leefbaarheid van buurten en dorpen:

- ondersteunen van het particulier initiatief
- het handhaven van de bestaande accommodaties in alle dorpen
- uitvoeren van leefbaarheidsinitiatieven dorpsbelangenorganisaties (kleine dorpenbeleid)
- voortzetten bestaande overlegstructuur met bewoners- en dorpsbelangenorganisaties
- collegebezoek aan de dorpsbelangenorganisaties
- subsidiëren van de activiteiten van diverse instellingen zoals de Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe en van het maatschappelijk werk
- voldoen aan onze wettelijke verplichting om statushouders (vluchtelingen met een verblijfsvergunning) te huisvesten

Wat gaan we daarvoor doen?

- We ontwikkelen een aanpak waarbij we inwoners als partners aanspreken. Op basis van wat inwoners willen en kunnen, ontwikkelen we vormen van informele hulp en ondersteuning
- Subsidiëring Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe
- Uitvoering Subsidieregeling deskundigheidsbevordering vrijwilligers
- Uitvoeren acties in Mantelzorg en vrijwilligersondersteuning, dat doe je toch gewoon
- We maken afspraken met woningcorporaties om de benodigde woonruimte voor statushouders te realiseren. Daarbij zorgen we voor hun maatschappelijke begeleiding en participatie in onze samenleving.

Wat mag het kosten?

Samenkracht en burgerparticipatie Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	3	32	30	0	0	0
Bestaand beleid	3.871	3.219	2.845	2.822	2.905	2.985
Totaal lasten	3.873	3.251	2.875	2.822	2.905	2.985
Totaal baten	1.000	236	54	4	4	4
Resultaat	2.873	3.015	2.821	2.818	2.900	2.981

Toelichting

Per 1 oktober 2017 is het AZC Oranje gesloten. In 2017 was nog netto € 145.000 als lasten geraamd. Vanaf 2018 komen deze te vervallen.

Voor het project Vitaal platteland was vanuit 2016 € 34.000 overgeheveld naar 2017. Tot en met 2018 ontvangen wij van de provincie voor dit project een bijdrage van € 50.000. Vanaf 2019 komen zowel de baten als de lasten te vervallen.

In 2017 is € 130.000 begroot als COA vergoeding maatschappelijke begeleiding statushouders. Hiertegenover staat in 2017 een incidentele subsidieverhoging van stichting Vluchtelingenwerk en een bestedingspost kosten statushouders. Ook is in dat jaar incidenteel € 32.000 beschikbaar gesteld voor vrijwilligerswerk.

Door loon- en prijsstijgingen worden de subsidies aan de diverse instellingen jaarlijks ruim € 32.000 hoger.

Via het bestedingsplan zal voor 2018 incidenteel € 30.000 beschikbaar worden gesteld aan het project Moek (Mooi op eigen kracht).

De uren salariskosten zijn geactualiseerd. In de volgende jaren stijgen de salariskosten door indexering.

De overige mutaties in de jaren hebben betrekking op indexeringen van diverse kleine budgetten en de benodigde bedragen onderhoud gebouwen. Waarbij de benodigde bedragen voor het onderhoud jaarlijks schommelen. Deze schommelingen worden vereffend met de reserve Onderhoud gebouwen.

Taakveld Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Ontwikkelingen

De transitie van de Wmo zullen we via de Welwozo samenwerking regisseren. De transitie van Beschermd Wonen Maatschappelijke Opvang en de integratie van verwarde personen naar de gemeente vindt vanaf 2018 gefaseerd plaats.

De samenwerking met eerstelijnszorg en zorgverzekeraars gaan we borgen. Op het gebied van preventie en bewustwording is een impuls nodig. Bij de wijkteams krijgen samenwerking en efficiency van de zorg en dienstverlening de hoogste prioriteit.

In 2018 gaan we een pilot modernisering huishoudelijke zorg (HH3) organiseren. Samen met de Hanzehogeschool zullen we onderzoek doen naar de haalbaarheid van een pilot met als doel dat de werkzaamheden in het kader van huishoudelijke hulp 1 en 2 (Wmo) en persoonlijke verzorging (zorgverzekering) in een functie wordt aangeboden.

Wat willen we bereiken?

- De integraliteit in beleidsvoering bevorderen
- De innovatie in zorg en dienstverlening in pilots uitwerken
- De transitie van de zorg via de bestuurlijk overleg Welwozo thematisch behandelen
- In pilot HH3 in samenwerking met de Hanzehogeschool en 2 zorgaanbieders uitwerken starten

Wat gaan we daarvoor doen?

- Periodiek beleidsoverleg binnen Samenlevingszaken en gemeentebreed regisseren
- De samenwerking met Zilveren Kruis, Huisartsenzorg Drenthe en Drents Zorglandschap verstevigen
- De pilot wijkgerichte aanpak ontwikkelen en uitvoeren
- Inspelen op actuele ontwikkelingen door onder te brengen in thema's en pilots binnen Welwozo
- Werkafspraken maken met HanzeHogeschool en 2 zorgaanbieders

Wat mag het kosten?

Maatwerkvoorzieningen (WMO) Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	1.919	1.483	1.631	1.666	1.701	1.738
Totaal lasten	1.919	1.483	1.631	1.666	1.701	1.738
Totaal baten	1	28	28	28	28	28
Resultaat	1.917	1.456	1.603	1.638	1.674	1.710

Toelichting

De directe budgetten zijn jaarlijks geïndexeerd.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. Door uitbreiding van de formatie stijgt in 2018 de toerekening met bijna € 120.000. De verschillen op dit onderdeel met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen indexering.

Taakveld Maatwerkdienstverlening 18+

Ontwikkelingen

Transities

We constateren dat er behoefte is aan een soepele overgang tussen de Jeugdzorg en de Wmo. De transformatienota Wmo 2016 - "Een mooie tussenstand" is in 2016 vastgesteld door de raad. In de nota wordt geconstateerd dat we goed op weg zijn met de nieuwe Wmo. Concrete maatregelen in de nota zijn het terugdraaien van de bezuinigingen op Huishoudelijke Hulp, het instellen van een fonds voor initiatieven in de zorg en het experimenteren met prestatiegebonden financiering in de Huishoudelijke Hulp.

Langer zelfstandig wonen

Naast het proces van decentralisaties wil de overheid dat burgers zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. Binnen het samenwerkingsverband Welwozo krijgt deze ontwikkeling vorm en inhoud. Speerpunt van Welwozo is de bevordering van de integraliteit in beleid en de versteviging van de samenwerking tussen maatschappelijke organisatie, eerstelijnszorg, wijkverpleging, zorginstellingen en belangenbehartigers.

HH3

In 2016 is de ondersteuning/begeleiding in Noord-Midden Drents verband aanbesteed. De uitvoering daarvan vindt in 2017 voor het eerst plaats. De aanbesteding bij Huishoudelijke Hulp heeft de gemeente zelf opgepakt. Dit was de eerste keer, ook hiervan vindt de start plaats in 2017. Vanuit het Rijk en de burger is er behoefte aan de ontwikkeling van een nieuw vorm van integrale thuisondersteuning.

Eigen bijdrage

De gemeente bepaalt binnen zekere grenzen de hoogte van de eigen bijdragen Wmo. Aan de andere kant compenseert de gemeente de opgelegde eigen bijdrage voor een aantal inwoners met een laag inkomen.

Inwoners met een inkomen tot 130% kunnen via deelname aan de Collectieve Ziektekostenverzekering Minima (CZM) de volledige eigen bijdrage voor de Wmo vergoed krijgen. De eigen bijdrage Wmo wordt (gedeeltelijk) vergoed op basis van de Regeling voor chronisch zieken en gehandicapten in het jaar dat men nog niet kan deelnemen aan de CZM. Het beleid over het opleggen van een eigen bijdrage wordt opnieuw bekeken.

PGB

De uitvoeringsregels ten aanzien van het verstrekken van een PGB worden in 2018 geëvalueerd. Dit leidt mogelijk tot gewijzigde uitvoeringsregels.

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Per 1 januari 2015 zijn alle Nederlandse gemeenten op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015) verantwoordelijk voor de uitvoering van Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang. De financiering hiervan verloopt vooralsnog via centrumgemeenten Assen. Ter voorbereiding op 2020, het jaar waarin de taken worden gedecentraliseerd, maakt elke regio gezamenlijk een plan over de wijze waarop de decentralisatie het beste georganiseerd kan worden.

Wat willen we bereiken?

We realiseren een sluitende aanpak voor alle inwoners van 18 jaar en ouder.

- Burgers kunnen optimaal participeren in de lokale samenleving
- De samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, zorginstellingen en belangenbehartigers verder verstevigen
- De wijkteams borgen in het lokale zorgoverleg 18+
- Burgers kunnen aan één loket alle relevante informatie op het gebied van maatschappelijke ondersteuning krijgen
- Een pilot starten gericht op een integrale thuisondersteuning tussen huishoudelijke hulp en persoonlijke verzorging
- Een besluit over de organisatievorm Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang per uiterlijk 2020
- Een herijking van het beleid om een eigen bijdrage Wmo op te leggen

Wat gaan we daarvoor doen?

We realiseren een maatwerkvoorziening voor de doelgroep van 18 jarigen en ouder.

- Het verder ontwikkelen van de leefbaarheid in samenwerking met de wijken en de dorpen en de daarin functionerende kernteams. Daarbij zoeken we als dat kan en zinvol is naar samenhang met het nieuwe sociaal beleid. We proberen daarmee de werkzaamheden van de diverse teams meer te stroomlijnen
- Het stimuleren van initiatieven van bewoners en meewerken aan pilots om daarmee te experimenteren. Hiervoor wordt een fonds ingesteld
- Het project 'Dorpen centraal, bewoners in het middelpunt' wordt gecontinueerd. We houden rekening met de wensen en mogelijkheden van de dorpen en wijken
- Er wordt beleid ontwikkeld om de mantelzorg in Midden-Drenthe verder te stimuleren. Contactpunt Mantelzorg Midden-Drenthe wordt hierbij betrokken
- Er komt een onderzoek naar de mogelijkheid van één loket voor alle sociale vragen

- Een onderzoek starten i.s.m. de Hanzehogeschool Groningen gericht op HH3 (HH i.c.m. PV)
- Een door de regio gemeenten opgesteld plan over de organisatievorm BW en MO per ultimo 2020
- Evaluatie van het beleid om een eigen bijdrage op te leggen

Vrijwilligers en Mantelzorg

- Subsidiëring Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe (reguliere werkzaamheden).
- Uitvoering Subsidieregeling deskundigheidsbevordering vrijwilligers
- Uitvoeren acties in Mantelzorg en vrijwilligersondersteuning, dat doe je toch gewoon

Voorzieningen

- Verstrekken individuele voorzieningen
- Evaluatie van het protocol gebruikelijke zorg bij Huishoudelijke Zorg
- Evalueren en zo nodig bijstellen transformatie

Wat mag het kosten?

Maatwerkdienstverlening 18+ Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	5.293	7.831	8.075	8.025	8.071	8.067
Totaal lasten	5.293	7.831	8.075	8.025	8.071	8.067
Totaal baten	759	761	617	617	617	617
Resultaat	4.534	7.071	7.458	7.408	7.454	7.450

Toelichting

De budgetten voor huishoudelijke verzorging worden conform de bijstellingen in het Gemeentefonds geactualiseerd. Het kabinet heeft besloten om de eigen bijdrage voor de Wet maatschappelijke ondersteuning te verlagen. De inkomsten voor de gemeente zijn om deze reden met € 144.000 verlaagd.

In 2017 is incidenteel € 305.000 van het budget PGB WMO AWBZ aangewend om personele knelpunten binnen het Sociaal domein op te lossen. Hierdoor zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. In 2018 worden deze weer lager op dit taakveld. De verschillen op dit onderdeel met de volgende jaren hebben betrekking op de meegenomen indexering

Taakveld Volksgezondheid

Ontwikkelingen

Het bewaken en bevorderen van de volksgezondheid is een continu proces waar ook in 2018 op wordt ingezet.

Het verder uitrollen van projecten gericht op preventie, zoals 'preventie in de buurt' met als doel beter samenwerken aan gezondheid in de wijk is een aandachtspunt.

Wat willen we bereiken?

- Het bewaken en bevorderen van de volksgezondheid
- Een goede gezondheid voor alle inwoners
- Het voorkomen van alcohol-, drugs- en gokverslavingen
- Het bevorderen van de openbare geestelijke gezondheidszorg
- Het bevorderen van (gezond) bewegen
- Het bevorderen van een gezonde leefstijl
- Inwoners ondersteunen om langer zelfstandig thuis te wonen door een afgestemd aanbod van voorzieningen en dienstverlening

Wat gaan we daarvoor doen?

- Het schrijven (en uitvoeren) van de Nota gezondheid en bewegen. Hieruit veel input vanuit het veld gebruiken
- Inspringen op actuele behoeftes
- Monitoren welke preventieve acties goed lijken te werken
- Continu inzetten op goede verstandhouding en kort lijntje met huisartsen
- Nauwe contacten met GGD onderhouden

Wat mag het kosten?

Volksgezondheid Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	1.112	1.284	1.207	1.210	1.213	1.216
Totaal lasten	1.112	1.284	1.207	1.210	1.213	1.216
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	1.112	1.284	1.207	1.210	1.213	1.216

Toelichting

In 2017 is € 62.000 als incidenteel geld beschikbaar gesteld voor het beteren van de kwaliteit van Veilig Thuis Drenthe (VTD). Voor het project Gezond in de stad is € 90.000 vanuit 2016 overgeheveld naar 2017.

In 2018 zijn de toegerekende uren salariskosten geactualiseerd. De mutaties van de volgende jaren hebben betrekking indexering.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Werk en Inkomen in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij willen in 2018 de bedragen van de bestemmingsreserve aanwenden voor de volgende te realiseren doelen:

- Reserve Woon- en Leefomgeving: Voor de uitvoering van het project Mooi op eigen kracht (MOEK) wordt € 30.000 beschikbaar gesteld.

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Toevoegingen	85	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	378	198	30	0	0	0
Resultaat	-293	-198	-30	0	0	0

Toelichting

In 2016 is vanuit de reserve Woon- en Leefomgeving € 72.000 beschikbaar gesteld voor het project Onbeperkt houdbaar en € 32.000 ten behoeve van scholing en vervoer vrijwilligers.

Ook in 2017 is € 32.000 vanuit de reserve Woon- en Leefomgeving beschikbaar gesteld ten behoeve van scholing en vervoer vrijwilligers. Vanuit de Conjunctuurreserve is € 62.000 voor extra middelen GGD ten behoeve van Veilig Thuis Drenthe en € 14.000 voor het project ANWB-automaatje beschikbaar gesteld.

Het overige betreft overhevelingen van het ene jaar naar het volgende jaar.

In 2018 wordt € 30.000 vanuit de reserve Woon- en Leefomgeving beschikbaar gesteld voor het project MOEK (Mooi op eigen kracht).

Programma	Algemene middelen
Taakveld	Bestuur Mutaties reserves Resultaat van de rekening van baten en lasten Overhead Treasury OZB woningen OZB niet-woningen Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds Overige baten en lasten Economische promotie

Programmadoelstelling

Het voeren van een behoedzaam financieel beleid en een doelmatige bedrijfsvoering.

Beleidskader

- Nota Bedrijfsvoering Midden-Drenthe
- Nota Reserves en Voorzieningen (2015)
- Bestuursopdracht en plan van aanpak 'De basis op orde'
- Vernieuwing BBV op het gebied van onder ander vennootschapsbelasting, overhead, grondexploitaties, opbouw begroting en materiële vaste activa
- [Financiële verordening Midden-Drenthe](#)
- [Controleverordening gemeente Midden-Drenthe](#)
- [Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Midden-Drenthe](#)
- [Coalitieakkoord 'Samen' 2014-2018](#)
- [Nota Weerstandsvermogen en Risicomanagement \(2015\)](#)

Coalitieakkoord

- Financieel lange termijn beleid dat rust op twee pijlers: sociaal en financieel gedegen.
- In deze periode zal er een taakstellende bezuiniging gerealiseerd moeten worden. We houden daarbij rekening met een taakstelling van 4 miljoen euro in deze periode. In het coalitieakkoord is voor 3 miljoen euro al een richtinggevende invulling afgegeven. In de loop van de bestuursperiode zal duidelijk worden of en hoe de resterende € 1 miljoen zal worden ingevuld.
- De ingestelde conjunctuurreserve wordt indien nodig gebruikt om de incidentele tekorten te overbruggen die ontstaan bij de invoering van de drie decentralisaties.
- Een trendmatig verhoging van belastingen, leges en tarieven van 2% per jaar. De hoogte van de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt jaarlijks bepaald op basis van de actuele cijfers.

- De OZB-tarieven gaan niet omhoog, met uitzondering van de inflatiecorrectie. Daarbij gaan we uit van de door het CBS in maart van het voorafgaande jaar geprognosticeerde inflatie van het komende begrotingsjaar.
- Geld voor nieuw beleid of intensiever beleid komt uit de beschikbare bestedingsruimte of uit het verminderen of beëindigen van bestaand beleid, anders dan in de ombuigingen benoemd.
- Als gemeentelijke werkgever vervullen we een voorbeeldrol in het bieden van mogelijkheden voor mensen met een beperking.
- De gemeentelijke organisatie levert een belangrijke bijdrage aan de totale ombuigingen. Bovenop de vanaf 2014 lopende taakstelling van ongeveer € 700.000, komt een extra taakstelling van € 600.000 voor de bedrijfsvoering. Daarbij blijft het uitgangspunt dat organisatieontwikkeling plaatsvindt zonder gedwongen ontslagen.

Relatie met andere programma's

- Burger en Bestuur
- Werk en inkomen
- Veiligheid
- Onderwijs en Jeugd
- Bouwen, wonen en milieu
- Openbare Ruimte
- Vrije tijd
- Zorg en Welzijn

Verbonden partijen

[Bank Nederlandse Gemeente \(BNG Bank\)](#)

[Enexis](#)

[Waterleidingmaatschappij Drenthe](#)

[Vereniging Nederlandse Gemeenten \(VNG\)](#)

[Vereniging Drentse Gemeenten](#)

Beleidsindicatoren

Op grond van het BBV worden met ingang van de begroting 2017 beleidsindicatoren in de begroting opgenomen. De beleidsindicatoren dienen ter toelichting van de maatschappelijke effecten in de programma's. De beleidsindicatoren zijn voorgeschreven en afkomstig van de website 'Waar staat je gemeente'.

Hieronder staan de beleidsindicatoren met betrekking tot dit programma opgenomen. De cijfers voor Midden-Drenthe worden vergeleken met de cijfers van gemeenten uit de inwonersklasse 25.000 - 50.000. Tussen haakjes staan de waarden uit de begroting 2017. Een ? betekent dat de informatie niet beschikbaar is.

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Formatie</i>	Fte per 1.000 inw.	2017	Midden-Drenthe	6,82 (6,54)	Het aantal vacatures (Fte) per 1.000 inwoners.
<i>Bezetting</i>	Fte per 1.000 inw.	2017	Midden-Drenthe	6,92 (6,31)	De bezetting (Fte) per 1.000 inwoners.
<i>Apparaatskosten</i>	Euro per inwoner	2017	Midden-Drenthe	596 (564)	Euro's per inwoner dat besteed wordt aan apparaatskosten.
<i>Externe inhuur</i>	kosten als % van totale loonsom	2017	Midden-Drenthe	3,95 (3,27)	Kosten inhuur externen als % van de totale loonsom
<i>Externe inhuur</i>	totale kosten	2017	Midden-Drenthe	516.777 (459.000)	totale kosten inhuur in Midden-Drenthe *)
<i>Overhead</i>	% van de totale lasten	2017	Midden-Drenthe	10,61 (8,67)	kosten overhead als percentage van de totale kosten.

*) Het bedrag aan kosten inhuur is als volgt samengesteld.

Omschrijving	Bedrag
personeel van derden	255.034
W.I.W.	5.000
inhuur extern tbv welstandscommissie	1.000
oproepkrachten zwembaden	89.854
inhuur huismeester	29.000
combinatiefunctionaris	136.889
Totaal	516.777

Indicator	2013	2014	2015	2016
aantal fte's per 31 december (afgerond op hele fte's)	223	216	211	215

Indicator	eenheid	jaar	regio	waarde	Beschrijving
<i>Woonlasten éénpersoonshuishouden</i>	euro	2017	Midden-Drenthe	627 (631)	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
		2017	25.000 - 50.000 inwoners	654 (648)	
<i>Woonlasten meerpersoonshuishouden</i>	euro	2017	Midden-Drenthe	672 (676)	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
		2017	25.000 - 50.000 inwoners	737 (732)	
<i>WOZ-waarde woningen</i>	dzd euro	2016	Midden-Drenthe	193	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen. In onderstaande tabel staat het verloop over de afgelopen jaren opgenomen.
		2016	25.000 - 50.000 inwoners	220	

Gemiddelde WOZ-waarde	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Midden-Drenthe</i>	222	213	202	193	193
<i>25.000 - 50.000</i>	249	239	226	219	220

Taakveld Bestuur

Ontwikkelingen

Op 21 maart 2018 worden weer nieuwe gemeenteraadsverkiezingen gehouden.

Wat willen we bereiken?

De raad en het college vormen het politieke bestuur van de gemeente Midden-Drenthe. De raad is het hoogste en rechtstreeks door de inwoners gekozen bestuur van de gemeente. Een goed functionerend lokaal bestuur bevordert het welzijn en de welvaart van haar inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Zowel de raad als het college (het dagelijks bestuur van de gemeente) hebben middelen en methoden nodig om goed te kunnen functioneren
- De directe ondersteuning van de raad gebeurt door de griffie. Daarnaast maakt de raad gebruik van onafhankelijke commissies: een commissie voor advies over bezwaar- en beroepschriften, een rekenkamercommissie en een ombudscommissie.
- De raad doet zijn eigen werk voor een groot deel in adviescommissies.

Het college is in veel gevallen het gezicht van de gemeente naar buiten toe. Directe ondersteuning ontvangt het college van de gemeentesecretaris en haar stafafdeling.

Wat mag het kosten?

Bestuur Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	2.480	1.331	1.439	1.475	1.507	1.540
Totaal lasten	2.480	1.331	1.439	1.475	1.507	1.540
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	2.480	1.331	1.439	1.475	1.507	1.540

Toelichting

Op basis van CAO-ontwikkelingen stijgen de salariskosten voor het gehele bestuur in 2018 ten opzichte van 2017 met circa € 115.000. De salariskosten voor voormalige bestuurders wordt in 2018 € 35.000 lager. De toevoeging aan onze voorziening pensioenen kan vanaf 2018 met € 35.000 worden verlaagd. Hiertegenover staat een verhoging van € 20.000 aan onze externe pensioenenopbouw bestuurders.

Via het gemeentefonds wordt vanaf 2018 geld ontvangen voor het meebetalen aan het Fonds Gemeentelijke Uitvoering van de VNG. Het budget voor de nodige betalingen wordt nu op dit taakveld begroot.

Het incidentele budget in 2017 voor voorziening in vacatures nieuwe burgemeester vervalt in 2018. De overige mutaties heeft betrekking op de actualisatie van de apparaatskosten en indexering van de apparaatskosten in de volgende jaren.

Taakveld Overhead

Ontwikkelingen

De overhead wordt nu als totaal zichtbaar het taakveld Overhead. De overheadkosten staan niet meer opgenomen in de bedragen onder de programma's. Buiten de begroting om wordt de overhead toegerekend aan de kostprijsberekening van onder andere de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Wat willen we bereiken?

De raad krijgt meer inzicht in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en krijgt meer zeggenschap over die kosten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij brengen alle activiteiten in beeld die onder de overhead vallen. Grofweg zijn dit de ondersteunende afdelingen (zoals activiteiten van personeelszaken, facilitaire zaken, financiën) en ondersteunende personen op de taakvelden (zoals activiteiten van leidinggevenden, secretariaat). Onder overhead vallen daarom alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de uitvoerende diensten.

Wat mag het kosten?

Overhead Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	250	120	20	20	20
Bestaand beleid	1.985	7.433	8.004	8.063	8.159	8.236
Totaal lasten	1.985	7.683	8.124	8.083	8.179	8.256
Totaal baten	7	95	88	88	88	88
Resultaat	1.978	7.588	8.036	7.995	8.092	8.168

Toelichting

Vanuit 2016 was € 32.000 voor organisatieontwikkeling overgeheveld naar 2017. Hiernaast is in 2017 eenmalig € 250.000 beschikbaar gesteld voor organisatie ontwikkeling en € 3.000 voor de ondernemingsraad.

In 2018 is in het bestedingsplan structureel € 20.000 opgenomen voor informatiebeveiliging.

De toegerekende salariskosten van het binnenpersoneel gaat in 2018 € 566.000 omhoog. Dat komt vooral door de uitwerking van het nieuwe organisatiemodel. De nieuwe teamleiders vallen volledig onder overhead. De toegerekende salariskosten van het buitenpersoneel gaat maar beperkt omhoog te weten: € 20.000. In de jaren erna gaan de toegerekende salariskosten door indexering omhoog. De toegerekende rente en aflossing gaat in 2018 met € 13.000 omhoog. Door jaarlijkse afschrijvingen en volledige afschrijving van investeringen ontstaat er een lagere boekwaarde waarover rentekosten wordt berekend. Hierdoor gaan de toegerekende afschrijving en rente in de volgende jaren omlaag.

Taakveld Treasury

Ontwikkelingen

Omdat het renteniveau op dit moment laag is, houden we er rekening mee dat de rente de komende jaren licht stijgt.

Wat willen we bereiken?

Het aantrekken van financieringsmiddelen om de taken die de gemeente heeft te kunnen uitvoeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Financieringsmiddelen tot 1 jaar zijn het goedkoopst, daarom trekken we zoveel mogelijk kasgeld aan en maken we gebruik van de kasgeldlimiet.

Wat mag het kosten?

Treasury Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	63	-339	-325	-323	-290	-242
Totaal lasten	63	-339	-325	-323	-290	-242
Totaal baten	1.082	1.254	1.433	1.424	1.431	1.449
Resultaat	-1.019	-1.593	-1.758	-1.747	-1.721	-1.690

Toelichting

De bespaarde rente is vanaf 2018 € 143.000 hoger en in de volgende jaren is een raming gemaakt. De treasury lasten zijn in 2018 € 22.000 lager. In de volgende jaren groeit deze tot dat deze in 2021 ruim € 50.000 hoger.

Taakveld OZB woningen

Ontwikkelingen

Hervorming lokaal belastinggebied: het verschuiven van rijks- naar gemeentelijke belastingen middels herinvoeren OZB-gebruikersbelasting voor woningen en het invoeren van een ingezetenenbelasting.

Wat willen we bereiken?

De geraamde opbrengst OZB voor woningen realiseren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij leggen jaarlijks aan het einde van de maand februari aan elke eigenaar van een woning een aanslag op. Deze aanslag is gebaseerd op de WOZ- waarde voor het eigenarengedeelte.

Wat mag het kosten?

OZB woningen Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	1.019	348	485	497	510	523
Totaal lasten	1.019	348	485	497	510	523
Totaal baten	4.908	3.285	3.361	3.404	3.462	3.524
Resultaat	-3.889	-2.937	-2.876	-2.908	-2.953	-3.002

Toelichting

De verschillen in de lasten in 2016 tot en met 2018 zijn het gevolg van een wijziging in de toerekening van salarislasten. Op begrotingsbasis is het effect hiervan neutraal. Op dit taakveld leidt het tot lagere lasten. De verschillen met de jaren na 2018 hebben betrekking op de meegenomen indexering.

Door groei en indexering vallen de OZB-opbrengsten jaarlijks hoger uit.

Taakveld OZB niet-woningen

Ontwikkelingen

Hervorming lokaal belastinggebied: het verschuiven van rijks- naar gemeentelijke belastingen middels herinvoeren OZB-gebruikersbelasting voor woningen. Daarmee vervalt de 'De Patervrijstelling' (vrijstelling OZB-woondelen).

Wat willen we bereiken?

De geraamde opbrengst OZB voor niet-woningen realiseren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij leggen jaarlijks aan het einde van de maand februari aan elke eigenaar en gebruiker van een niet-woning een aanslag op. Deze aanslag is gebaseerd op de WOZ-waarde voor het eigenaren- en het gebruikersdeel.

Wat mag het kosten?

OZB niet-woningen Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	0	162	40	41	42	43
Totaal lasten	0	162	40	41	42	43
Totaal baten	1.042	2.663	2.702	2.748	2.795	2.845
Resultaat	-1.042	-2.502	-2.662	-2.707	-2.753	-2.802

Toelichting

De lasten voor de uitvoering wet WOZ niet-woningen worden vanaf 2018 anders begroot en vallen daarom hier € 122.000 lager uit.

Door groei en indexering vallen de OZB-opbrengsten jaarlijks hoger uit.

Taakveld Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Ontwikkelingen

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt grotendeels bepaald door de ontwikkelingen van de rijksuitgaven. Dit gebeurt volgens de normeringssystematiek. Het gemeentefonds groeit of krimpt met de ontwikkelingen van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven. Hier wordt het principe gehanteerd van 'samen de trap op, samen de trap af'.

Wat willen we bereiken?

Dit taakveld heeft tot doel de inkomsten uit de Algemene Uitkering en de Overige Uitkeringen uit het Gemeentefonds in beeld te houden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeente. De ontwikkeling ervan bepaalt in belangrijke mate onze financiële ruimte. Drie keer per jaar worden we geïnformeerd over de gemeentefondsuitkeringen:

- In mei/juni op basis van de Voorjaarsnota van het Rijk
- In september op basis van de Miljoenennota
- In december op basis van de Najaarsnota

Het Rijk informeert de gemeenten via zogenaamde circulaires (meicirculaire, septembercirculaire en decembercirculaire). In de Programmabegroting 2018 baseren we ons op de ontwikkelingen zoals vastgelegd in de meicirculaire 2017.

Wat mag het kosten?

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	47.644	45.927	44.183	44.944	45.643	46.282
Resultaat	-47.644	-45.927	-44.183	-44.944	-45.643	-46.282

Toelichting

Het taakveld bestaat uit de rijksbijdragen algemene uitkering en sociaal domein. De mutaties in de rijksbijdragen van het sociaal domein worden neutraal verwerkt in de uitvoerende budgetten sociaal domein die onder diverse taakvelden vallen.

Een aantal bijstellingen in de algemene uitkering wordt ook neutraal verwerkt in een aantal specifieke taken. Dit zijn onder andere Gezond in de stad en Armoedebestrijding kinderen.

Het overige van de algemene uitkering kan aangewend worden als algemeen dekkingsmiddel. In de meicirculaire 2017 is aangegeven dat de groei vooral betrekking heeft op loon- en prijsstijgingen (inflatiekosten) en op de hogere pensioenpremies ABP.

Taakveld Overige baten en lasten

Ontwikkelingen

Er zijn geen directe ontwikkelingen. Alleen wordt vanuit dit taakveld de taakstelling bedrijfsvoering beheerd. Deze moet door aanpassingen op andere taakvelden verlaagd worden naar nihil.

Wat willen we bereiken?

Dit taakveld heeft als doel om alle baten en lasten die we (nog) niet aan een specifiek taakveld kunnen toerekenen in beeld te brengen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We gaan alle baten en lasten inventariseren die wij niet kunnen toerekenen aan een ander taakveld.

Het gaat hierbij om de posten Onvoorzien, nog niet aangewend gedeelte van de structurele bestedingsruimte, verrekening Btw Compensatiefonds (BCF), taakstelling bedrijfsvoering en de incidentele onderuitputting kapitaallasten.

Wat mag het kosten?

Overige baten en lasten Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	209	-963	-1.028	-890	132	382
Totaal lasten	209	-963	-1.028	-890	132	382
Totaal baten	103	15	15	15	15	15
Resultaat	107	-978	-1.043	-905	117	367

Toelichting

In 2018 resteert nog een structurele bestedingsruimte van € 49.000. In de jaren erna wordt deze jaarlijks structureel verhoogd met € 250.000. In 2021 is de begrote bestedingsruimte € 799.000. De stelpost voor de onderuitputting is in 2018 € 86.000 hoger dan in 2017. In 2019 is ook een stelpost opgenomen van € 772.000. Voor de jaren 2020 en 2021 is geen stelpost onderuitputting opgenomen. Vanaf 2018 wordt de stelpost onderuitputting toegevoegd aan de reserve Kapitaallasten, zie taakveld Mutaties reserves.

Door de neutrale invoering van het nieuwe organisatiemodel is structureel een taakstelling bedrijfsvoering van € 399.000 opgenomen. In de aankomende periode wordt deze taakstelling afgebouwd door invulling van concrete besparingen.

Taakveld Vennootschapsbelasting (VpB)

Ontwikkelingen

Met ingang van 1 januari 2016 zijn we als overheidsonderneming belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Met behulp van externe ondersteuning zijn onze activiteiten doorgelicht om te toetsen of deze werkzaamheden onder de vennootschapsbelasting vallen. Uit dit onderzoek blijkt dat alleen de bouwgrondactiviteiten hieronder vallen. Jaarlijks vindt er een toetsing plaats of deze bouwgrondactiviteiten nog onder de vennootschapsbelasting thuishoren en of eventuele andere werkzaamheden er onder zullen komen te vallen.

Wat willen we bereiken?

Inzicht krijgen in het verschuldigde bedrag vanwege fiscale winst die per saldo wordt gerealiseerd op onze ondernemingsactiviteiten in het betreffende begrotingsjaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

Jaarlijks toetsen of wij ook ondernemersactiviteiten verrichten en of wij op deze activiteiten ook winst maken waarmee wij onder de vennootschapsbelasting vallen.

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Resultaat						

Toelichting

Zoals het er nu uitziet dan vallen alleen de activiteiten van de bouwgrond onder Vennootschapsbelasting. Wij gaan jaarlijks toetsen of deze situatie niet is veranderd. Onze inschatting is dat wij de eerste jaren geen vennootschapsbelasting zullen gaan betalen.

Taakveld Economische promotie

Ontwikkelingen

Hervorming lokaal belastinggebied: het samenvoegen van de toeristen- en forensenbelasting tot een verblijfsbelasting.

Wat willen we bereiken?

Beschikbaar hebben van financiële middelen voor investeringen in economische activiteiten zoals beschreven in het programma Vrije tijd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het heffen van toeristenbelasting van personen die geen inwoner zijn van de gemeente en binnen de gemeente tegen vergoeding overnachten. Belastingplichtig zijn degenen die gelegenheid bieden tot overnachten.

Het heffen van forensenbelasting van natuurlijke personen die op meer dan 90 dagen van het belastingjaar voor zich of zijn gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden. De grondslag voor de heffing is de vastgestelde WOZ-waarden.

Wat mag het kosten?

Economische promotie Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	0	39	40	41	42	43
Totaal lasten	0	39	40	41	42	43
Totaal baten	1.061	1.115	1.115	1.119	1.123	1.127
Resultaat	-1.061	-1.075	-1.075	-1.078	-1.082	-1.085

Toelichting

De jaarlijkse toename van de lasten heeft betrekking op de indexering van de heffingskosten en bij baten heeft de stijging betrekking op de indexering van de forensenbelasting.

Taakveld Mutaties reserves

Ontwikkelingen

Gedurende een bestuursperiode wordt de nota Reserves en voorzieningen geactualiseerd. In 2015 heeft de laatste actualisatie plaatsgevonden.

Wat willen we bereiken?

Het taakveld mutaties reserves heeft tot doel alle onttrekkingen uit en stortingen in reserves die betrekking hebben op het programma Algemene middelen in beeld te brengen.

In de nota Reserves en voorzieningen van 2015 heeft de raad de kaders rondom het gebruik van reserves en voorzieningen vastgelegd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wij willen in 2018 de bedragen van de bestemmingsreserve aanwenden voor de volgende te realiseren doelen:

- Reserve Kapitaallasten: Vanuit de exploitatie wordt structureel jaarlijks € 329.000 toegevoegd en voor de jaren 2018 en 2019 wordt het saldo van de onderuitputting toegevoegd. Voor 2018 is het € 660.516 en 2019 € 772.230. Uit deze reserve wordt voor het afdekken van de kapitaallasten structureel € 48.336 onttrokken.
- Reserve Breedband: Het jaarlijkse rentevoordeel wordt toegevoegd aan de reserve.
- Conjunctuurreserve: Conform de voorjaarsnota 2017 wordt tot en met 2020 geld onttrokken voor het bekostigen van extra kosten senior personeel consultant. Hiernaast wordt € 100.000 beschikbaar gesteld als frictiekosten organisatie.
- Reserve Vervangingsinvesteringen: Jaarlijks wordt het geïndexeerde budget toegevoegd en voor dekking van de kapitaallasten wordt jaarlijks een bedrag onttrokken.

Wat mag het kosten?

	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Toevoegingen	8.462	7.044	8.387	1.842	1.073	1.076
Onttrekkingen	7.451	6.796	7.391	571	426	276
Resultaat	1.011	248	996	1.271	646	800

Toelichting

Bij dit taakveld vinden de meeste mutaties in de reserves plaats. Soms gaat het om verschuivingen tussen reserves. Zo is er een nieuwe reserve Dekking kapitaallasten door een overheveling vanuit de reserve Openbare ruimte gevormd voor de bekostiging van het nieuwe beleid wegen en bruggen. Vanuit de exploitatie wordt jaarlijks € 329.000 aan deze reserve toegevoegd. Voor 2018 en 2019 wordt ook de verwachte onderuitputting kapitaallasten toegevoegd aan deze reserve. De resultaten van de voor- en najaarsnota en de rekening zijn voor elke 50% toegevoegd aan de reserve Woon- en Leefomgeving en de reserve Openbare Ruimte of aan de Conjunctuurreserve. Voor het op peil houden van het materiaal voor de bedrijfsvoering lopen de mutaties via de reserve Vervangingsinvesteringen.

Specifiek zijn in de 2016 de toevoeging van € 196.000 als ontvangen schadeloosstelling aan de reserve Woon- en Leefomgeving en de onttrekking van € 455.000 aan de Conjunctuurreserve als dekking voor de vakantiegeldverplichtingen 2016.

Uit de reserve Btw compensatiefonds is in 2016 € 75.000 en in 2017 € 25.000 onttrokken. Hetzelfde geldt voor de reserve Egalisatie verfijningsuitkering riolering. In 2016 wordt netto € 159.000 en in 2017 netto € 59.000 onttrokken aan deze reserve. Vanaf 2018 komen beide reserves te vervallen. Vanuit de Conjunctuurreserve wordt in 2018 € 100.000 beschikbaar gesteld als frictiekosten organisatie.

Taakveld Resultaat van de rekening van baten en lasten

Ontwikkelingen

Vanaf 2018 worden op dit taakveld de behaalde resultaten en toekomstige ruimte in de begroting weergegeven.

Wat willen we bereiken?

Dit taakveld heeft tot doel om het saldo van de begroting en jaarrekening in beeld te brengen. Het is het financiële overschot of tekort dat de gemeente behaalt.

Wat gaan we daarvoor doen?

We streven er naar dat de gemeentelijk begroting in evenwicht is. Na jaren van forse bezuinigingen komt er nu ruimte in de begroting .

Wat mag het kosten?

Resultaat van de rekening van baten en lasten Bedragen x € 1.000	2016 rekening	2017 na wijz.	2018	2019	2020	2021
Nieuw beleid	0	0	0	0	0	0
Bestaand beleid	3.939	0	0	0	0	0
Totaal lasten	3.939	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat	3.939	0	0	0	0	0

Toelichting

Het resultaat van de jaarrekening 2016 bedroeg bijna € 4 miljoen. Bij de vaststelling van de jaarrekening is het resultaat door de raad bestemd.

Voor 2017 is er voorlopig nog geen resultaat.

De resultaten van 2018 tot en met 2021 zijn de verwachte resultaten exclusief de jaarlijkse structurele bestedingsruimte van € 250.000.

Paragrafen

Lokale heffingen

Lokale heffingen is een verzamelterm voor een aantal belastingen en rechten. De lokale heffingen vormen een aanzienlijk deel van de inkomsten van de gemeente en maken dus een wezenlijk onderdeel uit van het te voeren gemeentelijk beleid. Voor de tarieven is voor 2018 het volgende kader vastgesteld:

- een tariefstijging van 1,5% voor de OZB
- voor de overige belastingen en verhuur van sportaccommodaties een tariefstijging van 2%
- de tarieven voor de afvalstoffenheffing zijn gebaseerd op het vastgestelde Afvalstoffenbeleidsplan 2016-2019 en op volledige kostendekking inclusief het verdisconteren van de kwijschelding;
- voor de onderbouwing van het tarief rioolheffing is in 2016 een nieuwe systematiek vastgesteld. De basis voor de bepaling van het tarief ligt in het vastgestelde Watertakenplan 2016-2021. Hierbij is ook rekening gehouden met het verdisconteren van de kwijschelding
- het tarief voor de toeristenbelasting te handhaven op € 1,30 per persoon per overnachting

In tabellen staan voor de verschillende heffingen tarieven en opbrengsten vermeld.

In de tabel WOZ-waarden onroerende zaken staan de geraamde en werkelijke waarden van de onroerende zaken in de gemeente. De economische waarde van de onroerende zaken in een gemeente vormt onder meer de grondslag voor de onroerende zaakbelastingen. Van ieder object moet de economische waarde worden vastgesteld. Door in de wet genoemde vrijstellingen krijgt niet iedere eigenaar of gebruiker van een gewaardeerd object een OZB-aanslag. Dit verklaart het verschil in waarden van WOZ-objecten en OZB-objecten.

Daarnaast staat informatie over belastingdruk, kostendekking en over kwijschelding vermeld en wordt ingegaan op de ontwikkelingen voor de verschillende onderdelen.

Opbrengsten belastingen, rechten en leges

Opbrengsten belastingen en rechten (bedragen x € 1.000)

Belastingsoorten	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Onroerendezaakbelastingen	5.900	5.930	6.045
• woonruimten	3.258	3.272	3.348
• niet-woonruimten	2.642	2.658	2.697
Reinigingsheffingen:			
• afvalstoffenheffing	2.683	2.602	2.614
• reinigingsrechten	52	0	0
Rioolheffing	3.824	3.890	3.891
Forensenbelasting	203	191	200
Toeristenbelasting	858	918	910
Bedrijven Investeringszone (BIZ) *	0	-	34
Begrafnisrechten	344	450	437

* de BIZ-verordening 2011-2015 is met ingang van 2016 vervallen; voor 2017 tot met 2021 is een nieuwe verordening vastgesteld; kosten/baten is budgettair neutraal.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de inkomstenontwikkeling van een aantal soorten gemeentelijke leges.

Legesinkomsten (bedragen x € 1.000)

Soort	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Bouwleges	444	659	673
Huwelijksrechten	16	27	27
Bewijs opneming BRP	6	7	7
Gemeentelijke leges rijbewijzen	101	144	130
Leges eigen verklaring	18	24	24
Gemeentelijke leges paspoorten	86	105	95
Gemeentelijke leges identiteitskaarten	105	83	74

Tarieven en WOZ-waarden

Tarieven

Soort belasting/heffing	Tarief 2016 (% woz- waarde)	Tarief 2017 (% woz- waarde)	Tarief 2018 (% woz- waarde)
- Onroerendezaakbelastingen			
<i>Woningen:</i>			
Eigenaar	0,1169%	0,1169%	0,1186%*
<i>Niet-woningen:</i>			
Eigenaar	0,1971%	0,2028%	0,2058%*
Gebruiker	0,1581%	0,1626%	0,1650%*
- Afvalstoffenheffing			
- Eenpersoonshuishoudens	€ 170,00	€ 160,00	€ 160,00
- Tweepersoonshuishoudens	€ 292,00	€ 182,00	€ 182,00
- Drie- of meer persoonshuishoudens en voor recreatiewoningen	€ 215,00	€ 205,00	€ 205,00
- Extra groene container	-	€ 90,00	€ 90,00
- Reinigingsrechten per minicontainer (incl.btw)	€ 116,00	Grijze container vervallen per 1- 9-2016	-
- Toeristenbelasting (tarief per overnachting)	€ 1,20	€ 1,30	€ 1,30
- Forensenbelasting afhankelijk van de vastgestelde WOZ-waarde:			
tot € 47.000,00	€ 382,50	€ 390,00	€ 397,50
van € 47.000,00 tot € 71.000,00	€ 469,50	€ 478,50	€ 488,00
van € 71.000,00 tot € 95.000,00	€ 493,50	€ 503,00	€ 513,00
van € 95.000,00 tot € 119.000,00	€ 505,00	€ 515,00	€ 525,00
van € 119.000,00 tot € 142.000,00	€ 571,00	€ 582,00	€ 593,50
van € 142.000,00 of meer.	€ 719,50	€ 733,50	€ 748,00
- Rioolheffing (per aansluiting)	€ 238,50	€ 238,50	€ 238,50

* Het uitgangspunt is +1,5%; hierbij is nog geen rekening gehouden met de gevolgen van de herwaardering voor 2018 naar waardepeildatum 1-1-2017 (was 1-1-2016). De WOZ-waardeontwikkeling dient te worden gecorrigeerd in de tarieven.

WOZ-waarden onroerende zaken (bedragen x € 1.000)

	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018*
Waarde WOZ-objecten waardepeildatum 2016 = 1-1-2015 waardepeildatum 2017 = 1-1-2016 waardepeildatum 2018 = 1-1-2017	3.592.232	3.591.000	3.656.000
Waarde OZB-objecten waardepeildatum 2016 = 1-1-2015 waardepeildatum 2017 = 1-1-2016 waardepeildatum 2018 = 1-1-2017	3.576.517	3.575.000	3.641.000
- waarde woonruimten	2.763.648	2.762.000	2.835.000
- waarde niet-woonruimten	812.869	813.000	806.000
- vervallen OZB-gebruikersheffing woningen en woongedeelte niet-woningen	<u>-/- 129.362</u> 683.507	<u>-/- 127.000</u> 686.000	<u>-/- 150.000</u> 656.000
(amendement De Pater / motie van Beek)			

* Bij de raming is nog geen rekening gehouden met de gemiddelde waardeontwikkeling.

Kwijtschelding

Belastingplichtigen met een laag inkomen kunnen kwijtschelding vragen van de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Dit geldt ook voor kleine, soms startende, zelfstandige ondernemers. De aanvragen worden wat betreft inkomen, vermogen en gezinssituatie getoetst aan door het rijk vastgestelde normen.

Onderstaande tabellen geven inzicht in het aantal (gehonoreerde) kwijtscheldingsverzoeken en de bedragen die daarmee gemoeid zijn.

Kwijtschelding

	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Aantal verzoeken	619	550	575
Aantal gehonoreerd	476	425	430
Bedrag (bedragen x € 1.000)	207	174	177

Kosten 2013-2018 gehonoreerde kwijtscheldingsverzoeken (bedragen x € 1.000)

Jaar	O.Z.B.	Rioolheffing	Afvalstoffenheffing	Totaal
2013	1	98	70	169
2014	1	82	93	176
2015	1	101	91	193
2016	2	114	91	207
2017 (raming)	1	86	87	174
2018 (raming)	1	90	87	177

Belastingdruk en kostendekking

Belastingdruk 2018 (x € 1.000)			
Opbrengst onroerende-zaakbelastingen	6.045		
af: opbrengst niet-woonruimten	- 2.697		
		3.348	
Opbrengst rioolheffing	3.891		
af: opbrengst niet-woonruimten	- 452		
		3.439	
Opbrengst afvalstoffenheffingen	2.614		
		2.614	
Totaalopbrengst particuliere huishoudingen			9.401

De totale geraamde belastingopbrengst van particuliere huishoudens in 2018 bedraagt € 9.401.000. Het geraamde aantal woonruimten per 1 januari 2018 is 15.000. De gemiddelde belastingdruk per woonruimte van een *koopwoning* bedraagt dan € 627,00 (2017: € 620,00).

Deze indicatoren zijn berekend volgens een eigen - bestendig toegepaste - methode. Door verschillen in definities, en daardoor in gehanteerde tarieven en hoeveelheden, wijken deze indicatoren af van de beleidsindicatoren in het programma Algemene middelen.

Huurders betalen geen onroerende-zaakbelasting. De belastingdruk van een *huurwoning*, uitgaande van een drie- of meerpersoonshuishouden, bedraagt dan € 443,50 (2017: € 443,50). Dit is de optelsom van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Het aantal inwoners per 1 januari 2018 is geraamd op 33.614. De belastingdruk per inwoner komt dan op € 276,50 (2017: € 276,50).

Kostendekking (bedragen x € 1.000)

Afvalstoffenheffing	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Opbrengst uit heffingen	2.683	2.602	2.614
Overige opbrengsten	52	0	0
Totale baten	2.735	2.602	2.614
Totale lasten	2.735	2.602	2.614
Niet-gedekte lasten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dekkingspercentage in %	100%	100%	100%

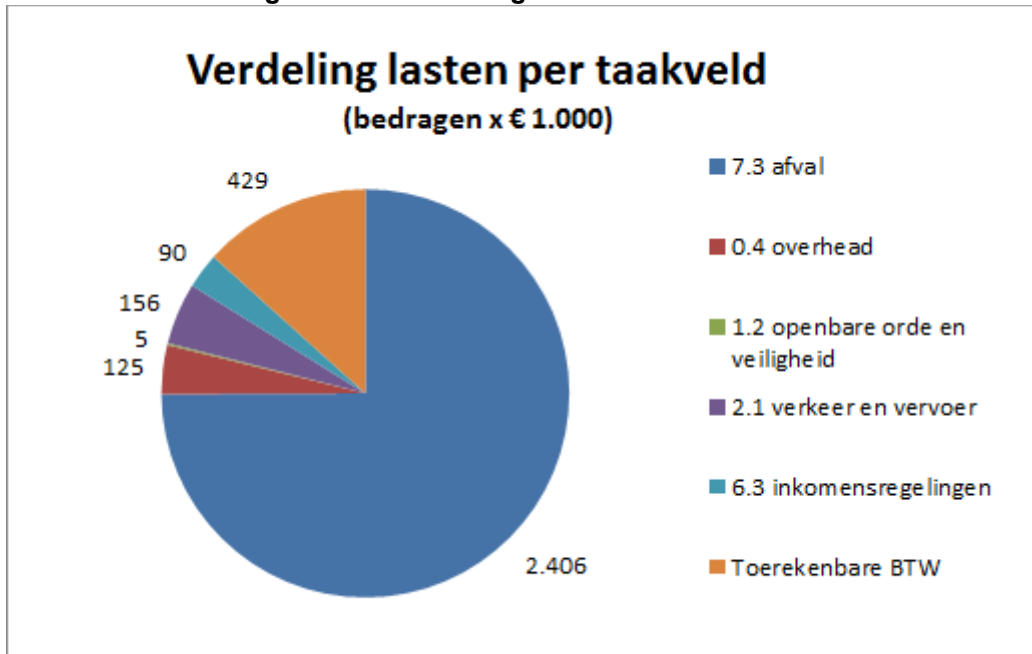
Afvalstoffenheffing

Eind 2016 is gestart met een nieuwe wijze van inzameling van huishoudelijk afval. De eerste effecten daarvan zijn in 2017 zichtbaar geworden. Het aantal tonnen restafval uit de grijze container is gedaald. Door indexeringen van bestaande contracten (o.a. inzameling en verwerking) nemen de kosten toe. De voordelen kunnen de nadelen door indexering niet volledig compenseren. De tarieven afvalstoffenheffing 2018 blijven ten opzichte van 2017 gelijk.

Rioolheffing

Voor de rioolheffing is in het najaar van 2016 een nieuwe systematiek vastgesteld. Vanuit deze systematiek blijft de rioolheffing jaarlijks op hetzelfde niveau, nl. € 238,50 per aansluiting.

Kostenonderbouwing afvalstoffenheffing



Onderbouwing toegerekende kosten

7.3 Taakveld afval

De toegerekende kosten betreffen alle kosten die gemaakt worden voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Op dit taakveld worden ook de kosten van heffing en invordering van de afvalstoffenheffing verantwoord.

0.4 Taakveld overhead

De toegerekende kosten betreffen de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces.

1.2 Taakveld openbare orde en veiligheid

De toegerekende kosten betreffen de kosten van de inzet van een buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) voor toezicht en handhaving.

2.1 Taakveld verkeer en vervoer

De toegerekende kosten betreffen een deel van de kosten van het schoonmaken en (toezien op) schoonhouden van de openbare ruimte van veeg- en zwerfafval.

6.3 Taakveld inkomensregelingen

De toegerekende kosten betreffen de kosten van kwijtschelding afvalstoffenheffing.

Toerekenbare BTW

De toegerekende kosten betreffen de geraamde btw op de exploitatie.

In onderstaande tabel wordt per taakveld weergegeven welk percentage van de afgeronde totale lasten of baten van het taakveld wordt toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

Taakveld	Bedrag	% van de totale lasten van het taakveld
Lasten		
7.3 afval	2.406.000	98,3%
0.4 overhead	125.000	1,2%
1.2 openbare orde en veiligheid	5.000	1,8%
2.1 verkeer en vervoer	156.000	3,2%
6.3 inkomensregelingen	90.000	0,9%
Toerekenbare BTW	429.000	nvt
totale lasten	3.211.000	
Baten		
7.3 afval (excl. Afvalstoffenheffing)	-394.000	13,0%
0.4 overhead	0	0,0%
1.2 openbare orde en veiligheid	0	0,0%
2.1 verkeer en vervoer	-40.000	31,3%
6.3 inkomensregelingen	0	0,0%
totale baten (excl. Afvalstoffenheffing)	-434.000	
Saldo lasten -/- baten	2.777.000	

Totaaloverzicht baten en lasten afvalstoffenheffing 2018

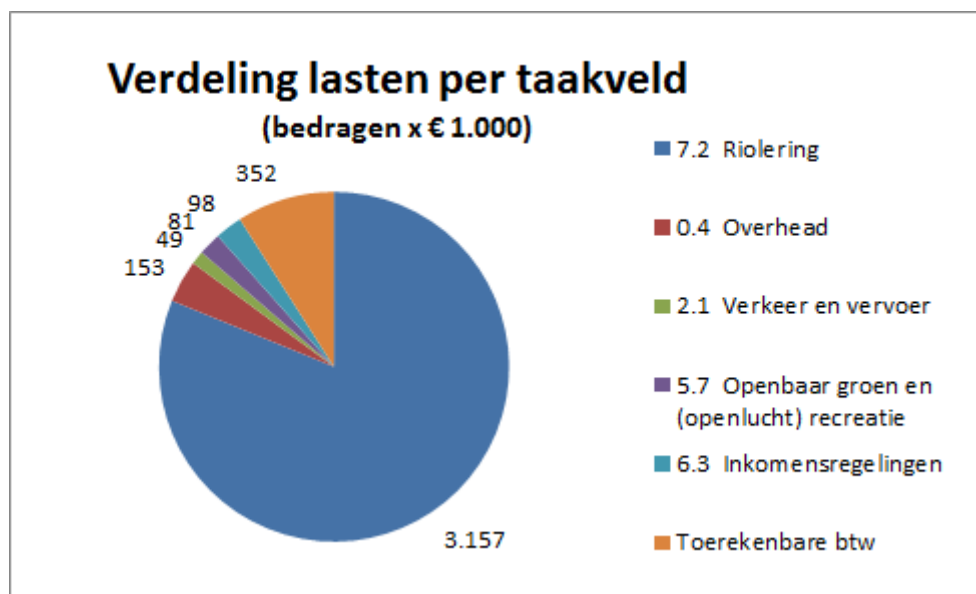
De toegerekende kosten	€ 2.777.112
De geraamde inkomsten	€ 2.613.812 -/-
Verschil	€ 163.300

Dit bedrag wordt onttrokken aan de egalisatiereserve tarief afvalstoffenheffing.

Verloop egalisatiereserve tarief afvalstoffenheffing 2018

stand op 1 januari 2018 (raming o.b.v. voorjaarsnota 2017)	€ 304.797
mutatie	€ 163.300 -/-
stand op 31 december 2018	€ 141.497

Kostenonderbouwing rioolheffing



Onderbouwing toegerekende kosten

7.2 Taakveld riolering

De toegerekende kosten betreffen alle kosten die gemaakt worden voor de gemeentelijke taken ten aanzien van afvalwater en de waterhuishouding. Op dit taakveld worden ook de kosten van heffing en invordering van de rioolheffing verantwoord en de dotatie aan de voorziening riolering.

0.4 Taakveld overhead

De toegerekende kosten betreffen de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces.

2.1 Taakveld verkeer en vervoer

De toegerekende kosten betreffen een deel van de kosten van het schoonhouden van de openbare ruimte van veeg- en zwerfafval.

5.7 Taakveld openbaar groen en (openlucht) recreatie

De toegerekende kosten betreffen een deel van de kosten van het schoonhouden van sloten.

6.3 Taakveld inkomensregelingen

De toegerekende kosten betreffen de kosten van kwijtschelding rioolheffing.

Toerekenbare BTW

De toegerekende kosten betreffen de geraamde btw op de exploitatie en de investeringen.

In onderstaande tabel wordt per taakveld weergegeven welk percentage van de afgeronde totale kosten van het taakveld wordt toegerekend aan de rioolheffing.

Taakveld	Toegerekende kosten	% van de totale lasten van het taakveld
7.2 Riolering	3.157.000	99,5%
0.4 Overhead	153.000	1,9%
2.1 Verkeer en vervoer	49.000	1,0%
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	81.000	2,8%
6.3 Inkomensregelingen	98.000	1,0%
Toerekenbare btw	352.000	nvt
Totale lasten	3.890.000	

Totaaloverzicht baten en lasten rioolheffing 2018	
De toegerekende lasten	€ 3.890.973
De toegerekende baten	€ 3.890.973
Verschil	0

Verloop voorziening riolering	
Stand op 1 januari 2018 (raming o.b.v. begroting 2017)	€ 1.368.145
Dotatie	€ 870.814
Onttrekking	€ 750.000 -/-
Stand op 31 december 2018	€ 1.488.958

Ontwikkelingen

Hervorming lokale belastingen

Het kabinet heeft bouwstenen gegeven voor de hervorming van het lokaal belastinggebied. Verschuiving van Rijks- naar gemeentelijke belastingen staat op de agenda van het volgende kabinet. Het invoeren van een ingezetenenheffing en de herinvoering van de OZB-gebruikersbelasting voor woningen worden als geschikte heffingen genoemd voor verruiming van het gemeentelijke belastinggebied. Daarbij wordt een ombuiging van zo'n 4 miljard genoemd. De hogere gemeentelijke belastingen worden gecompenseerd door lagere inkomstenbelasting. Het kwijtscheldingsbeleid blijft ongewijzigd. Daarnaast wordt onder andere gesproken over het samenvoegen van de toeristen- en de forensenbelasting.

Jaarlijkse WOZ-herwaardering

De herwaardering van woningen vindt jaarlijks plaats op basis van werkelijke verkoopcijfers. Naast de beschikbare vraag- en verkoopcijfers wordt ook gebruik gemaakt van beschikbare gegevens van nieuwbouw, verbouw en sloop en de resultaten van de hertaxaties na bezwaren.

Voor herwaardering van de agrarische en incurante objecten wordt gebruik gemaakt van een koppeling met de landelijke taxatiewijzers.

Door toename van vergunningsvrije bouw en de plicht tot de juiste registratie en controle van objectgegevens, wordt gebruik gemaakt van mutatiesignalering op basis van luchtfotovergelijking.

Door de hoeveelheid werkzaamheden met betrekking tot de herwaardering, de mutaties nieuw- en verbouw inclusief vergunningsvrije bouw en bezwaar- en beroepsprocedures, in relatie tot de eigen personele bezetting, wordt daarbij gebruik gemaakt van externe ondersteuning.

Daarbij geldt dat na een periode van een dalende woningmarkt met aanzienlijk minder verkoopcijfers de markt zich herstelt. Het aantal verkopen stijgt weer en aan de prijsdalingen is een eind gekomen.

Sinds een aantal jaren is gekozen voor de mogelijkheid om voorafgaand aan een formeel bezwaartraject met betrekking tot de vastgestelde WOZ-waarden belanghebbenden de gelegenheid te bieden contact te hebben met de taxateur. Een zogenaamd informeel bezwaar traject, wat veel positieve reacties oplevert van zowel de burgers als het klantenpanel. Deze werkwijze wordt ook door de Waarderingskamer gestimuleerd en gewaardeerd.

De WOZ-werkzaamheden worden voor zover mogelijk afgestemd en gecombineerd met de werkzaamheden voor de uitvoering van de wet Basisregistraties adressen en gebouwen (BAG) en de wet Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) .

Voor het indienen van bezwaren tegen de WOZ-waarden kan gebruik worden gemaakt van op deze markt opererende zogenaamde 'no-cure-no-pay' bedrijven. Ook wordt daarbij standaard gevraagd om een kostenvergoeding op basis van Algemene Wet Bestuursrecht. Bij een gegrond bezwaar is op basis van deze wet standaard een kostenvergoeding verschuldigd voor het indienen van bezwaar, voor het opstellen van een taxatierapport en voor het horen. Hetzelfde geldt voor het indienen van beroep. Deze categorie bezwaren vergt extra veel behandeltijd. Het aantal van deze bezwaren in

deze categorie stabiliseert zich. Wel is er een verschuiving zichtbaar in bezwaren tegen WOZ-waarden van woningen naar niet-woningen, met name courante objecten.

Wetswijzigingen

De huren van huurwoningen worden deels gebaseerd op de WOZ-waarde. Huurders ontvangen daarom sinds 2016 ook een WOZ-beschikking. Met deze wijziging is er sprake van tegenstrijdig belang. Huurders hebben belang bij een zo laag mogelijke waarde terwijl de verhuurder juist veelal een hoge WOZ-waarde wil. Het tegenstrijdige belang veroorzaakt problemen bij de afhandeling van bezwaarschriften. De VNG heeft dit vroegtijdig en bij herhaling aangegeven aan de wetgever. Een werkgroep, bestaande uit het Ministerie van Financiën, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Unie van Waterschappen, de Waarderingskamer en de VNG. De werkgroep heeft hiervoor tot nu toe nog geen oplossing.

De WOZ-waarden voor woningen zijn sinds 1 oktober 2016 openbaar. Deze openbaarmaking is samen gegaan met de invoering van de Landelijke Voorziening WOZ. Midden-Drenthe is sinds juni 2016 aangesloten op deze Landelijke Voorziening.

Het is vanaf 2016 mogelijk om formeel bezwaar te maken tegen te laag vastgestelde waarden.

Vanaf 2022 zijn gemeenten verplicht om de WOZ-waarden voor woningen te bepalen op basis van de gebruiksoppervlakte van de woning, zoals die geldt in de BAG, in plaats van op inhoud. De huidige gebruiksoppervlakte van woningen is bij de invoering van de BAG geregistreerd op basis van inhoudsgegevens in de WOZ. Hierbij is met een omrekenfactor rekening gehouden met het soort woning (vrijstaand, 2/1 kap / rij etc.). Om op een zorgvuldige manier gebruik te kunnen maken van de BAG-gebruiksoppervlakte voor de WOZ-waardebepaling is een controle nodig van alle geregistreerde gebruiksoppervlakten. Gemeenten krijgen daar vijf jaar de tijd voor (2017-2022). Momenteel wordt onderzocht hoe dat op een efficiënte manier kan worden uitgevoerd.

Toezicht en handhaving

Een werkgroep Vergunningverlening, Handhaving en Toezicht (VHT) heeft de taken op dit terrein opnieuw in beeld gebracht. Ook de BAG-taken zijn daarbij aangegeven. Het gaat daarbij met name om constatering / meldingen die op grond van de Wet BAG geregistreerd moeten worden en waarbij sprake is van onverantwoordelijke en/of illegale situaties of waarbij het niet duidelijk is of er sprake is van (il)legale situaties.

Gegevensbeheer: Basisregistraties WOZ, BAG, BGT en Handelsregister

De WOZ (Wet waardering onroerende zaken), de BAG (Basisregistratie Adressen en Gebouwen) en de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) zijn wettelijk verplichte basisregistraties. De

gemeenten zijn bronhouder van de gegevens. De BAG is aangesloten op de landelijke voorziening. Sinds juni 2016 is de WOZ aangesloten op een afzonderlijke landelijke voorziening. De aansluitingen op landelijke voorzieningen zijn wettelijk geregeld. Met de invoering van de landelijke voorziening WOZ in 2016 is het WOZ-berichtenverkeer met waterschappen en Belastingdienst vervallen. Systemen en registraties zijn daarop aangepast. De WOZ- en de BAG-gegevens zijn gekoppeld. In beide gevallen gaat het om objectgegevens.

De BGT is in werking getreden op 1 januari 2016 en er geldt een gebruiksverplichting vanaf 1 juli 2017. Er geldt een wettelijk verplichte afstemming tussen de BGT- en BAG-gegevens. Er is sprake van een overlap van werkzaamheden. Voor een uniform gebruik worden de werkzaamheden zoveel mogelijk gecombineerd uitgevoerd in een nieuw gevormd team Gegevensbeheer.

De koppelingen en de combinatie van uitvoering zijn de basis voor een zo efficiënt mogelijke uitvoering en beheer van deze wettelijke basisregistraties. Om de jaarlijkse mutaties in nieuw- en verbouw en sloop in beeld te krijgen wordt gebruik gemaakt van een jaarlijkse mutatiesignalering op basis van luchtfotovergelijking. Het gaat daarbij met name om de niet vergunde (vergunningsvrije) bouw. Door gewijzigde regelgeving is deze categorie vergroot.

De inspanning ten aanzien van de BAG ligt op het op orde brengen en houden van de data. Door de Auditdienst van het Rijk is geconstateerd dat de huidige BAG-inspecties onvoldoende zijn gericht op kwaliteit, risicobeheersing en effecten in de praktijk. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu ontwikkelt daarom een nieuw kwaliteits- en toezichtsinstrumentarium om de kwaliteit van de BAG te monitoren.

De nieuwe werkwijze vereist een wettelijke aanpassing die vanaf 2018 in gaat. De belangrijkste wijziging betreft de inrichting van de kwaliteitszorg en het toezicht. De gemeente wordt als bronhouder zelf centraal gezet in de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de registratie. De gemeente wordt daarbij gefaciliteerd via onder andere een centraal kwaliteitsdashboard waarin de kwaliteit van de BAG strak wordt gevolgd en maandelijks gerapporteerd. Ook is er via het Kadaster een team kwaliteitsmanagers beschikbaar die gemeenten helpen, ondersteunen en waar nodig aanspreken op de kwaliteitsprocessen. Daarnaast zal de gemeente zich via een jaarlijkse zelfcontrole moeten verantwoorden. Het Kadaster is belast met het toezicht op de uitvoering van de BAG door gemeenten. Middels een regionaal BAG-overleg met alle Drentse gemeenten en het Kadaster als toezichthouder worden periodiek informatie, ervaringen, taken en verplichtingen uitgewisseld.

Een andere ontwikkeling in het kader van het stelsel van basisregistraties is een koppeling met het Handelsregister (NHR). Dit is de basisregistratie van alle rechtspersonen en ondernemingen in Nederland. De uitvoering is momenteel in voorbereiding bij gemeenten en softwarebedrijven. In onze gemeente wordt daarbij ook de koppeling met Midnet betrokken.

Kwijtschelding

Kwijtscheldingsaanvragen van waterschapsheffingen worden beoordeeld en getoetst door de gemeente. De gemeente toetst en de waterschappen gebruiken de resultaten op basis van een samenwerkingscontact voor aanvragen ten aanzien van waterschapsheffingen. Voor de toetsing wordt gebruik gemaakt van de inkomens- en vermogensgegevens zoals die bekend zijn bij het Landelijk Inlichtingenbureau. Dit geldt alleen voor zover de aanvragers daarvoor toestemming

hebben verleend (wettelijk verplicht). Het is wettelijk niet toegestaan om gebruik te maken van Suwinet, het landelijk systeem met inkomens-, vermogens- en voertuiggegevens. Het gebruik is uitsluitend toegestaan voor de toetsing van aanvragen om een uitkering o.b.v. de Bijstandswet en voor deurwaarders voor het incasseren van vorderingen en niet voor het toetsen van kwijtscheldingsaanvragen. Dit geldt ook voor de gegevens die intern bij de afdeling Sociaal bekend zijn. Daarmee is sprake van een discrepantie in de wetgeving m.b.t. de wet Eenmalige gegevensuitvraag werk en inkomen. Het probleem is bekend bij VNG en ministerie. Gelet op de huidige privacywetgeving zal dit op korte termijn niet veranderen.

Sinds 2014 wordt gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheid om kwijtschelding te verlenen voor de privé gerelateerde gemeentelijke belastingen aan kleine, soms startende, zelfstandige ondernemers. Daarnaast zijn de invoering van de Participatiewet (i.p.v. de WWB), het Kindgebondenbudget (i.p.v. kindtoeslag) per 1 januari 2015 van invloed op de toetsing van aanvragen om kwijtschelding. Het verplicht toepassen van de kostendelersnorm is vooralsnog uitgesteld tot 1 januari 2018. De toetsingscriteria voor kwijtschelding worden door de invoering van deze wetgeving behoorlijk complex. De invoering kan forse financiële consequenties hebben voor individuele schuldenaren. Het ministerie van Financiën beraadt zich samen met de VNG en de Unie van Waterschappen over de wijze van voorlichting aan kwijtscheldingsgerechtigden.

Wetswijziging

In de Fiscale vereenvoudigingswet 2017 is voorgesteld om bezwaar- en beroep mogelijk te maken tegen een beschikking uitstel van betaling en tegen een beschikking kwijtschelding. De ingangsdatum wordt waarschijnlijk 1 januari 2019.

Samenwerking kwijtschelding waterschapsheffingen

Het kwijtscheldingsbeleid van de waterschappen is minder ruim dan het beleid dat de gemeente heeft vastgesteld. De waterschappen hanteren vanaf 2017 eigen lagere normen. Naast dat er in verband met de samenwerking twee toetsingen per aanvraag moeten worden verricht, betekent dit dat minder mensen in aanmerking komen voor kwijtschelding van de waterschapslasten (zuiverings- en verontreinigingsheffingen). Daarnaast geldt dat, ondanks dat het Waterschap Drents Overijsselse Delta (voorheen Reest en Wieden) dit nog niet expliciet heeft aangegeven, er wel een tendens gaande is onder de waterschappen om minder kwijtschelding te verlenen. Dit raakt direct onze burgers / minima. Dit is een bestuurlijk aandachtspunt richting de waterschapsbesturen. Met name in het belang van de burgers wordt getracht om de waterschappen dezelfde (ruimere) normen te laten vaststellen. Tot nu toe is dat niet gelukt. Het waterschap heeft in huidige coalitieakkoord bepaald dat tijdens deze bestuursperiode het kwijtscheldingsbeleid niet wordt aangepast. Daarnaast wordt ook als argument genoemd dat minimabeleid een verantwoordelijkheid is van gemeenten en niet van waterschappen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft de verhouding aan tussen de risico's die de gemeente loopt (*benodigde weerstandscapaciteit*) en de financiële middelen die de gemeente vrij kan maken om de nadelige gevolgen van deze risico's op te vangen (*beschikbare weerstandscapaciteit*). Dit wordt uitgedrukt in een ratio.

$$\text{Weerstandsvermogen of ratio weerstandscapaciteit} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}}$$

In onderstaande tabel (uit de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2015) staat voor de verschillende uitkomsten van de ratio de waardering aangegeven.

Ratio weerstandsvermogen	Waardering
> 2	Uitstekend
1,5 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,5	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Na een toelichting op de totstandkoming van de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit worden beide onderdelen hieronder met elkaar in relatie gebracht in het weerstandsvermogen.

Vaststellen weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel staat de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen.

Weerstandscapaciteit (x € 1.000)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
<i>Exploitatie (structurele weerstandscapaciteit)</i>			
Onbenutte belastingcapaciteit	2.146	2.231	2.284
Onvoorziene uitgaven	0	25	25
Bestedingsruimte	0	0	0
<i>Vermogen (incidentele weerstandscapaciteit)</i>			
Incidentele bestedingsruimte	0	0	0
Algemene A-reserve	3.017	3.017	3.017
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	805	750	805
Bestemmingsreserves	6.565	8.344	8.899
Stille reserves	pm	pm	pm
Totaal	12.533	14.367	15.030

De beschikbare weerstandscapaciteit is afkomstig uit diverse buffers in het eigen vermogen (incidentele weerstandscapaciteit) en in de exploitatie (structurele weerstandscapaciteit). Specifiek gaat het om de reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en eventuele ruimte in de begroting (meerjarige bestedingsruimte).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit, stelpost onvoorziene uitgaven en de structurele bestedingsruimte. De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de voor 2018 geraamde opbrengsten uit onroerende zaakbelasting en de door het rijk vastgestelde normopbrengst voor dat jaar. De normopbrengst voor 2018 – dit is de door het rijk gehanteerde artikel 12-norm - is vastgesteld op 0,1952 % van de WOZ-waarde. Inclusief de correctie in verband met leegstand is de geraamde opbrengst voor 2018 € 6.043.458. De ‘normopbrengst’ voor 2018 is € 8.327.744. De onbenutte belastingcapaciteit is daarmee € 2.284.286. Voor onvoorziene uitgaven is een stelpost opgenomen van € 25.000. Het restant van de bestedingsruimte 2018 wordt niet meegenomen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserves (Algemene A-reserve en de reserve bouwgrondexploitatie), de bestemmingsreserves, de incidentele bestedingsruimte en de stille reserves.

Op basis van de nieuwe nota Reserves en voorzieningen zijn de reserve Openbare ruimte en de reserve Woon- en leefomgeving bestemd voor toekomstige maatschappelijke investeringen. Deze reserves zijn daarom niet in deze tabel opgenomen. Ditzelfde geldt voor de overige bestemmingsreserves waarvoor een specifieke aanwending is voorzien.

Daarnaast wordt op grond van deze nota de in een jaar beschikbare incidentele bestedingsruimte toegevoegd aan deze reserves. In de tabel is deze daarom op 0 gesteld.

De stille reserves zijn niet geïnventariseerd.

Tabel opbouw weerstandsvermogen (x € 1.000)

Omschrijving reserve	Wel in weerstandsvermogen	Niet in weerstandsvermogen
Algemeen Weerstandsvermogen	3.017	-
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	805	-
Egalisatie tarief afvalstoffenheffing	-	154
Openbare ruimte	-	459
Woon- en leefomgeving	-	2.662
Openbare verlichting	-	0
Dienstverleningsprogramma	-	184
Jeugdgezondheidszorg BDU CJG	394	-
Best.res. Gezondheidszorg vm Beilen	-	46
Conjunctuurreserve (C-reserve)	8.455	-
Waterplan	-	95
Alg. reserve Breedband	-	2.822
Dekking kapitaallasten	-	8.686
Lokaal onderwijsbeleid	-	99
Onderhoud gebouwen	-	369
Reserve riolering	-	148
Vervangingsinvesteringen	-	1.160
Personeel/organisatiestructuur	50	
Totaal overige bestemmingsreserves	12.721	16.884

Benodigde weerstandscapaciteit

Om de risico's in beeld te krijgen zijn de eerste 2 stappen uit het risicomanagementmodel uit de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2015 gezet:

1. Risico - identificatie
2. Risico beoordeling

Per risico is ingeschat hoe groot de kans is dat deze zich voordoet en wat de gevolgen hiervan kunnen zijn. Dit is gebeurd aan de hand van de tabellen Kansscore en Klasse.

Tabel: Kansscore

Kansscore	Omschrijving	Toelichting
1	Minder dan of 1 keer per 10 jaar	Zeer onwaarschijnlijk
2	1 keer per 5-10 jaar	Onwaarschijnlijk
3	1 keer per 2-5 jaar	Waarschijnlijk
4	1 keer per 1-2 jaar	Mogelijk
5	1 keer per jaar	Vrijwel zeker

Tabel: Klasse

Klasse	Financieel gevolg	Imagobeeld	Referentiebeeld
A	< € 75.000	Zeer klein	Geen bedreiging voor de doelstellingen
B	Tussen € 75.000 en € 250.000	Klein	Minimale bedreiging voor de doelstellingen
C	Tussen € 250.000 en € 1.000.000	Midden	Bedreiging voor de doelstellingen
D	Tussen € 1.000.000 en € 1.500.000	Groot	Ernstige bedreiging voor de doelstellingen
E	> € 1.500.000	Zeer groot	Zeernstige bedreiging voor de doelstellingen

Ieder risico krijgt zo een risicoscore waaraan een risicopercentage hangt. Dit percentage vermenigvuldigd met het risico leidt tot een risicobedrag. De uitkomsten hiervan staan opgenomen in het risicoprofiel of risicocontrolematrix.

Risico's

Taakveld	Onderwerp	Omschrijving risico	Risico-score	Risico-kans in %	Bedrag	Risicobedrag	I of S	Reactie	Beheersmaatregel
Grondexploitatie	Gronden voor toekomstige plannen die onder de overgangsregeling tot 1/1/2020 vallen en nog niet in exploitatie zijn genomen.	Boekwaarde van deze gronden verlagen tot de agrarische marktwaarde. Maximaal risico is € 3,8 miljoen.	3e	50%	€ 3.801.363	€ 1.900.682	I	beheersen	Activiteiten ontplooiën om de betreffende plannen voor 2020 in exploitatie te hebben genomen.
Grondexploitatie	Bouwgrondexploitatie BIE plannen (<i>bedrag is 25% van de boekwaarde 31/12/2016</i>)	De begrote lasten worden niet meer afgedekt door de begrote baten.	2c	20%	€ 2.467.250	€ 493.450	I	beheersen	Op grond van de jaarlijkse dynamische kostprijsberekening is er een meerjarig inzicht in het verwachte eindresultaat. Toekomstige negatieve resultaten worden direct genomen. Pas investeren als er reële verkopen worden verwacht. Verkoop stimulerende maatregelen nemen.
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Gemeentefonds (<i>bedrag is 5% van het begrote bedrag</i>)	Door aanpassingen in de accressen en maatregelen van het Rijk.	3c	50%	€ 1.478.950	€ 739.475	I	accepteren	Indien van toepassing kortingen doorrekenen aan de budgetten van de vakafdelingen.

Taakveld	Onderwerp	Omschrijving risico	Risico-score	Risico-kans in %	Bedrag	Risicobedrag	I of S	Reactie	Beheersmaatregel
Diversen	Het sociaal domein (<i>bedrag is 5% van het begrote bedrag</i>)	De lagere budgetten vanuit het rijk zijn budgetneutraal in de begroting opgenomen. Het risico bestaat dat dit niet door middel van de transformatie op te vangen is.	3c	50%	€ 730.236	€ 365.118	S	verminderen / accepteren	Het beleid overeenkomstig aanpassen.
Inkomensregelingen	Eigen risico Inkomensdeel	Uitkeringslasten tot 110% van het door het rijk toegekende inkomensdeel komen voor risico van de gemeente. De geraamde rijksbijdrage bedraagt afgerond € 7.093.000. 10% hiervan is € 709.300.	3c	40%	€ 709.300	€ 283.720	S	verminderen / accepteren	In de werkprocessen is veel aandacht voor het voorkomen van fraude. In het kader van de re-integratie worden zoveel mogelijk bijstandsgerechtigden naar werk begeleid. Een plotselinge stijging van het aantal bijstandsgerechtigden kan echter niet altijd worden opgevangen.
Overhead	Staatssteun & Europese aanbesteding	Onvoldoende kennis over de complexe regelgeving op dit gebied waardoor ten onrechte Staatssteun wordt verschaft of onjuist wordt aanbesteed.	1b	15%	€ 1.000.000	€ 150.000	S	verminderen	Processen zijn zo ingericht dat in principe advisering plaatsvindt door Juridische zaken (Staatssteun) en / of de inkoper (gecoördineerde inkoopfunctie).

Taakveld	Onderwerp	Omschrijving risico	Risico-score	Risico-kans in %	Bedrag	Risicobedrag	I of S	Reactie	Beheersmaatregel
Ruimtelijke ordening	Legesopbrengsten omgevingsvergunningen	Dat de begrote legesopbrengsten niet worden gerealiseerd. Zeer conjunctuurgevoelig.	3b	20%	€ 672.500	€ 134.500	I	verminderen	Flexibel inspelen op de lastenkant als de baten/werkzaamheden achterblijven.
Begraafplaatsen en crematoria	Begraafrechten	Dat de begrote legesopbrengsten niet worden gerealiseerd	4a	15%	€ 437.000	€ 65.550	I	verminderen	Activeren dat gekozen wordt voor begraven in plaats van cremieren en/of de lasten verlagen.
Overhead	Digitale dienstverlening (bedrag is een ingeschat bedrag)	Welke schade een inbraak kan veroorzaken is nauwelijks te geven. Hangt af van de informatie die er wordt afgehaald en wat ermee wordt gedaan.	2b	15%	€ 500.000	€ 75.000	I	voorkomen	Optimale beveiliging en jaarlijks via een audit toetsen.
Overhead	Garantiestellingen	De gemeente heeft nog 5 gewaarborgde geldleningen. Restant waarde is nog € 2,5 miljoen. Het risicobedrag stellen wij op 25%	1b	15%	€ 625.000	€ 93.750	I	accepteren	Wij kunnen hier niet zelf op sturen. Wij geven geen nieuwe garantstellingen meer af.

Taakveld	Onderwerp	Omschrijving risico	Risico-score	Risico-kans in %	Bedrag	Risicobedrag	I of S	Reactie	Beheersmaatregel
Overhead	Salarissen	Het rijk compenseert niet alle ontwikkelingen op het gebied van premies en Cao. Wij gaan uit van een afwijking van 1%.	5b	50%	€ 158.000	€ 79.000	I	accepteren	Ontwikkelingen moeten worden doorgevoerd.
Arbeidsparticipatie	Alescon	De gemeentelijke bijdrage in het exploitatietekort van Alescon gaat omhoog indien Alescon er niet in slaagt te bezuinigen.	3b	20%	€ 350.000	€ 70.000	S	beheersen	De deelnemende gemeenten hebben een bezuinigingsopdracht neergelegd bij Alescon. Deze wordt in samenwerking met de deelnemende gemeenten uitgewerkt.
Arbeidsparticipatie	Loonkostensubsidie	Open einderegeling	5a	20%	€ 80.000	€ 16.000	S	accepteren	Afhankelijk van de uitkomst van de jaarlijkse keuring moet uit eigen middelen worden bijgedragen.
Wonen en bouwen	Verhuur gemeentelijke gebouwen	Dat de gebouwen op strategische gronden niet meer worden verhuurd.	4a	15%	€ 150.000	€ 22.500	I	beheersen	
						€ 4.488.745			

Vaststellen weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen 2018

Op basis van de berekende weerstandscapaciteit en het risicobedrag kan het weerstandsvermogen voor 2018 als volgt worden berekend:

Incidentele + structurele weerstandscapaciteit			
		15.030.000	
Weerstandsvermogen =	-----	=	-----
Risicobedrag		4.448.745	= 3,4%

Uit deze inventarisatie blijkt dat de gemeente ruimschoots in staat is om mogelijke risico's af te dekken.

Risico's matrix

In onderstaande matrix zijn de risico's samengevat naar kans- en effectscore. De grote risico's - risico's met een relatief hoge kans- en effectscore - staan in de rode cellen. De kleine risico's – risico's met een relatief lage kans- en effectscore – staan in de groene cellen. Per cel is het aantal risico's opgenomen dat in de betreffende categorie valt.

Effect	A	B	C	D	E
	< 75.000	75.000- 250.000	250.000- 1.000.000	1.000.000- 1.500.000	> 1.500.000
Kans 5 1 per jr	1	1	0	0	0
4 1 per 1-2 jr	2	0	0	0	0
3 1 per 2-5 jr	0	2	3	0	1
2 1 per 5-10 jr	0	1	1	0	0
1 > 1 per 10 jr	0	2	0	0	0

Financiële kengetallen

Om een oordeel te kunnen vormen over de opgenomen kengetallen moeten ze in principe worden vergeleken met een voorgeschreven norm. Dit is echter niet de bedoeling van de wetgever geweest.

De kengetallen worden niet extern genormeerd.

Het is de bedoeling dat college en raad samen - in onderlinge samenhang tussen de kengetallen - een interne normering ontwikkelen voor de eigen gemeente. Doordat alle gemeenten de kengetallen in de begroting en de jaarstukken publiceren kunnen ze op termijn ook met andere gemeenten worden vergeleken.

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

(bedragen x €1.000)		Begroting g 2017	Begroting g 2018	Begroting g 2019	Begroting g 2020	Begroting g 2021
a	Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	44.38 6	48.92 4	43.22 4	38.58 3	33.54 7
b	Netto vlottende schuld (cf. art. 49 BBV)	5.00 0	5.00 0	5.00 0	5.00 0	5.00 0
c	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	10 0	10 0	10 0	10 0	10 0
d	Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f BBV)	2.42 2	2.42 2	2.33 7	2.26 4	1.70 7
e	Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	2.00 0	2.00 0	2.00 0	2.00 0	2.00 0
f	Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	58 0	58 0	58 0	58 0	58 0
g	Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	-	-	-	-	-
h	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	80.826	77.36 2	77.00 0	77.00 0	77.00 0
Netto schuldquote (a+b+c-d-e-f-g)/h * 100%		55%	63%	56%	50%	45%

Analyse

De netto schuldquote is een percentage dat ongeveer overeenkomt met het Europese schuldplafond van 60% van het bruto binnenlands product. Dat percentage geldt voor de lidstaten van de Europese Unie. Normaal bevindt de netto schuldquote van een gemeente zich ergens tussen de 0% en 100%.

Met een schuldquote van 63% in 2018 aflopend naar 45% in 2021 kunnen we concluderen dat we ons schuldplafond op een aanvaardbaar niveau hebben.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Dit noemen we de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, op voorwaarde dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36 lid b en c BBV).

(bedragen x 1.000)		Begroten g 2017	Begroten g 2018	Begroten g 2019	Begroten g 2020	Begroten g 2021
a	Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	44.38 6	48.92 4	43.22 4	38.58 3	33.54 7
b	Netto vlottende schuld (cf. art. 49 BBV)	5.00 0	5.00 0	5.00 0	5.00 0	5.00 0
c	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	10 0	10 0	10 0	10 0	10 0
d	Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f BBV)	4.1 90	6.9 71	6.1 79	5.8 65	5.5 46
e	Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	2.00 0	2.00 0	2.00 0	2.00 0	2.00 0
f	Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	58 0	58 0	58 0	58 0	58 0
g	Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	-	-	-	-	-
h	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves	80.82 6	77.36 2	77.00 0	77.00 0	77.00 0
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen		53%	57%	51%	46%	40%
(a + b + c - d - e - f - g) / h * 100%)						

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

	(bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
a	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	25.562	30.858	31.564	31.872	32.625
b	Balanstotaal	85.443	95.067	91.018	87.592	84.233
	Solvabiliteit (a / b) * 100%	30%	32%	35%	36%	39%

Analyse

De solvabiliteit geeft een goed beeld van de mate waarin een gemeente zijn bezittingen financiert met eigen vermogen of vreemd vermogen.

Het landelijk gewogen gemiddelde is 29%. Met 32% zitten wij dus iets boven het gemiddelde.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. In artikel 38, onderdeel a, van het BBV wordt gevraagd om in de balans afzonderlijk op te nemen:

Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:

- Niet in exploitatie genomen bouwgronden; en
- Overige grond- en hulpstoffen.

In onderdeel b van artikel 38 wordt gevraagd om 'onderhanden werk' te vermelden, hieronder vallen ook bouwgronden in exploitatie. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17 BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

	(bedragen x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
a	Niet in exploitatie genomen / strategische gronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)	10.047	8.195	8.195	8.195	8.195
b	Bouwgrond in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	8.248	10.26	10.263	10.263	10.263
c	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	80.826	77.362	77.000	77.000	77.000
	Grondexploitatie (a + b) / c * 100%	23%	24%	24%	24%	24%

Analyse

We hebben per 1 januari 2018 iets meer dan € 10 miljoen aan gronden in exploitatie. De waardering hiervan is afhankelijk van de (verwachte) toekomstige verkopen. Dit wordt jaarlijks intern geanalyseerd en beoordeeld door de accountant.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is in een notitie van de commissie BBV vastgelegd en moet conform het BBV ook in de begroting en jaarstukken worden onderbouwd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

In artikel 19 onderdeel c BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen. In artikel 19 onderdeel d BBV wordt een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In artikel 23 BBV staat dat deze gegevens ook moeten worden verstrekt voor de meerjarenraming. Deze gegevens worden ook verstrekt bij de jaarrekening (zie artikel 19 BBV).

Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

	(bedragen x 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
a	Totale structurele lasten	80.490	76.121	76.121	76.121	76.121
b	Totale structurele baten	80.826	77.362	77.362	77.362	77.362
c	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	2.271	1.724	681	687	694
d	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	1.943	1.338	638	581	409

	(bedragen x 1.000)	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
e	Totale baten	82.768	79.086	82.228	81.493	80.603
	Structurele exploitatieruimte { (b - a) + (d - c) } / e * 100%	0,41%	1,57%	1,51%	1,52%	1,54%

Analyse

In de begroting van 2018 zijn alle structurele lasten afgedekt met structurele baten. Dit is in overeenstemming met de eisen van de provincie als toezichthouder.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in jaar t (huidig jaar) te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (vorig jaar) en uit te drukken in een percentage. De (ongewogen) gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2017 - op basis van de cijfers van het Coelo - bedragen € 723. Bij de woonlasten van het landelijke gemiddelde wordt rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van 1,5%.

	(bedragen x 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
a	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	228,00	231,00	235,00	239,00	243,00
b	Rioolheffing voor een gezin	238,50	238,50	238,50	238,50	238,50
c	Afvalstoffenheffing voor een gezin	205,00	205,00	215,00	220,00	225,00
d	Eventuele heffingskorting	-	-	-	-	-
e	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (a + b + c - d)	671,50	674,50	688,50	697,50	706,50
f	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	723,00	733,85	744,85	756,03	767,37
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar t-1 (e / f) * 100%	92,88%	91,91%	92,43%	92,26%	92,07%

* Gemiddelde WOZ-waarde woningen 2017 (waardepeildatum 1-1-2016) is € 195.000 excl. recreatie-, bedrijfs- en overige woningen.

Analyse

Bij de woonlasten van het landelijke gemiddelde wordt rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van 1,5%.

Onderhoud kapitaalgoederen

Een aanzienlijk deel van de aanwezige kapitaalgoederen zoals infrastructuur, gebouwen en plantsoenen is in beheer en onderhoud van de gemeente.

Door de gemeenteraad is hiervoor de verzamelnota Onderhoud kapitaalgoederen vastgesteld.

De verzamelnota geeft inzicht in:

- de beleidsuitgangspunten (= gewenste kwaliteit) uit de door de raad vastgestelde beleids- en beheersplannen.
- het (meerjarig) financiële beslag dat voortvloeit uit deze beleidskeuzes.

Onderdeel	Beleid	Gewenste kwaliteit
Wegen	Beleidsplan Wegen en bruggen 2018-2028	wegen: niveau B (CROW) fietspaden: niveau A (CROW)
Bruggen	Beleidsplan Wegen en bruggen 2018-2028	algemeen: niveau B (CROW) op fietsroutes: niveau A (CROW)
Riolering	Watertakenplan Fluvius 2016-2021 specificatie Midden-Drenthe	Technisch / functioneel
Openbaar groen		Technisch / functioneel / aanzien
• buiten bebouwde kom • binnen bebouwde kom	Landschapsbeleidsplan 2012 Groenbeleidsplan 2016-2025	
Openbare verlichting	Beleidsplan Verduurzaming openbare verlichting 2014-2023	Technisch / functioneel, milieu, groen
Speeltuinen	Beleidsplan Spelen in Midden-Drenthe 2011-2020	Technisch / functioneel
Gebouwen	Notitie gebouwenbeleid 2015	Hoog (gemeentehuis) redelijk (werkplaatsen en stallingsruimten) gemiddeld (alle overige gebouwen)

Voor de verschillende onderdelen zijn beheerplannen vastgesteld:

Beheerplannen	Vastgesteld door raad in (jaar)	Looptijd t/m (jaar)	Financiële vertaling in begroting
Wegen	2017	2027	ja
Bruggen	2017	2027	ja
Riolering	2016	2021	ja
Openbaar groen			
• buiten bebouwde kom • binnen bebouwde kom	2012 2016	- 2025	ja ja
Openbare verlichting	2014	2023	ja
Speeltuinen	2011	2020	ja
Gebouwen	2015	-	ja

Wegen

Kerncijfers

De totale oppervlakte van alle verhardingen die de gemeente onderhoudt, bedraagt ongeveer 3,8 miljoen vierkante meter. De totale lengte aan wegen bedraagt ongeveer 850 kilometer.

Verhardingssoorten	Aantal m ²
gesloten verharding (asfalt)	2.140.000
gesloten verharding (beton)	160.000
open verharding (klinkers, tegels)	1.290.000
onverhard	210.000
totaal	3.800.000

Aantal kilometers	Aantal km
binnen bebouwde kom	227
buiten bebouwde kom	536
fietspaden (vrijliggend of parallel)	120
voetpaden	170
zandwegen	74

Vervangingswaarde: € 200 miljoen

Ambities voor dit begrotingsjaar

We hebben als gemeente een wettelijke taak als wegbeheerder. In 2017 is nieuw beleid vastgesteld voor het onderhoud van wegen en bruggen.

Naast een inhaalslag op uitgesteld groot onderhoud zal de focus liggen op de kwaliteit van fietspaden en fietsroutes. Een ander aspect waar fors op wordt ingezet is de aanleg van bermverharding en passeerhavens.

Waar combinaties met andere werkzaamheden gemaakt kunnen worden zal daar de prioriteit komen te liggen.

Financieel overzicht

De uitgaven met betrekking tot wegenonderhoud vallen onder het taakveld Verkeer en vervoer in het programma Openbare Ruimte.

Budgetten (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Exploitantiebudget voor groot onderhoud	641	671	170
Exploitantiebudget voor klein onderhoud	262	261	290
Investering op niveau brengen onderhoud	-	-	1.709

Het begrote exploitatiebedrag voor groot onderhoud is vanaf 2018 verlaagd, het begrote exploitatiebedrag voor klein onderhoud is vanaf 2018 verhoogd. Beide aanpassingen zijn een gevolg van het nieuwe beleid Wegen en bruggen 2018-2018. In dit beleidsplan is ook het investeringsniveau voor 2018 bepaald.

Planning 2018

Het definitieve programma voor het groot onderhoud in 2018 zal in het eerste kwartaal van 2018 bekend worden. De volgende wegen zullen deel uitmaken van het programma: Oranjekanaal N.Z. tussen Beilen en de Zwiggelterbrug, Westerborkerveld tweede gedeelte, Drijbersche Es en de Wijsterseweg/Hamveld gedeeltelijk.

Bij de aanleg van passeerhavens en bermverharding staan de volgende wegen op het programma: Oranjekanaal N.Z. tussen Beilen en de Zwiggelterbrug, Westerborkerveld tweede gedeelte, de Gagelmaat en de Hammen in Westerbork, en de Meesterswijk in Bovensmilde.

Naast de investeringen uit het groot onderhoud vinden nog een aantal investeringen plaats.
Fietspaden: Beilen-Hijken, De Musels, stille kant Oranjekanaal en Smidlergervenen (7 blokken)
Wegen: Ronde A28 afrit 30, en het Oosteinde, het Westeinde en de Hoofdstraat in Westerbork

Investeringsplanning 2018

wegen en fietspaden	€ 1.286.308
bermverharding en passeerhavens	€ 423.000

Bruggen

Kerncijfers

Midden-Drenthe beheert en onderhoudt als onderdeel van de infrastructuur 81 bruggen en duikers verspreid over de gemeente.

Soort	Aantal
Beweegbare bruggen over de Drentse Hoofdvaart	7
Vaste verkeersbruggen	17
Duikerbruggen	3
Voormalige beweegbare bruggen	8
Fiets- en voetgangersbruggen	38
Duikers	8
totaal	81

Vervangingswaarde: € 18 miljoen

Ambities voor dit begrotingsjaar

In 2016 zijn de inspecties afgerond. De resultaten hiervan worden verwerkt in een onderhoudsprogramma 2018. Hierbij spelen nieuwe richtlijnen op het gebied van onderhoud ook een rol.

In juli 2017 is het beleid wegen en bruggen vastgesteld. Vanuit hieruit kunnen we het groot onderhoud en vervanging van bruggen uitvoeren, conform het beheer en onderhoudsplan 2016-2025 (inspecties).

Financieel overzicht

Voor regulier onderhoud wordt het beschikbare budget in de begroting ingezet. Het budget is vanaf 2018 naar boven bijgesteld. De investeringen voor groot onderhoud en vervanging komen voort uit inspecties en worden vanaf 2018 beschikbaar gesteld vanuit het beleidsplan Wegen en bruggen 2018-2028.

Budgetten (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Exploitantiebudget regulier onderhoud	82	81	173
Investeringen:			
- vervanging bruggen	135	15	301
- groot onderhoud	75		326

De vervanging bruggen 2016 heeft betrekking op brug 5 De Marsen (Drijber). In 2017 is voor de afronding van deze investering nog een restantbedrag beschikbaar van € 15.000.

Het groot onderhoud 2016 heeft betrekking op de grote stalen bruggen over de Drentse Hoofdvaart.

Planning 2018

Regulier en correctief onderhoud (voorlopige opzet)

Conservering bruggen (val)	€ 30.000
Conservering/richten brugleuningen	€ 20.000
Schoonmaken bruggen	€ 20.000
Onderhoud beschoeiing bij landhoofd	€ 30.000
Betonreparaties en reparaties houten dekken	€ 25.000
Slijtlagen op val	€ 36.000
Onderhoudscontracten draaibare bruggen	€ 5.900
Onderhoud en ad hoc storingen draaibare bruggen	€ 6.200
Totaal	€ 173.100

Investeringsplanning 2018

- vervangen houten bruggen; Smilde, Beilen, Zwiggelte (totaal 4 stuks)
- vervangen duikers Beilen (totaal 2 stuks)
- groot onderhoud beton bruggen (totaal 5 stuks)
- groot onderhoud draaibruggen over de Drentse Hoofdvaart (totaal 2 stuks)

Riolering

Kerncijfers

Opbouw stelsel	Aantal
Vrijverval riolering:	
• gemengd rioolstelsel	167 km
• droogweer afvoer (DWA)	41 km
• regenwater afvoer (RWA)	51 km
Persleidingen:	
• kernen	15 km
• buitengebied	220 km
Verzamelleiding buitengebied	51 km

	Aantal
Gemalen	48 stuks
Randvoorzieningen	13 stuks
Pompunits	768 stuks
IBA's	125 stuks
Ongezuiverde lozingen	18 stuks
Heffingseenheden	14.350 stuks

Ambities voor dit begrotingsjaar

Op grond van de Wet milieubeheer rust op de gemeente de zorgplicht voor een doelmatige inzameling en transport van stedelijk afvalwater dat vrijkomt binnen haar grondgebied (Afvalwater zorgplicht). In de Waterwet is geregeld dat de gemeente de zorgplicht heeft voor de doelmatige inzameling en transport van afvloeiend hemelwater (Hemelwater zorgplicht). Verder is in de Waterwet geregeld dat de gemeente maatregelen moet treffen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming te voorkomen of te beperken voor zover doelmatig (Grondwater zorgplicht).

Om aan de zorgplichten te voldoen zijn diverse voorzieningen (systemen) aangelegd. De gemeente dient de voorzieningen adequaat te beheren voor zover de gemeente beheerder is. Hoe de gemeente de voorzieningen beheert en financiert legt zij vast in het Watertakenplan (2016-2021). Het opstellen van het watertakenplan is binnen de regionale samenwerking Fluvius gedaan. Het doel is om de stijging van de kosten te beperken, de kwaliteit te verbeteren en de kwetsbaarheid te verminderen.

Financieel overzicht

De exploitatielasten voortvloeiend uit het Watertakenplan worden gedekt uit de rioolheffing. Uitgangspunt bij vaststelling van de rioolheffing is dat zij kostendekkend moet zijn.

Budgetten (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Bedrag voor onderhoud (excl. BTW)	1.076	1.008	988
Bedrag voor investeringen (excl. BTW)	493	3.051	750

Het budget voor investeringen 2017 is inclusief nog niet bestede kredieten uit voorgaande jaren.

Planning 2018

Er wordt ingezet op het vervangen en afkoppelen op diverse locaties in combinatie met andere werkzaamheden. Naast de reguliere onderhoudswerkzaamheden vindt nog een aantal incidentele werkzaamheden plaats.

Investerings		Bedrag
•	Afkoppelen:	€ 350.000
	Ontwikkelingen Westerbork, en omgeving zorgcentrum Beilen	
•	Vervangen:	€ 350.000
	Ontwikkelingen Westerbork, riool onderhoud Westerbork, omgeving zorgcentrum Beilen en Lindelaan Smilde	
•	Vervanging pompen en gemalen:	€ 50.000
	Omgeving Lieving, Holthe en Makkum (vervolg 2017)	
Exploitatie (incidenteel)		
•	Enquête (grond)wateroverlast	€ nihil
•	Rioolberekeningen Smilde en Bovensmilde (verbeterde basis rioleringsplannen)	€ 50.000

Openbaar groen

Kerncijfers

omschrijving	aantal
Landschappelijk groen: lengte bermen buiten bebouwde kom	536 km.
Groen in de bebouwde kommen: openbaar groen	180 ha.

Ambities voor dit begrotingsjaar

De ambities voor het begrotingsjaar 2018 zijn vooral het uitvoering geven aan het nieuwe beleid. Daarbij is er bijzondere aandacht voor natuurvriendelijk groen, bomenbeleid, zelfwerkzaamheid door bewoners en veranderingen naar aanleiding van de bezuinigingen. De kaders voor het onderhoud van het openbaar groen zijn vastgelegd in het Landschapsbeleidsplan (buiten bebouwde kom) en Groenbeleidsplan (binnen bebouwde kom).

Landschapsbeleidsplan

In het Landschapsbeleidsplan staat de gemeentelijke visie op het landschap in het buitengebied. Doel is onder meer om de verschillende landschapstypen te versterken. Voor het beheer van bermen, bomen, sloten, houtwallen en singels zijn richtlijnen aangegeven.

Groenbeleidsplan

Het Groenbeleidsplan bevat een overkoepelende visie voor het groen binnen de bebouwde kommen. Groenstructuren, functies, beheermethoden en werkwijzen worden in hoofdlijnen aangegeven. Een nieuw groenbeleidsplan is in maart 2016 vastgesteld door de raad.

Groenonderhoud

Het areaal groen en bomen is opgenomen in een geautomatiseerd beheerprogramma. Het groenonderhoud voor de hele gemeente wordt uitbesteed op basis van een bestek. In dit bestek wordt de gewenste kwaliteit omschreven en wordt per m² afgerekend. Alescon voert de meeste werkzaamheden uit. Een bomenteam bestaande uit twee eigen medewerkers voert bomeninspecties uit volgens de zorgplicht. Ook doen zij specifieke werkzaamheden ten aanzien van bomen, zoals in het kader van de bestrijding van de eikenprocessierups.

Snippergroen

Op diverse plekken zijn er bewoners die gemeentelijk groen hebben toegevoegd aan hun tuin. In veel gevallen met, maar ook soms zonder toestemming. Ook zijn veel in gebruik genomen stukken niet vastgelegd in een overeenkomst. Het huidige beleid op het gebied van snippergroen wordt tegen het licht gehouden en mogelijk bijgesteld.

Financieel overzicht

Budgetten (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Bedrag voor onderhoud	2.260	2.304	2.420
Bestedingsplan *)	219	11	75

Het betreft hier de kosten van onderhoud bermen en wegbeplanting, onderhoud landschap en bossen, onderhoud plantsoenen en wandelpaden en kerntaken groenvoorziening.

*) De lasten bestedingsplan hebben voor 2016 betrekking op de Schapendrift en het Park Koepelkerk. Voor 2017 op het restant voor Park Koepelkerk en voor 2018 op de uitvoering van het groenplan Beilen.

Planning 2018

De belangrijkste activiteiten zijn groenonderhoud (o.a. grasmaaien, onkruidbeheersing, snoeien en boominspecties).

Op basis van het in 2016 vastgestelde groenbeleidsplan zullen in 2018 veranderingen zichtbaar zijn in het maaien van het gras. Dit zal voor een deel worden omgevormd naar natuurvriendelijk beheerde bermen.

Verder worden in 2018 plannen uitgewerkt en uitgevoerd voor het verbeteren van groen in Beilen, op basis van het Groenbeleidsplan.

Openbare verlichting

Kerncijfers

Areaal	aantal
Lichtmasten:	8.075 stuks
• waarvan met LED-verlichting	1.306 stuks
Elektriciteitsverbruik per jaar:	
• 2013	1.096.000 kWh
• 2014	1.005.600 kWh
• 2015	972.464 kWh
• 2016	948.624 kWh

Vervangingswaarde: € 8 miljoen

Ambities voor het begrotingsjaar

Het beleidsplan Verduurzaming openbare verlichting is in 2013 opnieuw vastgesteld (geactualiseerd). Bij verduurzaming van de verlichting is er aandacht voor de volgende aspecten:

- Gelijkmatigheid van de verlichting
- Verlichtingssterkte
- Energiebesparing
- Lichthinder, lichtvervuiling en duisternis en materialisatie

Binnen bestaande budgetten is ruimte voor de uitvoering deze maatregelen.

Financieel overzicht

Budget (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Exploitatiebudget voor onderhoud	289	302	338
Uitvoering beleidsplan	169	130	50

Planning 2018

In de planperiode 2013 tot 2023 zijn de volgende werkzaamheden opgenomen:

- Vervangen van circa 100 armaturen (2018)
- Armaturen statisch dimmen (doorlopend, na vervanging)
- Verwijderen van kom indicatie-verlichting

Speelvoorzieningen

Kerncijfers

Speelvoorzieningen	Aantal
Speelplaatsen:	126 stuks
• waarvan schoolpleinen	15 stuks
Speeltoestellen:	819 stuks
• waarvan op schoolpleinen	144 stuks
• waarvan op begraafplaatsen	1 stuks
Aantal overeenkomsten speeltuinen (excl. schoolpleinen)	105
Aantal organisaties speeltuinen	74

Ambities voor het begrotingsjaar

Beleidsplan Spelen 2011-2020

In 2011 is het beleidsplan voor de speelvoorzieningen in Midden-Drenthe 2011-2020 vastgesteld. Gestreefd wordt naar een verbetering van de spreiding van de speelvoorzieningen, waarbij gekeken wordt naar het aantal kinderen in een buurt of dorp en hun leeftijd. Het beleid is gericht op het stimuleren van de lichamelijke en sociale ontwikkeling van kinderen. Daarnaast willen we ook de betrokkenheid van bewoners bij hun buurt en het omzien naar elkaar stimuleren. Alle gegevens van kinderen en speelvoorzieningen zijn geactualiseerd, zodat we met actuele gegevens kunnen blijven streven naar hetgeen we in het beleidsplan hebben vastgesteld.

Bewonersparticipatie

De realisatie van speelvoorzieningen in buurten en dorpen vindt in Midden-Drenthe in principe slechts plaats wanneer vrijwilligers bereid zijn het dagelijkse beheer en het klein onderhoud van de speelvoorziening op zich te nemen. Groot onderhoud, vervangingen en veiligheidsinspecties worden gedaan door de gemeente. Afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst. Het

Speeltuinoverleg Midden-Drenthe behartigt de belangen van de speeltuinvrijwilligers. De vrijwilligers ontvangen een bijdrage voor beheer, onderhoud en activiteiten. De bijdrage is mede afhankelijk van het aantal toestellen.

Schoolpleinen

In 2014 zijn overeenkomsten gesloten met Kits Primair en COG Drenthe. Alle schoolpleinen bij de reguliere basisscholen zijn openbaar toegankelijk en vallen onder het speelvoorzieningenbeleid. Er zijn afspraken gemaakt over onder meer aansprakelijkheid, aantal toestellen en onderhoud.

Veiligheid

Op speelvoorzieningen is het Warenwetsbesluit attractie- en speeltoestellen van toepassing. Op grond van dit besluit is de beheerder verplicht de toestellen goed te onderhouden. In een logboek moeten per toestel gegevens over onderhoud, inspecties, vervanging onderdelen, reparaties en ongevallen worden bijgehouden.

Financieel overzicht

Budget (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2016	Raming 2017	Raming 2018
Bedrag voor onderhoud en reparatie zandbakken en speeltoestellen	193	183	181
Uitvoering beleidsplan Spelen:			
bestedingsplan 2016 *)	10	25	
bestedingsplan 2017		25	

*) Een deel van de beschikbare middelen in 2016 voor de uitvoering van het beleidsplan Spelen zijn overgeheveld naar 2017.

Planning 2018

Het budget wordt besteed aan onderhoud en vervanging van de speeltoestellen, ondergronden en zandbakken door de gemeente, en een subsidie aan de speeltuinverenigingen. Daarbij wordt kritisch gekeken naar vervanging door het vastgestelde beleidsplan en de daarin vastgestelde normen aan te houden.

Gemeentelijke gebouwen

Het betreft hier het regulier onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen.

De financiële middelen die hier jaarlijks voor nodig zijn, worden betaald uit de bestemmingsreserve Onderhoud gebouwen.

Voor enkele categorieën gebouwen gelden naast het onderhoudsbeleid enkele aanvullende / afwijkende regels.

Sportaccommodaties

In de gemeente bestaat tussen de sportaccommodaties verschil in exploitatie en beheer. Naast de accommodaties die de gemeente exploiteert zijn er de (deels) verzelfstandigde accommodaties. Laatstgenoemde categorie ontvangt van de gemeente een bijdrage in de exploitatiekosten. De bijdragen worden jaarlijks geïndexeerd op basis van een vooraf afgesproken set van indexcijfers. Voor 2018 bedraagt de index 0,3%.

Exploitatiebedragen (bedragen x € 1.000)	
Sportcomplex Hooghalen	35
Sportcomplex Noord-West Beilen	61
Sportcomplex Wijster	45
Korfbalaccommodatie Beilen	11
Tennisbanen Beilen	11
Tennisbanen Smilde	11
Tennisbanen Westerbork	9
Sportcomplex Smilde	8

Dorpshuizen

Op 27 mei 2004 heeft de raad de koersnotitie Dorpshuizen Midden-Drenthe vastgesteld. De koersnotitie bevat onder meer de volgende afspraken:

- Klein en preventief onderhoud komt voor rekening van het dorpshuisbestuur
- Groot onderhoud wordt uitgevoerd en georganiseerd door de dorpshuisbesturen. De kosten komen voor rekening van de gemeente.
Bij gecombineerde dorpshuizen, dus bijvoorbeeld in combinatie met een school, vindt een verrekening plaats. De financiële dekking vindt plaats via de reserve Onderhoud gebouwen.
- De gemeente levert een bijdrage van maximaal 50%, tot een maximum van € 100.000, in de verbouwkosten voor functionele aanpassingen (50%-regeling). De financiële dekking moet dan plaatsvinden vanuit de bestedingsruimte.

Aula's

De gemeente is eigenaar van de aula's in Westerbork en Smilde. Het beheer en het klein onderhoud van deze aula's is in handen van de betreffende aulaverenigingen. Het eigendom, het beheer en het onderhoud van de aula in Beilen is en blijft in handen van de stichting.

Voor het groot onderhoud van de aula's geldt de regeling zoals die voor de dorpshuizen geldt (koersnotitie Dorpshuizen Midden-Drenthe). De vereniging / stichting zorgt er in overleg met de gemeente voor dat het groot onderhoud wordt georganiseerd en uitgevoerd. De kosten zijn voor rekening van de gemeente. Financiële dekking van het groot onderhoud vindt plaats via de reserve Onderhoud gebouwen.

Planning 2018

Het onderhoud aan gebouwen vindt plaats op basis van de betreffende geactualiseerde jaarschijf uit het meerjarenonderhoudsprogramma (o-prognose).

Jaarlijks wordt een bedrag aan de reserve Onderhoud gebouwen toegevoegd (2018: € 500.264). Dit bedrag is een jaargemiddelde gebaseerd op het meerjarenonderhoudsprogramma en bedoeld om fluctuaties in de exploitatie te voorkomen. De werkelijke lasten in een jaar worden onttrokken aan deze reserve (€ 523.628). Per saldo leidt dit in 2018 tot een onttrekking aan de reserve.

Verloop bestemmingsreserve onderhoud gebouwen 2018 (Bedragen x € 1.000)				
	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2018
Bestemmingsreserve	355	0	24	331

Het geraamde bedrag van € 523.628 voor onderhoud wordt over de volgende groepsindeling verdeeld:

Onderdeel	Gepland onderhoudsbedrag (x € 1.000)
Sportcomplexen	56
Sporthallen	103
Gymlokalen	31
Zwembaden	82
Dorpshuizen	22
Woningen	7
Baarhuisjes	3
Brandweerkazernes	19
Gemeentehuis	90
Multifunctionele accommodaties	68
Werkplaatsen	35
Diversen	8

Bedrijfsmiddelen

Om de bedrijfsvoering van de organisatie zo optimaal te kunnen uitvoeren moeten de benodigde bedrijfsmiddelen goed functioneren. Op dit te garanderen beschikt de gemeente over een geactualiseerde meerjarig vervangingsschema. Hierbij gaat het om de vervanging van materieel voor wegen en groen, automatisering, facilitair en materiaal voor sport- en welzijnsaccommodaties. De uit deze investeringen voortvloeiende kapitaallasten worden onttrokken aan de bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen. Vanuit de exploitatie wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

Als een vervangingsinvestering voldoet aan één van de volgende eisen wordt deze niet geactiveerd maar direct volledig afgeschreven:

- Een verkrijgingsprijs van € 15.000 of minder;
- Een levensduur die korter is dan 4 jaar;

- Een jaarlijkse vervanging van hetzelfde materieel.

Verloop bestemmingsreserve vervangingsinvesteringen 2018 (Bedragen x € 1.000)				
	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2018
Bestemmingsreserve	741	661	492*	910

* Betreft alleen kapitaallasten voorgaande jaren zonder het doorschuif effect en vervangingen 2018 die niet worden geactiveerd maar direct ten laste van de bestemmingsreserve komen.

Uit te voeren werken in 2018

Het geraamde investeringsbedrag voor 2018, inclusief niet te verrekenen btw, bedraagt afgerond € 897.000 en kan als volgt worden onderverdeeld:

(bedragen x € 1.000)		
	Materiaal voor berm-, weg-, en rioolonderhoud	562
	Materiaal zwembaden, gymlokalen en sporthallen	31
	Automatiseringsapparatuur/software/facilitair	304

Financiering (Treasury)

Jaarlijks wordt zowel in de begroting als in de jaarrekening een paragraaf financiering opgesteld met als doel het treasurybeleid van de gemeente in beeld te brengen. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde, terwijl in het jaarverslag de realisatie van de het beleid wordt beschreven.

De gemeentelijke treasuryfunctie omvat het financieren van gemeentelijk beleid (de programma's) en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. Dit laatste is echter achterhaald door de invoering van het schatkistbankieren in 2014. Al onze overtollige middelen moeten we dagelijks naar het Rijk afstorten. We krijgen het weer terug zodra we het weer nodig zijn.

Meer specifiek houdt dit in:

- het tijdig aantrekken van voldoende financiële middelen om de (deel) programma's uit te kunnen voeren (beschikbaarheid);
- het beheersen van de risico's verbonden aan de treasuryfunctie (risico minimalisatie);
- het zoveel mogelijk beperken van de rentekosten (renteoptimalisatie);
- het beperken van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities (kosten minimalisatie).

Beleidskader

De Wet Fido geeft voorschriften met betrekking tot het aantrekken van geldleningen, het uitzetten van middelen en het verstrekken van garanties. Van belang hierbij is dat deze activiteiten geschieden in het kader van het uitoefenen van de publieke taak.

Het kader van het financieringsbeleid is vastgelegd in de 'Financiële verordening gemeente Midden-Drenthe ex artikel 212 Gemeentewet' van 15 december 2016. Met de verordening stelt de raad op hoofdlijnen de spelregels voor het financiële beleid, de financiële organisatie en het financiële beheer vast. In artikel 14 wordt de financieringsfunctie behandeld. Dit zijn de uitvoeringsregels van het treasury beleid. Hierin is opgenomen dat in principe geen geldleningen worden verstrekt. Het verstrekken van geldleningen kan slechts geschieden nadat de gemeenteraad hierover is gehoord. Aan het verstrekken van leningen en garanties worden nadere voorwaarden verbonden.

Marktontwikkeling en rentevisie

Bepalend voor de ontwikkelingen van de korte rente is het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank (ECB). De ECB stelt zich ten doel om de inflatie onder de 2% per jaar te houden. Op 16 maart 2016 verlaagde de ECB de herfinancieringsrente voor het laatst naar 0%. Dit betekent dat banken gratis geld kunnen lenen bij de centrale bank. De depositorente, de vergoeding die banken krijgen om bij de ECB geld te stallen, staat op -0,4%.

Hiernaast koopt de ECB obligaties op om de kredietverlening van de banken aan bedrijven te stimuleren. Een negatieve depositorente stimuleert de banken om geld uit te lenen.

De lange rente (20 jaar) is in juli 2017 ongeveer 1,5%. We hebben voor het laatst op 4 oktober 2016 een langlopende geldlening afgesloten van € 5 miljoen voor 20 jaar tegen een rente van 0,814%. Wij gaan eind 2017 nog een langlopende geldlening van € 2,75 aan gaan trekken. Dit betreft projectfinanciering van het aanleggen van een glasvezelnetwerk in de buitengebieden.

Verwachte liquiditeitsontwikkeling

Voor de begroting van 2018 is berekend dat er een tekort aan financieringsmiddelen is van € 26,5 miljoen. Dit bedrag komt tot stand door het totaal van de verwachte boekwaarden per 1 januari 2018 te verminderen met de boekwaarde van de langlopende geldleningen en de verwachte boekwaarde van de reserves en voorzieningen op 1 januari 2018.

Onze kasgeldlimiet bedraagt € 6,5 miljoen en omdat de korte rente goedkoper is dan de lange rente, zullen we de kasgeldlimiet volledig benutten.

Na aftrek van de kasgeldlimiet van € 6,5 miljoen resteert een tekort van bijna € 20 miljoen. Deze raming is erop gebaseerd dat alle geplande investeringen zijn uitgevoerd. In de praktijk is dit niet het geval. Op het moment van schrijven van deze begroting is er ook nog voor € 20 miljoen aan geplande investeringen aanwezig. Dit betreft onder andere de bouw van een school voor voortgezet onderwijs in Beilen.

In de begroting 2018 gaan we er vanuit dat een kasgeldlening 0% kost (1 maand) en een eventuele langlopende geldlening 1,75%. Het omslagpercentage bedraagt 3,5%. Dit was ook het percentage in 2017.

Hieronder is het renteschema toegevoegd, waarmee inzicht wordt gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

Renteschema t.b.v. de paragraaf Financiering		
a de externe rentelasten over de korte en lange financiering		€ 1.669.660
b de externe rentebaten	-/-	€ -
Saldo rentelasten en rentebaten		€ 1.669.660
c1 De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	€ 209.949	
c2 De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€ 118.995	
	€ 328.944	€ -328.944
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		€ 1.340.716
d1 Rente over eigen vermogen		€ 1.117.714
d2 Rente over voorzieningen		€ -
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		€ 2.458.430
e De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	€ 2.844.023
f Renteresultaat op het taakveld Treasury		€ 385.593

Het renteresultaat is ontstaan door de afronding van het omslagpercentage naar 3,5%. Dit bedrag geeft de extra ruimte weer voor het aangaan van eventuele geldleningen of de ruimte als de rente van nog aan te trekken geldleningen hoger wordt dan verwacht.

Risicopositie

De langlopende leningenportefeuille heeft op 1 januari 2018 een schuldrestant van ongeveer € 36 miljoen. De gemiddelde rente op de leningenportefeuille bedraagt 3,66%. De BNG Bank is de grootste geldverstrekker.

De onderstaande tabel geeft het verwachte verloop voor 2018-2021 van de renterisiconorm.

Stap	Variabelen renterisiconorm	2018	2019	2020	2021
(1)	Renteherzieningen	-	-	-	-
(2)	Aflossingen	3.352	3.352	3.356	3.360
(3)	Renterisico (1+2)	3.352	3.352	3.356	3.360
(4)	Renterisiconorm	16.253	16.253	16.253	16.253
(5a) = 4>3	Ruimte onder renterisiconorm	12.901	12.901	12.897	12.893
(5b) = 3>4	Overschrijding renterisiconorm				
	Berekening renterisiconorm				
	Begrotingstotaal jaar T	81.264			
(4a)	Percentage	20			
(4b)	Regeling				
	Renterisiconorm jaar T	16.253			
(4)	= 4a*4b/100				

Het begrote lastentotaal voor 2018 bedraagt € 81,3 miljoen waarmee de renterisiconorm op € 16,3 miljoen uitkomt (20% van € 81,3 miljoen).

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de toelaatbare omvang van de netto vlottende schuld aan en dient derhalve om het renterisico op de korte termijn te beheersen. Juist voor de korte termijn geldt dat de renterisico's aanzienlijk kunnen zijn, vanwege mogelijke fluctuaties op de geldmarkt.

Onder de vlottende schuld vallen alle financieringen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar. De limiet bedraagt een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van de begrote gemeentelijke uitgaven. Voor 2018 is de kasgeldlimiet bepaald op 8,5% van het uitgaventotaal van de begroting 2018.

Het begrotingstotaal 2018 bedraagt € 81,3 miljoen waarmee de kasgeldlimiet uitkomt op € 6,9 miljoen. Iedere drie maanden wordt de stand van de netto vlottende schuld van de gemeente getoetst aan de kasgeldlimiet. De tabel geeft voor 2018 een wisselend beeld van het verloop van het liquiditeitssaldo. Het betreft een raming, maar als er langer dan 3 kwartalen een overschrijding van de kasgeldlimiet ontstaat, zal er een langlopende geldlening worden afgesloten. Volgens de renterisiconorm is hier nog ruimschoots de mogelijkheid voor.

De onderstaande tabel geeft voor 2018 het verwachte verloop van de netto vlottende schuld en of overschot aan kasmiddelen afgezet tegen de kasgeldlimiet.

Stappen (1-4)	(1) Vlottende schuld	(1) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of overschot middelen(-)
(1) - (2) = (3)			
Ultimo kwartaal 1	20.000	18.000	-2.000
Ultimo kwartaal 2	19.000	23.000	4.000
Ultimo kwartaal 3	23.000	20.000	-3.000
Ultimo kwartaal 4	19.000	17.000	-2.000
(4) gemiddelde van (3)			-750
Stappen (5-9)	Variabelen		Bedragen
(5)	kasgeldlimiet (KGL)		6.907
(6a) = (5) > (4)	ruimte onder de KGL		6.157
(6b) = (4) > (5)	overschrijding van de KGL		
Berekening kasgeldlimiet (5)			
(7)	Begrotingstotaal		81.264
(8)	Percentage regeling		8,5
(5) = (7) x (8) / 100	Kasgeldlimiet		6.255

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering in een gemeentelijke organisatie kan worden omschreven als de sturing en beheersing van bedrijfsprocessen om de in de programma's gestelde beleidsdoelstellingen te realiseren. Deze doelen zijn ontleend aan zowel de aan de gemeente opgedragen (wettelijke) taken als het door de gemeenteraad vastgestelde beleid.

Bedrijfsvoering betreft zowel de primaire processen als de ondersteunende processen. Deze paragraaf beperkt zich tot de ondersteunende processen.

Taakveld overhead en verdeling apparaatskosten

Om de raad meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie en meer zeggenschap over die kosten te geven, is in de BBV bepaald dat in de begroting een apart overzicht opgenomen wordt van de overheadkosten.

Onder overhead vallen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead.

Door deze definitie te gebruiken kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden. Bijvoorbeeld de personeelskosten van de medewerkers van een bepaalde afdeling, rente en afschrijvingslasten en andere kosten die direct verband houden met het betreffende taakveld.

De kosten van overhead worden verantwoord onder het programma Algemene middelen.

Organisatieontwikkeling

We zetten, met unanieme steun van de gemeenteraad, vol in op een toekomstbestendige ambtelijke organisatie. De verwachtingen zijn hooggespannen, we moeten de organisatie gaan worden zoals we die hebben beschreven in ons bouwplan.

Om dat te bereiken is in 2017 de infrastructuur van het nieuwe organisatiegebouw geregeld. Er zijn drie nieuwe afdelingen en elf nieuwe teams met nieuwe afdelingshoofden en teamleiders. Nu gaan we aan de slag met de ontwikkeling van onze mensen en de professionalisering en cultuurverandering van onze organisatie.

Het nieuwe organisatiegebouw staat, maar we zitten als organisatie nog midden in de daarbij horende kwaliteitsslag. Vanaf nu bouwen we samen verder op wat goed gaat en veranderen we wat nodig is. We proberen zoveel mogelijk van elkaar te leren en willen bereiken dat integraal werken de norm wordt in onze organisatie. Om duidelijk, daadkrachtig en dichtbij te kunnen zijn, zullen we verantwoordelijkheid nemen en verantwoording afleggen. Daarnaast zullen we meer extern gericht zijn, waarbij we als doelstelling hebben meer buiten naar binnen te halen.

Om ons te kunnen ontwikkelen in de hierboven beschreven richting, wordt meer tijd en ruimte besteed aan het coachen van de medewerkers. Hiertoe is een belangrijke rol weggelegd voor de in 2017 nieuw aangestelde teamleiders.

Het management gaat de uitdaging aan om de extra kosten van de teamleiders, structureel circa € 450.000, zelf op te vangen door efficiency en bezuinigingen. Met nog verder gaande bezuinigingen kunnen wij de gewenste kwaliteitsslag niet maken. Dit betekent dat de voor 2017 en 2018 geplande taakstelling van € 150.000 per jaar, met toestemming van de raad, is komen te vervallen.

Personeelsbeleid

De gemeente Midden-Drenthe is volop in ontwikkeling en bouwt samen met haar medewerkers aan een nieuwe organisatie. Samen bouwen betekent dat de medewerkers niet alleen meedenken over de vormgeving van cultuur en structuur, maar dat ze hun ideeën ook uitwerken, in de praktijk brengen en er verantwoordelijkheid voor nemen.

Wij vinden dat wij voortdurend moeten investeren in onze medewerkers. We zijn in de fase beland dat we niet alleen de kwantiteit, maar vooral de kwaliteit van het personeel een verdere impuls willen geven. We gaan meer gestructureerd werken aan de verdere ontwikkeling van ons personeel, zowel in teamverband als individueel. Om dat te bereiken gaan we samen met de teamleiders en medewerkers aan de slag.

De komende periode wordt gebruikt om te inventariseren welke HR-instrumenten we gaan inzetten om dit te bereiken. Het uitgangspunt is dat wij de juiste medewerker met de juiste competenties en vaardigheden op de juiste plek hebben. Nu en in de toekomst.

Financiën en controlling

Een overheidsorganisatie verantwoordt zich over haar beleid en uitgaven. Dat vraagt van ons dat we in control zijn. Als we plannen maken, beloften doen, geld uitgeven, dan willen we achteraf ook weten hoe het is gegaan.

In 2017 is de functie van concerncontroller vast ingevuld. Naast aandacht voor budgetten, krijgen ook het realiseren van beleidsdoelstellingen, risicomanagement en ontwikkeling van de bedrijfsvoering een rol. Elke medewerker heeft hierin een control-verantwoordelijkheid. Door middel van het project Vernieuwing planning- & controlcyclus, waarbij medewerkers van diverse afdelingen betrokken zijn, is gestart met de verdere ontwikkeling op het gebied van control.

Wij willen de interne controle verder ontwikkelen, waarbij de focus niet alleen ligt op het jaarlijks uitvoeren van rechtmatigheidscontroles, deelwaarnemingen en interne controles ten behoeve van de accountant. De interne controle moet primair gericht zijn op het onderkennen van de risico's en het toetsen van de beheersingsmaatregelen die waarborgen dat de risico's zijn afgedekt.

Communicatie

Uitgangspunt voor onze communicatie is en blijft, op tijd en transparant communiceren. Daarbij richten we ons steeds meer op maatwerk: wat is de vraag van onze inwoners en welke doelgroep bereiken we het beste met welk middel. Een afweging die we iedere keer weer moeten maken.

Communicatiemiddelen

We hebben veel verschillende middelen tot onze beschikking: De gemeenteberichten in de krant van Midden-Drenthe, de website, social media en traditionele media, informatiebijeenkomsten, brieven, mail, persoonlijk contact. We proberen voor elk onderwerp en elke doelgroep de juiste mix van middelen in te zetten.

Website en social media

In het afgelopen jaar hebben we de website vernieuwd, zodat deze nog weer verder aan de webrichtlijnen voldoet. Het zoeken en vinden op de website zullen ook het komende jaar nog weer verder verbeteren.

De inzet van social media gaan we nog verder intensiveren. Een mooi medium om snel iets onder de aandacht te brengen en successen te vieren.

WelWoZo

Samen met de WelWoZo-partners gaan we ook in 2018 nog hard aan de slag met verschillende projecten op het gebied van Welzijn Wonen en Zorg. Projecten die ondersteund moeten worden met communicatie. Inmiddels hebben we twee nummers van het tijdschrift de Thuisblijver gemaakt. En de intentie om daar nog mee door te gaan.

Schrijven

Het project Schrijven is weliswaar zo goed als afgerond, maar de monitoring van onze schriftelijke uitingen blijft van belang.

Afval

De gescheiden afvalinzameling is inmiddels ingevoerd, maar in 2018 zal nog veel aandacht besteed moeten worden aan het communiceren over de juiste manier van afval scheiden.

Projecten

Een groot aantal projecten vraagt in 2018 communicatieadvies en –inzet, een kleine selectie:

- Lievingerveld
- Bouw school voor voortgezet onderwijs
- Diverse regelingen op het gebied van inkomensondersteuning
- Verkoop bouwkavels
- Uitvoering GVVP
- Centrumvisie Beilen
- Zonneparken

Media

Evenals voorgaande jaren blijft het informeren en te woord staan van de media veel inzet van het team Communicatie vragen. Inwoners zijn steeds sneller geneigd de pers ergens ‘bij te halen’ en via

sociale media is de pers snel van dingen op de hoogte. Uitgangspunt is dat we transparant zijn naar de media, met waarborging van de privacy van onze inwoners.

Juridische zaken

Zwaartepunt in deze taak is gevraagde en ongevraagde juridische advisering aan bestuur en organisatie, zowel op publiekrechtelijk als privaatrechtelijk terrein.

Daarnaast is het secretariaat van de Commissie bezwaarschriften een belangrijke taak inclusief de voorbereiding op de advisering door de commissie aan het gemeentebestuur. In 2015 en 2016 zijn in totaal 141 respectievelijk 105 bezwaarschriften ontvangen. Van de 105 van 2016 waren er 63 op het terrein van het sociaal domein (voornamelijk bijstandsverlening en Wmo).

In 2017 zijn tot 15 juli 39 bezwaarschriften ontvangen. Ook advisering van het gemeentebestuur over beroepszaken aanhangig bij een rechtbank, de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State en Centrale Raad van Beroep is een onderdeel van het werk.

Informatievoorziening

Kwaliteit en veiligheid van informatie

De vele ontwikkelingen op het terrein van ICT maken dat we onze informatievoorziening hierop steeds moet aanpassen. In hoog tempo moeten we ons aansluiten op landelijke digitale netwerken. De veiligheid van informatie is en blijft een thema, databestanden krijgen steeds meer een functie in het ontwikkelen en evalueren van beleid, medewerkers en inwoners willen en kunnen steeds meer digitaal.

Kwaliteitssysteem

ENSIA

Onder de paraplu van De basis op orde is in 2016 een kwaliteitshandboek Informatievoorziening opgesteld. Daarin zijn alle processen rondom informatievoorziening en informatiebeveiliging gebundeld.

Elk jaar moeten gemeenten zich verantwoorden over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen. In 2017 gebeurt dit voor het eerst met een nieuwe Audit systematiek: de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Deze nieuwe systematiek maakt het beantwoorden van de uitvraag over informatieveiligheid gemakkelijker en efficiënter.

Met ENSIA wordt de verantwoordingssystematiek over BRP, PUN, Suwi, BAG, BGT en DigiD gebundeld. Bovendien sluit hiermee de horizontale verantwoording over informatieveiligheid aan op de gemeentelijke planning en control-cyclus. Hierdoor heeft het gemeentebestuur meer overzicht over de informatieveiligheid van hun gemeente en kan het bestuur beter sturen en verantwoording afleggen aan de gemeenteraad.

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging blijft een continu proces, ook in 2018. Daarbij wordt nadrukkelijk stil gestaan bij de menselijke kant van informatiebeveiliging. De CISO is bezig met een bewustwordingsprogramma informatieveiligheid voor de medewerkers.

Privacy

In mei 2018 wordt de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht. Deze wet vervangt de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP). Deze wet zorgt onder meer voor versterking en uitbreiding van privacyrechten en meer verantwoordelijkheden voor organisaties. De nieuwe wet heeft een behoorlijke impact. In 2017 is er in dit kader een Functionaris gegevensbescherming aangesteld.

Archiefzorg

Over het jaar 2015 heeft voor het eerst een zelf toetsing over het archief plaatsgevonden. Hieruit kwamen een aantal verbeterpunten naar voren. Dringende knelpunten zijn opgelost in 2016. Een aantal acties, zoals digitalisering en achterstanden in het beschrijven en onderhouden van oude archieven, kennen een grotere doorlooptijd. In 2017 is begonnen met het wegwerken hiervan. Dit zal in 2018 doorlopen.

Intergemeentelijke samenwerking

Zoals toegelicht in de paragraaf Verbonden partijen nemen wij deel aan diverse gemeenschappelijke regelingen. Onze ervaring tot op heden is dat wij in de bestaande samenwerkingsverbanden goed kunnen opereren. Ondanks onze centrale geografische ligging zien wij direct geen reden om in meer samenwerkingsverbanden te gaan deelnemen. Wij willen het meer gaan zoeken in gezamenlijke (Europese) inkooptrajecten op diverse gebieden, zoals energie, (school)vervoer en sociaal domein.

We weten wel dat onze omgeving daar natuurlijk soms anders over denkt. Zo heeft het huidige kabinet sinds 2015 een oplopende opschalingskorting op het gemeentefonds ingevoerd. Het kabinet streefde naar de vorming van 100.000+ gemeenten. De korting is uitgesmeerd over meerdere jaren (2015-2025) en leidt tot een korting van € 1 miljard op het gemeentefonds. De grootschalige herindelingseis is van tafel, maar de ingeboekte korting op het gemeentefonds van een miljard niet.

Wij zullen alert blijven en zo nodig op nieuwe ontwikkelingen inspelen. Wij zullen daarbij van onze zijde de inhoudelijke benadering blijven inbrengen.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn partijen waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang houdt in dat leden van het college in het bestuur van een gemeenschappelijke regeling vertegenwoordigd zijn. Daarnaast kan de gemeente als lid van stichtingen en verenigingen of als vennoot van een vennootschap stemrecht hebben. Een financieel belang houdt in dat de gemeente door deelname aan een verbonden partij op enigerlei wijze risico kan lopen.

De gemeenteraad heeft een kaderstellende en controlerende taak op de kernvraag of de doelstellingen van de verbonden partijen nog steeds overeenkomen met de doelstellingen van de gemeente of dat de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partijen gerealiseerd worden. Daarnaast is inzicht gewenst in het budgettaire beslag en de financiële risico's die de gemeente met verbonden partijen kan lopen.

In de raadsvergadering van 8 juni 2017 is een nieuwe nota Verbonden partijen - de raad in positie vastgesteld.

De gemeenteraad wil meer kunnen sturen op de gemeenschappelijke regelingen waar we in meedoen. De Rekenkamercommissie heeft naar dit vraagstuk onderzoek gedaan en onderstreept deze wens. Daarom is een werkgroep ingesteld die deze nieuwe nota Verbonden partijen heeft voorbereid.

Het onderzoek van de Rekenkamercommissie heeft geleerd dat we op drie terreinen kwetsbaar zijn. In de eerste plaats krijgt de gemeenteraad te weinig tijdige en toereikende informatie. Verder missen criteria die gebruikt kunnen worden als we aan een nieuwe gemeenschappelijke regeling mee gaan doen of er juist mee willen stoppen.

In de derde plaats was ons beleid (zoals bijvoorbeeld de nota Verbonden partijen) niet meer actueel. Op deze drie onderdelen zijn daarom maatregelen genomen.

De informatiepositie van de raad wordt sterker. De kern van de maatregelen ligt bij de behandeling van de jaarlijkse stukken van de gemeenschappelijke regelingen. Die behandeling krijgt meer inhoud. Dat gebeurt onder andere doordat het college laat zien wat de gemeenschappelijke regeling bijdraagt aan onze gemeentelijke doelen. Ook brengt het college in beeld waarop de raad kan sturen. Wanneer doen we wel of niet mee aan een gemeenschappelijke regeling? In de nota zijn geen harde criteria opgenomen. Wel zijn er een groot aantal aspecten die worden afgewogen in de gemeenteraad.

Afgesproken is dat in elke bestuursperiode onze deelname aan alle verbonden partijen wordt geëvalueerd, zodat de nota Verbonden partijen actueel blijft.

We beseffen dat het hoort bij samenwerken: invloed en zeggenschap delen. Maar met deze nieuwe nota Verbonden partijen worden de sturingsmogelijkheden die de gemeenteraad van Midden-Drenthe heeft, zo veel mogelijk benut.

De verbonden partijen worden als volgt ingedeeld:

1. Gemeenschappelijke regelingen:
 1. Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD)
 2. Werkvoorzieningsschap Alescon

3. Veiligheidsregio Drenthe (VRD)
 4. Recreatieschap Drenthe
 5. Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)
2. Vennootschappen en coöperaties:
 1. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)
 2. Enexis
 3. Waterleidingmaatschappij Drenthe
3. Stichtingen en verenigingen:
 1. Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
 2. Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG)
4. Overige verbonden partijen:
 1. Bedrijvencentrum Ossebroeken VOF

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD)

Algemeen		
Statutaire naam	GGD Drenthe	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De GGD Drenthe bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de inwoners van de twaalf Drentse gemeenten.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten om de gezondheid van de inwoners van de twaalf Drentse gemeenten te bewaken, beschermen en bevorderen.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Zorg en Welzijn	
Taakveld	Volksgezondheid	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ 2.262.000
	31-12-2018	€ 2.428.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 2.195.000
	31-12-2018	€ 2.195.000
Geraamde resultaat	2018	€ 0
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	Zie de (beleids)Begroting 2018. Hierin wordt e.e.a. verwoord.	
Risico's	Geen directe risico's. Risico met betrekking tot Veilig Thuis Drenthe is, dat niet wordt voldaan aan de wettelijke taken. Hiervoor is nu een oplossing aangedragen.	

De kosten die de GGD in rekening brengt aan de Drentse gemeenten is gebaseerd op het aantal inwoners. Voor de gemeente Midden Drenthe komt dit neer op een bedrag van € 289.778 voor 2018 (€ 8,66 per inwoner).

Het belang in het programma Jeugd is gebaseerd op een vast percentage per gemeente. Voor de gemeente Midden-Drenthe bedraagt dit percentage 7,78%. Dit komt neer op een bijdrage van € 733.567 voor 2018. Het bovenstaande wordt verantwoord op het programma Zorg en Welzijn (basisgezondheidszorg en jeugdzorg).

Op 29 juni 2017 heeft de gemeenteraad besloten in te stemmen met de conceptbegroting 2018, maar met betrekking tot het additionele onderdeel Veilig Thuis Drenthe is een duidelijk signaal afgegeven.

In de ontwerpbegroting 2018 is namelijk rekening gehouden met de ongewijzigde begroting van de additionele taak Veilig Thuis Drenthe (VTD). Hier wordt door de GGD op voorhand uitgegaan van instemming van de gemeentes voor aanvullende financiële middelen. Met deze zienswijze geeft Midden-Drenthe een signaal af dat wij een concretere vertaling van de VTD-ambities in 2018 verwachten met een doorkijk naar 2020 in een SMART geformuleerd uitvoeringsprogramma.

Er zijn drie redenen om deze zienswijze met een bestuurlijk signaal in te dienen. Ze hebben alle drie betrekking op het additionele onderdeel VTD:

1. Een tijdelijke inzet om de procesmatige aansturing te verbeteren is vanuit een tijdelijk perspectief goed verklaarbaar, maar het verklaart het structurele karakter niet. Er moet een transparante meerjarenraming VTD komen. De GGD kan niet jaarlijks extra middelen vragen zonder een gefundeerd toekomstperspectief.
2. In het verlengde daarvan zijn wij kritisch over het feit dat de overheadkosten boven het landelijk gemiddelde liggen en wensen wij inzicht op welke wijze deze overhead kosten zich verhouden tot de uitvoeringstaken.
3. Er zitten in de VTD-begroting ook financiële middelen voor het Expertise- en trainingscentrum VTD. Er zullen nog gesprekken worden gevoerd tussen gemeentes/ambtenaren en VTD over het nut en de noodzaak van dit onderdeel. Wij verwachten dat VTD met concrete cijfers onderbouwt wat de meerwaarde is van dit expertise- en trainingscentrum.

Werkvoorzieningsschap Alescon

Algemeen		
Statutaire naam	Werkvoorzieningsschap Alescon	
Vestigingsplaats	Hoogeveen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De belangrijkste functie van Alescon is het aanbieden van banen voor mensen met een verstandelijke, psychische of lichamelijke handicap. Re-integratie dus. Participatie op de reguliere arbeidsmarkt staat hierbij ook hoog in het vaandel. Daarnaast worden er door deze mensen producten en diensten geproduceerd die op een commerciële manier aangeboden worden.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband opgericht op 1 januari 2000 tussen de gemeenten Aa en Hunze, Assen, De Wolden, Hoogeveen, Midden-Drenthe en Tynaarlo.	
Geraamde verandering in het belang		
Programma	Werk en Inkomen	
Taakveld	Begeleide participatie	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ 1.792.000
	31-12-2018	€ 1.032.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 15.059.000
	31-12-2018	€ 15.261.000
Geraamde resultaat	2018	€ 0
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen		
Risico's	Oplopende exploitatietekorten door een verandering in de wetgeving.	

Alescon, gevestigd te Hoogeveen, is een werkvoorzieningsschap, een sociale werkplaats. Het is een bedrijf in het kader van de gemeenschappelijke regeling van de gemeenten Aa en Hunze, Assen, De Wolden, Hoogeveen, Midden-Drenthe en Tynaarlo, opgericht op 1 januari 2000. Alescon is een bedrijf met twee kerntaken. De belangrijkste functie van Alescon is het aanbieden van banen voor mensen met een verstandelijke, psychische of lichamelijke handicap. Re-integratie dus. Participatie op de reguliere arbeidsmarkt staat hierbij ook hoog in het vaandel. Daarnaast worden er door deze mensen producten en diensten geproduceerd die op een commerciële manier aangeboden worden.

Door de invoering van de Participatiewet op 1 januari 2015 is de instroom in de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) gestopt en daarmee is de WSW een uitsterfconstructie geworden. Dit heeft voor de organisatie Alescon grote gevolgen.

Om op deze ontwikkelingen in te spelen lopen er al geruime tijd gesprekken tussen de deelnemende gemeenten en Alescon. Dit heeft geresulteerd in een aantal opdrachten aan de directie, die de directie dient uit te voeren in nauwe samenwerking met de gemeenten.

Bezuinigingen

Doordat de rijksbijdrage per Sw'er de komende jaren verder daalt, voorzien we bij voortzetting van het huidige beleid een oplopend tekort van € 4 miljoen nu naar € 6 miljoen in 2020. Dit is onwenselijk. Daarom hebben de verschillende colleges van de 6 gemeenten de directie de opdracht meegegeven om met voorstellen te komen om het tekort op Alescon niet verder op te laten lopen dan € 4 miljoen. Hiertoe zijn voorstellen gedaan die in samenwerking met de gemeenten worden uitgewerkt.

Groen

Een aantal gemeenten wil graag meer sturing en regie hebben op de (dagelijkse) uitvoering van het groen. Op basis daarvan zijn we een gezamenlijke verkenning gestart naar de mogelijkheden die er zijn om de Sw-medewerkers die nu in de verschillende gemeenten in 'het groen' aan het werk zijn op een andere manier onder te brengen: bij Alescon, bij gemeenten of bij derden. Daarbij is per gemeente een inventarisatie gedaan.

Voor vijf van de zes gemeenten heeft dit geleid tot een voorlopig standpunt dat gemeenten de Sw-medewerkers gedetacheerd krijgen vanuit Alescon om de groenwerkzaamheden als gemeente weer zelf op te pakken.

Midden-Drenthe staat voorlopig op het volgende standpunt:

Onze gemeente heeft geen eigen uitvoeringdienst om werkzaamheden in het groen uit te voeren. Wij hebben een aantal jaren geleden ervoor gekozen om meer een regiegemeente te zijn; onze formatie is daar ook op ingesteld. Dit in tegenstelling tot de meeste andere Alescon-gemeenten. Daarom is ambtelijk en bestuurlijk reeds bij Alescon en de andere Alescon gemeenten aangegeven dat wij niet zelf weer een eigen 'groenploeg' gaan instellen.

Wij willen stap voor stap de opdracht aan Alescon afbouwen en de opdracht bij (lokale) hoveniers opbouwen. Hoveniers kunnen een gedeelte van de groenopdracht krijgen op voorwaarde dat ze Sw-medewerkers werk bieden. Om hierin wat ervaring op te doen worden er één of meerdere pilots uitgevoerd.

Begroting 2018

De meerjarenraming laat een tekort zien van € 4 miljoen tot en met 2020. Vanaf 2021 daalt het tekort naar € 2,8 miljoen door een hogere rijksbijdrage.

Gemeentelijke bijdrage

Voor Midden-Drenthe ziet de bijdrage 2018 er als volgt uit:

- € 3.966.000 rijksbijdrage
- € 406.000 tekort exploitatie
- € 173.000 beschut werk op basis van 7 plekken

De verwachte Wsw-lasten (rijksbijdrage en tekort exploitatie) voor Alescon bedragen daarmee € 4,4 miljoen. Dat is ongeveer € 100.000 minder dan wij in onze eigen meerjarenbegroting hebben opgenomen. Deze ruimte houden wij in onze eigen begroting beschikbaar, gezien alle genoemde ontwikkelingen bij Alescon.

Voor het beschut werk geldt dat we een landelijke taakstelling hebben om in 2018 7 plekken in te vullen. Hier krijgen we rijksmiddelen voor. Alescon gaat er in haar begroting vanuit dat deze plekken worden ingevuld.

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

Sinds 2014 zijn alle veiligheidstaken geregionaliseerd in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Drenthe (VRD). Dit houdt onder meer in dat de vrijwillige brandweer van de gemeente is overgeheveld naar de GR VRD. De bijdrage aan de GR VRD wordt uitgedrukt in een basisbijdrage (brandweezorg) en een inwonersbijdrage. Er is geen deelname in het vermogen, maar er wordt bijgedragen in de exploitatie.

Algemeen		
Statutaire naam	Veiligheidsregio Drenthe	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De Veiligheidsregio Drenthe wil daadkrachtig optreden en betrokken zijn met de samenleving. • Wij treden op bij calamiteiten en crises • Wij vergroten bewustwording omtrent fysieke veiligheid • Wij zijn onderdeel van de samenleving	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten om de veiligheid van de inwoners van de twaalf Drentse gemeenten te bewaken, beschermen en bevorderen.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Veiligheid	
Taakveld	Crisisbeheersing en brandweer	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ 1.691.000
	31-12-2018	€ 1.486.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 22.858.000
	31-12-2018	€ 21.681.000
Geraamde resultaat	2018	€ 0
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	Zie de (beleids)Begroting 2018. Hierin wordt e.e.a. verwoord.	
Risico's	Geen directe risico's.	

De begrote bijdrage aan de Veiligheidsregio Drenthe voor 2018 bedraagt € 1.517.056.

Calamiteiten en crises

In 2016 is de VRD gestart met de proef Uitrust op maat, om voor bepaalde incidenten de bestrijding en hulpverlening met minder mensen te organiseren. In 2017 worden de eerste resultaten verwacht en in 2018 wordt al dan niet besloten om deze werkwijze regionaal in te voeren.

De crisisorganisatie van de VRD is ingericht op een schaal die past bij Drenthe en wijkt af van de landelijk gebruikelijke structuur. Uit recent onderzoek is gebleken dat de crisisorganisatie voldoet aan de bedoeling en uitgangspunten van de wet.

Vanaf 2016 is de werkwijze voor geneeskundige hulpverlening bij grote incidenten veranderd. De ambulancezorg richt zich op de zwaargewonden en de vrijwilligers van het Rode Kruis richten zich op de lichtgewonden.

De komende jaren zal de transitie naar één landelijke meldkamer op tien locaties verder uitgevoerd worden.

Vergroten bewustwording

In 2018 zet de VRD zich wederom in op het voorkomen van incidenten. De VRD richt zich daarbij op bewustwording over (brand)veilig leven door het geven van voorlichting over opkomsttijden van de brandweer. Daarnaast geeft de VRD voorlichting op scholen over brandveiligheid. De VRD is in staat om nu en de komende jaren elke school in Drenthe voor te lichten.

Zelfredzaamheid van burgers wordt eveneens gestimuleerd. Het doel is om minimaal 80 procent van de huishoudens te voorzien van een werkende rookmelder.

De komst van de Omgevingswet kan gevolgen hebben voor bijvoorbeeld de advisering rond (ver)bouw van objecten of evenementen. De VRD zal samen met gemeenten onderzoeken op welke wijze zij invulling geeft aan de nieuwe wet.

Onderdeel van de samenleving

De VRD streeft ernaar om de lokale inbedding in de samenleving te behouden. De komende jaren wordt verder ingezet op het vinden en binden van vrijwilligers. De jeugdbrandweer maakt daarvan een belangrijk onderdeel uit.

De regionale situatie vraagt om een eigen Drentse visie op landelijke ontwikkelingen. In 2018 zal de VRD de 'Drentse eigenheid' verder vorm geven.

Vitale en flexibele organisatie

In 2018 zet de VRD zich in op duurzame arbeidsrelaties en maximaal benutten van talenten.

Uit de kwaliteitsmeting uit 2015 is gebleken dat de kwaliteit van de brandweezorg in zijn totaliteit licht is gedaald ten opzichte van het niveau van voor de regionalisering van de brandweer. Dit levert over het geheel geen zorgelijk beeld op, maar voorkomen moet worden dat bepaalde onderdelen verder achteruit gaan. Het bestuur heeft daarom het kwaliteitsniveau uit 2015 van de brandweezorg als ondergrens gesteld. In 2016 is ingezet op verbeteringen op de onderdelen die aandacht vroegen.

Om de kwaliteit periodiek te volgen wordt in 2017 een nieuw kwaliteitszorgsysteem onderzocht, waarna in 2018 wordt besloten of dit systeem wel of niet toegepast gaat worden.

De VRD wil haar expertise en organisatie ook in 2018 blijven inzetten om de regionale afstemming binnen het veiligheidsdomein te ondersteunen.

De VRD constateert dat huisvesting voor de uitvoering van de repressieve taken een kritisch bedrijfsmiddel is. Daarop heeft de VRD geen directe invloed, omdat de huisvesting eigendom van de gemeenten is. In de komende jaren gaat de VRD in gesprek met de gemeenten over de wijze waarop de huisvesting geregeld wordt en de financiële gevolgen hiervan.

Financiën

In 2015 is besloten om met ingang van 2018 de gemeentelijke bijdrage met € 200.000 te verlagen, als onderdeel van de taakstelling 2016-2018 van € 600.000. Dit wordt gerealiseerd door natuurlijk personeelsverloop.

Recreatieschap Drenthe

Algemeen		
Statutaire naam	Recreatieschap Drenthe	
Vestigingsplaats	Diever	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het Recreatieschap heeft voor de Drentse gemeenten een stimulerende, initiërende en voorwaardenscheppende rol op het gebied van recreatie en toerisme. Naast planontwikkeling adviseert het Recreatieschap de gemeenten gevraagd en ongevraagd over zaken welke van belang zijn voor recreatie en toerisme.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten en één Friese gemeente.	
Geraamde verandering in het belang		
Programma	Vrije tijd	
Taakveld	Economische promotie	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ 662.506
	31-12-2018	€ 669.654
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 681.597
	31-12-2018	€ 681.597
Geraamde resultaat	2018	€ 0
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen		
Risico's	Geen risico's van grote materiële betekenis.	

De begroting van het Recreatieschap is inhoudelijk behandeld in de raadsvergadering van 29 juni 2017. De gemeenteraad heeft besloten een zienswijze op de concept-begroting te geven.

Zienswijze

De uitgangspunten uit de kaderbrief van het Recreatieschap zijn verwerkt in de concept-begroting. De reactie van de gemeente Midden-Drenthe op de kaderbrief is niet verwerkt. De begroting en

daarmee de bijdrage van Midden-Drenthe aan het Recreatieschap Drenthe voor 2018 ligt fors hoger dan de lijn die wordt gehanteerd in onze eigen meerjarenraming voor het Recreatieschap Drenthe. Zoals in de kadernota al stond beschreven is het grote verschil uit te splitsen in een aantal onderdelen:

- Loon- en prijsontwikkelingen
- Extra financiële impuls voor de post onderhoud
- Investerings in personeel
- Verhoging bijdrage Fonds Recreatie en Toerisme

Het doorberekenen van loon- en prijsontwikkelingen is ook bij andere gemeenschappelijke regelingen gebruikelijk. Hier wordt mee ingestemd. Echter de percentages die het Recreatieschap hanteert wijken af van de andere gemeenschappelijke regelingen. Het Recreatieschap verwijst daarbij naar CAO-afspraken. Andere gemeenschappelijke regelingen, zoals de VRD en de RUD, hanteren de indexcijfers van het Centraal Plan Bureau, hetgeen gebruikelijk is. Deze komen uit op een percentage van 2,4 procent voor loonontwikkeling.

In onze reactie op de kadernota aan alle gemeenschappelijke regelingen hebben wij nadrukkelijk aangegeven dat wij een onderbouwing wensen voor de gehanteerde indexeringscijfers. De verwijzing naar CAO-afspraken is te summier en wijkt bovendien af van het gebruikelijke indexcijfer. Met het doorberekenen van de loonstijgingen wordt ingestemd, mits hetzelfde percentage wordt gehanteerd als de andere gemeenschappelijke regelingen, dan wel kan worden onderbouwd waarom een hoger percentage wordt gehanteerd.

De verhoging van de begroting bestaat daarnaast uit investeringen voor nieuwe (beleids)ontwikkelingen. Binnen recreatief Drenthe zijn er diverse ontwikkelingen die tot doel hebben om het aantal overnachtingen te laten toenemen en het aantal bestedingen te laten vermeerderen. Te denken valt aan het stimuleren van de fietsprovincie, het onderzoeken van en komen tot initiatieven voor het ondersteunen van vitale vakantieparken en het meer actief en intensief vermarkten van de merknaam 'Drenthe'. Deze ontwikkelingen worden van harte toegejuicht.

Het beschikbaar stellen van extra financiële middelen moet door het Recreatieschap met een afzonderlijk verzoek ingediend worden, zodat de gemeenten daarop een weloverwogen besluit kunnen nemen. Het is niet passend om dergelijke (beleids)ontwikkelingen zondermeer in de begroting te verwerken.

Zowel uit de kaderbrief als de concept-begroting valt niet op te maken waar de extra financiële middelen die gevraagd worden concreet voor gebruikt worden. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk waar het extra personeel voor ingezet gaat worden. Daarnaast zijn de genoemde extra bedragen niet voldoende onderbouwd.

Het had voor de hand gelegen dat deze ontwikkelingen in een eerder stadium ter besluitvorming aan de gemeenten waren voorgelegd, zodat zij daarover een onderbouwde mening konden vormen. Die gelegenheid is niet geboden. Daarnaast is het gelet op de bezuinigingen die in 2017 zijn doorgevoerd uiterst ongemakkelijk om voor 2018 een concept-begroting voor te leggen, die hoger ligt dan de begroting van vóór de bezuinigingen. Temeer omdat de noodzaak van de voorgestelde investeringen niet voldoende concreet is onderbouwd.

Concreet wordt gevraagd een afzonderlijk verzoek in te dienen voor het beschikbaar stellen van de extra gevraagde middelen ten opzichte van de (door bezuiniging gerealiseerde) begroting 2016 om

tot een inhoudelijke afweging te kunnen komen voor de gevraagde extra middelen. Met de voorliggende concept-begroting wordt gelet op het bovenstaande niet ingestemd.

Op het programma Vrije tijd is voor 2018 de bijdrage in de exploitatiekosten begroot op € 56.000. Hiernaast wordt voor de dagrecreatie € 9.303, voor de verblijfsrecreatie € 9.886 (gebaseerd op 681.787 overnachtingen) en een vast bedrag voor het Fonds Recreatie en Toerisme van € 10.000 in rekening gebracht.

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)

Algemeen		
Statutaire naam	Gemeenschappelijke Regeling RUD Drenthe	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Openbaar Lichaam op basis van gemeenschappelijke regeling	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De RUD Drenthe is ingesteld ter behartiging van de belangen van de deelnemers (gemeenten en provincie Drenthe) op het gebied van de uitvoering van taken van toezicht op en handhaving van de milieuvorschriften krachtens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en van de milieuwet- en regelgeving van het betreffende ministerie, alsook voor de uitvoering van taken op het gebied van vergunningverlening krachtens deze wet- en regelgeving.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten en de provincie Drenthe op het gebied van milieu.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Milieu	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ 461.000
	31-12-2018	€ 477.000
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 2.330.536
	31-12-2018	€ 2.096.544
Geraamde resultaat	2018	€ 19.000
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	nee	
Risico's	Na 2018 vindt er een tussenevaluatie plaats van de Drentse Maat.	

Met ingang van 2016 wordt de bijdrage aan de RUD bepaald op basis van de Drentse Maat. De Drentse Maat is het gezamenlijk gekozen uitvoeringsniveau voor alle milieutaken, die de RUD voor de Drentse gemeenten en de provincie uitvoert. De invoering van de Drentse Maat heeft tot gevolg gehad, dat onze bijdrage aan de RUD vanaf 2016 met ruim tien procent verlaagd is. Hiermee wordt ruimschoots invulling gegeven aan het in het coalitieakkoord geformuleerde bezuinigingsstreven, om de bijdragen voor de gemeenschappelijke regelingen met vijf procent te verlagen.

De bijdrage voor 2018 bedraagt € 841.847 (programma Milieu).

De RUD heeft de gemeenten en de provincie meegedeeld dat zij voor 2017 een fors begrotingstekort verwacht. Een deel van het tekort is waarschijnlijk structureel, zodat ook voor 2018 een begrotingstekort voorzien wordt. Dit begrotingstekort komt onverwacht en heeft ertoe geleid dat het Dagelijks Bestuur besloten heeft een extern onderzoek te laten uitvoeren naar de financiën en de organisatie van de RUD. Hierbij wordt tevens onderzocht welke maatregelen getroffen kunnen worden om het tekort te voorkomen dan wel te beperken. De resultaten van dit onderzoek worden in het vierde kwartaal van 2017 opgeleverd.

Het is de verwachting dat de RUD ook voor 2018 een begrotingstekort heeft. De bijdrage voor de RUD zal waarschijnlijk voor 2018 en de opvolgende jaren verhoogd moeten worden. Het voorgenoemde externe onderzoek zal dat definitief moeten uitwijzen.

Vennootschappen en coöperaties

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Algemeen		
Statutaire naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (NV)	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De strategie van de bank is gericht op het behouden van substantiële marktaandelen in het Nederlands maatschappelijk domein en het handhaven van een excellente kredietwaardigheid. Daarnaast streeft zij naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders. De BNG biedt financiële diensten op maat, zoals kredietverlening, betalingsverkeer en advisering. Daarnaast neemt zij deel aan projecten in de vorm van publiek private samenwerking.	
Openbaar belang	Diverse overheden en instellingen die werk doen op het gebied van het maatschappelijke belang.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene middelen	
Taakveld	Treasury	
Financieel		
Eigen vermogen	1-1-2016*	€ 4.163 miljoen
	31-12-2016*	€ 4.486 miljoen
Vreemd vermogen	1-1-2016*	€ 145.317 miljoen
	31-12-2017*	€ 149.483 miljoen
Resultaat	2016*	€ 369 miljoen na belastingen
Aandelen bezit	nominaal € 1 per aandeel	Aantal aandelen: 60.138
Dividend gemeente	2017	€ 98.626
Geraamd dividend gemeente	2018	€ 98.626
* De bank geeft uit strategische		

overwegingen geen verwachtingen af voor de komende jaren.		
<i>Ontwikkelingen</i>		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	-	

BNG Bank, gevestigd te Den Haag, is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

Eind 2010 heeft het Comité voor Banktoezicht nieuwe richtlijnen uitgevaardigd (Basel III-akkoord) met betrekking tot kapitaal- en liquiditeitseisen. Inmiddels zijn deze richtlijnen uitgewerkt in Europese verordeningen en richtlijnen (CRD IV). Voor de BNG Bank is vooral het voornemen om de leverage ratio vanaf 2018 op minimaal 3% vast te stellen van belang.

De leverage ratio is het balanstotaal van het uitgeleende geld van een bank, ten opzichte van het eigen vermogen. Als een bank 1 euro eigen vermogen heeft en 30 euro uitleent, is de leverage ratio 3 procent.

Om deze ratio te verhogen is besloten de dividenduitkering te halveren, namelijk 25% van de netto winst. Dit was 50%. Op deze manier kan ultimo 2017 voldaan worden aan de minimumnorm.

Op het programma Algemene middelen wordt het dividend verantwoord.

Enexis

Algemeen		
Statutaire naam	Enexis	
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch	
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap (NV)	
Missie/doelstellingen/activiteiten		
Openbaar belang	Altijd en overal in het voorzieningengebied van Enexis kunnen beschikken over energie, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene middelen	
Taakveld	Treasury	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ 3.704 miljoen
	31-12-2018	€ 3.804 miljoen
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 3.814 miljoen
	31-12-2018	Hiervan is geen reële inschatting te maken.
Geraamde resultaat	2018	€ 200 miljoen
Aandelen bezit	Nominaal € 1 per aandeel	Aantal: 206.779
Dividend gemeente	2017	€ 142.705
Dividend gemeente	2018	€ 142.705
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen		

Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland voor de aansluiting van ongeveer 2,7 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument & Markt.

De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening door adequate dienstverlening en netwerken en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen én excellent netbeheer uit te voeren.

Deze doelen worden gerealiseerd op basis van de volgende strategieën:

- Netwerk en dienstverlening tijdig gereed voor veranderingen in de energiewereld
- Betrouwbare energievoorziening
- Excellente dienstverlening: hoge klanttevredenheid en verlaging kosten
- Samen met lokale partners Nederlandse klimaatdoelen realiseren
- Innovatieve, schaalbare oplossingen om de energietransitie te versnellen

Financiële risico's

Enexis is financieel gezond. Enexis heeft de Standard & Poor's (S&P) rating A+ (stable outlook) en bij Moody's Aa3 (stable outlook).

De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde ad € 6,2 miljoen te moeten afwaarderen. Het risico voor de aandeelhouders is gering omdat Enexis opereert in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.

Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de 'Vordering op Enexis vennootschap' die loopt tot september 2019, levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.

Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gematigd met een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.

Op het programma Algemene middelen wordt het dividend verantwoord.

Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)

Algemeen		
Statutaire naam	Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)	
Vestigingsplaats	Assen	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Missie/doelstellingen/activiteiten	Het leveren van drinkwater aan de Drentse gemeenten.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen alle twaalf Drentse gemeenten om drinkwater te leveren aan ca. 450.000 inwoners van de twaalf Drentse gemeenten met 196.708 aansluitingen.	
Geraamde verandering in het belang	Nee	
Programma	Algemene middelen	
Taakveld	Treasury	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ 43 miljoen
	31-12-2018	€ 43 miljoen
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 130 miljoen
	31-12-2018	€ 130 miljoen
Geraamde resultaat	2017	-
Aandelen bezit	Nominaal € 50 per aandeel	Aantal: 73
Dividend gemeente	2017	-
Dividend gemeente	2018	€ 110
Ontwikkelingen		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	De jaarrekeningen van 2013 tot en met 2015 zullen niet worden goedgekeurd. Dit heeft te maken met de perikelen rondom de wateractiviteiten in Indonesië. Inmiddels is er al € 13 miljoen afgeboekt. Een groot onderzoek is gaande en de activiteiten in Indonesië worden zo snel mogelijk afgebouwd. Voor de rest is de WMD een gezond bedrijf.	

De WMD, gevestigd te Assen, levert drinkwater aan ca. 450.000 inwoners van de twaalf Drentse gemeenten met 196.708 aansluitingen. Het dividend wordt achteraf uitbetaald.

Op het programma Algemene middelen wordt het dividend verantwoord.

Stichtingen en verenigingen

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Belangenbehartiging van alle gemeenten bij andere overheden, gevestigd te Den Haag. Tweede Kamer, Kabinet en maatschappelijke organisaties zijn belangrijke gesprekspartners.

Dienstverlening: advisering aan alle leden over actuele ontwikkelingen (pro actief) en advisering aan individuele leden (op verzoek).

De platformfunctie wordt uitgeoefend via de VNG-commissies, provinciale afdelingen, congressen, studiedagen en ledenraadplegingen.

Met ingang van 2018 ontvangt de VNG geen gelden meer uit het gemeentefonds. De gemeenten ontvangen in vervolg de gelden en de VNG factureert de gemeenten. Voor de gemeente Midden-Drenthe gaat het hier om een bedrag van € 37.221.

De contributie aan de VNG wordt begroot op € 45.000. De bedragen worden begroot op het programma Algemene Middelen.

Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG)

De Vereniging Drentse Gemeenten (VDG), gevestigd te Emmen, behartigt de belangen van de twaalf Drentse gemeenten bij andere overheden.

Op het programma Algemene middelen is voor 2018 € 11.000 begroot als gemeentelijke bijdrage.

Overige verbonden partijen

Bedrijvencentrum Ossebroeken VOF

Algemeen		
Statutaire naam	Bedrijvencentrum Ossebroeken V.O.F.	
Vestigingsplaats	Beilen	
Rechtsvorm	Vennootschap onder firma	
Missie/doelstellingen/activiteiten	De vennootschap heeft ten doel: 1. het voor rekening van de vennoten exploiteren van het Bedrijvencentrum Ossebroeken, overeenkomstig het door de gemeenteraad van Midden-Drenthe bij besluit van 24 juni 1999 vastgestelde bestemmingsplan Ossebroeken en al hetgeen daartoe noodzakelijk en/of wenselijk wordt geacht, evenals de verkoop van grond/gronden in het bedrijvencentrum; 2. het verrichten van al hetgeen met vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.	
Openbaar belang	Samenwerkingsverband tussen de gemeente Midden-Drenthe en Exploitatiemaatschappij Bedrijventerrein Ossebroeken b.v.	
Geraamde verandering in het belang	De gemeente heeft in 2015 een lening verstrekt van € 350.000. Bij verkopen zal de opbrengst in eerste instantie aangewend worden om zo snel mogelijk deze lening af te lossen. Tot de totale aflossing ontvangt de gemeente jaarlijkse een rentevergoeding, conform de gemeentelijke renteomslag, over het restant van de lening.	
Programma	Werk en inkomen	
Taakveld	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	
Financieel		
Geraamd eigen vermogen	1-1-2018	€ -
	31-12-2018	€ -
Geraamd vreemd vermogen	1-1-2018	€ 250.000
	31-12-2018	€ 250.000
Geraamde resultaat	2018	-
Aantal nog te verkopen m²	1-1-2018	25.000 m2

De jaarlijkse netto-winst, welke zal worden vastgesteld naar goed koopmansgebruik, zal tussen de vennoten gelijkmatig worden verdeeld, terwijl ook een in enig boekjaar geleden verlies gelijkmatig door hen zal worden gedragen.		
Winst aandeel gemeente	2016	p.m.
Winst aandeel gemeente	2017	p.m.
<i>Ontwikkelingen</i>		
Beleidsvoornemens/ontwikkelingen	De formele looptijd is al verstreken. Alleen zijn alle gronden nog niet verkocht. De looptijd is derhalve verlengd.	
Risico's	Nihil. Naast het afwikkelen van het vreemd vermogen zijn er nauwelijks nog kosten.	

Op het programma Werk en Inkomen worden de (winst)uitkeringen verantwoord.

Grondbeleid

Nota Grondbeleid Midden-Drenthe 2016-2020

Op 27 oktober 2016 is de nota Grondbeleid Midden-Drenthe 2016-2020 vastgesteld door de gemeenteraad.

Grond is het fundament voor ontwikkeling van ruimtelijke plannen. Grondbeleid is altijd volop in beweging en er gebeurt veel in het ruimtelijke-fysieke domein. De afgelopen jaren is er veel veranderd maar de hoofddoelstelling van het grondbeleid verandert nagenoeg niet:

“Grondbeleid ondersteunt de ontwikkeling van de gemeente zowel in uitleggebieden als herontwikkeling in en van bestaande structuren”.

De missie is om direct dan wel indirect met inzet van financiële en juridische instrumenten bij te dragen aan een evenwichtige ontwikkeling van de gemeente Midden-Drenthe waarbij ruimte is voor doelgroepenbeleid.

Grondprijzenbeleid 2017

Op 3 april 2017 heeft de gemeenteraad de grondprijzen voor woningbouwkavels en bedrijventerreinen vastgesteld. De grondprijzen zijn niet aangepast. In vergelijking met omliggende gemeenten hanteert de gemeente Midden-Drenthe redelijke prijzen. Wel is een grondstaffel ingevoerd. Hoe groter de kavel hoe lager de gemiddelde grondwaarde per m². Deze manier om een prijs te vormen van een kavel is heel gebruikelijk bij ontwikkelaars, makelaars en de meeste omliggende gemeenten.

Ontwikkelingen

Uitgangspunt

Wij willen door middel van grondbeleid zorgen voor een gezonde bouwgrondexploitatie waarmee we inspelen op de markt, de doelstellingen van ruimtelijk beleid mogelijk maken, voldoen aan wet- en regelgeving en waarbij sprake is van een toekomstbestendig beleid.

Binnen de grondexploitatie hebben wij de afgelopen jaren al een aantal maatregelen genomen om de risico's te beheersen. Zo is er geen sprake meer van een winstverwachting en gebruiken we een dynamisch model. Hierbij worden de kosten en opbrengsten over de looptijd van het project verspreid in het jaar waarin verwacht wordt dat ze worden gemaakt dan wel ontvangen. Dat betekent concreet dat jaarlijks bekeken wordt of de looptijd in overeenstemming is met de huidige verwachtingen. Wanneer dit niet meer het geval is, worden de berekeningen aangepast. Indien nodig worden verwachte tekorten in elke afzonderlijke Bouwgrond In Exploitatie (BIE) via een voorziening afgedekt.

Wet- en regelgeving

Een belangrijk onderdeel voor de actualisatie van de bouwgrondexploitatie zijn de regels van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Voor de bouwgrondexploitaties worden notities uitgebracht waarin stellige uitspraken zijn opgenomen. Hieraan moeten wij ons houden. Een aantal stellige uitspraken zijn nieuw en hebben tot wijzigingen in onze werkwijze geleid:

- a. Het startpunt van een Bouwgrond In Exploitatie (BIE) is het raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief exploitatiebegroting. Tot dat moment kunnen er geen indirecte kosten aan een grondexploitatiecomplex worden toegeschreven. Directe kosten mogen onder bepaalde voorwaarden worden geactiveerd.
- b. Om de risico's die samenhangen met zeer langlopende projecten te beperken, mag de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar bedragen. Hier mag gemotiveerd van worden afgeweken, o.a. doordat er risicobeperkende beheersmaatregelen zijn genomen. Bij de vaststelling van de exploitatie van Lievingerveld is sprake van een langere looptijd. Lievingerveld is een nieuw concept. Op Lievingerveld ontstaat op een organische manier een nieuw buurtschap, waarbij duurzaamheid in de breedste zin een plaats krijgt. Dit vraagt meer van de toekomstige bewoners in de ontwikkeling van hun woning en de omgeving. Eén van de mogelijke beheersmaatregelen om risico's te voorkomen, is om tot het 10e jaar te rekenen met een indexering over de opbrengsten en in de jaren daarna niet meer.
- c. Vanaf 2016 is het niet meer toegestaan om toevoegingen te doen aan een voorziening voor bovenwijkse voorzieningen.
- d. De toegestane toe te rekenen rente aan BIE moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen. Het over het vreemd vermogen te hanteren rentepercentage wordt als volgt bepaald: het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2018 bedraagt deze 2,1%.

Vennootschapsbelasting

Sinds 1 januari 2016 valt de gemeente onder de vennootschapsbelasting. Dit houdt in dat een fiscaal resultaat bepaald moet worden. Over de gerealiseerde winst moet vennootschapsbelasting betaald worden.

Hierbij nemen wij in acht dat de BBV-regels per definitie niet gelijk zijn aan de fiscale regels.

Risico's

Het BBV heeft als spelregel opgenomen dat de gronden gesplitst moeten worden in BIE-complexen en nog niet in exploitatie genomen gronden. Voor de BIE-complexen heeft de raad een exploitatieplan vastgesteld en vallen onder de rubriek Voorraad gronden. Dit geldt niet meer voor de niet in exploitatie gronden. Deze gronden vallen nu onder de rubriek Materiële vaste activa.

De BIE-complexen hebben te maken met o.a. de volgende risico's: rente, kostenstijgingen en vertraging in de verkoop van de kavels. Dit kan leiden tot een lager eindresultaat maar hoeft niet meteen tot een verlies te leiden. Bij de complexen waar al een voorziening is ingesteld, of het resultaat nagenoeg '0' is, leidt dit tot een direct financieel risico.

In de jaarlijkse herzieningen van de grondexploitatie van de lopende BIE's wordt al een paar jaar geconstateerd dat de geplande verkopen (ca. 12 kavels per jaar in de hele gemeente) niet gehaald worden. Daarom is bij de vaststelling van de nota Grondbeleid besloten om meer in te zetten op verkoopstimulerende maatregelen: een communicatieplan voor de kavels en meer keuzevrijheid voor de kopers door de fasering los te laten. In 2017 merken we dat de vraag naar woningbouw kavels aantrekt, met name in Hooghalen.

De boekwaarde van de niet in exploitatie gronden mag niet hoger zijn dan de marktwaarde. Voor de nog bestaande Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) heeft het BBV een uitzondering gemaakt. Deze gronden mogen tegen de huidige boekwaarde worden overgeheveld, mits de gronden voor 1 januari 2020 in exploitatie worden genomen. Zijn de gronden op 31-12-2019 niet in exploitatie genomen, dan moeten de gronden op dat moment tegen de marktwaarde worden gewaardeerd. Dit kan maximaal een risico vormen van ca. € 3,8 miljoen. Dit is het verschil tussen de huidige boekwaarde en marktwaarde van de betreffende gronden.

Planning

In de nota Grondbeleid 2016-2020 is de volgende planning opgenomen:

Complex	Exploitatie vaststellen in:
Ossebroeken fase II	4e kwartaal 2017
Hoofdstraat 34	2e kwartaal 2018
Lieving	3e kwartaal 2019
Leemdijk Noord	3e kwartaal 2019

De planning is dat deze gronden voor 2020 in exploitatie worden genomen. Als blijkt dat deze verwachting moet worden bijgesteld, dan worden er op dat moment maatregelen genomen. Gemaakte kosten die niet direct leiden tot toename van de marktwaarde (bijvoorbeeld rente- en apparaatskosten) komen ten lasten van de algemene middelen. Deze kosten hebben wij al meegenomen in de lopende exploitatie. Hierin lopen wij geen risico meer.

Tot slot is er in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing een risicoprofiel opgenomen voor zowel de BIE- als de oude NIEGG-gronden.

Verlies en winstneming

Verliezen worden genomen als uit de geactualiseerde dynamische kostprijsberekening blijkt dat een plan geen positief eindresultaat verwacht.

Winst wordt pas genomen als ze daadwerkelijk gerealiseerd is. Tussentijds kan winst genomen worden. Bij bedrijventerreinen moet dan 50% van de te verkopen m² verkocht te zijn, wil er resultaat naar evenredigheid genomen kunnen worden. Bij woningbouw geldt hiervoor dat 35% van de te verkopen m² verkocht moet zijn. Zoals aangegeven in de nota Bouwgrondexploitatie 2015 worden positieve resultaten of winstnemingen toegevoegd aan het weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie.

Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie en voorzieningen

Sinds 2013 beschikt de gemeente over een voorziening bouwgrond. Hierdoor is de omvang van de reserve weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie in de nieuwe nota Reserves en voorzieningen gesteld op een bovengrens van € 750.000. Aanvullend hierop is bij de vaststelling van de nota Bouwgrondexploitatie 2015 besloten om alle toekomstige positieve resultaten of tussentijdse winstnemingen toe te voegen aan het weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie. De bovengrens van € 750.000 wordt losgelaten. Hiermee wordt ingespeeld om de mogelijke risico's die de gemeente kan lopen bij het niet voor 2020 in exploitatie nemen van een van de gronden Lieving, Ossebroeken fase 2, Leemdijk Noord en Hoofdstraat 34.

Hiernaast is er een voorziening bouwgrond voor het afdekken van de verwachte toekomstige risico's. Deze voorziening is op 31 december 2016 als volgt opgebouwd:

Complex	Voorziening
WONINGBOUW	
97124 Wijster	€ 1.405
97134 Zwiggelte uitbreiding	€ 37.432
97181 Inbreiding Bovensmilde	€ 121.994
97183 Witteveen	€ 38.096
BEDRIJVENTERREINEN	
97161 Bt Nieuw Balinge	- € 37.621
Saldo van de voorziening bouwgrond	€ 236.548

Jaarlijks wordt bij de actualisatie van de exploitatieopzetten getoetst of het saldo van de voorziening toereikend is om de verwachte risico's als totaal af te dekken.

Binnen de overige BIE's is een positief resultaat aanwezig van circa € 3 miljoen.

Complex	Resultaat
WONINGBOUW	
97122 Oranje	€ 77.079
97127 Brootacker II Hooghalen	€ 1.334.565
97128 Hijken	€ 449.451

Complex	Resultaat
97133 Nieuw-Balinge uitbreiding fase 1	€ 75.943
97142 Drijber fase 2	€ 70.490
97169 Hoogersmilde uitbreiding	€ 396.536
97186 Lievingerveld	p.m.
BEDRIJVENTERREINEN	
97162 Bt Dambroeken	€ 42.048
97129 Bt Leemdijk West	€ 447.110
97168 Eursinge	€ 105.227
Aanwezig resultaat	€ 3.028.449

Financiële positie

Met ingang van 1 januari 2016 zijn alleen de boekwaarden van de BIE (Bouwgrond In Exploitatie) nog onderdeel van de totale bouwgrondexploitatie van Midden-Drenthe. Op grond van de regels van het BBV zijn de gegevens van de bouwgrond geactualiseerd. De totale boekwaarde van de BIE-complexen (inclusief de toevoeging van het complex Beilen Oost gedurende het boekjaar 2016) is ca. € 9,7 mln.

De overige gronden vallen nu onder de Materiële Vaste Activa (MVA) en zijn onder te verdelen in twee categorieën:

1. Gronden en terreinen: gronden die een vaste bestemming hebben en geen onderdeel zijn van een transformatieproces
> Leemdijk Noord, Verlengde Havenstraat Beilen en Verspreide percelen
2. Strategische gronden: overige gronden zonder vaste bestemming die geen onderdeel zijn van een transformatieproces
> Lieving, Ossebroeken 2, Hoofdstraat 34, Nieuw Balinge 2, OBS De Lindelaar, CBS De Wegwijzer (wordt in 2016 nog overgedragen aan Woonservice)

De op 1 januari 2016 nog niet in exploitatie genomen gronden (de NIEGG's) nemen een aparte positie in binnen de begroting. Formeel horen ze niet meer bij de bouwgrondexploitatie. Maar omdat er een overgangsregeling geldt voor gronden die van NIEGG naar MVA gaan, blijft er voor deze gronden een verbinding met de bouwgrondexploitatie. Dit houdt in dat de gronden tot 2020 voor de huidige boekwaarde mogen worden gewaardeerd, met als doel de gronden in deze zelfde periode in ontwikkeling te nemen. Als ze met ingang van 2020 nog niet in ontwikkeling zijn genomen dan zijn deze gronden niet meer verbonden met de bouwgrondexploitatie. Ze worden dan tot de marktwaarde afgewaardeerd.

Meerjarig verloop boekwaarden BIE's

In onderstaande tabel wordt de verwachte boekwaarde tot en met 2021 van de BIE-complexen aangegeven. De basis hiervoor zijn de dynamische grondexploitatiebegrotingen.

In de tabel is rekening gehouden met de genomen besluiten zoals die verwerkt zijn in de jaarrekening 2016.

Verwachte boekwaarde (bedragen x € 1.000)

Stand per 1 januari	2017	2018	2019	2020	2021
BIE:					
- woningbouw	9.196	8.980	8.185	7.203	6.438
- bedrijventerrein	673	590	325	268	-55
Totaal	9.869	9.570	8.510	7.471	6.383

Subsidies

Midden-Drenthe hanteert een regisserende rol in haar subsidiebeleid (Algemene subsidieverordening gemeente Midden-Drenthe 2012). De doelstelling van het subsidiebeleid is een efficiënte inzet van de middelen in relatie tot het realiseren van de gemeentelijke beleidsdoelen. Uit oogpunt van deregulering is hierbij gekozen voor eenvoudige regelgeving.

In de begroting 2018 is afgerond voor € 3.575.000 aan subsidies begroot.

Subsidies 2018

Omschrijving	Werkelijk 2016	Begroting 2017 incl. bijstellingen	Begroting 2018
zelfbeheer dorpenoverleg	17.304	17.500	17.500
zelfbeheer grote projecten dorpenoverleg	25.561	20.421	20.421
Integraal Kindcentrum	0	0	373.455
bijdrage kosten Buurtacademie	47.972	47.972	22.972
bijdrage Prov. Bibliotheekcentrale Assen	541.821	551.466	570.304
bijdrage ICO / cultuuronderwijs scholen	99.917	100.000	100.000
subsidie wereldwinkel Westerbork	2.982	2.982	2.982
subsidie Stichting Zomeractiviteiten Westerbork	4.334	4.334	4.334
subsidie Stichting Beleef Beilen	1.905	1.905	1.905
subsidie Culturele Raad Smilde	2.070	2.070	2.070
bijdrage Wende avond	1.000	0	0
subsidie culturele activiteiten	5.167	5.497	5.497
subsidie Stichting Kunst4daagse	2.600	2.600	2.600
subsidie Stichting Podia	3.500	3.500	3.500
subsidie Huus van de Taol	1.125	1.125	1.125
subsidieëring cultuurprojecten	0	35.000	35.000
jeugdcultuurfonds	0	2.000	2.000
subsidie muziekverenigingen	18.947	21.395	21.609
subsidie zangverenigingen	681	911	911
subsidie Stichting Openluchtspel Westerbork	641	641	641
korpsen en korengala	3.715	3.715	3.715
subsidie Herinneringscentrum Kamp Westerbork	2.042	2.042	2.042
subsidie Museum van papierknipkunst	5.850	5.850	5.850
subsidie Stichting AMW Noordermaat	285.496	290.807	295.227
bijdrage Bureau Slachtofferhulp	4.793	4.842	4.842
subsidie Tel. hulpdienst 'Tegen haar wil'	2.846	2.880	2.880

bijdrage t.b.v. aanpak huiselijk geweld	31.476	15.333	15.333
Stichting Welzijnswerk Midden-Drenthe	1.546.450	1.537.181	1.601.028
uitvoering vrijwilligersbeleid	32.000	1.500	1.500
Stichting Vluchtelingenwerk	72.915	86.625	61.681
bijdrage Zuid-Molukse gemeenschap Bovensmilde	4.073	4.073	4.073
overig sociaal cultureel werk		39.973	41.045
subsidie Stichting Welzijn Doven	800	800	800
Koningsdag	973	2.700	2.700
bijdrage busdiensten	1.226	1.103	1.103
subsidie eenmalige activiteiten	1.147	1.495	1.495
vandalismepreventie oud en nieuw	0	400	400
subsidie Stichting Adviesraad Minimabeleid	2.942	2.942	2.942
subsidie Stichting Gehandicapten platform	475	600	600
subsidie scouting	1.367	1.500	1.500
subsidie schaapskuddes	10.723	10.739	10.739
bijdrage Meldpunt discriminatie Drenthe		9.050	8.500
bijdrage Stichting Paardrijden Gehandicapten	2.858	2.858	2.858
subsidie 3VO afd. Midden-Drenthe	0	0	0
subsidie Drempelteam ouderen veiliger op weg	851	851	851
bijdrage Veteranendag	1.874	1.881	1.881
subsidie Stichting Peuterspeelzalen Midden-Drenthe	238.139	242.044	0
PRAT loonkosten/activiteiten	37.915	0	0
subsidie Verslavingszorg Noord Nederland	4.793	4.842	4.842
Stichting Voedselbank	3.600	5.100	3.600
sociaal raadvrouw	92.542	94.597	95.285
subsidie sociaal raadvrouw	0	1.673	3.375
bijdrage Humanitas thuisadministratie	0	1.500	1.500
Mantelzorg en vrijwillige ondersteuning	81.234	82.696	84.648
subsidie WMO raad	6.750	6.750	6.750
subsidie schoolsportdagen	920	1.853	1.853
subsidie gemeentelijke sportverenigingen	44.630	47.439	44.239
incidentele subsidie sportactiviteiten	3.252	3.050	3.050
subsidie Stichting Het Drents Landschap	45	45	45
recreatief toer. platform	8.325	0	0

ontwikkeling TIP	43.345	47.273	45.543
bijdrage SBB fietspad Hooghalen/Smilde	0	150	150
bijdrage onderhoud speelvoorzieningen aan buurtverenigingen	13.415	13.000	13.000
startbijdrage inrichting nieuw speelterrein	1.135	1.200	1.200
bijdrage Rode Kruis	1.992	1.955	1.955
	3.376.451	3.408.226	3.575.446

Toelichting

De stijging van 2018 ten opzichte van 2017 wordt veroorzaakt door de jaarlijkse aanpassing aan de indexering uit de meicirculaire of op grond van begrotingsinstructies voor de indexering van de loon- en prijsstijgingen.

Transities

Per 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de taken die voortvloeien uit de Participatiewet, de Jeugdwet en de (nieuwe) Wet maatschappelijke ondersteuning. Deze taken zijn – inclusief een gekort budget – overgeheveld vanuit het Rijk (Transities / decentralisatie). Deze paragraaf beoogt meer inzicht te verschaffen in de financiën rondom de 3 transities.

De (beleids)inhoudelijke informatie over deze taken staat opgenomen in de volgende taakvelden:

- Inkomensregelingen (Wtcg)
- Begeleide participatie
- Arbeidsparticipatie
- Wijkteams
- Maatwerkdienstverlening 18-
- Geëscaleerde zorg 18-
- Maatwerkvoorzieningen (wmo)
- Maatwerkdienstverlening 18+
- Volksgezondheid

Beleid

Rijksbudgetten

De rijksbudgetten voor de uitvoering van de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet worden beschikbaar gesteld via de algemene uitkering (integratie-uitkering). Tussen het Rijk en de VNG zijn afspraken gemaakt over de stabiliteit van de rijksbijdragen. De regels in de Financiële verhoudingswet en de afspraken in de Code interbestuurlijke verhoudingen zijn van toepassing, wat inhoudt dat alleen als er taken voor gemeenten wegvallen of bij komen, financiële afspraken volgen met het Rijk.

Een gemeente mag in principe zelf bepalen waaraan zij een integratie-uitkering besteedt. Wel houdt het Rijk inzicht en toezicht op de besteding van de middelen (bestedingstoets). Gemeenten zijn namelijk verplicht de inkomsten en uitgaven voor de verschillende beleidsterreinen ter beschikking te stellen van het Rijk. De rechtmatigheid van de besteding van het transitiebudget wordt gewaarborgd door de accountantscontrole.

Gemeentelijk beleid

In de begroting 2015 heeft de gemeenteraad een aantal uitgangspunten voor de financiën van het sociaal domein geformuleerd. Dit vanuit de verwachting dat we deze bestuursperiode nodig hebben om voldoende ervaring op te doen om de structurele inkomsten en uitgaven goed in beeld en in balans te krijgen.

Samengevat heeft de raad:

- zich uitgesproken voor een ruime benadering van de transities – onder bijvoorbeeld jeugdzorg verstaan we alle jeugdzorgtaken en niet alleen de nieuwe jeugdzorgtaken
- waarbij de rijksbudgetten in beginsel taakstellend zijn (budgettair neutraal)
- en waarbij de eerste jaren een beroep op de Conjunctuurreserve niet uitgesloten wordt

Aanvullend heeft de raad in de begroting 2016 het taakstellende karakter van de rijksbudgetten verder genuanceerd. Dat heeft er toe geleid dat er in de begroting een structureel bedrag uit de algemene middelen beschikbaar blijft voor de taken die onder de transities worden geschaard.

Financiën

Omvang rijksbijdrage

De meicirculaire 2017 bevat op het moment van het opstellen van deze begroting de meest recente informatie over de rijksbudgetten. In onderstaande tabellen staan per transitie de rijksbijdragen uit de meicirculaire voor de periode 2017 - 2022 opgenomen en het saldo ten opzichte van de decembercirculaire 2016.

Budgetten 2017-2022 (bron: meicirculaire 2017)

Transities	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wmo begeleiding	4.518.283	4.568.951	4.517.280	4.537.253	4.529.862	4.522.625
Jeugdzorg	6.514.103	6.643.882	6.647.530	6.700.416	6.734.083	6.734.081
Participatie	684.429	750.120	778.854	801.183	858.242	884.045
Totaal transities	11.716.815	11.962.953	11.943.663	12.038.851	12.122.187	12.140.752
Overig:						
Wmo huishoudelijke hulp	2.613.523	2.641.772	2.641.772	2.663.908	2.772.483	2.772.483
Totaal	14.330.338	14.604.725	14.585.435	14.702.759	14.894.670	14.913.235

Saldo dec '16 - mei '17

Transities	2017	2018	2019	2020	2021
Wmo begeleiding	140.406	259.594	259.371	289.731	289.701
Jeugdzorg	97.461	268.362	268.362	310.564	309.032
Participatie	14.378	24.204	24.361	24.481	24.603
Totaal transities	254.262	554.178	554.112	626.795	625.357
Overig:					
Wmo huishoudelijke hulp	45.681	73.930	73.930	74.121	75.063
Totaal	299.943	628.108	628.042	700.916	700.420

In 2017 is sprake van een toename van het beschikbare transitiebudget van afgerond € 300.000. In de jaren daarna loopt dit op tot € 700.000. Het hogere transitiebudget vloeit voor een groot deel voort uit indexering (loon- en prijsstijging). De rijksbijdragen en de uitgaven zijn budgetneutraal in de begroting opgenomen. Dit betekent dat er uit het rijksbudget geen uitgaven aan niet-transitietaken worden bekostigd.

In de tabel staat voor Participatie alleen de rijksbijdrage opgenomen die wij ontvangen voor de uitvoering van de klassieke re-integratietaken.

De systematiek van de verdeling van het Wsw-budget is gewijzigd. Het uitgangspunt voor de verdeling is de gemeente waar een Wsw-er een dienstverband heeft in plaats van de woonplaats. In ons geval is dit de gemeente waar de GR Alescon statutair gevestigd is: Hoogeveen. In 2017 ontvangt de gemeente Hoogeveen de rijksbijdrage van de in de GR Alescon deelnemende gemeenten. Deze rijksbijdrage wordt doorgesluisd naar Alescon.

Geen onttrekking Conjunctuurreserve

In het uitgangspuntendocument voor de transities heeft de raad uitgesproken dat hij de transities in beginsel budgetneutraal, dus binnen de beschikbare rijksbudgetten, wil uitvoeren. De mogelijkheid tot het inzetten van incidentele of structurele eigen middelen is daarbij niet uitgesloten.

De begroting 2018 is sluitend. Er is daarom geen onttrekking aan de Conjunctuurreserve begroot.

Financiële begroting

Samenvatting financiële begroting

Het betreft een sluitende begroting met budgetruimte voor de uitvoering van diverse programma's en speerpunten van beleid.

De financiële en vermogenspositie van het begrotingsjaar en van de drie daarop volgende jaren vloeien voort uit een samenhang van bestaande en nieuwe activiteiten, van de mogelijkheden deze te kunnen bekostigen en om risico's op te kunnen vangen.

Het stellen van kaders, de structurele dan wel incidentele aard van de baten en lasten, de reservepositie, de financieringsstructuur en de belastingen zijn beeldbepalende elementen voor een gezonde financiële positie.

Samenvatting (bedragen x € 1.000)

a. Begrotingspositie 2018					
Onvoorziene baten en lasten (vast bedrag)					25
Structurele budgetruimte					250
Incidentele budgetruimte					186
Totale bestedingsruimte					461
b. Financiële uitkomst 2019-2020-2021					
De meerjarige bestedingsruimte bedraagt in:					
2019				250	
2020				500	
2021				750	
c. Reservepositie 1 januari 2017					
Algemene reserves					3.822
Bestemmingsreserves					26.301
Voorzieningen					3.011
Totaal reserves en voorzieningen					33.133
d. Structurele weerstandscapaciteit					3.767
e. Financieringsstructuur (1-1-2018)					
Boekwaarde investeringen					95.732
Reserves/Voorzieningen				33.133	
Geldleningen en waarborgsommen				35.944	
					69.077
Financieringstekort					26.655
f. Rekeningresultaat					
	2014	2015	2016		
	€ 1.746	€ 2.845	€ 3.939		

Kaders begroting

De basis voor de begroting 2018 is gelegd in de raadsvergadering van 6 juli 2017. Op dat moment is de Perspectiefnota 2018 met daarin de financieel-technische uitgangspunten voor de begroting vastgesteld.

Beleidskader

Om als gemeentebestuur in te kunnen spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen beschikt het over financiële ruimte voor nieuwe uitgaven. In de begroting 2018 is € 250.000 opgenomen voor nieuw structureel beleid.

Uitgangspunten begroting 2018 tot en met 2021

De begroting 2017 inclusief mutaties voorjaarsnota vormt de basis.

Ontwikkelingen lasten (stijgingspercentage)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Effecten salarissen:				
Loonontwikkeling	2,00%	2,50%	2,50%	2,50%
Sociale lasten werkgever	1,00%	0,50%	0,50%	0,50%
Uitgangspunt voor de toe te passen rentepercentages:				
Aantrekken lang geld	1,50%	1,75%	2,00%	2,25%
Aantrekken kort geld	0,00%	0,50%	0,75%	1,00%
Bespaarde rente	2,54%	3,27%	3,56%	3,69%
Rente nieuwe investeringen	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
Rente bouwgrond	1,63%	2,18%	2,35%	2,42%
Renteomslag	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
Gemeenschappelijke regelingen*				
Gemiddelde jaarlijkse verhoging	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

*) Als de gemeenschappelijke regeling zelf met een meerjarenbegroting komt, dan wordt deze aangehouden.

De verwachte prijsontwikkeling van de niet direct te beïnvloeden tarieven van derden worden opgenomen.

Dit betreft onder andere: meerjarige contracten, vervangingsinvesteringen, onderhoud gebouwen, materieel, elektriciteit, gas, water, olie, benzine, premies voor verzekeringen, waterschapslasten en belastingen en heffingen.

Ontwikkelingen baten (stijgingspercentage)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Gemeentelijke belastingen				
- onroerende zaakbelasting	1,50%	2,00%	2,00%	2,00%
- forensenbelasting	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
- toeristenbelasting ¹				
- afvalstoffenheffing ²				
- rioolheffing ³				

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Omgevingsvergunningen ⁴				
Overige belastingen en leges	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

¹ De toeristenbelasting wordt berekend door het aantal overnachtingen keer het tarief.

² Het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op volledige kostendekking inclusief het verdisconteren van de kwijtschelding.

³ Het kostendekkend tarief van de rioolheffing wordt vastgesteld vanuit het Watertakenplan inclusief het verdisconteren van de kwijtschelding

⁴ De leges voor de omgevingsvergunningen zijn kostendekkend.

Incidentele baten en lasten

Programma	Incidentele baten en lasten	2018		2019		2020		2021	
		lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
	<i>Exploitatie:</i>								
Burger en Bestuur	Verkiezingen	40.000		80.000		-		40.000	
Werk en inkomen	Middenveldtentoonstelling	22.000		22.000		-			
Onderwijs en Jeugd	Inzet personeel jeugdzorg	47.000		47.000		47.000		47.000	
Bouwen, wonen en milieu	Duurzaam op eigen kracht	30.000							
Openbare Ruimte	Bijdrage Vitaal Platteland	50.000							
	Bijdrage Provincie Vitaal Platteland		50.000						
	Verwerken baggerspecie	25.000		30.400					
	Groenplan Beilen en Westerbok	75.000		75.000		-			
	Belevings- en wandelpad Hultinge en Lijsterlaan Beilen	25.000							
	Verharding paden begraafplaats Hijken en Hooghalen	45.000							
Vrije tijd	Bijdrage beheer en onderhoud recreatieve / toeristische voorzieningen van Staatsbosbeheer								

Programma	Incidentele baten en lasten	2018		2019		2020		2021	
		lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
	Bijdrage Leader Zuid-West Drenthe tot en met 2020	20.000		20.000		20.000			
	Duurzaamheid buitensportaccommodaties	15.000							
	Culturele gemeente van Drenthe	150.000							
Zorg en Welzijn	Mooi op eigen kracht	30.000							
Algemene middelen	Onderuitputting bested.plan tbv incidenteel	-660.516		-772.230		-			
	Personeelsconsulent	87.273		87.273		80.000			
	<i>Mutaties in de reserves:</i>								
Onderwijs en Jeugd	Reserve BDU/CJG tbv inzet personeel jeugdzorg		47.000		47.000		47.000		47.000
Bouwen, wonen en milieu	Reserve Woon- en leefomgeving tbv Duurzaam op eigen kracht		30.000						
Vrije tijd	Reserve Woon- en leefomgeving tbv bijdrage Leader Zuid-West Drenthe		20.000		20.000		20.000		
	Reserve Woon- en leefomgeving tbv duurzaamheid buitensportaccommodaties		15.000						

Programma	Incidentele baten en lasten	2018		2019		2020		2021	
		lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
	Reserve Woon- en leefomgeving tbv Culturele gemeente van Drenthe		150.000						
Openbare Ruimte	Reserve Openbare ruimte tbv verwerken bagger		25.000		30.400				
	Reserve Openbare ruimte tbv het Groenplan		75.000		75.000				
	Reserve Openbare ruimte tbv belevings- en wandelpad		25.000						
	Reserve Openbare ruimte tbv verharding paden begraafplaats		45.000						
Wmo	Reserve Woon- en leefomgeving tbv scholing en vervoer vrijwilligers		-		-		-		
Zorg en Welzijn	Reserve Woon- en leefomgeving tbv het project Mooi op eigen kracht		30.000						
Algemene middelen	Conjunctuurreserve tbv personeelsconsulent		87.273		87.273		80.000		
	Reserve Dekking kapitaallasten	660.516		772.230					
	Reserve Woon- en leefomgeving tbv incidentele onderuitputting begroting	-		-		-			

Programma	Incidentele baten en lasten	2018		2019		2020		2021	
		lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
	mutaties reserves	660.516	549.273	772.230	259.673	0	147.000	0	47.000
	overige incidentele lasten of baten	757	50.000	-410.557	0	147.000	0	87.000	0
	Totaal	661.273	599.273	361.673	259.673	147.000	147.000	87.000	47.000

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Voor een goed inzicht van de in de begroting 2018 opgenomen arbeidskosten gerelateerde verplichtingen is in onderstaande tabel het totaaloverzicht van deze kosten opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Soort verplichting	Voorziening	Exploitatielast
medewerkers boven formatief		0
Uitkering ex bestuurders	157	47
Wachtgeld ambtenaren		34
Outplacement		12
Voorziening APPA	57	
APPA-verzekering		100
Voorziening voormalig personeel	8	
Totaal	222	193

Overzichten

In onderstaande tabellen staan na de geprognoseerde balans, de boekwaarden van de investeringen, de stand van de geldleningen en de stand van de reserves en voorzieningen per 31 december 2017.

Balans

Als gevolg van de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording gemeenten (BBV) van 5 maart 2016 bevat de meerjarenraming, naast een raming van de financiële gevolgen voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar en de baten en lasten van het bestaande en nieuwe beleid in de programma's voor die jaren, ook een geprognosticeerde begin- en eindbalans.

Door het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte.

Geprognosticeerde balans per 31-12

ACTIVA						
(in duizenden euro's)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Vaste activa:						
<i>Immateriële vaste activa</i>						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	16	11	7	2	0	0
<i>Materiële vaste activa</i>						
Investeringen met een economisch nut	37.809	45.840	42.882	41.052	39.382	37.782
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	19.798	21.368	21.675	21.053	20.413	19.758
Investeringen met een maatschappelijk nut	6.811	7.567	10.690	9.890	9.090	8.305
<i>Financiële vaste activa</i>						

ACTIVA						
(in duizenden euro's)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Woningcorporaties	1.768	1.685	1.597	1.506	1.410	1.309
Deelnemingen	144	144	144	144	144	144
Overige langlopende leningen	2.393	2.332	5.230	4.529	4.311	4.093
Totaal vaste activa	68.739	78.947	82.225	78.176	74.750	71.391
Flottende activa:						
Voorraden						
Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie	9.765	7.317	10.262	10.262	10.262	10.262
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar						
Vorderingen op openbare lichamen	6.227	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	2.496	0	0	0	0	0
Overige vorderingen	2.729	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Liquide middelen						
Banksaldi	604	580	580	580	580	580
Overlopende activa						
Vooruitbetaalde bedragen ten laste van volgende begrotingsjaren	17	-	-	-	-	-
Totaal vlottende activa	21.838	9.897	12.842	12.842	12.842	12.842
Totaal activa	90.577	88.844	95.067	91.018	87.592	84.233

Toelichting op de materiële vaste activa

Meerjarig nemen de investeringen af, omdat we geen meerjaren investeringsprogramma hebben en dus alleen wordt afgeschreven. De jaarlijkse afschrijvingen variëren tussen de € 3 en € 4 miljoen.

Toelichting op de financiële vaste activa

Er is rekening gehouden met een financiering van het initiatief om breedband/glasvezel aan te leggen in de buitengebieden voor € 2,75 miljoen.

Toelichting op de vlottende activa, voorraden onderhanden werk, bouwgrond in exploitatie

De bedragen zijn overeenkomstig het verloop in de meerjarenbegroting bouwgrondexploitatie.

Als gevolg van wijzigingen in de regelgeving (BBV) is in 2016 de onderverdeling in de bouwgrond gewijzigd. De niet in exploitatie genomen gronden zijn strategische gronden geworden en vallen onder de investeringen met economisch nut. De in exploitatie genomen gronden (IEGG's) zijn bouwgronden in exploitatie (BIE's) geworden.

PASSIVA						
(in duizenden euro's)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Vaste passiva:						
Eigen vermogen						
Reserves						
Algemene reserve	3.822	3.767	4.071	3.750	3.750	3.750
Bestemmingsreserves	24.858	22.850	26.787	27.814	28.122	28.875
Het gerealiseerde resultaat	3.939	-	-	-	-	-
Voorzieningen	2.975	2.302	4.678	5.623	6.530	7.454
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer						
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	39.285	49.319	48.924	43.224	38.583	33.547
Waarborgsommen	7	6	7	7	7	7
Totaal vaste passiva	74.886	78.244	84.467	80.418	76.992	73.633

PASSIVA						
(in duizenden euro's)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Vlottende passiva:						
<i>Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>						
Overige kasgeldleningen	8.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Overige schulden	7.540	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Overlopende passiva						
De van EU, Rijk en provincie ontvangen voorschotbedragen	105	500	500	500	500	500
Overige vooruit ontvangen bedragen	45	100	100	100	100	100
Totaal vlottende passiva	15.690	10.600	10.600	10.600	10.600	10.600
Totaal passiva	90.577	88.844	95.067	91.018	87.592	84.233

Toelichting op de voorzieningen

De toename in de loop van de jaren is een gevolg van toevoegingen aan de voorziening riolering.

Toelichting op de vaste schulden

De eerste jaren lopen de vaste schulden op als gevolg van lopende investeringen. Later neemt dit weer af.

Investerings

Boekwaarden investeringen (Bedragen x € 1.000)	1-1-2018	31-12-2018
Vaste activa:		
Immateriële vaste activa	11	7
Activa in eigendom van derden	11	7
Materiële vaste activa	74.775	75.247
Investerings met een economisch nut	45.840	42.882
Investerings met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	21.368	21.675
Investerings met een maatschappelijk nut	7.567	10.690
Financiële vaste activa	4.161	6.971
Deelnemingen	144	144
Leningen aan woningbouwcorporaties	1.685	1.597
Overige langlopende geldleningen	2.332	5.230
Voorraden	7.317	10.262
Onderhanden werk, bouwgronden in exploitatie	7.317	10.262
Totaal	92.308	89.883

Geldleningen en waarborgsommen

Geldleningen (Bedragen x € 1.000)	
Stand per 1-1-2018	35.937
Bij: op te nemen 2018	0
Af: aflossingen 2018	3.352
Stand per 31-12-2018	32.585

Waarborgsommen	
Stand per 1-1-2018	7
Bij: op te nemen 2018	0
Af: aflossingen 2018	0
Stand per 31-12-2018	7

Reserves en voorzieningen

Omschrijving	Saldo op 1 januari 2018	Vermeerderingen		Verminderen (zoals beschikkingen en bijdragen)	Saldo op 31 december 2018
		Bijboeking van rente	Overige		
Algemene reserves:					
Algemeen Weerstandsvermogen	3.017.095				3.017.095
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	804.616				804.616
Rekeningresultaat					-
Totaal algemene reserves	3.821.711	0	0	0	3.821.711
Bestemmingsreserves:					
Egalisatiereserves:					
Egalisatie tarief afvalstoffenheffing	317.215			163.300	153.915
Totaal egalisatiereserves	317.215	0	0	163.300	153.915
Overige bestemmingsreserves:					
Openbare Ruimte	7.291.535			6.833.000	458.535
Woon- en Leefomgeving	3.011.517			350.000	2.661.517
Openbare Verlichting	326				326
Dienstverleningsprogramma	184.291				184.291
Jeugdgezondheidszorg BDU CJG	440.954			47.000	393.954
Gezondheidszorg vm gemeente Beilen	44.940	1.514			46.454
Conjunctuurreserve (C-reserve)	9.392.185			937.273	8.454.912
Waterplan	95.000				95.000
Alg. reserve Breedband	2.750.070		72.050		2.822.120
Reserve dekking kapitaallasten	1.173.132		7.652.516	139.667	8.685.981
Lokaal onderwijsbeleid	99.496				99.496
Onderhoud gebouwen	392.509			23.336	369.173
Reserve riolering	147.524				147.524
Vervangingsinvesteringen	991.520		660.590	492.253	1.159.857
Personeel/organisatiestructuur	50.247				50.247
Totaal overige bestemmingsreserves	26.065.247	1.514	8.385.156	8.822.529	25.629.388
Voorzieningen					
Voorziening APPA-pensioenen	1.105.709			56.680	1.049.029
Voorziening voormalig personeel	69.747			8.250	61.497
Voorziening vervanging riolering	796.205		870.814		1.667.019
Voorziening riolering	1.321.940				1.321.940
Voorziening APPA-wachtgelden	513.248			157.780	355.468
Totaal voorzieningen	3.806.850	0	870.814	222.710	4.454.954
TOTAAL-GENERAAL	34.011.022	1.514	9.255.970	9.208.539	34.059.967

Financieringsstructuur

Financieringsstructuur per 1-1-2018 (bedragen x € 1.000)	Bedrag	Bedrag
Boekwaarde investeringen		95.732
Reserves en voorzieningen	33.133	
Geldleningen en waarborgsommen	35.944	
		69.077
Financieringstekort		26.655

EMU saldo / Wet hof

Omschrijving	2017	2018	2019
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2017, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2018	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2018
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	328	386	42
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.516	3.498	3.257
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	29	2.376	945
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	890	3.405	
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen			
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11 Verkoop van effecten:	☐ ja ☒ nee ☐ ja ☒ nee ☐ ja ☒ nee		
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)			
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Berekend EMU-saldo	2.983	2.855	4.244

Uitgangspunten meerjarenraming

Uitgangspunten begroting 2018 tot en met 2021

De begroting 2017 inclusief mutaties voorjaarsnota vormt de basis.

Ontwikkelingen lasten (stijgingspercentage)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Effecten salarissen:				
Loonontwikkeling	2,00%	2,50%	2,50%	2,50%
Sociale lasten werkgever	1,00%	0,50%	0,50%	0,50%
Uitgangspunt voor de toe te passen rentepercentages:				
Aantrekken lang geld	1,50%	1,75%	2,00%	2,25%
Aantrekken kort geld	0,00%	0,50%	0,75%	1,00%
Bespaarde rente	2,54%	3,27%	3,56%	3,69%
Rente nieuwe investeringen	3,50%	3,50%	3,50%	3, 50%
Rente bouwgrond	1,63%	2,18%	2,35%	2,42%
Renteomslag	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
Gemeenschappelijke regelingen en grote gesubsidieerde instellingen *				
Gemiddelde jaarlijkse verhoging	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

*) Als de gemeenschappelijke regeling of de gesubsidieerde instelling zelf met een meerjarenbegroting komt, dan wordt deze aangehouden.

De verwachte prijsontwikkeling van de niet direct te beïnvloeden tarieven van derden worden opgenomen.

Dit betreft onder andere: meerjarige contracten, vervangingsinvesteringen, onderhoud gebouwen, materieel, elektriciteit, gas, water, olie, benzine, premies voor verzekeringen, waterschapslasten en belastingen en heffingen.

Ontwikkelingen baten (stijgingspercentage)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Gemeentelijke belastingen				
- onroerende zaakbelasting	1,50%	2,00%	2,00%	2,00%
- forensenbelasting	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
- toeristenbelasting ¹				
- afvalstoffenheffing ²				
- rioolheffing ³				

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Omgevingsvergunningen ⁴				
Overige belastingen en leges	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

¹ De toeristenbelasting wordt berekend door het aantal overnachtingen keer het tarief.

² Het tarief voor de afvalstoffenheffing is gebaseerd op volledige kostendekking inclusief het verdisconteren van de kwijschelding.

³ Het kostendekkend tarief van de rioolheffing wordt vastgesteld vanuit het Watertakenplan inclusief het verdisconteren van de kwijschelding

⁴ De leges voor de omgevingsvergunningen zijn kostendekkend.

(Meerjarig)begrotingsresultaat

In de onderstaande tabel staat de meerjarige prognose (periode 2018 tot en met 2021) voor de vrij te besteden bestedingsruimte en de onvoorziene uitgaven.

Bestedingsruimte (basis)	2018	2019	2020	2021
Onvoorziene uitgaven	25	25	25	25
Structurele bestedingsruimte	250	500	750	1.000

Meerjarenraming 2019-2021

In de perspectiefnota hebben wij u een voorlopig meerjarig resultaat gepresenteerd.

Perspectiefnota	2018	2019	2020	2021
Aanwezige ruimte in de begroting	€ 183.000	€ 145.000	€ 229.000	€ 401.000
Bestedingsruimte	€ 250.000	€ 500.000	€ 750.000	€ 1.000.000
Totaal beschikbaar	€ 433.000	€ 645.000	€ 979.000	€ 1.401.000

In afgeronde bedragen geeft de geactualiseerde meerjarenraming het volgende beeld:

Begroting 2018	2018	2019	2020	2021
Aanwezige ruimte in de begroting	€ 802.000	€ 838.000	€ 787.000	€ 477.000
Opgenomen restant bestedingsruimte	€ 49.000	€ 299.000	€ 549.000	€ 799.000
Totaal beschikbaar	€ 851.000	€ 1.137.000	€ 1.336.000	€ 1.276.000

Hierbij is rekening gehouden met de effecten van het voorgestelde bestedingsplan. Op basis van de besproken wensen bij de behandeling van de perspectiefnota is van de beschikbare ruimte van € 250.000 € 201.000 ingevuld als kapitaallasten of het beschikbaar stellen van structurele budgetten.

Financieel toezicht

Jaarlijks ontvangen wij van de provincie Drenthe de Begrotingscirculaire. Hierin staan de uitgangspunten opgenomen waaraan zij als toezichthouder de gemeentelijke begroting en meerjarenraming toetsen.

Het uitgangspunt is dat gemeente in aanmerking komt voor het repressief toezicht. Daarbij voldoen wij aan:

- De begroting 2018 dient naar het oordeel van Gedeputeerde Staten structureel en reëel in evenwicht te zijn. Als dat niet het geval is, moet de meerjarenraming vanaf 2020 in evenwicht te zijn.
- De vastgestelde jaarrekening 2016 en de begroting 2018 moeten tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2017, aan Gedeputeerde Staten te zijn ingezonden.

Het centraal uitgangspunt in het financieel toezicht van de provincie is dat er een structureel en reëel evenwicht is in de (meerjaren)begroting.

Als structurele lasten gedekt zijn door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Dit geldt per jaarschijf. Hiervoor is het van belang dat uit de begroting duidelijk blijkt welke geraamde baten en lasten structureel van aard zijn en welke incidenteel. Het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten en van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn hierbij van groot belang.

Het reëel evenwicht houdt in dat de ramingen volledig, realistisch en haalbaar zijn.

Bepalen van het structureel en reëel evenwicht

Bij het toetsen door de provincie spelen de volgende onderwerpen een rol:

- Volledigheid vaststellingsbesluit begroting
- Geen opschuivend sluitend meerjarenperspectief
- Algemene uitkering uit het gemeentefonds gebaseerd op meicirculaire
- Onderbouwing van de haalbaarheid bezuinigingsmaatregelen/taakstellingen
- Ontwikkelingen decentralisaties Rijkstaken
- Volledigheid onderhoud kapitaalgoederen
- Ontwikkelingen vluchtelingen en statushouders

Meerjarenbegroting 2018 - 2021

Burger en Bestuur	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Burgerzaken	759.012	-604.009	700.610	-379.631	634.644	-379.768	690.101	-385.092
Parkeren	6.950	-10.000	6.950	-10.000	6.950	-10.000	6.950	-10.000
Totaal Burger en Bestuur	765.962	-614.009	707.560	-389.631	641.594	-389.768	697.051	-395.092
Werk en inkomen	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	745.013	-630.595	224.366	-109.948	470.145	-355.727	241.479	-127.061
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	175.879	-65.645	174.571	-66.782	154.487	-67.280	158.246	-68.489
Inkomensregelingen	9.537.628	-7.342.779	9.557.902	-7.342.779	9.583.566	-7.342.779	9.609.999	-7.342.779
Begeleide participatie	488.124	0	489.228	0	490.366	0	491.538	0
Arbeidsparticipatie	1.064.218	-73.632	1.078.735	0	1.093.631	0	1.108.956	0
Totaal Werk en inkomen	12.010.862	-8.112.651	11.524.802	-7.519.509	11.792.195	-7.765.786	11.610.218	-7.538.329
Veiligheid	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	1.681.200	0	1.750.249	0	1.839.040	0	1.905.752	0
Openbare orde en veiligheid	280.712	-12.661	286.194	-12.906	291.842	-12.985	297.658	-13.019
Totaal Veiligheid	1.961.912	-12.661	2.036.443	-12.906	2.130.882	-12.985	2.203.410	-13.019

Onderwijs en Jeugd	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Mutaties reserves	0	-47.000	0	-47.000	0	-47.000	0	-47.000
Onderwijshuisvesting	2.003.141	-48.763	1.900.639	-48.835	1.851.447	-48.835	1.811.764	-48.835
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.427.743	-103.673	1.480.308	-103.673	1.526.302	-103.673	1.573.057	-103.673
Wijkteams	951.508	0	968.057	0	984.853	0	1.002.586	0
Maatwerkdienstverlening 18-	5.589.471	0	5.587.643	0	5.634.890	0	5.662.749	0
Geëscaleerde zorg 18-	773.735	0	773.789	0	773.846	0	773.903	0
Totaal Onderwijs en Jeugd	10.745.598	-199.436	10.710.436	-199.508	10.771.338	-199.508	10.824.059	-199.508
Bouwen, wonen en milieu	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Mutaties reserves	0	-298.300	0	-40.305	0	-17.338	6.939	0
Burgerzaken	179.835	-65	183.724	-65	187.774	-65	191.555	-65
Musea	81.955	0	83.477	0	85.043	0	86.659	0
Riolering	3.172.587	-3.906.573	3.188.200	-3.906.573	3.180.974	-3.906.573	3.184.439	-3.906.573
Afval	2.447.657	-3.022.299	2.464.572	-3.165.229	2.502.024	-3.236.933	2.539.950	-3.308.646
Milieubeheer	1.260.284	0	1.231.438	0	1.256.246	0	1.286.613	0
Ruimtelijke ordening	495.367	0	424.836	0	434.591	0	444.637	0
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.526.325	-1.448.287	1.561.176	-1.484.403	1.542.708	-1.463.703	1.576.547	-1.498.875
Wonen en bouwen	1.725.818	-908.007	1.707.475	-917.328	1.759.517	-926.675	1.704.849	-936.090
Totaal Bouwen, wonen en milieu	10.889.828	-9.583.531	10.844.898	-9.513.903	10.948.877	-9.551.287	11.022.188	-9.650.249

Openbare Ruimte	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Mutaties reserves	0	-261.331	0	-196.731	0	-91.331	0	-91.331
Verkeer en vervoer	4.859.401	-127.957	4.858.787	-128.653	4.815.145	-128.668	4.834.008	-129.394
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.934.277	-3.565	2.949.758	-3.565	2.890.312	-3.565	2.924.013	-3.565
Begraafplaatsen en crematoria	704.837	-437.034	678.612	-440.130	724.425	-444.302	703.058	-448.544
Totaal Openbare Ruimte	8.498.515	-829.887	8.487.157	-769.079	8.429.882	-667.866	8.461.079	-672.834
Vrije tijd	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Mutaties reserves	0	-208.336	58.777	-20.000	0	-183.370	83.123	0
Economische promotie	391.042	-6.363	397.379	-6.488	403.626	-6.618	390.189	-6.750
Sportbeleid en activering	348.840	-1	332.699	-1	323.518	-1	323.698	-1
Sportaccommodaties	2.981.702	-678.545	2.882.239	-695.635	3.013.653	-708.123	2.938.261	-720.297
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	345.900	0	196.502	0	196.676	0	196.856	0
Media	573.376	-1.794	585.876	-1.794	596.386	-1.794	607.274	-1.794
Totaal Vrije tijd	4.640.860	-895.039	4.453.472	-723.918	4.533.859	-899.906	4.539.401	-728.842
Zorg en Welzijn	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Mutaties reserves	0	-30.000	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipatie	2.874.931	-54.309	2.822.423	-4.422	2.904.906	-4.422	2.985.404	-4.422
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.630.843	-27.500	1.665.740	-27.500	1.701.402	-27.500	1.737.850	-27.500
Maatwerkdienstverlening 18+	8.075.005	-616.607	8.025.050	-616.608	8.070.690	-616.607	8.066.747	-616.607
Volksgezondheid	1.207.108	0	1.209.829	0	1.212.629	0	1.215.514	0
Totaal Zorg en Welzijn	13.787.887	-728.416	13.723.042	-648.530	13.889.627	-648.529	14.005.515	-648.529

Algemene middelen	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Bestuur	1.439.478	0	1.475.189	0	1.507.425	0	1.540.332	0
Mutaties reserves	8.386.670	-7.390.862	1.842.032	-570.738	1.072.933	-426.499	1.076.153	-275.675
Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0
Overhead	8.123.701	-87.560	8.082.607	-87.560	8.179.373	-87.560	8.255.866	-87.560
Treasury	-324.941	-1.433.354	-322.980	-1.423.848	-290.225	-1.430.870	-241.590	-1.448.725
OZB woningen	484.501	-3.361.000	496.863	-3.404.492	509.599	-3.462.147	522.714	-3.524.232
OZB niet-woningen	39.905	-2.702.200	40.816	-2.748.049	41.754	-2.794.677	42.720	-2.844.889
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-44.183.413	0	-44.943.959	0	-45.642.816	0	-46.281.873
Overige baten en lasten	-1.028.089	-15.000	-889.803	-15.000	132.427	-15.000	382.427	-15.000
Economische promotie	39.905	-1.115.200	40.816	-1.119.200	41.754	-1.123.280	42.720	-1.127.440
Totaal Algemene middelen	17.161.130	-60.288.589	10.765.540	-54.312.846	11.195.040	-54.982.849	11.621.342	-55.605.394
Totaal generaal	80.462.554	-81.264.219	73.253.350	-74.089.830	74.333.294	-75.118.484	74.984.263	-75.451.796
Saldo begroting	801.914		837.344		786.696		476.641	